

DICTIONAR
MACEDO-ROMÂN

DE

I. DALAMETRA
INSTITUTOR ÎN CARAFERIA
(VILAIETUL SALONIC).

EDIȚIUNEA ACADEMIEI ROMÂNE

BUCUREȘTI
INST. DE ARTE GRAFICE CAROL GÖBL, S-R I. ST. RASIDESCU
16, Strada Doamnei, 16

1906.

14.666

Prețul 2 lei.

62/5.24, X

Peabody Museum Library
c. t. o:

John E. Stetson, Jr.
July 30, 1909

(Deposited)

P R E F A Ț A

Singura mea dorință, încă de când am început această lucrare, a fost numai ca să pot alcătui un început de dicționar macedo-român, care să cuprindă aproape toate cuvintele acestui dialect.

Mai mare speranță nu puteam avea, deoarece s'a scris așa de puțin în acest dialect, încât materialul publicat nu poate fi în deajuns pentru o lucrare completă, și este foarte greu a culege deadreptul din graiul viu al poporului cuvintele vorbirii lui. Acest mijloc cere, drept vorbind, timp îndelungat. Din această cauză o lucrare de felul acesta nu poate fi perfectă deocamdată. Cred însă că prezenta lucrare va fi o bună bază pentru mai departe completări.

În lucrarea de față am căutat, pe cât mi-a fost cu putință, să reproduc cuvintele așa cum poporul nostru le rostește, căutând cu aceasta, ca acest dicționar să poată fi folositor tuturor și mai cu samă clasei inculte. Am întrebuițat cea mai simplă ortografie, scriind cele două vocale obscure numai cu câte un singur semn : *ă* și *î*, sunetul însemnat de *gn* fr. l-am reprezentat prin *nî*. Nu am admis în scrierea cuvintelor nici o considerare de etimologism. Am introdus în această lucrare toate cuvintele străine cari s'au înrădăcinat și cari există aproape la toți Macedo-Românii, lăsând la o parte pe acele cari au numai o întrebuițare parțială.

Fiindcă în dialectul nostru există și sunete pentru a căror reprezentare alfabetul român nu posedă litere anumite, am fost nevoit să introduc și literele alfabetului grec δ , γ , ϑ , pentru sunetele corespunzătoare.

Am arătat de asemenea accentul tonic la toate cuvintele dialectului macedo-român, afară de cele monosilabe.

Lucrarea s'a tipărit în București, pe când autorul trăește la Caraferia în vilaietul Salonic din Turcia, departe de ori ce comunicare postală ușoară, grabnică și sigură. Din această cauză autorul nu a putut vedea corecturile tipografice și astfel s'au strecurat mai multe greșeli, unele mai grele, altele ușoare. Ele s'au adunat de autor și se pun în fruntea lucrării spre a putea fi mai ușor însemnate în text la locul convenit de ori cine dorește să aibă formele corecte ale cuvintelor.

PRESCURTĂRI.

adj. = adjectiv	nehot. = nehotărit
adv. = adverb	num. = numeral
art. = articol	ord. = ordinal
conj. = conjuncțiune	pl. = plural
def. = defectiv	poses. = posesiv
ex. = exemplu	prep. = prepozițiune
expres. = expresiune	pron. = pronume
fem. = feminin	reflex. = reflexiv
fig. = figurat	sbs. = substantiv
interj. = interjecțiune	sing. = singular
masc. = masculin	sinon. = sinonim
n. = neutru	vb. = verb

ADAugERI ȘI ÎNDREPTĂRI.

<u>În loc de</u>	<u>cețește</u>
<i>căili</i>	lăili (1)
<i>acloși</i>	aclo (2)
<i>lünsta</i>	lüntă (3)
<i>adünit</i>	adüni-ti (3)
<i>adüsci</i>	adüşü (4)
<i>cărți</i>	cărti (4)
<i>n'afläiu</i>	n'afläm (5)
<i>afitör</i>	afitör (5)
<i>gändesc</i>	găsesc (5)
<i>agiunăție</i>	agiunatic (6)
<i>tötua</i>	tötua (6)
<i>a;nänghia</i>	a;nänghia (6)
<i>a;nänghiu</i>	a;nänghiu (6)
<i>ahit</i>	ahit (8)
<i>apurniri</i>	apirniri (8)
<i>airăti</i>	airăti (8)
<i>avăți</i>	avăți (8)
<i>aläsă</i>	alăđ (9)
<i>perti</i>	përli (10)
<i>mîscă</i>	mîscă (11)
<i>lui</i>	hii (11)
<i>alivdiciü-ni</i>	alivdiciüni (11)
<i>aliximintu</i>	aliximintu (11)
<i>alixiri</i>	alixiri
<i>alixit</i>	alixit (11)
<i>färli</i>	fürli (12)
<i>amăxi</i>	amăxi (12)
<i>sburatare</i>	sburătui (13)
<i>sburătăreșce</i>	sburătueșce (12)
<i>n'ambunăiu</i>	n'ambunăm (13)
<i>aminăt</i>	aminăi (13)
<i>cădi</i>	căđi (14)
<i>amixă</i>	amixă (14)
<i>andrupăscupi</i>	andrupăscu-pii (16)

<u>În loc de</u>	<u>cețește</u>
<i>oglindai</i>	oglindii (17)
<i>nültu</i>	multu (18)
<i>mudări</i>	nudări (18)
<i>anustii</i>	anustii (18)
<i>distim</i>	de tini (18)
<i>ancirliä</i>	anvilia (18)
<i>ancirvigäi</i>	anviriligäi (18)
<i>ni-apindisa</i>	ni-apindisä (19)
<i>a-știu</i>	u-știu (19)
<i>mădima</i>	măđima (19)
<i>apitrusit</i>	apitrusit (12)
<i>apiturseau</i>	apiturseäu (20)
<i>apitrusit</i>	apitrusit (20)
<i>nuni</i>	nü-ni (20)
<i>apodixiä</i>	apodixiä (20)
<i>apodixiri</i>	apodixiri (30)
<i>apodixit</i>	apodixit (20)
<i>Aprilä</i>	Aprilü (20)
<i>apudorum</i>	apudörmu (21)
<i>apu plixiä</i>	apuplixiä (21)
<i>viintu</i>	vimtu (22)
<i>caripă</i>	ăripă (22)
<i>arjoali</i>	arjoäli (23)
<i>mi</i>	mi (23)
<i>ariditiini</i>	ariditiini (24)
<i>arihnisi</i>	arihnisi (24)
<i>avăți</i>	avăți (24)
<i>arie</i>	arië (24)
<i>invelești</i>	invelește (26)
<i>sa</i>	si (22)
<i>aschiți</i>	aschiti (30)
<i>asfixiä</i>	asfixiä (31)
<i>asfixiri</i>	asfixiri (31)
<i>asfixiat</i>	asfixiat (31)

În loc de	ceste	În loc de	ceste
<i>chiaiea</i>	chiălea (31)	<i>sublătiri</i>	'mblătiri (61)
<i>atixiă</i>	atixiă (33)	<i>hîrbiđă</i>	hîrhiđă (61)
<i>ăuă</i>	ăuă (33)	<i>naumira</i>	nanumira (61)
<i>aumbre</i>	aumbră (33)	<i>pliorit</i>	plivrit (61)
<i>ăxif</i>	ăxif (35)	<i>în</i>	de (62)
<i>axiurît</i>	axiusît (35)	<i>citi</i>	cite (62)
<i>axolit</i>	axolit (35)	<i>citri-le</i>	citri-țe (63)
<i>beleagi</i>	bellăgi (37)	<i>șcleăudză</i>	șchëndză (64)
<i>biductus</i>	biductôs (38)	<i>aca</i>	auă (64)
<i>ȳunăr</i>	ȳunăr (38)	<i>ciziniă</i>	cizimiă (65)
<i>ca</i>	cu (40)	<i>clîndu</i>	clîndu (65)
<i>birbitic</i>	birbitic (40)	<i>pantru</i>	pentru (66)
<i>birnutici</i>	birnutii (40)	<i>pentru</i>	tri (66)
<i>vîro</i>	vîro (40)	<i>caluchia</i>	culuchia (71)
<i>ăpiliu</i>	ăpillei (40)	<i>culucă</i>	culucă (71)
<i>biscuit</i>	biscuit (40)	<i>cumalîndru</i>	cumalîndră (71)
<i>cior</i>	cior (41)	<i>anađimna</i>	anađima (72)
<i>bruziitură</i>	bruzgiitură (43)	<i>cundlîsiri</i>	cundlîsiri (72)
<i>s'ădusi</i>	s'ădusi (44)	<i>s'ăduși</i>	s'ăduși (80)
<i>arid</i>	arid (44)	<i>și bate</i>	se bate (81)
<i>hazma</i>	hazma (45)	<i>efemluat</i>	efeminat (81)
<i>strănilii</i>	strănilii (45)	<i>e</i>	a (83)
<i>caffgi</i>	caffgi (47)	<i>dricurii</i>	dricurilla (84)
<i>carahîhrumă</i> = sbs. fem. pasere (49)		<i>cistinii</i>	cistinii (84)
<i>piduri</i>	piduri (49)	<i>dulbëni</i>	dulbën (85)
<i>căđi</i>	căđi (50)	<i>dulmicia</i>	dulmicii (85)
<i>țiu</i>	țiu (50)	<i>silătă</i>	silătă (85)
<i>cuscări</i>	cuscări (50)	<i>arăuă</i>	arăuă (86)
<i>chihioănă</i>	chihioănă (51)	<i>dechëmviru</i>	dechëmbrii (87)
<i>chișcăt</i>	chișcăt (53)	<i>đyac</i>	đyiac (87)
<i>dîndie</i>	dîndra (53)	<i>đuxisît</i>	đuxisît (88)
<i>chitrițeauă</i>	chitrițeauă (53)	<i>grîulu</i>	grinlu (88)
<i>cî-cică</i>	u cică (54)	<i>hazma</i>	hazma (90)
<i>svăgnește</i>	svăgnește (54)	<i>fiirîđa</i>	fiirîđă (92)
<i>ăđimtu</i>	ăđimtu (56)	<i>flămbura</i>	flămbură (92)
<i>ciecutiri</i>	ciecutiri (58)	<i>ifi</i>	sti (93)
<i>ciollii</i>	ciollii (58)	<i>maari</i>	mări (93)
<i>cipichiea</i>	cipichiea (59)	<i>fleior</i>	fleior (94)
<i>cipitrusiri</i>	cipitrusiri (59)	<i>frîmtu</i>	frîmtu (94)
<i>cipitrusît</i>	cipitrusît (59)	<i>freădri</i>	freădzi (94)
<i>ciplidiciri</i>	ciplidiciri (59)	<i>frîțaiți</i>	frîțăști (94)
<i>cipsăță</i>	cipsăță (59)	<i>fuundă</i>	fundă (95)
<i>conduragiu</i>	conduragiu (60)	<i>puđinati</i>	puđinati (95)
<i>cirea</i>	cirea (60)	<i>füşcă</i>	füşca (96)
<i>v</i>	i (60)	<i>fuscăliđra</i>	fuscăliđra (96)

În loc de	cestește	În loc de	cestește
<i>gîbgeu</i>	gîbgèu (98)	<i>tâiat</i>	netâiat (147)
<i>gîdîlică</i>	gîdîlică (98)	<i>fem.</i>	masc. (148)
<i>gîlîit</i>	gîlîiț (99)	<i>'ngrină</i>	ngrină (157)
<i>gîufoartică</i>	gugiufoartică (103)	<i>anîlță</i>	anîlță (158)
<i>ciuparcă</i>	ciupercă (103)	<i>ȳîbcă</i>	ȳîlii (158)
<i>ȳiangîm</i>	ȳiangîni (104)	<i>din</i>	di (158)
<i>piei</i>	pîeri (104)	<i>vêstul</i>	vêstul (158)
<i>dîi</i>	dit (105)	<i>'ngusîrăm</i>	nguserăm (158)
<i>ogîinda</i>	ogîindi (105)	<i>oacaru</i>	oacărnă (160)
<i>ȳîlcîu</i>	ȳîlcîi (105)	<i>oacărna</i>	oacărnă (160)
<i>ȳhinghisiri</i>	ȳhinglusîri (105)	<i>sbs. n.</i>	sbs. masc. (160)
<i>ȳȳîridzari</i>	ȳîrȳîridzări (106)	<i>lua</i>	l'luă (160)
<i>ȳîțâuă</i>	ȳîțâuă (106)	<i>vb.</i>	sbs. (160)
<i>harhabel = sbs.</i>	masc. pasere ((108)	<i>buni</i>	lumi (161)
<i>vidzîu</i>	vidzîi (109)	<i>armasu</i>	armas (161)
<i>fiu</i>	fiu (110)	<i>catîfi</i>	catîfê (162)
<i>hîrpă</i>	hîrpă (111)	<i>parasbîrît</i>	parasburît (164)
<i>necioplîit</i>	necioplîit (113)	<i>parăvara</i>	parăoara (164)
<i>plângi</i>	plânge (114)	<i>Puștîli</i>	Paștîli (164)
<i>mișie</i>	mișie (115)	<i>patăfi</i>	patăfi (164)
<i>îună</i>	îună (115)	<i>măsnî</i>	măsnî (166)
<i>pacînic</i>	pacînic (116)	<i>pălișîri</i>	pălișîri (166)
<i>îfia</i>	îfia (116)	<i>pîlîvrîgi</i>	pîlîvrîgi (167)
<i>fudzi</i>	fudzîi (116)	<i>pipêrea</i>	pipêrea (168)
<i>l'au</i>	l'au (117)	<i>pîpugî-cădzî</i>	pîpugî-cădzî (168)
<i>jgîlioată</i>	jgîlioată (117)	<i>pișă</i>	pișă (170)
<i>sgîlioată</i>	sgîlioată (117)	<i>pîschîri</i>	pîschîri (170)
<i>lăcrîni</i>	lăcrîni (118)	<i>capă</i>	casă (170)
<i>mămă: lai</i>	mămă: lai (118)	<i>pîsmînipsecu</i>	pîsmînipsecu (170)
<i>lîpușă</i>	lîpușă (122)	<i>pîstălie</i>	pîstălie (171)
<i>lîspusîri</i>	lîspusîri (123)	<i>brîu</i>	brîn (171)
<i>lîspusîit</i>	lîspusîit (123)	<i>pîtruntu</i>	pîtruntu (171)
<i>feățîi</i>	feățîit (124)	<i>pîlîmtu</i>	pîlîmtu (173)
<i>luȳîmi</i>	luȳîmi (124)	<i>pîlisat</i>	pîlisat (173)
<i>luȳîriazmô</i>	luȳîriazmô (124)	<i>pîlîtarli</i>	pîlîtarli (173)
<i>cîreap</i>	cîreap (125)	<i>prăvdă</i>	prăvdă (174)
<i>madămă</i>	madămă (126)	<i>prucuyîță</i>	prucuyîță (177)
<i>și</i>	și (127)	<i>prunnîr</i>	prunnîr (177)
<i>mavruniat</i>	mavrumăt (128)	<i>s'psînră</i>	s'psînră (177)
<i>sufere</i>	sufere (129)	<i>pustu</i>	pûstu (180)
<i>miȳdâni</i>	miȳdâni (130)	<i>nîpîrtica</i>	nîpîrtică (182)
<i>plăsea</i>	plăsea (132)	<i>vedu</i>	vedu (182)
<i>muțâmi</i>	muțâmi (140)	<i>scămata</i>	scămata (182)
<i>muți</i>	muți (141)	<i>scarcalêc</i>	scarcalêc (182)
<i>mbîgat</i>	nîbigăt (145)	<i>sclîndza</i>	sclîndza (184)

<u>În loc de</u>	<u>cetește</u>	<u>În loc de</u>	<u>cetește</u>
<i>scrițuiri</i>	scrițuiri (185)	<i>sugar</i>	sugăr (199)
<i>scudipseaști</i>	scundipseaști (185)	<i>sugiuc</i>	sugiuc (199)
<i>sdupinecu</i>	sdupinescu (186)	<i>suirat</i>	suirăt (200)
<i>armazi</i>	armăsi (186)	<i>pispacă</i>	pișpacă (200)
<i>disică</i>	disică (186)	<i>sumuliț</i>	sumuliț (200)
<i>sfeadini</i>	sfreadini (187)	<i>sungalus</i>	sungalus (200)
<i>sfulgură</i>	sfulgură (187)	<i>surghiri</i>	surghiri (201)
<i>mulți șicădzî</i>	mulți șicădzî (188)	<i>surin</i>	surin (201)
<i>similină</i>	similina (189)	<i>șurșur</i>	șurșur (201)
<i>ariseaști</i>	ariseaști (190)	<i>șurșurat</i>	șurșurat (202)
<i>șirbêt</i>	șirbêti (191)	<i>surțel</i>	surțel (202)
<i>slibiuța</i>	slibiuța (193)	<i>suschir</i>	suschir (202)
<i>sligescu</i>	slighescu (193)	<i>șutiri</i>	șutiri (202)
<i>spađi</i>	spađi (194)	<i>ticiusit</i>	ticiusit (204)
<i>spîstriri</i>	spîstriri (194)	<i>ticiuni</i>	ticiuni (204)
<i>spital</i>	spital (194)	<i>tieniri</i>	tieniri (204)
<i>spiđa</i>	spiđa (195)	<i>țifnusit</i>	țifnusit (205)
<i>sprilimtu</i>	sprilimtu (195)	<i>tihusiri</i>	tihusiri (205)
<i>stîfîdusîri</i>	stîfîdusîri (196)	<i>timbilichîă</i>	timbilichîă (206)
<i>stîfîdusit</i>	stîfîdusit (196)	<i>timburîu</i>	timburîu (206)
<i>stifusîri</i>	stifusîri (196)	<i>ținut</i>	ținut (207)
<i>stifusit</i>	stifusit (196)	<i>tipirițâ</i>	tipirițâ (207)
<i>stingaciu</i>	stingaciu (196)	<i>tirgicică</i>	tirgicică (204)
<i>stipsit</i>	stipsit (196)	<i>tirhuni</i>	tirhuni (207)
<i>stirpărlu</i>	stirpărlu (196)	<i>tirîusit</i>	tirîusit (207)
<i>stirpuit</i>	stirpuit (196)	<i>tiriști</i>	tiriști (207)
<i>stirpuriu</i>	stirpuriu (196)	<i>țiviă</i>	țiviă (208)
<i>știut</i>	știut (196)	<i>trac o</i>	trăca (209)
<i>stîtut</i>	stîtut (196)	<i>trandafilîeu</i>	trandafilicû (209)
<i>stivă</i>	stivă (197)	<i>șipusi</i>	șipusi (209)
<i>slizmă</i>	stizmă (197)	<i>tuchisit</i>	tuchisit (210)
<i>strîchiri</i>	strîchiri (197)	<i>tuptangi</i>	tuptangi (210)
<i>strîchit</i>	strîchit (197)	<i>tunăreț</i>	tunăreț (210)
<i>strîmbu</i>	strîmbu (197)	<i>dimniamă</i>	dimniamă (212)
<i>strîmtat</i>	strîmtat (198)	<i>uidisiri</i>	uidisire (213)
<i>strîniu</i>	strîniu (198)	<i>uidisit</i>	uidisit (213)
<i>strîoclu</i>	strîoclu (198)	<i>ulmicat</i>	ulmicat (213)
<i>strîxit</i>	strîxit (198)	<i>undat</i>	undat (214)
<i>strufchisiri</i>	strufchisiri (198)	<i>upîrimi</i>	upîrimi (214)
<i>struxit</i>	struxit (198)	<i>upîriri</i>	upîriri (214)
<i>stumbusit</i>	stumbusit (198)	<i>usuli</i>	usuli (216)
<i>subțirac</i>	subțirac (199)	<i>utență</i>	utență (216)
<i>subțiri</i>	subțiri (199)	<i>vichilimeia</i>	vicilimeia (217)
<i>sufiu</i>	sufiu (199)	<i>vîcufi</i>	vîcufi (218)
<i>suffit</i>	suffit (199)	<i>vidră</i>	vidră (218)

IX

<u>În loc de</u>	<u>cetește</u>	<u>În loc de</u>	<u>cetește</u>
<i>viduiri</i>	viduiri (218)	<i>vituliar</i>	vituliär (221)
<i>vinat</i>	vinät (218)	<i>zafri</i>	zafiri (224)
<i>vinîit</i>	vinîit (219)	<i>zibit</i>	zibit (224)
<i>virligos</i>	virligòs (219)	<i>zicidit</i>	zicidît (224)
<i>virlu</i>	vîrlu (220)	<i>zigirdiciu</i>	zigirdiciu (224)
<i>vituliă</i>	vituliă (221)		

A a.

A. a. Prima literă din alfabet și una din cele cinci vocale.

a! interj. de surprindere: *a, fe căști!* (a, ce cauți!)

a prep. spre a arată direcțiunea și înaintea genitivului și dativului: *mi duc acasă* (mă duc acasă), *gura a lupului* (gura lupului); *ded undă cărți a frăți-tui* (am dat o carte fratelui tău).

abă, abădzi = sbs. masc. abă: *abă bătuț* (când e bine țesut), *abă făptu* (când e pus în piuă).

abagi -oădzi = sbs. m. abagiu: *iăști abagi* (e abagiu).

abanôzi = sbs. n. abanos (întrebuintat numai la singular și în unele expresiuni): *bistuni di abanôzi* (baston de abanos).

abrășou = adj. obraznic: *om abărășou* (om obraznic).

aburări = vb. unipers. a se evaporă: *loclu aburează* (pământul scoate aburi).

ăburi -ri = sbs. masc. abur, aerul ce iese din respirația, vaporul ce iese din corpul omului, când e nădușit, din pământ după ploaie, din pâne când e caldă: *pînea scoată ăburi* (pânea scoate aburi); *loclu scoată ăburi* (pământul aburează).

aburôs = adj. aburos, vaporos: *urdzitură aburôsă* (urzeala care scoate aburi).

abușila (t) = adv. abușilea dea-

bușilea: *îmnă t'abușila* (merge deabușilea).

abușilări (abușilêdz-abușilâi) = vb. a umblă ca brotăceii pe mâni și pe picioare, a merge deabușilea: *fi-ciorlu se-abușilêdză* (băiatul merge deabușilea).

abușilat = adj. care merge deabușilea.

ac, ați = sbs. ac: *ac gros* (acoiu); *ac di chindisiri* (ac bun de brodat), *ac cu urêcliț* (ac cu gaură mare); *ac rîftescu* (ac mare și gros).

acâliliei = adv. just, drept, într'adevăr: *spuni acâliliei* (spune drept).

acăsă = adv. acasă: *mi duc acasă* (mă duc acasă).

acițări (acăț-acățâl) = vb. cu următoarele înțelesuri: 1) a prinde: *lu acițări* (l-am prins); 2) a închiria: *acițări casă* (am închiriat casă); 3) a apucă: *mi acițări hăvra* (m'au apucat frigurile); 4) a-i sta bine ceva cuiva: *Căili străni mi-acățări* (hainele negre îmi stau bine); 5) a fi abil îndemănat, a avea dexteritate: *li-acățări mina* (este abil); 6) a se pricepe: *li acățări mindea* (e priceput); 7) a atârna ceva de ceva, a agăță: *acățări di pênura* (atârna-o de cuiu); expres. *se acițări di mână, di cioări* (a se paraliză de mâni, de picioare). Când e urmat de un alt verb cu înțeles de

a începe: *acîfai să sburâscu* (în-cepui să vorbesc).

acîfăt = adj. prins, apucat, paralizat: *acîfat di gura* (paralizat la gură).

acîfîtură -uri = sbs. fem. apucătură, prindere, fig. pretext, motiv: *li aflai ună acîfîtură* (i-am găsit pretext, motiv).

acolôși, acolôți = adv. acolo, acoloa, acoloa: *stat acolo, acoloși* (stăi acolo, acoloa).

acoloși = vezi *acolô*.

acobala -lii = sbs. fem. hârtie de scris, coală.

acoală și oala = sbs. fem. (intrebuintat numai la sing.) scrobeală: *acoală di cimêși* (scrobeală pentru cămăși).

acorearcu = adj. supărăcios, căruia nu-i place societatea: *hîi acorearcu* (ești supărăcios).

acrimi -ni = sbs. fem. acrime, *acreadză ghela cu acrimi* (acrește bucatele cu acrime).

acrii (acredz, acrii) = vb. a acri, a înăcri a se iuți. fig., a rupe relațiile cu cineva: *lăptili se-acri* (laptele s'a înăcrit); *li acrii cu nis* (am rupt relațiile cu dânsul).

acriș = vezi *anacrîciă*.

acrișor = adj. acrișor, acriu (această nuanță se mai poate exprima și prin perifrază *ca pri âcru*): *mer acrișor, ca pri acru* (măr acrișor, acriu).

acrit = adj. acrit: *ghelă acrită* (mâncare acrită).

acritură -uri = sbs. fem. acritură, acreală.

âcru = adj. acru: *prună âcra, apă âcra* (apă minerală); *lăpti âcru* (lapte acru, bătut); *âcri-mâcri* (joc copilăresc).

acși și acșiți = adv. așa, astfel: *acși, vôiă, acșiți fac* (așa vreau așa fac).

acșiți = vezi *acși*.

acumbirări (acumbîr, acumbîrai) vb. a cumpără, fig. a spiona: *acumbiră un cal* (am cumpărat un cal); *acumbiră-l trî țe vîmîi* (spionează-l, pentru ce a venit).

acumbirăt = adj. cumpărat, fig. spionat.

acumtîl = subs. n. sprijin, ajutor: *n'am acumtîl acasă* (n'am sprijin, ajutor acasă).

acumtînări (acumtîn, acumtînăi) = vb. a (se) apropia, a se lipi de cineva: *nu mi acumtînă vîrnu* (nu mă apropie nimeni).

acumtînăt = adj. apropiat, care se lipește de cineva.

acupirimîndu -di = sbs. n. învelișul casei, scoarță, paplomă: *noi avem pușini acupirimîndi* (avem puține scoarțe).

acupiriri (acôpir și acoăpir, acupirîi) = vb. a acoperi, a învăli, fig. a ascunde: *acoăpiră foclu* (învălește focul); *acoăpiră-mi di furlichîă* (ascunde-mi hoția ce am făcut).

acupirit = adj. acoperit, învălit, fig. ipocrit, diplomat: *țe om acupirit iăsti* (ce om ipocrit e).

acupiritură -uri = sbs. fem. acoperământ, ori ce pentru acoperit.

adâpsu și adâptu = adj. adăugat, adaus.

adâptu = vezi *adâpsu*.

adliäre (adilîu, adliäl) = vb. a adia, a respira, a se clătina, mișcă: *țe mușat adliä vîmtul* (ce frumos, plăcut adie vîntul); *mi dūșu tu grîdînä s'adliä vîmtu curät* (m'am dus în grădină să respir aer curat); *mizîä adliä cîti vîrnă frîndzä* (abiä se clătina câte o frunză.)

adliät = adj. care adie, se mișcă, se clătina.

adliät și adliätic = sb. n. răsuflare, respirație: *nîi si curmă adliäticlu* (mi s'a întrerupt respirația).

adlios = adj. milos, compătimi-

tor, pasionat : *Û nutreãm adÛios
ş'cu mări dor* (o priviam pasionat
şi cu mare dor).

adincos = adj. adânc: *ariu adin-
côs* (râu adânc).

adipări (adâp, adpâi) = vb. a da
apă vitelor, a adâpa, a stropi: *adi-
pâi călu* (am dat apă calului); *adâpă
grădina* (stropeste grădina).

adipitură-urî = sbs. fem. stro-
pitură.

adrări şi **adrări** (adâr, adârai)
vb. = 1) a face: *adră aestu lucr* (a fă-
cut această treabă); 2) a construi, a
clădi: *adrăi nă căsă* (am făcut, con-
struit o casă); 3) a se îmbătă: *mi
adrăi di ;in* (m'am îmbătat de vin);
expres. *mi adrăi tu făfa* (m'am su-
lemenit); *se adră tri la lünstă* (a
se găti bine, îmbracă luxos).

adrât (adrăt) = adj. făcut, durat,
fabricat, preparat, gătit, clădit, con-
struit, beat.

adritură (adritură) — urî = sbs.
fem. făcătură, clădire, construire, pre-
parație, fabricație, găteală.

adistâr (adăstu, adistâl) = vb. a
aştepta cu nerăbdare, a adăsta: *tută
dzua te adistâi* (toată ziua te-am
aşteptat cu nerăbdare).

adistât = adj. adăstat, care aş-
teaptă cu nerăbdare

adivgări (adăvgu, adivgâl) = vb.:
1) a adăuga: *oile se-adăpsiră* (oile
s'au adăugat); 2) a mări: *lii adăpsu
plătu* (i-am mărit salariul); 3) a îm-
mulți: *Dumnidză s'fi adăvgă dzilile*
(Dumnezeu să-ți înmulțească zilele).

adivgât = adj. adăugat, mărit,
înmulțit.

adivgitură-urî = sbs. fem. adaus.

adrimintu-ti = sbs. n. facere, clă-
dire, edificiu, rând de haine: *un adri-
mintu di strâni* (un rând de haine).

adăua-oară = adv. pentru a
doua oară: *vinu adăua-oăra* (am
venit pentru a doua oara).

aducă-eri = sbs. fem. asemănare,
asemuire.

aducitură-urî = sbs. fem. purtare
bună, conduită: *ari aducitură* (are
purtare bună).

aduchiări şi **aduchiři** (aduches-
cu, aduchiř) = vb.: 1) a face semn
cuiva cu ochiul: *aduchiă-ls'fugă* (fă-
semn să plece); 2) a simți: *om fe adu-
chiăşti* (om ce simte); 3) a nimeri,
ghici: *aducheshi fe am tru mină*
(ghicești ce am în mână); 4) a în-
țelege, a pricepe: *n'aduchescu fe sbu-
răşti* (nu pricep ce vorbește); 5) a zări,
a vedea: *nu l'aduchiř s'treacă* (nu
l-am văzut, zărit să treacă); 6) a se
deosebi, a se distinge: *oile mele se
seaduchescu di-atăli* (oile mele se
deosebesc de ale tale); 7) a-și aduce
aminte: *aduchiă-mi s'in* (adu-mi
aminte să viu).

aduchit = adj. simțitor, priceput,
înțelegător.

aduchitôr = adj. înțelegător, care
pricepe, simțitor: *om aduchitôr* (om
priceput, simțitor).

aduchitură-urî = sbs. fem. înțe-
legere, pricepere, simțire.

adunări (adun, adunâi) = vb. — 1) a
aduna, culege: *adunăi meări* (am cu-
les mere); 2) a strânge: *se-adunără
mălti oăminti* (s'au strâns mulți oa-
meni); 3) a împreună, a uni: *mi adu-
năi cu nis* (m'am unit cu dânsul);
4) a se întâlni: *măni la fe oară va
niadunăm* (măne la ce oră ne vom
întâlni); 5) a se limita, mărgini: *a-
dunî, nu sbură mălti* (mărginește-
te, nu vorbi multe); expres. *adunî-li*
(iea-o la fugă, sterge-o); *adunî-ți
mindea* (vino-ți în fire); *adună boili
nîinti* (mână boii înainte).

adunăt = adj. adunat, cules, strâns,
împreunat, culegător.

adunitôr = adj. care adună,
strânge, culegător.

adunitură-urî = sbs. adunare,

cules, strânsură, împreunare, întâlnire de oameni.

aduni-vîmtu = sbs. masc. persoana fără ocupație, paște-vânt, pierdevara: *iasți un aduni-vîmtu* (e un pierde-vara).

adurnîiri (adormu, adurnîii) = vb. a adormi (Această nuanță se mai poate exprima și prin *mi fură sòm-nul, nîi si nclîsiră oclîii, agirșîi di durnîii*).

adurnîit = adj. adormit, fig. care nu e deștept, leșez, prost.

adûs = adj. adus, purtat.

aduțiri și aduțlari (aduc, adușel) = vb. a aduce, a se purtă bine, a cauză, a pricinui, a semănă, a semui: *adu-nîi nî cărți* (adu-mi o carte); *adu-ti ca om* (poartă-te ca om); *mòartea a fratîniui-nîi-aduți jâli* (moartea fratelui tău îmi pricinuește jale); *se-aduți ca mini la față* (seamănă cu mine la față).

aduțiri-aminti = vb. a aminti, a reaminti, a-și aduce aminte: *nîi aduc amînti di tîni* (îmi reamintesc de tine).

âdzimă-nî = sbs. fem. azimă, azimioară: *pîni âdzimă* (pâne azimă); *tîrtă âdzimă* (azimioară).

aḍ̣iafôrit = adj. nefolositor.

aḍ̣iafûriă -lî = sbs. fem. indiferență, nepăsare.

aḍ̣iafûrisiri (aḍ̣iafûrisescu, aḍ̣iafûrisîi) = vb. a fi indiferent, a fi nepăsător.

aḍ̣iafûrisit = adj. indiferent, nepăsător, fără folos.

adîmta și adîmtu-uri = sbs. n. dimie, postav de lână: *strânți di adîmtu* (haine de dimie, postav de lână).

adînat = adj. slab, slăbănog, neputincios, impotent: *om adînat* (om neputincios).

adînmîiă -îi = sbs. fem. slăbiciune fizică și morală: *am mari adînmîiă*

(am mare slăbiciune fizică); *am mari adînmîiă tri tîni* (am mare slăbiciune morală pentru tine).

adînițiri (adînițescu, adîniții) = vb. a se slăbi, a deveni neputincios, fig. a se scădea: *multu mi adîniți hiăvra* (mult m'au slăbit frigurile).

adînițit = adj. slăbit, care e neputincios.

aeră -ri = sbs. fem. aer, aer. răcoritor, vânt ușor, vânt dulce și plăcut, zefir: *mi duc s-lîau aeră* (mă duc să respir aer dulce plăcut, răcoritor); *casă cu aeră* (casă cu aer curat); *trădzi aeră* (sufală vînt ușor, zefir).

aeri și aîeri = adv. ieri: *fudzi aeri* (am plecat ieri); *aeri-seară* (ieri sara); *aeri-dzua*, *aeri noaptea* (ieri ziua, ieri noaptea).

aestu = pron. demonst. acest, cest ăst: *aestu plîndzi* (ăsta plînge).

âfan = adj. nevăzut, care a dispărut: *âfan s-feați* (nevăzut s'a făcut).

afendi = sbs. masc. tată, părinte, preot: *fudzi afendu-tu* (a plecat tatăl tău); *afendul intră tu bisearică* (preotul a intrat în biserică).

afendia-ți și afendîliia-ti, expres. D-ta, D-voastră: *afendîliia-ți iu ti duți* (D-ta unde mergi).

âferim = interj. bravo.

afliôni = sbs. fem. opium (plantă și băutură).

afinghiă -i = sbs. fem. afine: *adunâi afinghi* (am cules afine).

afinsiri (afinsescu, afinsîi) = vb. a prăpădi. distruge, a ruina, a nenoroci: *mi afinsîi di lîngôari* (m'am prăpădit de boală). *l'afinsîi* (l-am ruinat).

afinsit = adj. ruinat, distrus, prăpădit, nenorocit.

afiriri (afirîescu, afirîi) = vb. a (se) feri, a se codi, a se păzi: *me-afirîescu di tîni* (mă codesc de tine);

afireă-ti di arcoări (păzește-te de frig).

afirit = adj. ferit, păzit, codit.

afrita -ti = sbs. păză, ferire, codire: *afrita iăsti bună* (paza e bună).

afări (aflu, aflal) = vb. a afla, a găsi, a întâlni, a prinde de veste, a descoperi, a inventa, (ca pronominal) a naște, a stă, a se afla bine: *iu n'afătu mini* (unde ne întâlnim mâne); *aflat, că fudeiși* (am prins de veste că ai plecat); *aflăi ună murașeti* (am inventat un meșteșug); *nli si află un ficiôr* (mi s'a născut un copil); *mi âflu ghini* (stau, mă gândesc bine); expres. *nli aflără oăra* (mi-au găsit momentul).

afiat = adj. găsit, aflat, descoperit, inventat.

afitôr = adj. găsitör, descoperitor, inventator.

afoară = adv. afară: *mi duc afoară* (mă duc p'afară). Preces de prepozițiunea *de* cu înțeles de *exceptat*: *afoară di tîni, tûți vîntîră* (afară de tine toți au venit); apoi cu înțeles de extern: *hiü diafoară* (sunt extern, străin); *mi scoăte afoară* (a avea diaree).

aföndut = adj. fără fund, un ce foarte adânc; fig. căruia nu se poate ști gândul, diplomat: *iăste aföndut* (e diplomat).

afrängă = vezi *frängă*.

afrat = sbs. n. arsenic, venin, otravă, șoricioaică: *mică afrat* (a mâncat venin).

aftari = vezi *ahtari*.

afuliri (afulescu, afulii) = vb. a câștiga tot la joc, a mufluzi pe jucător, a șterge tot la joc: *lii afulii tûți la gioc* (am câștigat tuturor la joc).

afulit = adj. care a câștigat, dobândit, mufluzit la joc, căruia i s'a șters tot la joc.

afumări (afüm, afumäl) = vb. 1-a

afumă: foclu mi-afumă (focul m'afumă); 2. a înegri: *mi afumăi tu făță* (m'am înegrit la obraz); 3. a polei cu aur, a auri: *afumăi un nel de-asimi* (am aurit un inel de argint); 4. a se îmbăta: *mi afumăi la cafine* (m'am îmbătat la cafeenă); expres. *afumă-lî nărli* (ceartă-l).

afumat = adj. afumat, înegrit, poleit, aurit; fig. îmbătat.

afumitură -uri = sbs. fem. poleire cu aur, aurire.

afurisiri (afurisescu, afurisiü) = vb. a afurisi, a excomunica: *nî afurisiă preftul* (ne-a excomunicat preotul).

afurisit = adj. afurisit, excomunicat, blestemat, ursuz.

afurizmö -adzi = sbs. masc. excomunicare, afurisenie, anatemă.

agiamü (agimüt și ajimit) = adj. agiamiu, neexperimentat (la om), novice, neimblânzit (la animale): *ficiôr agiamü* (copil novice, neexperimentat); *cal agiamü* (cal neimblânzit).

agimitiescu = adj. agiamesc, de agiamiu, nepriceput: *lucru agimitiescu* (treabă de agiamiu).

agirșiri (agirșescu, agirșii) = vb. a uita: *agirșii s'mi duc* (am uitat să mă duc).

agirșit = adj. care uită, uituc.

agirșitör = adj. uituc, care uită lesne.

agiümtu și agiümsu = adj. ajuns, sosit, copt: *agiümtu mer* (măr copt).

agiün și ajün = adj. flămând: *hiü agiün* (sunt flămând).

agiünämi -ni = sbs. fem. flămânzeală: *mor de agiünämi* (mor de flămânzeală).

agiünäri și ajunäri (agiünëdz, agiünäi) = vb. a flămânzi, a avea mare foame: *agiünäi multu* (am flămânzit mult).

agiünät = adj. flămânzit.

agiunăție = sbs. n. } flămân-
agiuneată = sbs. fem. } zeală.

agiundziri și **ajfündziri** (agiun-
 gu, agiunșu) = vb. 1. a ajunge :
diundăoră l'agiunșu (îndată l-am
 ajuns); 2. a sosi : *agiunsi pâșălu*
 (a sosit pașa); 3. a se coace : *prū-
 nili agiunștră* (prunele s'au copt);
 4. a îndestulă, a fi suficient : *a
 giundzi pînea* (pânea e suficientă).

agiutări (agiūt, agiūtāl) = vb. a
 ajuta, a sprijini, a da ajutor : *tōt-na
 l'agiūt* (în totdeauna li dau ajutor);
mi agiūtă (mă sprijinește).

agiutăt = adj. ajutat, sprijinit.

agiutōr-ōari = sbs. n. ajutor,
 sprijin (mai e și forma scurtată *aștōr*).

agrișiri = vezi *agirsiri*.

agrișit = vezi *agirșit*.

ăgru-ri = sbs. n. loc de arat,
 parte din pământ care se cultivă, o-
 gor, țarină, arătură, holdă : *ăgru
 nisiminăt* (nesemănat); *ăgru simi-
 năt* (holdă, câmp semănat); *ăgru
 nilucrăt* (țelină).

agudiri (agudescu, agudil) = vb.:

1. a lovi, a izbi : *lū-agudil sinitōs*
 (l-am lovit tare); 2. a ucide : *agu-
 dil un țerbu* (am ucis un cerb); 3. a
 bate : *tōtua lū-agudescu* (în totdea-
 una îl bat); 4. a nemeri : *ō-agudil
 ghini* (am nemerit-o bine); 5. a
 atăcă cu cuvinte : *l'agudil cu grăirli*
 (l-am atăcat cu cuvinte).

agudit = adj. lovit, izbit, bătut,
 ucis, împușcat, nimerit.

agzōti = sbs. fem. praful de pușcă
 ce se pune în țigăița puștii.

ăgalți = adv. încet : *ăgalit ȳin*
 (încet, că viu).

ăalmă-ati = sbs. n. statuie :
ăalmă di marmură (statuă de mar-
 mură).

ălazmō-adzī = sbs. masc. apă
 binecuvântată, aiazmă.

ăliăzmu = sbs. masc. aghiazmă
 (plantă mirositoare).

ăfichisiri (ăfichipsescu, ăfichip-
 siri) = vb. a iubi, a se îndrăgi, a se
 îndrăgosti.

ăfichipsit = adj. iubit, îndrăgit,
 îndrăgostit.

ăfiliisiri (ăfiliisescu -il) = vb. a
 plânge până în leșin, a leșina :
ăfiliis ficiōrlu (a leșinat copilul).

ăfiliisit = adj. care a plâns mult,
 care a leșinat de plâns.

ăfiniă-nii = sbs. fem. via : *ăfini
 cu ăud* (vie cu struguri).

ăfiū = adj. sânt, sfânt : *ăfiū
 Ghiorghi* (sf. Gheorghe); *om ăfiū*
 (om foarte bun).

ăfiudimă-imi = sbs. fem. sfân-
 tul altar : *preștul tu-ăfiudimă*, (preo-
 tul în sfântul altar).

ăfi(u)siri (ăfi(u)sescu, ăfi(u)sii)
 = vb. a sfinți, a se face sfânt, a
 deveni sfânt : *nu ăfisescu oămenī
 ăstindză* (pe ziua de azi nu sfințesc
 oamenii).

ăfiusiri (ăfiusescu, ăfiusii) = vb.
 a se grăbi, a iuți : *ăfiuseă-ti* (gră-
 bește-te).

ăfi(u)sit = adj. sfințit, sântit.

ăfiusit = adj. grăbit, iuțit.

ăfizmări (ăfizmu, ăfizmăi) = vb.
 a strânge, a culege strugurii : *mini
 ăfizmăm* (măne culegem strugurii).

ăfizmăt = adj. strâns, cules (stru-
 gurii) : *ăfiziă ăfizmătă* (viea din
 care s'au cules strugurii).

ăfizmiciūni-ni = sbs. fem. recolta
 strugurilor, culesul viilor : *nu fuī la
 ăfizmiciūni* (n'am fost la culesul
 viilor).

ăfănăȳia = adv. față în față : *stitiū
 ăfănăȳia* (a stat în față).

ăfănăȳiu-uri = sbs. n. loc, loca-
 litate, deal, de unde se poate vedea
 în împrejurime și în depărtare.

ăfninghipsiri (ăfninghipsescu-
 psii) = vb. a se uita, a privi dintr'un
 loc de unde se poate vedea în de-
 părtare.

aꝛnînghipsît = adj. privit din fa-
ță, dintr'o localitate de unde se poate
vedea în față și în depărtare.

aꝛôꝛi = sbs. fem. prețul transpor-
tului, căratului.

aꝛrândzală -li = sbs. fem. stru-
gure produs de viță sălbatecă, stru-
gure necopt.

aꝛrandzalieau -ei = sbs. fem.
aguridar, viță sălbatecă, laurușcă.

aꝛriădă -dzi = sbs. fem. pir (plantă
din familia gramineelor).

aꝛriosiri (aꝛricsescu, aꝛricsii) =
vb. a pricepe, a înțelege, a simți :
iăste niic, nu aꝛricseăști (e mic, nu
pricepe).

aꝛriosit = adj. înțelegător, price-
put.

aꝛrimi -ni = sbs. fem. fiară sălba-
tecă, fig. om barbar.

aꝛripniă -li = sbs. fem. insomnia,
privighere, priveghiu: *fii la aꝛrip-
niă* (am fost la priveghiu); *avii a-
gripniă aastă seară* (am avut insom-
nie astăseară).

aꝛripsiri (aꝛripsescu, psii) = vb. a
deveni sălbaetc, a se sălbătăci: *calu
aꝛripsi* (calul s'a sălbătăcit).

aꝛripsit = adj. sălbătăcit, care a
devenit sălbatec.

aꝛrômbal -lii = sbs. masc. măr pă-
dureț: *adunai aꝛrômbali di pri
aꝛrômbal* (am cules mere pădurețe
de pe măr pădureț).

aꝛrômbal -li = sbs. n. fructul mă-
rului pădureț.

aꝛru = adj. sălbatec: *cal aꝛru* (cal
sălbatec); *lână aꝛră* (lână stogoma-
nă, țurcană); expres. — cu *aꝛrili* (săl-
batec); *mi mutreăști cu aꝛrili* (se
uită sălbatec la mine).

aꝛrubibă -bi = sbs. fem. rață săl-
batecă, leșiță: *vitimăi ună aꝛrubibă*
(am impușcat o leșiță).

aꝛrucucôt -ți = sbs. fem. cocoș de
munte, cocoș de pădure.

aꝛrugôrțu -ți = sbs. masc. păr săl-
batec, păr pădureț.

aꝛrugôrțu -ți = sbs. n. fructul pă-
rului pădureț.

aꝛrumutriri = vb. a se uită săl-
batec: *mi aꝛrumutreăști* (se uită săl-
batec).

aꝛrutrandaflicăua = sbs. fem.
trandafir sălbatec, spinișor.

aꝛruiat -ți = sbs. masc. căraș,
chirigiu.

aꝛruipsit = adj. închiriat, cal, tră-
sură, car, etc.

aꝛruipsiri (aꝛruipescu -ii) = vb.
a închiria trăsură, căruță, car, cal,
etc. : *aꝛruipsii un cal*.

aꝛuniri (aꝛunescu, aꝛunii) = vb. a
goni, prigoni, a alungă, a mână: *mi-
aꝛuniiră de acasă* (m'au gonit dea-
casă); *aꝛuniă oili tu livadi* (mână
oile în livade). Mai e și forma *as-
guniri*.

aꝛunit = adj. gonit, prigoniț,
alungat, mânat.

aꝛunită = sbs. fem. goană, pri-
gonire, alungare.

aꝛuniisiri (aꝛunlisescu -sii) = vb.
a se grăbi, a iuți : *mi-aꝛunlisescu
multu* (mă grăbesc mult).

aꝛuniisit = adj. grăbit, iuțit.

aꝛunos = vezi /nos.

aꝛuridă -dzi = sbs. fem. strugure
necopt, aguridă: *acreădză ghela cu
aꝛuridă* (acrește mîncarea cu agu-
ridă).

ah = interj. de durere și întristare:
bînedz cu ah și cu vâi (trăesc cu
chiu și cu vai).

ahandă = adv. adânc, afund, fig.
profund: *săpî ahandă* (sapă adânc);
sburaști ahandă (vorbește adânc,
profund).

ăhindôs și **ahundôs** = adj. adânc:
puț ahindôs (puț adânc).

ahoi-lădzi = sbs. mas. bucătar.

ahocioaniă = sbs. fem. bucătă-
reasă.

aholicliă = sbs. fem. meseria. bu-
cătăriei: *știu aholicliă*.

ahindusimi-ni = sbs. fem. adân-
cime, adâncătură.

ahindusiri (ahundusiri) = vb. a
afundă, cufundă: *lă-ahindusii tu apă*
(I-am cufundat în apă).

ahindusit = adj. adâncit, cufun-
dat.

ahîrziri (ahîrzescu-zii) = vb. 1) a
dărui: *lă-ahîrzi ună oară* (I-am dă-
ruit un ceasornic); 2) a da în adop-
țiune: *lă-ahîrzi un fiică* (I-am dat
în adopțiune un fiu); 3) a prețui:
cît ahîrzești acestu nel (cât prețu-
ește acest inel).

ahîrzi = adj. dărui, stimat, dat
în adopțiune.

ahit = vezi *ahindu*.

ahîrhîri și **ahîrhîri** (ahîrhê-
scu, ahîrhîi) = vb. a începe: *ahîrhî*
s' da neacă (a început să ningă);
sinonim cu *apuruiri*.

ahîrhî și **ahîrhî** = adj. înce-
put.

ahîrhîță-ți = sbs. fem. început:
ahîrhîța lucrului (începutul trebii).

ahîrsitără-uri = sbs. fem. înce-
put.

ahmăo = adj. prost, neghiob: *iasti*
ahmăo (e neghiob).

ahmicliă-ohi = sbs. fem. prost-
tie, neghiobie: *s'dăsi cu ahmicliă*
(s'a purtat neghiobește).

ahôr;ia = adv. separat, la o parte,
împreună: *hiu ahôr;ia* (nu sunt îm-
preună); *binăi ahôr;ia* (am trăit se-
parat).

ahțari și **ahțari** = pron. nehot.
atare, astfel: *ahțari mamă*, *ahțari*
hîliu (atare mamă, atare fiu).

ahți ahți = sbs. fem. necaz, răs-
bunare, dorință mare: *am mări ahți*
s'lu bat (am mare necaz să-l bat); *va*
nî scot ahția (îmi voi răsună);
am mări ahți tra s'fug (am mare
dorință ca să plec).

ahuliri (ahulêscu, ahulii) = vb 1) a
pipăi: *ahulia acestă luyură* (pipăe-
ște această materie); 2) a suflă în
pumni spre a încălzi, a aburi: *ahu-*
liă-ți mîni, că iăsti arcoari (abu-
rește-ți mâinile, că e frig); 3) a căută
găina de ou: *ahulă gîlina, ari*
ou (caută găina, are ou?); 4) a căută
ceva în mod superficial: *ahulîșt, nu*
nutrișt ghini (n'ai căutat bine, ai
căutat superficial).

ahulit = adj. pipăit, aburit.

ahurhîri = vezi *ahîrhîri*.

ai! = interj. de durere: *ai, țe făți*
(ei, ce faci!).

aiări-aeri = sbs. fem. aiar: *feciu*
aiări cîntărea (am făcut aiar cân-
tarul).

aiđe și haide = interj. și verb de-
fectiv cu formele următoare: *aiđi*,
aiđeți, *aiđini*, *aiđi-vi* = **aiđe**: *aiđi*
acasă (poftim acasă); *aiđi și acși*
fă (fă și așa, fă).

aieri = vezi *aeri*.

airăți-ți = sbs. fem. venit, rentă:
n'am mari airăți (n'am mare venit).

aistu = vezi *aestu*.

aito-ădzi = sbs. fem. vultur.

ajunări = vezi *agiundări*.

ajunăt = vezi *agiunăt*.

ajîndziri = vezi *agiundziri*.

al, ali = art. întrebuințat mai mult
înaintea sbs. propriu: *casa al Tășa*
(casa lui Dumitru); *nelu ali Marii*
(inelul Mariei).

alăgă = sbs. fem. alergare. De mai
multe ori însoțit cu prepozițiunea
de dă: *alăgă citri nis* (aleargă spre
dânsul); *vin cu de-alăgă* (vino în
grabă).

alăi-ăi = sbs. fem. batjocură, hui-
duială: *lă feașiră alăi, l' luară cu*
alăi (I-au huiduit).

alăi, alăa = interj. de chemare în-
trebuințată mai ales de femei: *alăi*
vino avăți (vino încoace mă).

alându (alântu și anându) =

Pron. nehot. *ălalalt*, *celălalt*: *alându nu va* (*ălalalt nu vrea*).

alăț-uri = sbs. n. laț și ochiu dela ciorapi: *nîi ascîpî un alăț di la lî-pudă* (mi-a scăpat un ochiu dela ciorapi).

alătura = adv. alături.

aladă-uri = sbs. n. greșală, defect: *feciu aladă* (am făcut greșală).

albastru = adj. albastru: *buiăudă albastră* (culoare albastră).

albeață-ți = sbs. fem. pudră albă ce o pun femeile la obraz spre a se înălbi, suliman, dres alb: *'șî băgă albeață* (și a pus suliman).

albeață-ți = sbs. fem. albeală, albușul oului: *albeața di oă nu mi ariseaști* (albușul oului nu-mi place).

ălbile = sbs. fem. zine rău făcătoare la Macedo-romni. Ele ca și Ielele lovesc pe oameni cu paralizarea diferitelor membre și părți ale corpului. Despre locuințele lor poporul crede că sunt lacurile, dumbrăvile, ștreășinile caselor, fântânile. Numele li s'a dat dela îmbrăcămintea lor albă, ce poporul crede că poartă. Se mai numesc prin eufemism *Mușătile*, *Dulțile*.

albistruiri (albistruescu-ui) = vb. a albăstrui, a colora în albastru: *nu-se albistruî ghini lîna* (lîna nu s'a colorat bine în albastru).

albistruit = adj. albăstruit, colorat în albastru.

ălbu = adj. 1. alb: *birbēc ălbu* (berbece alb); 2) bun: *dzua ălbă* (ziua bună 3) fericit: *s'niî ălbă feata mea* (să fii fericită, copila mea); la plural cu înțeles de albituri, rufe, haine albe: *lăi măși albile* (am spălat numai rufe); expres. *nîi scoasi per ălbu* (a mă chinui, a mă turmentă foarte mult); *nîți ălbu nîți lăiî* (nici bine, nici rău); *ca pri ălbu* (care bate în alb).

ălcă = sbs. fem. smântână: *ălcă iăsti bünd* (smântâna e bună).

ălou, ălio-ti = sbs. n. colorant în roșu deschis, stacojiu, purpuriu.

ălou = adj. stacojiu, roșu deschis, purpuriu: *feciu lînd ălcă* (am colorat lîna în stacojiu).

ălě = interj. de chemare (întrebuințat de bărbați către femei): *ălě Măltă* (fă Emilie).

ăleădziri și ălědziri (ălěg, ălěpșu) = vb. 1) a alege: *ălěpșu ună cărli* (am ales o carte); 2) a ceti: *ăleădzi ăesta carti* (cetește această scrisoare); 3) a deosebi: *nu mi-ălěg di tîni* (nu mă deosebesc de tine); 4) a lămuri: *stăi s'ăleădzim lucrulu* (stăi să lămurim treaba); 5) a se distinge, a excela: *di tufi nis se-ăleăpsi la bitichidă* (dintre toți dinșul s'a distins la luptă).

ălele și ălele = interj. de durere auleu: *ălele mi bitură* (auleu m'au bătut).

ălěpsu și ălěptu = adj. ales, deosebit, lămurit, distins, însemnat: *gioni ălěptu* (voinic distins).

ălgă-eadzî = sbs. masc. roib (cal cu părul roșatec): *nî psusi ălgelu* (mi-a pierit roibul).

ălghi = sbs. pl. (dela albu) bani, mai cu seamă de argint: *ălghilî bifescu lucrul* (banii termină treburile).

ălghină-ni = sbs. fem. albină, roi de albine: *aflîi ună ălghină cu mălti ălghinî* (am găsit un roi de albine).

ălghinăr-ri = sbs. masc. aibinar, îngrijitor de albine, apicultor.

ălghiri (ălghescu, ălghi) = vb. 1) a albi, înălbi: *ălghîi pîndza* (am albit pânza); 2) a fi fericit, a deveni fericit: *s'ălghesti nveasta mea* (să fii fericită nevasta mea); 3) a se face ziuă: *nînga nu ălghi, iăsti noăpti* (încă nu s'a făcut ziuă, e noapte); 4) a se ivi în depărtare, a se zări: *ălghiăști ună hoară aclo lărgu* (se

ivește un sat acolo în depărtare); expres. *ni alghîră ochii de foame* (a avea foame foarte mare); *ni alghîră pîrți* (am îmbătrînit); *alghîr pînă s'ti 'nvêț* (m'am căsnit mult până să te învăt).

alghît = adj. albit, înălbit, îmbătrînit, cărunțit.

alghitură -uri = sbs. fem. albire, albeață îmbătrînire, cărunțeală.

ali = art. pus înaintea sbs. feminine în cazul dativ și genitiv: *nêlu ali Catini*, (inelul Catinei); *dă ali mulțări aastă carti* (dă femeii aceașta carte).

alichiri (alichescu, alichîi) vb. 1) a lipi ceva: *alichîr cîrtea* (am lipit cartea); 2) a plumbui, a lipi metale cu plumb: *alichîa ghiumea* (plumbuește ghiumul); 3) a se lipi de cineva: *tôtua se-alichîiaști di mîni* (întodeauna se lipește de mine); 4) a slăbi: *se alichîră ôile* (au slăbit oile); 5) a se împreună (la animale): *se-alichîră cînlîi* (s'au împreunat câinii).

alichit = adj. lipit, slăbit, împreunat.

alichit = sbs. n. boală la animale, care le slăbește foarte mult (fel de tuberculoză).

alichitură -uri = sbs. fem. lipitură, slăbiciune.

alioimi -ni = sbs. fem. lăcșor, mocirlă: *cîdzîi tu alioimi* (am căzut în mocirlă).

alioiri (alicescu, alicîi) = vb. 1) a turbura: *riûlu se-alicî* (râul s'a turburat); 2) a se murdări: *di iu te alicîșt* (de unde te-ai murdărit); 3) a se zăpăci: *li se-alicî mindea* (s'a zăpăcit).

alioit = adj. turburat, zăpăcit.

alioitură -uri = sbs. fem. apă turbure, mocirlă, lăcșor; fig. mâncare proastă.

alifiă și **alihîă -ii** = sbs. fem.

alifie, unsoare cu leac: *alifiă tri arînti* (unsoare pentru râie).

alihîos = vezi *alishîos*.

aligări (alăg, allgâl) = vb. a alerga, a căuta, a călători: *aligăm după tîni* (alergăm după tine); *di ûna oară te-alăg* (de o oră te caut); *aligâr multu tu Vlîhiă* (am călătorit mult în România).

aligat = adj. alergat; fig. experimentat (persoană care a călătorit mult și a văzut multe).

aligé -eadzî = sbs. fem. alăgea: *sîie di aligé* (anteriu de alăgea).

aligînda = adv. alergînd: *fudzîi aligînda* (am plecat alergînd).

aligîtor = adj. alergător, care călătorește, călător.

ali-hisap = sbs. n. acout: *lûăi alîhisap două lîre* (am luat acout două lire).

alimtu = adj. lins, fig. bețiv, beat: *hîu alimtu* (sunt beat).

alinări și **alnări** (alin, alinăt) = vb. a se sui, a se urcă, a se mări: *se-alină grîulu* (s'a urcat prețul grăului); *se-alinără dărîi* (s'a mărit impozitele).

alinat = adj. urcat, suit, ridicat, mărit.

alinciri (alincescu, alincîi) = vb. a prinde, a se prinde: *s-nî si-alincească gionlîi 'n cor* (să mi se prindă voinicii la horă).

alincit = adj. prins (la horă).

alîndziri și **alîndzeari** (alîngu, alîmșu) = vb. a lînge; fig. a se îmbătă: *mi-alîmșu âstîndză* (m'am îmbătă azi); expres. *ni-alîmși mînti* (m'a rugat).

alîndzi-vâsili = sbs. masc. lînge taler, lîngău, parazit: *iastî un alîndzi-vâsile* (e un lînge talere).

alîpidări (aliapid, alîpidăi) = vb. a se precipita, a se arunca asupra cuiva, în pericol, a se grăbi, a da năvală, a se năpusti: *se-alîpidără*

tu foc (s'au aruncat în foc); *se-ali-pidă tu fură* (a dat năvală în hoți).

alpidat = adj. care se expune, care dă năvală.

alipini = sbs. fem. floare groasă cât mâna omului și de culoare galbenă.

aliptari (aliptêdz, aliptâl) = vb. a alăptă (când mama dă să sugă pruncului): *nu ți-aliptăși fciôrlu* (n'ai dat să sugă copilului).

alptat = adj. alăptat (care a supt).

alptitoari-ri = sbs. fem. doică.

alisari (alàs, alisâl) = vb. 1. a lăsa: *alàsă-mi s'fug* (lasă-mă să plec); 2. a părăsi: *lă-alisâi ș'nu voiă s'lu ved* (l-am părăsit și nu mai vreau să-l văd); 3. *alàs murliărea* (a se divorța); 4. a liberă: *furlăi alisâră sclăvlu* (hoții au liberat, slobozit robul); 4. a neglija: *nîi alisâi lucrulu tri tîni* (mi-am neglijat treaba pentru d-ta); 5. a se încrede: *mi alisâi pri tîni* (m'am încrezut în tine); 6. a renunța: *mi alisâi di beări* (am renunțat la băutura).

alisat = adj. lăsat, părăsit, neglijat: *măltu alisat iăsti* (e prea neglijent).

alisitură-uri = sbs. fem. persoană neglijentă: *iăsti nă alisitură* (e o persoană neglijentă).

alitrari (alătru, alitrâl) = vb. a lătra, clefăi (despre câni); fig. a bârfi: *cînile cari latră, nu mîscă* (cânele care latră nu mușcă); *nu alătră pi chirăuti* (nu bârfi degeaba).

alitrât = adj. lătrat, care latră, clefăește.

alitrât-uri = sbs. n. lătratul cânelui: *n'ari bun alitrât aëstu cîni* (n'are bun lătrat acest câne).

alipsiri (alipsescu-ii) = vb. a face greșală, a greși.

alipsit = adj. care a greșit, greșit.

am = conj. oare, după cum, însă:

am nu voiă? (oare, însă nu vreau?)

alivdari (alävdu, alivdâi) = vb. a lăuda: *măltu se alävďă* (mult se laudă).

alivdat = adj. lădat, lădăros.

alivdiciuni-uni = sbs. fem. laudă, de lădat: *lă tri-alivdiciu-ni* (ești pentru laudă).

alivdftor = adj. cel ce laudă, lăudător, de lădat, lădăros.

alivdftură-uri = sbs. fem. care se laudă, de lădat, lădăros.

aliximintu-ti = sbs. n. costum de haine; *un aliximintu di strănî* (un costum de haine).

alixiri (alixescu, alixîi) = vb. a schimba, a primeni: *alixia-ți mindea* (schimbă-ți gândul); *aseără mi-alixî* (aseară m'am primenit).

alixit = adj. schimbat, primenit

alishia-hi = sbs. fem. adevăr: *spîni alishia* (spune adevărul).

alishios } adj., care spune adevărul.
alishinos } vărul, care vorbește adevărat, veritabil, viridic.

alsar = vezi *ansar*.

alsidă -di -dzi = sbs. fem. lanț: *oară cu alsidă* (ceas cu lanț).

alsivă-vi = sbs. fem. leșie: *spel vāsili cu alsivă* (spăl vasele cu leșie).

alti-oară, alti-ori = adv. altădată.

alti-sòie = adv. altfel, altminterlea.

alti-turlie = vezi *alti-sòie*.

altu = pron. neh. alt: *altu nu ma yîni* (altul nu mai vine).

aluat-uri = sbs. n. aluat, plămadă: *pînea iăsti aluăt yîă* (pânea e necoaptă); *s'feți aluăt* (a se imuiă pentru ori și ce); *iăsti ca aluăt* (e moale ca aluatul); expres. *apred-siră aluăturli* (se luură la ceartă).

aludzimi-ni = sbs. fem. fleșcăială, moleșire.

aludziri (aludzăscu, aludzîi) = vb. a se fleșcăi, a se moleși, a deveni

moale : *cârnea se-aludzi* (carnea s'a fleşcăit).

aludzit = adj. fleşcăit (carne, brânză).moleşit, care s'a immuiat.

alughiri (alughescu -il) = vb. a iubi : *fără ca noi dăilii să ştim inimii ni se-alughiră* (fără ca noi amândoi să ştim, inimile s'au iubit).

alughit = adj. iubit, dorit.

alumă-ădzi = sbs. masc. ichiu (arşicul cu care se loveşte în ceilalţi): *am un alumă di capră* (am un ichiu de capră). Sinonim *psaltu, còcan*.

alumăchiă-ohi (şi almăchi) = sbs. fem. ramură, cracă.

al(u)michiòs = adj. cu ramuri, cu crăci.

alümtă-ţi = sbs. fem. luptă: *l'alümtă turşilii s'duc cu harăuă* (la luptă turcii merg veseli).

alümtări (alümtu -al) = vb. 1) a se lua la trântea: — *mi-alümtu cu tîni* (mă ieau la trântea cu tine); 2) a se luptă; *fărli se-alunitără cu ascherea doăne orî* (hoşii s'au luptat cu oştirea două ceasuri); 3) a se sili foarte mult: *mi-alümtu dzüa şi noaptea s'nî scot hrăna* (mă silesczi şi noapte ca să-mi scot hrana); expres. *alümtu mülti lucrî* (fac multe treburi) *alümtulîna* (amestec lăna); *tötua mi-alümtă* (totdeauna mă căsneşte, deranjază).

alümtät = adj. care se luptă, care se ieia la trântea, fig. deranjat.

alun-nî = sbs. masc. alun (pom): *ünă pîduri di alünî* (o pădure de aluni).

alünă-nî = sbs. fem. alună (fruct).

alunâmi = sbs. fem. aluniş, pădure de aluni: *se-ascündi zircăda tu alunâmi* (căprioara se ascunde în aluniş).

alunâr = sbs. masc. luna lui Iulie: *pri Alunâr äri patru äni* (în luna lui Iulie are patru ani).

alunioări şi **arunicări** (alunic -al)

= vb. a luneca: *alunicăi tu neăuă* (am alunecat în zăpadă).

alunioät = adj. alunecat, care a luneca.

alusturnări = vezi *arusturnări*.

aliu-ălii = sbs. n. usturoiu; fig. persoană răutăcioasă.

aliümtrea, aliümtrelea, aliümtrealui = adv. altmintrelea: *aliümtrea voiü si-s făcă* (altmintrelea vreau să se facă).

aliürea = adv. aiurea, în altă parte: *eram aliürea* (eram aiurea); expres. *băti n'allürea* (vorbeşte verzi şi uscate); *iästîl cîtră n'allürea* (nu e atent).

amăgru = vezi *măcru*.

amăyă (amălä) -li = sbs. fem. vrajă, farmec, descântec: *liă feciü amăyî* (i-am făcut farmece).

amâr = adj. amar: *meari amări* (mere amare); *sulfät amâr* (chinin amar).

amăyî = sbs. fem. car, trăsură, căruţă: *vinü cu amăyia*.

ambâr = adj. fericit, norocos, cu noroc: *căli ambără* (drum cu noroc); *s'ti dütî ambâr* (să mergi ferice, bine); *nveastă ambără* (nevastă cu noroc).

ambări -ri = sbs. fem. loc unde se pun cereale, grănar, hambar, şură, pătul: *umpliü ambăria di grü* (am umplut hambarul cu grâu).

ambatrulări (ambiturări) = vb. a merge în galop: *ambatruläi călu* (am dat fuga calului în galop).

ambatrulät = adj. care merge în galop.

ambätrulea = adj. în galop, foarte repede: *vinü ambätrulea* (am venit în galop, foarte repede).

ambätrulea = num. ord. de patru ori, indoit de patru ori: *cioäră ambätrulea* (sfoară indoită de patru ori).

ambireătä -ţi = sbs. fem. noroc, fericire: *nî viniü cu-ambireătä* (ne-a venit cu noroc).

ambirusîri(ambirusescu -sîi)=vb. a. băgă sau a pune cereale în hambar, apoi prin extensiune a strânge ori și ce: *ambirusîi mulți țîapi* (am strâns multe cepe).

ambirusit=adj. strâns în hambare, pus în coșare.

amblătea=adj. pieziș: *căli amblătea* (drum pieziș)

ambôliu -lii=sbs. n. pom altoit, altoiu: *meări di ambôlii* (mere dela altoiu).

ambuirari și ambuțiri ambuir(-rai)=vb. a lovi cu coarnele, a împunge: *va te-ambuiră vaca* (o să te împungă vaca).

ambuirăt (ambuțit)=adj. împuns, lovit cu coarnele.

ambulisiri (ambulisescu -sîi)=vb. a lovi cu pietre, a arunca cu pietre, a sburătări: *mi-ambulisîști cu chetri* (sburătărește cu pietre după mine).

ambulisit=adj. lovit cu pietre, sburătărit.

ambulisiri (ambullisescu -sîi)=vb. a altoi, a adaugă ceva la ceva: *ambulisîi un pom* (am altoit un pom).

ambuliisit=adj. altoit, adăugat.

ambunări (ambunędz -nai)=vb. a îmbună, a împăca: *n'ambunăru cu nis* (ne-am împăcat cu dânsul).

ambunăt=adj. îmbunat, împăcat.

ambuțiri=vezi *ambuirări*.

ambuțiri (țari) (ambüt-ții)=vb. a puți, a mirosi greu.

ambuțit=adj. împuțit, care pute.

ambuțôs=adj. puturos, fig. incapabil, bun pentru nimica.

ambutoări -ori=sbs fem. putoare, duhoare, fig. persoană incapabilă de nimica: *hiî ambutări* (ești puturos).

ameastă=sbs. fem. amestec, amalgam, amestecătură: *lina ari amestă* (lâna e amestecată).

amêu și aniêu=Pron. pos. meu:

amêu-ni (al meu însumi; al meu propriu).

amigloă -ți=sbs. fem. arșic mic și frumos, soalbă: *tut amigți bądzi tu-agioc* (mereu arșiți mici și frumoși pui la joc).

amȳipsiri (amȳipsescu-sii)=vb. a vrăji, a fermeca, a solomoni, a obrocii: *mi-amȳipsiră* (mi-au făcut vrăji).

amȳipsit=adj. vrăjit, fermecat, obrocit, solomonit.

amin=interj. amin, așa să fie.

amfnălia=sbs. fem. joc copilăresc când copiii își pun mâinile una peste alta.

aminări (amin -nai)=vb. a trage palmă cuiva, a sburătări, a arunca pietre, a descărca o armă, a transporta: *amină chetri* (sburătărește pietre); *li aminat ună flăscută* (i-am tras o palmă); *amină ună tufechiă* (am descărcat o pușcă).

aminăre (amin -nai)=vb. a întârziă, a amână, a trăgână: *amină s'mi scol* (am întârziat a mă sculă).

aminăt=adj. aruncat (pietre), slobozit (pușca).

aminăt=adj. întârziat, trăgănat, amănat, zăbovit.

aminăt=adv. târziu, zăbovit: *aminăt vinđu* (târziu am venit).

aminėti -ți=sbs. fem. amanet, zălog: *aminėti alisăr oăra* (am pus amanet ceasul).

amindări (amindü -tai)=vb. a câștiga, a dobândi, ca reflexiv cu înțeles de *a se naște*: *amindări la gioc* (am câștigat la joc); *mi-aminđai la 1874* (m'am născut la 1874).

amindăt=adj. câștigat, dobândit, născut.

amindătio -uri=sbs. n. câștig, profit: *n'avem mări amindătio* (n'avem mare câștig).

amindi=sbs. fem. În compuneri cu alte cuvinte: *adũtiri amindi* (reamintire, suvenir).

amiră-adzi = sbs. masc. comandant, împărat : *treăți amirălu* (trece împăratul).

amirărăscu = adj. împărătesc : *strani amirărăscu* (haină împărătească).

amirămi-ni = sbs. fem. amărăciune, amărire : *multă amirămi aduchescu* (multă amărăciune simt).

amirioacă-ți = sbs. fem. americană (pânză subțire și de o calitate inferioară).

amirioănou = adj. ori ce manufactură din America, pânzetură și ori ce obiect care vine din America : *pîndză amirioacă* (pânză din America).

amirioiuni-ni = sbs. fem. amărăciune.

amiridzări (amiridz -dza) = vb. a adăposti vitele la umbrar, fig. pentru o persoană, care-și petrece timpul în neactivitate : *marăta di ea tūtă ziua amiridză* (sărmana de ea își petrece toată ziua în neactivitate); *oile nu amiridzără* (oile nu s'au adăpostit la umbrar).

amiridzât = adj. adăpostit, care-și petrece timpul în neactivitate.

amiridzuri = sbs. n. locul unde se adăpostesc vitele la umbrar, când e cald; umbrar unde se adăpostesc vitele pe la miezul zilei.

amirirescu = adj. împărătesc, de împărat.

amiririlia-lii = sbs. fem. împărăție : *amiririlia noastră* (împărăția noastră).

amiriri (amirăscu -ri) = vb. a deveni amar, a da un gust amar, a amări : *nîi si-amirî gura di sulfăt* (mi s'a amărit gura de chinină).

amirioania-pil = sbs. fem. împărăteasă.

amirit = adj. devenit amar, amărit.

amistioări (amiăstic-stică) = vb.

amestecă, a incurcă, a se asocia : *cărțile se-amistioară* (cărțile s'au incurcat); *mi-amistioacă cu nis s'fac lucră* (m'am asociat cu dănsul ca să fac treabă).

amistioat = adj. amestecat, incurcat, unit, asociabil, imbinat : *dzeani amistioati* (sprâncene imbinat); *iăsti un om amistioat* (e un om asociabil).

amistioătură-ri = sbs. amestecătură, incurcătură, incurcă.

amiră-adzi = sbs. masc. cucigiu, cărotar.

amò și amù = adv. acum : *amù va yin* (acuma voi veni).

amòni = sbs. fem. nicovală, ilău : *cădi yiftu și-alivdă amônia* (fiecare țigan își laudă nicovala); expres. *nîi pri cîde nîi pri amòni* (căruiă nu-i place în nici un fel).

amòrtului = adv. într'un mod stăruitor, cu multă înzistență, morțos : *mi bigăi amòrtului la aestu lucră* (am stăruit foarte mult la această treabă).

amùra-ri = sbs. fem. ghemul sau foiosul (la stomacul de oaie) : *fripsu amùra* (am fript foiosul).

amürgu = adj. obscur, întunecos vezi *mürgu*.

amurțiri (murțascu -țil) = vb. a amorți, a strepezi (dinții) : *nî-amurțiră cioârli* (mi-au amorțit picioarele); *li-amurțiră dințili* (i-au strepezit dinții).

amurțit = adj. amorțit, strepezit.

amurțit-uri = sbs. n. fel de pleurezie mică, junghiu : *mi țini un amurțit* (mă ține un junghiu).

an-ni = sbs. masc. an : *an nou* (an nou); *an bun* (an fericit, an cu noroc); *an lăiū* (an nefericit, fără noroc); *an greū* (an dificil); *nîc di anî* (mic de ani, tânăr); *mari di anî* (bătrân).

anocră-ri = sbs. fem. voie, per-

misiune putere : *n'am anăcră s'bag mîna* (n'am voie să pun mîna); *n'ari anăcră s'făcă țivă* (n'are putere să facă ceva).

anacrioiă -uri = bs. n. acreală : *nă ȳini anacrioiă* (tmi vine acrelă).

anăoșu = adj. nedemn, nevrednic, incapabil : *om anăoșu* (om incapabil).

anăfură -ri = sbs. fem. pâne binecuvîntată.

anăfurăuă -ăi = sbs. fem. petiție : *arcăi anăfurăuă* (am dat petiție).

anălisă -si = sbs. fem. analiză gramaticală, descompunere.

anălughiă -ii = sbs. fem. analogie, asemănare.

anămă -ni = sbs. fem. renume spre bine ori spre rău, reputație, faimă ; *lăuă mări anămă* (am un mare renume).

anămă -ni = sbs. fem. vinul ce se duce la biserică la ziua onomastică.

anămisa = adv. în mijloc, între, printre, *ședzi anămisa di doi* (șezi între doi).

anându = vezi *alându*.

anănghiă -uri = sbs. fem. trebuință, necesitate, nevoie : *am mări anănghi* (am mare trebuință).

anănghiôs = adj. trebuincios, care are necesitate.

anăpuș = adj. neastămpărat, îndărătnic : *hiă anăpuș* (sunt neastămpărat).

anăpușă = adv. anapoda, pe din dos, alandala.

anăpudziliă -lii = sbs. fem. care merge pe deandoselea, capriciu, toană, adversitate.

anări = vezi *adunări*.

anăt = vezi *adunăt*.

anărȳa = adv. agalea, încet : *îmnă anărȳa* (umbă încet).

anăsă -uri = sbs. fem. răsufare, repaus : *Uăă anăsă* (răsufu); *di lă-*

cru n'am anăsă (din cauza trebii n'am odihnă).

anatrédza = num. ord. a treia zi, mai ales a treia zi după moarte.

anăbima -ări = sbs. fem. blestem *anăbima s'ăi* (blestem să ai).

anăllăr = adv. călare (întrebuințat mai ales de Fărșeroți) : *mi dușu anăllăr* (m'am dus călare).

anăllăari = vezi *'nglicări*.

anăllăat = vezi *'nglicăt*.

anăitelea = num. ord. al cătelea : *anăitelea hîi* (al cătelea ești).

anăumpirari = vezi *acumbirari*.

anăumpirăt = vezi *acumbărat*.

ănda ('nda) = adv. când : *ănda nu vre* (când nu vrei); *'ndă nu ascălți* (când nu ascuți).

andămusi -si = sbs. fem. întâlnire : *andămusi bunnă* (întâlnire bună).

andără -ări = sbs. fem. întunec produs de fum, de ceață, fig. dezordine : *țe andără s feăți di fum* (ce întunec s'a produs de fum); *țe andără iăsti tu aastă căsă* (ce dezordine e în această casă).

andărtu -ți = sbs. masc. revoluționar, haiduc de codru : *andărți sunt tu mănțiliă anăstri* (haiduci de codru sunt în munții noștri).

andărist = adj. anticreștin, în contra religiei creștine.

andămusiri (andămusescu -sil) = vb. a întâlni : *l'andămusiri în căli* (l-am întâlnit pe drum).

andămusit = adj. întâlnit.

andăpirină = sbs. fem. antipirină.

andări -adzi = sbs. masc. anterior; exem. *cu andărădză* (care poartă anterior).

andărsila -ii = sbs. fem. revoluție, răscoală : *mi fécicu tu andărsilă* (m'am născut în revoluție).

andărsiri (andărsescu -si) = vb. a se jenă : *mi-andărsescu di tîni* (mă jenez de tine).

andirsît = adj. jenat, cu jenă.

andivliri (andivlîescu -lii) = vb. a (se) tăvăli, svârcoli: *nu te andivleă tu mûzgă* (nu te tăvăli în noroiu).

andivlit = adj. tăvălit, svârcolit.

andivlîtură -ri = sbs. fem. tăvăleală, svârcolire.

andornic = adj. care umblă separat, care trăește separat, răsleț (la vite): *lup andornic* (lup care trăește separat); *oăie andornică* (oăie care umblă separată, singură); *om andornic* (om care merge, care trăește separat).

andrălă -lii = sbs. fem. amețeală, neliniște, grijă: *nî yîni andrălă* (îmi vine amețeală); *am mûtti andrălii* (am multe griji); *mări andrălă nî-aduși fuga* (mare neliniște mi-a produs fuga).

andreădziri (andrêc -cul) = vb. a întrece în trei sărituri: *lă-andriciŭ tu înnări* (l-am întrecut la umblet).

andreăua -eali = sbs. fem. undrea: *cusuŭ cu andreăua* (am cusut cu undrea).

andreu = sbs. masc. luna lui Noemvrie: *pri Andreuŭ cîdzŭ neăuŭ* (în Noemvrie a căzut zăpadă).

andrêilea = sbs. joc copilăresc în trei sărituri: *n'agiucăm f'andrêilea* (ne jucăm în trei sărituri).

andrêilea = num. ord. al treilea.

andriisiri și **andriusiri** = vb. a ameți, a se ameți: *figăra me-andriusi* (țigara m'a amețit).

andriisît = adj. amețit, îmbătat.

andrisiri (andrisăr -siri) vb. a întrece în săritură, a sări peste cineva, ceva: *lă-andrisiriŭ* (am sărit peste cineva, l-am întrecut în săritură).

andrisrit = adj. întrecut în săritură, care a fost sărit de cineva.

andrupiri și **andupirari** (andrupăscupfl) = vb. a sprijini, a rezima: *mi-andrupiŭ di nis* (m'am sprijinit de dânsul).

andrupit = adj. sprijinit, rezimat.

andrupitură -uri = sbs. fem. sprijin, razim, răzimătoare.

anduchiliri (anduchilîescu -lii) = vb. a tăvăli, a rostogoli: *mi-anduchiliŭ tu lăsci* (m'am tăvălit în noroiu).

anduchilit = adj. tăvălit, rostogolit.

anduchilitură -uri = sbs. fem. tăvăleală rostogolire.

andupirari = vezi *andrupiri*.

andupirât = vezi *andrupiŭ*.

anduplicari (anduplic -cal) vb. a îndoi, a pleoști, fig. a înduplecă, a convinge: *anduplică cărtea* (îndoiește cartea); *nu putiŭ s'lu anduplic* (n'am putut să-l conving).

anduplicat = adj. îndoit, pleostit, fig. convins.

anduplicitură -uri = sbs. fem. îndoitură, convingere.

ândză -dzi = sbs. fem. închietura genunchiului: *mi dor ândzile* (mă dor închieturile genunchiului).

ândză și azi = adv. astăzi.

ândzari = vezi *'ndzari*.

anghiari (anghédz -al) = vb. a învia, a prinde viață: *Hristolu anghiŭ* (Hristos a înviat) *erăm slab, tóra anghiŭŭ* (eram slab, acum am prins viață).

anghiat = adj. înviat, care a prins viață.

anghiă -dzi = sbs. fem. bucățică de lemn, aschie, țandără; la pl. cu înțeles de *intrigi*: *bigă mûtti anghiădzi* (a băgat multe intrigi).

anghiă = adv. nițică, puțințel, pic: *dăli ni-anghiă di pîni, sari* (dă-i nițică pâne, sare).

anghil -lii = sbs. masc. inger, pentru un copil frumos și curat: *ari un fciôr ca anghil* (are un copil frumuseț și curat).

anghilescu = adj. ingeresc.

anghilus = sbs. masc. ingeras.

anghinări -ări = sbs. fem. anghinare (plantă).

anghistru -ștri = sbs. n. undiță, cârlig mic de oțel, cu care croitorii prind obiectele de cusut: *acățâ stră-niile cu anghistrulu* (prinde hainele cu cârligul); *acățâi pescu cu anghistrulu* (am prins pește cu undița).

angioă (ciună) = sbs. fem. țintioziu, cinteț (pasere cântătoare).

anglilisiri (anglilisescu -sil) = vb. a îmbrățișa: *lu-anglilisii de două-ori* (l-am îmbrățișat de două ori).

anglilisit = adj. îmbrățișat.

anginări (angân -nal) = vb. a chema (câinii); fig. a nu primi pe cineva, a refuza: *angână cînii* (chiamă câinii); *nu mi-angână virnu* (nu mă primește nimeni).

anginat = adj. chemat (câinii).

anginiri = vezi 'nginiri.

angirilă -li = sbs. fem. angară, corvadă, podoabă, îndatorire impusă de autoritate asupra poporului peste cele legiuite; fig. de nevoie, fără poftă, fără plăcere, gust: *lucredz angiriia* (lucrez fără poftă); *lucraii patru dzili angiriia* (am lucrat patru zile angarale).

angirsiri (angirsescu -sil) = vb. a sbiera (măgarul); la oameni spre dispreț: *țe angirseshi acși* (de ce sbieri așa).

angirsit = adj. care a sbierat, care strigă prea mult.

angliitări (angliit -tal) = vb. a înghiți: *angliitai un piră* (am înghițit o para).

angliităt = adj. înghițit.

angrioări (angrec -cal) = vb. 1) a fi greu: *angreacă (50) di ucădzi* (e greu de (50) ocale); 2) a stărui: *măltu li-mi-angricăi s'vină* (prea mult am stărui să vie); 3) a atârna: *țe fi-angreacă di fesi* (ce-ți atârna de fes, căciulă); 4) a se răzima: *nu te-angreacă di mîni* (nu te răzima de

mine); expres. *n'i-angreacă inima* (a avea bănuială, a bănuii).

angrioat = adj. atârnat, răzimat.

angriocs = adj. greu; fig. posomorit.

anguoiri (angucescu -cil) = vb. a ghici: *angucia țe am tu mîni* (ghicește ce am în mână).

anguoit = adj. ghicit.

anguitoări -ori (cucitoări, 'ngilcitoări, aduchitoări) = sbs. fem. ghi-citoare.

angulice -oi = sbs. fem. baluscă (floare).

anguniări (anguni -niat) = vb. a arde fără a scoate flacără, a fumega: *angunți tu piduri* (fumegă în pădure).

anguniat = adj. fumegat.

angură -ri = sbs. fem. ancoră.

angustări (angustédz -stal) = vb. a îngusta, a face îngust: *angusteadză pantalonea* (îngustează pantalonul).

angustat = adj. îngustat, strâmt.

angusteată -ți = sbs. fem. îngustime, strâmtorare, strâmtoare: *trêfi prit angusteata ariului* (trece prin strâmtoarea râului).

angustu = adj. îngust, strâmt.

angilicocs = adj. strălucitor, lucitor.

angilioiri (angilicescu -licil) = vb. a străluci, a luci, a se oglindă (reflexiv): *mi-angilicii* (mă oglindai).

angilicit = adj. strălucit, luciu.

angilicū -uri = sbs. n. lustru, lustru: *pipuța cu-angilicū* (ghete cu lustru).

anlosiri (anicsescu -csil) = vb. a învinge: *lă-anicsii la gioc* (l-am învins la joc).

anlosit = adj. învins, convins.

anifur -ri = sbs. fem. suiș, urcuș: *lucă anifurlu* (am apucat suișul).

anifurami -ni = sbs. fem. mare suiș, urcuș.

anifurări (anifurédz -ral) = vb. a

urcă suișul, a umbla pe suiș: *îți mi-anifurăi, ți videni* (îndată ce m'am urcat pe suiș te-am văzut).

anifurăt = adj. care se urcă pe suiș, care se suie pe urcuș.

anipidiri (anipidescu -dil) = vb. a întâlni: *lu-anipidii în căli* (l-am întâlnit pe drum).

anipidit = adj. întâlnit.

anipudziliă -lii = sbs. fem. care merge deandoasele, capriciu, toană, adversitate, pe dos.

anipudziri (anipudzăscu -dzi) = vb. a deveni răutăcios, arțăgos, a contraria: *anipudzii nultu* (a devenit răutăcios).

anipudzit = adj. care merge ana-poda, pe din dos, pe deandoasele.

anschirsiri (antschirsescu -sil) = vb. a răscoli, a cotrobăi, a scotoci, a curăți casa: *fe anschirșesti aclo* (ce scotocești p'acolo). Sinonim: *scirsiri*.

anschirsit = adj. răscolit, scotocit.

ansimări (anașimêdz -mal) = vb. a blestemă: *anașimăi s'beău* (am blestemat să beau).

ansimăt = adj. blestemat.

anivolia -lii = sbs. fem. nevoie, necesitate: *multi nivolii ni vintiră pri cap* (multe necesități au venit pe capul nostru).

anodîn -ni = sbs. n. anodin (băutură care alină durerile de inimă): *biu anodîn* (am băut anodin).

anòstru = pron. poses. nostru: *anòstru-ni* (al nostru propriu); *anòștri-ni* (ai noștri, rudenie).

ansireări, arstreări și ansiriri (ansâr -sîril) = vb. a sări: *ansirii hîn-dăchia* (am sărit șanțul).

ansirit (arsirit) = adj. sărit, care a fost sărit.

ansiritoaniă = sbs. fem. săritoare, minge: *s' n'agiucăm cu-ansiritoaniă* (să ne jucăm cu mingea).

ansiritură-ri = sbs. fem. săritură.

anșârțu = sbs. n. anșerț.

antioă -ți = sbs. fem. ban vechiu, monedă veche, ori ce lucru vechiu; fig. ori ce e frumos: *am ună feată antică* (am o fată foarte frumoasă).

antioagi -geădzi = sbs. masc. anticar de monete vechi, strângător de vechituri.

antiniu = num. ord. primul. întâiul.

anudări = vezi *mudări*.

anumir(1) -ri = sbs. n. umăr: *mi doări anumirtu* (mă doare umărul).

anusteată -ți = sbs. fem. desgust, fără gust.

anuştiri (anustăscu -țil) = vb. a 'și pierde gustul, a deveni anost, a se desgusta, a se murdări: *mi anuştii distini* (m'am desgustat de tine).

anuştit = adj. fără gust, desgustat.

ânustu = adj. anost, fără gust, fad, insipid, greșos: *șitrii ânustă* (medicament greșos).

anvilliri (anvilăscu -lii) = vb. 1) a învăli, a acoperi: *anviriă-mi ghini* (acopere-mă bine); 2) a înfășură: *anviriă cestă cărti* (înfășură această carte).

anvilit = adj. învălit, înfășurat, acoperit.

anvilitură -uri = sbs. fem. învălitură, scoarță.

a(n)virliga (avriġa) = adv. jur, împrejur: *șini anvirliga* (vine împrejur); *d'anvirliga* (din împrejurime, din vecinătate); *adu'l anvirliga* (du-l împrejur).

anvirligări (anvirlighêdz -gal) = vb. a încunjura, împrejura, asedia, a face jurul lumii, a colindă toată lumea: *furlil-anvirligără hōara* (hoții au asediat satul); *anvirligăi lūmea* (am făcut ocolul lumii, am colindat toată lumea).

anvirligăt = adj. incunjurat, impresurat, ocolit, colindat.

anvirtiri (anvîrtescu -til) = vb. a învârti, a înfășură; vezi *invîrtiri*.

anvirtit = vezi *invîrtit*.

anvirtitură = vezi *invîrtitura*.

aoă (aoăți) = adv. aici: *stăi aoă* (stăi aici).

aoăltari { adv. alaltăieri: *aoăltari*
aoăltădzi { *tări nu putui* (alaltăieri am fost bolnav).

aoăți = vezi *aoă*.

ăpă -pi = sbs. fem. apă: *ăpă tri beări* (apă bună pentru băut); *ăpă tri lări* (apă bună pentru spălat); *ăpă acră* (apă minerală); *ăpă crêhtă* (apă rece și proaspătă); *ăpă alicită* (apă turbure); *ăpă nigrîta* (la farmece = apă luată fără a se pronunța un cuvânt) *ăpă stătută*, *ăpă țe doarmi* (apă stătătoare); *ăpă a știu mādima* (știu foarte bine lecția); *mi feciū ăpă, mi-adrăi ăpă* (am nădușit foarte mult); *ariūlu nu aduși ăpă* (răul nu curge); *mi duc după ăpa lui* (mă duc după voia, placul lui); *ăpa ța minută*, *ăpa ța groăsa* (a se pișă, a se căcă). La plural, cu înțeles de râuri fluvii: *ăpili dipăsiră* (răurile s'au răvărsat).

ăpăle -li = sbs. fem. misă ce fiecare pune la jocul cu arșiți, giol, numărul arșiților puși la joc: *carî nu-și băgă ăpăia* (cine nu și-a pus mîsa de arșiți).

ăpălă -li = sbs. fem. pală, spadă, sabie: *scoăti ăpăla* (scoate sabia); *du-ti ăpălă* (du-te repede); *mi dușă tu ună ăpălă* (m'am dus într'o clipă)

ăpălă -li = sbs. fem. lână darăcită și gata pentru a fi toarsă, pală.

ăpândisi = sbs. fem. răspuns.

ăpăngăhiū -uri = sbs. n. adăpost: *nu ăstăi ăpăngăhiū, s'nu mi ud* (n'am găsit adăpost să nu mă ud).

ăpătliă -tli = sbs. fem. apatie, înșelăciune.

ăpatlôn -ni = sbs. masc. înșelător.
ăpělă -li = sbs. fem. scândură subțire.

ăpilpisliă -sil = sbs. fem. desperare.

ăpilpisiri (ăpilpisescu -sil) = vb. a (se) desperă, a desnădăjdui.

ăpilpisit = adj. desperat, desnădăjduit.

ăpîndisiri (ăpîndisescu -sil) = vb. a răspunde: *nu ni-ăpîndisa* (nu mi-a răspuns).

ăpîndisit = adj. care a răspuns.

ăpirări (ăpir -rai) = vb. a apăra, a păzi: *ni-ăpirăm di furi* (ne păzim de hoți).

ăpirăt = adj. apărat, păzit.

ăpirîsiri și **ăpirnisiri** (ăpirîsescu -sil) = vb. a părăsi, a părăgini: *lu-ăpirîsîi, nu vôiū s-lu ved* (l-am părăsit, nu vreau să-l văd).

ăpirîsit = adj. părăsit, părăginit: *ăyînta ăpirîsîta* (vie părăginită).

ăpiriri și **ăpiriri** (ăpirî -rii) = vb. a se lumina, a se face ziuă, a se crăpă de ziuă: *ninga nu-ăpiri* (Incă nu s'a luminat).

ăpirit = adj. s'a crăpat de ziuă, s'a făcut ziuă, s'a luminat.

ăpirită = sbs. fem. răvărsatul zilei, în zori, când se crăpă de zi: *vîniū tu-ăpirită* (am venit în zori).

ăpiritôr = adj. apăărător, păzitor.

ăpiritură -uri = sbs. fem. apăărătoare, pază.

ăpirniiri (ăpirnîlescu -ni) = vb. a începe: *ăpirnii s'lucrêdz* (am început să lucrez).

ăpirnisiri = vezi *ăpirîsiri*.

ăpirnisit = vezi *ăpirîsîit*.

ăpirniit = adj. început.

ăpirniită -ti = sbs. fem. început: *ăpirniită iârniitiei* (începutul iernii).

ăpirniitură -uri = sbs. fem. început, începere.

ăpistu = adj. necredincios, infidel: *hîi ăpistu* (ești necredincios, infidel).

apistisiri (apistisescu-sii) = vb. a deveni necredincios, infidel, a deveni răutăcios: *apistisi, nu s' poartă ghini* (a devenit răutăcios).

apistisit = adj. necredincios, răutăcios.

apitós = adj. apătos: *ghelă apitosa* (măncare cu zamă multă).

apitrusiri și **apitrusiri** (apitrusescu-sii) = vb. a apăsa, a pune ceva peste ceva, a acumula, a se arunca asupra cuiva, a grămădi: *se-apitrusiră unul peste altul*; *apitrusiău ghini* (apasă-o bine).

apitusiri (apitusescu-ii) = vb. a deveni apătos; fig. a se moleși: *truplu mi și-apitusi* (corpul mi s'a moleșit).

apitrusit = adj. apăsat, grămădit, acumulat.

apitusit = adj. care a devenit apătos; fig. moleșit.

aplaşă-dzi = sbs. fem. farfurie de aramă.

aplicări (aplec-cal) = vb. a se plecă jos, a face să se plece, a plecă: *aplică-te s'laț țe-ți cidzū* (apleacă-te să iei ce-ți căzu); ex. *aplec caplu* (a se umili).

aplicări (ăplic-cal) = vb. a alăptă: *nunț-aplicăi fidiòrlu* (nu mi-am alăptat copilul).

aplicat = adj. plecat, fig. ipocrit: *fudzē di òmlu aplicat* (fugi de omul ipocrit).

aplicat = adj. alăptat.

aplicitoari-ori = sbs. fem. aplecătoare, oaie căreia i-a pierit mielul și i s'a pus un alt miel ca să sugă sau să mulgă, oaie fără miel și cu lapte.

aplucusiri (aplucusescu-sii) = vb. a apăsa cu ceva peste ceva; fig. a năvăli, a năpusti, a se pitula: *aplucusiră furlii tu hoară* (au năvălit hoții în sat); *se aplucusi lèpurli tu*

lănură (iepurele s'a pitulat în crâng).

aplucusit = adj. apăsat, năvălit, năpustit.

apodiȳiă -ȳi = sbs. fem. chitanță.

apodiȳiri (apuđiȳescu-ȳii) = vb. a primi, a accepta.

apodiȳit = adj. primit, acceptat.

apofasiă-si = sbs. fem. decizie, hotărîre.

apòla = adv. apoi, în urmă: *apòla lucreadză* (apoi lucrează).

apòstal-lì = sbs. masc. epistolele apostolilor lui Isus, apostol.

apòstal-adzi = sbs. masc. discipol, apostol.

apreadunări (apreadun-nai) = vb. a nu se prea întinde, a se mărgini, a se limita: *apreadună-te la grăviri* (mărginește-te la cuvinte).

apreadunăt = adj. mărginit, limitat.

apreadunitură-uri = sbs. fem. limitare, mărginire.

apres = adj. aprins, înfocat.

apreasă = sbs. fem. începutul lunii (planeta), când luna începe să crească: *tu apreasa a lùnillei*, (când luna nouă apare).

Aprilii-lì = sbs. masc. Aprilie (lună). Mai e și forma *April*.

aprindeări și aprindiri (aprinđu-imșu) = vb. 1) a aprinde: *aprinđi fòclu* (aprinde focul); 2) a ațâța, escită: *lu-aprimșu trî civgă* (am ațâțat pentru ceartă).

aprinđu = vezi: *pirinđu*.

aprinđu și aprinđu = adj. aprins, înfierbântat, înflăcărat, mâniat.

aprintu = vezi: *aprinđu*.

apruăpea = prep. lângă, aproape: *apruăpea di mini* (lângă mine); *him apruăpea* (suntem vecini).

apruohiări (apruchiu-chiaii) = vb. a se apropia, a ajunge: *lă-apruchiări nînga căsă* (l-am ajuns lângă casă); expres. *apruchiți s-lu bat* (cât p'aci să-l bat).

apruohiât = adj. apropiat, ajuns.

apșără -ori = sbs. diminutivul apei, nițică apă, ori ce mâncare cu zamă multă, mâncare spălăcită.

apșarcări (apșaruc -arcăi) = vb. a aruncă de tot.

apșarcoât = adj. aruncat de tot.

apșaspârdziri = vb. a se strică de tot, peste tot, a se corumpe, a strică, distruge.

apșaspârtu = adj. stricat de tot, corupt, distrus.

apubiări = vb. a bea tot ce e în ceva, a bea peste tot.

apublüt = adj. băut peste tot, beat tun.

ap(u)oări (apuc apucăi) = vb. a apucă, a nimeri, a ajunge: *s-nu-apușți s'cręști* (să nu ajungi a te face mare).

ap(u)oât = adj. nimerit, apucat.

apüohiü -iuri = sbs. n. când la jocul în trei sărituri nu calcă cineva la locul de unde încep a sări, nu calcă cu piciorul tocmai la locul, punctul desemnat: *cilcă apüchiü* (n'a călcat la locul desemnat).

apudurnări (apudorum, apudurnări) = vb. a adormi, a așipi.

apudurniit = adj. adormit, așipit.

apufășiri = vb. a se osteni, a nu mai putea, a se prăpădi: *apufăși di plîngu* (s'a prăpădit de plâns).

apufăptu = adj. ostenit, prăpădit.

apufisiri (apufisescu -sil) = vb. a decide, a hotări: *mi-apufisii s'fug* (m'am decis să plec).

apufisit = adj. decis, hotărit.

apufüdziri = vb. a fugi în urmă, a plecă în fine.

apufugät = adj. fugit în fine.

apugudiri (apugudescu -dii) = vb. a nimeri: *ü-apugudii ghini* (am nimerit o bine).

apugudit = adj. nimerit.

apumblițiri = vb. a împleți: a termina de împletit, a împleți în fine.

apumblițit = adj. care a terminat de împletit.

apuneări -niri (apün, apüşü) = vb. a pune jos, a apune, a închide: *apüni ușa* (închide ușa); *apüni lunăina* (micșorează lumina); *apüni crünga* (scoboară craca): *mi-apüşü di curindu* (m'am culcat de vreme).

apu plișă -ii = sbs. fem. apoplexiă.

apurfinipsiri = vb. a deveni de tot, pe deplin orfan.

apurfinipsit = adj. care a devenit orfan de tată și de mamă.

apuriä -ii = sbs. fem. ciudă, uimire, *tri apuriä lucru* (pentru ciudă, treabă).

apurisiri (apurisescu -sii) = vb. a se uimi, a se miră, a se ciudi: *mi-apurisii, cindu ti vidzüt aoa* (m'am uimit, când te am văzut aici).

apurisit = adj. uimit, mirat, ciudat.

apüş = adj. jos, scurt, scund, fig. umil: *casä apüşä* (casă joasă); *gräiri apüsi* (cuvinte umile).

apuvindiri (deări) = vb. a vinde tot, a vinde în urmă: *apuvindüi ümtul* (am vândut în urmă untul).

apuvindüt = adj. vândut de tot, vândut în urmă.

aräböj = vezi *aribüş*.

aräda -dzi = sbs. fem. șir, ordine rând, regulă: *bigäi arädä 'n casä* (am pus ordine în casă); *am arädä la beäri* (am regulă la băut); *vi-nirä tu arädä* (au venit pe rând); *bagä-le tu arädä* (așează-le în linie, șir).

aräfä -fi = sbs. fem. raft; poliță pentru ori și ce într'o prăvălie.

aräftu -ți = sbs. masc. croitor.

aräli = sbs. fem. (întrebuințat la plural) răutăți, nenorociri: *mülli aräli träpșu* (multe nenorociri am suferit).

aränä -nii = sbs. fem. linie, dungă,

tăietură, creștătură: *ni feciū mīna rāni* (mi-am făcut mâna tăieturi, răni).

arăp-ohi = sbs. masc. arab, negru și pentru a arăta noțiunea de negru la oameni, arăpîlă: *vidzui un arap* (am văzut un negru, arăpîlă); *mi feciu arăp* (m'am înnegrit).

arăp-ūri = sbs. n. suiș, urcuș, *arsiri arăp arîpizînd* (a sărit, suiș și scoboriș).

arăpăsări = vb. a se repauză: *feăta arăpăsa* (fetița se repauză).

arăpăsat = adj. repauzat.

arăpsă-si = sbs. fem. pasere cântătoare din familia privighitorilor. Numele ei dela culoarea negricioasă a corpului.

arăpun(1)-ni (areăpini și arăpun) = sbs. masc. ciorchină de strugure); *areăpini di auă* (ciorchină de strugure); *arăpun gol* (ciorchină fără boabe).

arăs = adj. ras.

arăsti-ti = sbs. fem. ocazie, împrejurare: *aflăși arăsti* (ai găsit ocazie).

arăt = sbs. n. brăzdar, plug.

arăt = adj. arătat; întrebuițat în expresiunea aceasta numai când e vorba de amenințare: *va fi fac, va fi arat* (ți voi face, ți voi arăta).

arăți = adj. rece, răcoritor, friguros: *ăpă arăți* (apă rece); *vîntu arăți* (vânt recoritor); *iăsti chirō arăți* (e timp friguros).

arățile = sbs. masc. vânt rece, vântul de Nord, crivățul: *sūflă arățile* (suflă vântul de Nord).

arăū = adj. rău: *om arăū* (om răutăcios); expres. *ni ȳini arăū* (imi vine să vărs); *arăū-ghini* (foarte bine).

arăū, arăli = sbs. n. nenorocire, răutate: *pișim mūlti arăli* (am suferit multe nenorociri).

arbinēs = sbs. masc. Arnăut: *arbinēs fudul* (Arnăut mândru).

arbinșescu = adj. arnăutesc: *cîntec arbinșescu* (cântec arnăutesc).

arburēt-uri = sbs. n. pădure de stejari, stejăriș: *tricūi pri la arburēt* (am trecut pe la stejăriș).

ărburi-ri = sbs. masc. ori ce fel de copac, arbore, stejar: *cîrbūni di ărburi* (cărbuni de stejar).

arburic-ți = sbs. arbore mic, stejerele.

arōari = vezi *arucări*.

arōat = vezi *arucăt*.

arōitūră-uri = sbs. fem. aruncătură, asvărilitură.

arōoari = vezi *aricoări*.

ărou-uri = sbs. n. arc: *trapșu cu arcul pri țearbă* (am tras cu arcul în cerboaică).

arourămi-ni = sbs. fem. frig.

arourări (arcurēdz-cal) = vb. a răci, a avea frig: *arcurăi mūltu* (am răcit mult).

arourăt = adj. răcit.

arourōs = adj. friguros, răcit, cui e frig.

ardiliă-lii = sbs. fem. boală de gât.

ărdiri (ărdū, ărdșu) = vb. a arde, a păli: *se-ărsi casa* (a ars casa); *iărba se-ărsi di cildūră* (iarba s'a pălit de căldură).

areă = adv. rar, rare-ori: *areă ȳini* (rar vine).

areadzimiș = adj. care locuște la poalele unui munte, pe coasta unui munte, plăieș.

ar(e)ăpita (ărpită) = sbs. fem. earipă (de pasre): *pūltu cu ună areăpită* (pasere cu o aripă).

areăti-ți = sbs. masc. armăsar: *cal areăti* (armăsar); *birbēc areăti* (berbec bun pentru prășilă).

arēmă = sbs, fem. fel de influență, catar, troahnă, guturaiu.

arēpit-uri = sbs. n. povărnis, răpă: *hoădră tu arēpit* (sat pe răpă).

arëuri = sbs. pl. n. maniere, apucături, obicei: *n'ari buni arëuri* (n'are bune apucături).

arginvanliü = adj. roşu deschis.

argihali -ali = sbs. fem. petiţie, jalbă: *ded argihali* (am dat petiţie); mai e şi forma *aryöali*.

argivän şi **ghiurghivän** = sbs. masc. liliac, arbust cu flori roşii deschise.

arät -ţi = sbs. masc. argat, lucrător.

ariä -li = sbs. fem. ariä.

arïisiri (arïisescu -sil) = vb. a tăbăci; fig. a se obişnui, a se aclimatiza: *mi-aryisit tu cildurä* (m'am aclimatizat la căldură).

arïisit = adj. tăbăcit; fig. obişnuit. aclimatizat.

arÿo = sbs. masc. argos, preot oprit de a oficia; fără lucru, neocupat: *preftu arÿo* (preot oprit de a oficia); *hiu arÿo* (sunt fără lucru, neocupat).

arhanghil -li = sbs. masc. arhanghel.

arhitëot -oţi = sbs. masc. arhitect.

arhiolög -dzi = sbs. masc. arheolog.

arhundëson = adj. de bogat, de avut: *casä arhundëscä* (casä de bogat).

arhundliohiä = sbs. fem. bogăţie, avuţie.

ärhundu -dzi = sbs. masc. bogat.

aribä -dzi = sbs. masc. car, trăsură ordinară: *vinü cu aribälu* (am venit cu carul).

aribdisiri = vb. a se boci.

aribdisit = adj. bociat.

aribigi -geädzi = sbs. masc. arabaş, cărauş.

aribitie = sbs. fem. casă proastă care stă să cază, hurubă, cocioabă.

aribudzinäri (aribudzinëdz, aribudzinäi) = vb. a i se umflä buza

din cauza boalei şi a căpätä altä culoare.

aribudzinät = adj. căruia i s'a umflat buza de boalä şi s'a descolorat.

aribuş (aräböj) = sbs. n. răboş şi răbuş, creştäturä în lemn.

arichiä -li = sbs. rachiu: *nü si bea arichiä* (mi se bea rachiu).

arichiäri şi **ohiri** (aräp şi arächiu: aripüi şi arichil) = vb. a răpi, a se gräbi: *luplu arichü ünä oäie* (lupul a răpit o oaie); *mi-arichil di sburü* (m'am grăbit de am vorbit).

arichit = adj. răpit, grăbit.

arichitürä -uri = sbs. răpire, pripire, grăbire.

arichiuşur -uri = sbs. n. alunecuş, loc unde se alunecä lesne şi locul unde se patineazä.

arichiuşuräri (arichiuşur -ral) = vb. a alunecä, a patinä: *ai s'arichiuşuräm* (ai sä alunecäm, sä patinäm).

arichiuşurät = adj. alunecat, patinat.

aricöiri (aricëscu -cil) = vb. a atinge uşor.

aricöit = adj. atins uşor.

aricöiu -oi = sbs. masc. ariciu, negi: *acätär un aricöü* (am prins un ariciu); *scoşu aricöü tu minä* (am scos negi la mänä).

aricöü = sbs. masc. bätäturä la picior: *am arici la cioäri* (am bätäturi la picioare).

aricöisiri (aricöisescu -sil) = vb. a sbärli, a ciufuli: *nü si-aricöisü përlu di arcoäri* (mi s'a sbärilit pärlul de frig).

aricöisit = adj. sbärlit, välvoiu, ciufulit.

aricöäri -ori = sbs. fem. frig: *iasti aricöäri* (e frig).

arideäri şi **arideri** (arid, arişü) = vb. a räde, a-şi bate joc, a amägi, a înşelä, a păcăli: *nü-arid di tini*

(1mi bat joc de tine); *lu-arișu la joc* (1-am păcălit, înșelat la joc); expres. *arid pri sum nări, mustăți* (a râde p'ascuns).

aridzim-uri = sbs. n. poalele unui munte, coasta unui munte: *hoară tu-aridzim* (sat la poalele sau pe coasta unui munte).

aridă-dzi = sbs. fem. fluierul piciorului; expres. *stăi-lîi aridă* (stă-ruește pe lângă dânsul); *fă-l-ti aridă* (stă-ruește pe lângă dânsul).

arid;ipsiri (arid;ipsescu -sil) = vb. a pune în ordine, a aranja, a orându-i, a pune în șir, a așeza în linii: *li-arid;ipsii ghini* (le-am aranjat bine).

arid;ipsit = adj. pus în ordine, aranjat, orânduit, pus în șir.

arid;înă-ni = sbs. fem. rădăcină, arbore: *arburi cu arid;înă* (arbore cu rădăcină); *siminaț patru arid;înă* (am sădit patru arbori); expres. *aciță arid;înă* (a prins rădăcină, s'a stabilit); *dit arid;înă* (dela bază, din temelie).

arieață-ți = sbs. fem. răutate, nenorocire: *țe arieață pițim* (ce nenorocire am pățit).

arifinē-edzi = sbs. masc. refeneă, picnic: *ziafeti cu arifinē* (petrecere cu refeneă).

arifoania-nii = sbs. fem. croitoreasă, modistă: *vînți arifoania* (a venit croitoră).

arihăti-ți = sbs. fem. odihnă, ră-paus, liniște: *n'am arihăti* (n'am odihnă).

arihătipsiri (arihătipsescu -sil) = vb. a se odihni, a se repauză, a se liniști: *arihătipsii ună veără* (m'am repauzat o vară).

arihătipsit = adj. odihnit, repauzat, liniștit.

arhnisiri (arhnisescu -il) = vb. a se vesteji, a se ofili: *se-arhnisii di lișfi* (s'a vestejit de nenorociri).

arhnisit = adj. vestejit, ofilit.

ariē-ladzi = sbs. masc. raiă, clă-caș, supus: *noi him ariēadzi* (noi suntem clăcași).

ariri (arilescu -il) = vb. a rări: *ariea iarba* (rărește iarba).

arit = adj. rărit, imprăștiat.

arilohiā-chi = sbs. fem. raritate, rariște: *iāsti arilohiā de oāmini* (sunt puțini oameni).

arimari (arim -mal) = vb. a rămă, a scurmă sub pământ, a săpă cu botul, cu unghiile: *porcu arimă avăți* (porc a rămă p' aici): *arimă cu unghia* (scurmă cu unghia).

arimăt = adj. rămă, scurmat.

arimătōr-ri = sbs. masc. rămă-tor, porc: *sipitūră de-arimătōr* (să-pătură de porc).

arimătūră-uri = sbs. fem. săpă-tură, rămăre, dără de porc.

arim;heăua-ei = sbs. fem. șir, șirag de usturoiu, de cepe, legătură de cepe, împletitură: *arim;heăuă di țepi* (legătură de usturoiu). Si-nom. *curina*.

arin = sbs. masc. anin (arbore care crește în locuri umede).

arină = sbs. fem. nisip.

arindzā-dzi = sbs. fem. chiag și organul în care e conținut (coagulator): *arindzā dințel* (chiag de miel).

arină-lî = sbs. fem. pilă: *mîc cu arină* (frec cu pila).

arinōs = adj. loc cu nisip, nisi-pos: *loc arinōs* (pământ nisipos).

arinsiri (arinsescu -sil) = vb. a pili, a frecă cu pila: *arinsia cistū-ra* (frecă cu pila briceagul).

arinsit = adj. pilit, frecat cu pila.

arină-ni = sbs. fem. râie: *mi-aciță arină* (m'a prins râia).

ariniri (ariniescu -nii) = vb. a prinde râia, a deveni raios; *arini căpra* (a devenit raiosă capra).

arinuit = adj. raios, cu râie.

arinōs = adj. raios, cu râie, fudul:

iăsti multu arinlôs (e prea fudul).

ăripa-pî = sbs. fem. parte din vite (întrebuințat numai la oi): *adună ăripa di oi* (adună partea de oi).

ăripăni-nî = sb. fem. ridiche.

ăripăs = sbs. n. răpaus, odihnă, liniște: *n'am ăripăs* (n'am odihnă).

ăripescu = adj. arăpesc, din Arabia: *cal ăripescu* (cal arăpesc, din Arabia).

ăripidină-nî = sbs. fem. loc răpos, răpă, povârniș, repeziș: *hoară tu-ăripidină* (sat pe povârniș); *lăă ăripidina* (a început să sărăcească). Mai e și forma *ăripidzină*.

ăripidinări (ăripidinêdz-naî) = vb. a umbla pe un loc răpos.

ăripidinăt = adj. care umblă pe loc răpos, care a apucat să umble pe povârniș.

ăripidinôs = adj. loc răpos, povârniț, plecat, costișat.

ăripidzina = vezi *ăripidină*.

ăripinuş = sbs. n. ciorchinaș.

ăripisiri-ari = vb. a se repauză, a se liniști: *nu mi-ăripisii ăstindzi*. (nu m'am repauzat azi).

ăripisit = adj. repauzat, odihnit, liniștit.

ăris-uri = sbs. n. ris: *țe mușăt ăris ări* (ce frumos răs are).

ăris = adj. răs, batjocorit, înșelat, amăgit, păcălit.

ărisă-si = sbs. fem. scamă ce se rupe din ori ce obiect de lână, de bumbac.

ărisă-si = sbs. fem. fel de ciupercei albe în formă de firisoare și cari cresc în pădurile de fagi.

ărischirări = vb. a respira, a împraștia, a desfășură.

ărischirăt = adj. respirat, împraștiat, desfășurat.

ărischitôr-oari = sbs. n. răschitor, lemn de lungime de un metru,

cu care se măsoară la urzeală). E și forma *ărisclitôr*.

ărisclitôr-ri = vezi *ărischitôr*.

ărisiri (ărisescu-sil) = vb. a plăcea, a fi după plăcerea cuiiva: *mi ărisești s' lucrelz* (mi place a lucra),

ărisit = adj. plăcut, iubit: *ărisit di lumea tuttă* (iubit de lumea toată).

ărisitură-uri = sbs. fem. răsătură, răsătură.

ărispindziri (ărispindzăscu-dzil) = vb. a răspândi, a împraștia, a respira: *oile se-ărispindziră* (oile s'au răspândit).

ărispindzit = adj. răspândit, împraștiat, respirat.

ăristoacă-ți = sbs. fem. locul pe unde ies oile ca să fie mulse; locul unde se mulg oile într'o stână, comarnic.

ărisunări (arsunări) = vb. a resuna.

ărisunăt (arsunăt) = adj. răsunat.

ărisut-uti = sbs. n. răs, răset: *mi-ăsteaptă cu ărislu n gură* (mă pri-mește cu răsul pe buze).

ărițimi-ni = sbs. fem. răceală, răcoare, frig: *iăsti ărițimi* (e frig).

ărițiri (ărițescu-țil) = vb. a răci: *ăriții ăestă noăpti* (am răcit astă noapte).

ărițit = adj. răcit.

ăriū = vezi *ăriui*.

ăriū-uri = sbs. n. râu: *ăriū năic* (părâu, râuleț); *ăriū mări* (fluviu); *ăriū țe doărmi* (râu cu curs lin); expres. *lă-lăă ăriulu* (s'a nenorocit).

ărivdări (ărăvdu-dai) = vb. a răbdă, a suferi, (la haine) a fi trajnică: *nu pot s'ărăvdu* (nu pot să sufer); *strănălă ărivdără* (hainele au fost trainice).

ărivdăt = adj. răbdat, suferit.

ărivdôs = adj. care răbdă, trainic; *pîndza ărivdôsă* (pânză trainică).

ărivoana-ni = sbs. fem. arvună

ce se dă la logodnă (inelul și alte bijuterii).

arivuniisiri (arivunîsescu -sil)= vb. a face arvună.

arivuniisit = adj. care a făcut arvună (la logodnă).

ariz(uriz) -uri=sbs. n. orez: *ariz cu lâpti* (orez cu lapte).

arizări -ări=sbs. fem. roibă (plantă a cărei rădăcină se întrebuințează la văpsit în roșu închis): *feciū tu arizări* (am văpsit cu rădăcini de roibă).

arizbinări (arizbin -nal)=vb. a se înveseli, a se bucura: *s'a rizbini durăta inima cu ună cuvendă bună* (se înveselești iubita-i inimă cu un cuvânt dulce).

arizbinat = adj. înveselit, bucurat.

arizbôiu -oail = sbs. n. răsboiu (mașină de țesut) și materie de țesut: *bigăi un arizbôiu di pîndză* (am pus pânza de țesut în răsboiu).

arizgân = sbs. n. răsburare: *nî scosu arizganlu* (mi-am răsburat).

arizginări = vb. a (se) răsbură, a-și scoate necazul.

arizginat = răsburat.

armăs = adj. rămas, lăsat, părăsit, întrecut.

armătă -ți = sbs. fem. îmbrăcăminte mai ales a femeilor, podoabă.

armati = sbs. pl. fem. arme, armătură, armură: *'ș bigă armatli* (și-a pus armele, s'a înarmat).

armeniă -niî = sbs. fem. camomilă, mușetel, romonită. Sinon. *hamomilă, lilice alba*.

armineări -eri (armin, armășu) = vb. a rămâneă, a sta: *armășu aodăfi* (am rămas aici).

armiră -ri = sbs. fem. sărătură, saramură (apă sărată).

armisitură -uri = sbs. fem. rămașiță, rest.

armitulă -adzi = sbs. masc. armatoli (oameni înarmați); *se-apiră*

di armatulădzî (s'a apărat de armatoli).

armitusiri (armitusescu -sil)=vb. a se înarmă, împodobii: *tutî hoara se-armitusi* (întreg satul s'a înarmat); *'nveăstili se-armitusiră* (nevestele s'au împodobit).

armitusit = adj. înarmat, împodobit.

armu -uri=sbs. n. arm (un picior de animal), a patra parte dintr'o vită: *un armu di niel* (un picior de miel).

armuniă -ii = sbs. fem. armonie.

arnări (arnedz -nal)=vb. a iernă, a petrece iarna: *arnăi ghini ăstan* (am petrecut bine iarna).

arnăt=adj. iernat, care a petrecut iarna.

arneală -li=sbs. fem. pilă. Mai e și forma *arină* și *limă*.

arneliu -olii=sbs. n. rinichiū. Mai e și forma *aricliu*.

arniri (arnescu -niî)=vb. a mătură, a șterge tot, a șterpeli: *arniă căsa* (mătură casa); *lii arniî tûfi parădzli la gioc* (i-am șters toți banii la joc).

arnît = adj. măturat, șters, șterpelit.

arniu (arniū) -uri=sbs. n. iernatec, petrecere de iarna: *n'afliăm bun arniū* (n'am găsit bun iernatec).

a(r)niurziri (arniurzescu -zîi)=vb. a miroși, a simți, a adulmecă (la câni): *lilicea anîurzeăsti* (floarea miroasă); *anîurziî țe vrei s'făți* (am simțit ce vrei să faci) *cînilii arniurzeăsti torlu* (cânela adulmecă).

arniuzit = adj. mirosit, simțit, adulmecat.

arotă -ți=sbs. fem. roată.

arob -ghi=sbs. masc. molift, (specie de brad roșu): *ărșu un arob* (am ars un molift). Sinon. *minūcliu*.

arocut -uti=sbs. n. pantă, povârniș, ori ce obiect rotund, sferic:

va aluniți di pri aròcut (vei aluneca de pe pantă).

aròidă -di = sbs. fem. rodie (fructul rodiului).

(a)ròpun și ròpan -ni = sb. n. bobیțele roșii ce ies pe obrazul omului, spuzeală, sgrăbunță, coș: *mi umblù di aròpuni* (m'am umplut de bobیțe roșii).

aròput -nti = sbs. n. ropot (sgomotul făcut cu picioarele): *fe aroput se avdi* (ee sgomot de picioare se aude).

aròș = adj. roșu: *càpră aròși* (capră roșie).

aròstru -uri = sbs. n. partea de țaseală cuprinsă între spată și sul, rost: *țàsù pàtru aròstruri*.

aròv -uri = sb. n. fel de linte (lat. orobus).

aròz -uri = sbs. n. nod dela lemn, bătătură dela picior, cal: *la ciòr am aròzuri* (la picior am cal).

arpă; i = sbs. fem. pl. razele soarelui: *nì da arpăyli tu oclii* (imi vin la ochi razele de soare).

àrpità = vezi *areăpită*.

arșinari = vezi *arușinari*.

arșini = vezi *arușini*.

àrsu = adj. ars: *lèmnu àrsu*.

àrtloa -ți = sbs. fem. tinda biseicii, nartecă.

artlii = sbs. n. pl. afaceri, daraveruri: *am multi artlii* (am multe afaceri).

artirsiri (artirsescu -sii) = vb. a urcă prețul unui obiect pus la mețat, a da mai mult: *artirsii càlu* (am dat mai mult pentru cal).

artirsit = adj. urcat prețul, dat mai mult.

àrșivurți = sbs. fem. pl. specie de mănătârci, sbârciog, ciuciulete: *adunà àrșivurți* (am cules ciuciulete).

aruáli = sbs. pl. fem. vezi *țàrùflă*.

arùauă = sbs. fem. rouă și ploaie mărunță (bură).

aruòani -ni = sbs. fem. rindea, (uneltă de tâmplar pentru a netezi lemnul).

aruòari (aruc -ca) = vb. a arunca, a lepădă: *nu arucă chètri* (nu aruncă pietre) *lucru tri arucari* (lucru de lepădat).

aruòat (arcăt) = adj. aruncat, lepădat.

aruontiri și arfountiri (arucutescu -til) = vb. a (se) rostogoli, a se prăvăli, a da la vale: *se arucutii di pri dzeand* (s'a rostogolit de pe deal).

aruoutit = adj. rostogolit, prăvălit.

aruoutòs = adj. rotund: *cheàtră arucutoasă* (piatră rotundă).

arùd = adj. moale, țigaie (la lână), subțire și creț (la păr); fig. delicat: *lînă arùdă* (lână țigaie); *birbèc arùd* (berbece cu lână țigaie); *ficiòr arùd* (copil delicat).

arudzină -ni = sbs. fem. rugină: *vàslu aciță arudzină* (vasul a prins rugină).

arudzinari (arudzinèdz -nai) = vb. a rugini, a prinde rugină: *se-arudzină hèrlu* (s'a ruginit fierul).

arudzinat = adj. ruginit, cu rugină, învechit.

arudzinòs = adj. ruginos, învechit: *pènură arudzinoasă* (cuiu ruginos).

aruòcari (arufec -ca) = vb. a refecă; fig. a tăia, a iuți: *aruficài cimeășa* (am refecat cămașa); *tru oară l'arufecă* (numai decât îl taie. Cosmescu, Poezii).

aruòat = adj. refecat, tăiat.

aruòcitură -uri = sbs. fem. refecare.

arùg -dzi = sbs. masc. rug (Leache): *tu arùg stă ascumtu lèpurli* (în rug stă ascuns iepurele).

arùgă -dzi = sbs. fem. locul pe

unde intră oile în stână (târlă) ca să fie mulse, comarnic: *înclîude arûga* (închide intrarea târlei).

arûgă -dzi = sbs. fem. leafă, salariu (mai cu samă a servitorilor).

arugări (arughêdz -gal) = vb. a intră la cineva cu leafă, a intră la stăpân: *mi arugâi picurăr* (am intrat la cineva ca păstor).

arugât = adj. angajat cu leafă, intrat la stăpân.

arugóz-gos-oași = sbs. n. rogoz (fel de trestie care crește în locuri umede).

arugîri (aruguescu -ii) = vb. a răgâi, a ghiorțâi: *s'nu arugêști pri measă* (să nu răgăești la masă).

aruguzină -ni = sbs. fem. rogojină; expr. *niți aruguzină tu casă* (sărăcie prea mare).

aruldeană -ei = sbs. fem. cicric cu două roate, rodan.

arulêu -ei = sbs. masc. rodii: *grădină cu arulêi* (grădină cu rodii).

arujiri = vb. a necheză: *arujêști călu* (calul nechează).

arujit = adj. nechezat.

arumâni -âni = sbs. fem. friptură din ficat alb și acoperită cu intestine.

arumigări (aroâmig -gal) = vb. a rumegă: *oile se aroâmigă* (oile rumegă).

arumigât = adj. care rumegă.

arûmin = adj. rumen: *ună feăță arûmină, giônlii și-s sdrûmina* (o copilă rumenă, tinerii o sdrumică).

aruncisîri (aruncisescu -sil) = vb. a struji, a da la rindea: *aruncisêa scîndura* (strujește scîndură).

aruncisît = adj. strujit, dat la rindea.

arungăoiu -olocou = sbs. masc. râncaciu, cal pe jumătate jugănit, nu bine castrat.

arunloări (arunic -cal) = vb. a aluneca pe zăpadă: *arunică tu neacă* (am alunecat în zăpadă). Mai sunt

și formele: *aluricări* și *anunicări*.

arunloât = adj. alunecat.

arunloitură -uri = sbs. fem. alunecare, alunecuș.

arunloos = adj. alunecos.

arup -chi = sbs. masc. ban de argint austriac de (70) bani și a partea parte dintr'un piastru turcesc, ort.: *astâi pătru aruchî* (am găsit 4 bani austriaci); *trei aslânî și un arup* (trei piaștri și un ort).

arup -uri = sbs. n. povârniș, prăpastie: *plîndzi și sghileăști și tu arup se-arucuteăști* (plînge și se vaită și în prăpastie se rostogolește).

arupi -chi = sbs. fem. rup (a opta parte dintr'un cot): (2) *coți și-ună arupi* (doi coți și un rup).

aruplări și aruchlări (arup, arupsu) = vb. a rupe, a tăia în bucăți, a sfâșia: *arupșu cârtea* (am rupt cartea); *lu-arupsiră lûchli* (l-au sfâșiat lupii).

arupîțiri (arupîtescu -țil) = vb. a ropâi, a tropâi, a ropâti, a face sgomot cu picioarele: *țe arupîteăști* (ce tropăie).

arupîțit = adj. care tropăie, care ropotește.

aruptu = adj. rupt. sdrențuros și cearcăn (cercul negricios de sub ochi): *aruptu di sum oclîi* (negreală dela ochi, cearcănul).

arupunări (arupunêdz -nai) = vb. a scoate pe obraz bobîțe roșii, a avea spuzeală, coșuri.

arupunat = adj. cu bobîțe pe obraz, cu coșuri.

arus = adj. blond, bălan, plăviț: *feată arusă* (copilă blondă).

arușeată -ți = sbs. fem. roșeață (culoare roșie) și pudră roșie, suliman, dres roșu: *s'băgă arușeată* (și-a pus suliman roș).

arușinări (arușinêdz -nal) = vb. a se rușină, a face de rușine pe cineva:

lu-aruşină (l-am făcut de ruşine); *se-aruşină* (s'a ruşinat).

aruşinat = adj. ruşinat, făcut de ruşine.

aruşini (arşini) -ni = sbs. fem. ruşine: *om cu aruşini* (om cu ruşine).

aruşini -ni = sbs. fem. răşină: *aruşină de chin* (răşină de pin).

aruşinos = adj. ruşinos, cu ruşine.

aruşiri (aruşescu -sii) = vb. a roşi, înroşi, a colora în roşu, fig. a înviora: *aruşişi oăuă* (ai colorat în roşu ouă): *Ńaruşi faţa* (Ńi s'a inviorat faţa).

aruşit = adj. roşit, colorat în roşu, înviorat, îmbujorat.

aruşitură -uri = sbs. fem. roşată, fig. vin: *beă aruşitură* (bea vin).

aruştiri (aruşit -Ńii) = vb. a răsucii, a da târcoale pe la cineva: *tut se-aruşită pi la noi* (tot dă târcoale pe la noi).

aruştit = adj. răsucit, care dă târcoale pe la cineva.

arusturnări (arustórnu -nai) = vb. a răsturna: *se-arusturnă carôŃa* (s'a răsturnat trăsura).

arusturnat = adj. resturnat.

arusunări = vb. a răsuna.

arusunat = adj. răsunat.

aruteăuă -eali = sbs. fem. sfoară care învârteşte rodanul, cicricul.

arutél -eali = sbs. n. pristel.

aruvinări (aruvinedz -nai) = vb. a stropi, a udă cu apă: *pirpirună aruvineadă agrili* (paparuda stropeşte Ńarinile).

aruvinat = adj. stropit udat.

aruvirsări (aruersu -sai) = vb. a scoate bube, după o boală, pe buze; a avea spoială.

aruvirsat = adj. care a scos bube, după friguri, pe buze.

aruvirsătură -uri = sbs. fem. scoŃând bube, după friguri Ńi ori ce boală, pe buze.

aruvulsiri Ńi aruvuiri (aruvulsescu -sii) = vb. a se stricã, a se nãrui, a se prãbuşi, a cãdea, a se dãrãmã, a se preface în dãrãmãturi, în ruinã: *aruvulsì murlu* (zidul s'a prefãcut în ruine).

aruvulsit = adj. stricat, cãzut în dãrãmãturi, în ruinã, dãrãmãt, prãbuşit.

aruvursiri = vezi *aruvulsiri*.

aruzlãrou = vezi *aruzòs*.

aruzòs = adj. cu noduri, noduros: *scîndurã aruzòsã* (scândurã cu noduri).

aruzusiri (aruzusescu -sii) = vb. a prinde noduri, fig. a se înrãdãcina: *nŃi se-aruzusi bêrea* (mi s'a înrãdãcinat berea).

aruzusit = adj. care a prins noduri, fig. înrãdãcinat.

asaltãri (asãltu -tai) = vb. a sãltã: *nŃi asãltã inima* (imi sãltã inima).

asãltat = adj. sãltat, care sãltã.

asãmi Ńi susãmi -ni = sbs. fem. susan (din care se scoate undelemnul).

asbòristu = adj. care nu prea vorbeşte, nu e vorbãreţ, cãruia nu-i place vorba: *iãsti asbòristu* (nu e vorbãreţ).

asbuirãri (asboair -rai) = vb. a sburã: *asbuirã pũllu* (a sburat paserea); expres. *Ń-asboairã mindea* (e încã copil). Mai e Ńi forma *asburãri*.

asbuirat = adj. sburat, care a sburat.

asbunãri (asbun -nai) = vb. a mângãia, a consolã: *Rahila nu vrea sa s'abunã* (Ńi Rahila nu vrea sã se mângãe) (Evangelia).

asbunat = adj. mângãiat, consolat.

asburãri = vezi *asbuirari*.

asburatòr = adj. sburãtor: *pũllũ asburatòr* (pasere sburãtoare).

ascãpit = sbs. n. } apusul

ascãpita = sbs. fem. } soarelui,

vest: *vină tu ascăpit* (am venit pe la apusul soarelui).

aschəri -uri = sbs. fem. armată, oaste.

aschirli -adzi = sbs. masc. soldat, militar, ostaş.

aschirlichă -ohi = sbs. fem. miliție, armată.

aschiți -adzi = sbs. masc. pustnic, eremit, sihastru.

aschitipsiri (aschitipsescu -sî) = vb. a pustnici, a duce viață de pustnic, care trăește singur.

aschitipsit = adj. care pustnicește, care trăește singur.

aschitlichă -ohi = sbs. fem. pustnicie, erimitaj, sihăstrie.

asclnări (ascălnu -nai) = vb. a atârna, a agăța, a se îneca: *ascălnă tu fuchia* (atârna pușca); *nîi seascălnă un os* (m'am înecat cu un os).

asclnat = adj. atârnat, agățat, înecat.

asclnitôr = adj. atârnatôr.

asclnitură -uri = sbs. fem. atârnoare, fig. pretext, motiv: *lî-aflăi ună ascălnitură* (i-am găsit un motiv).

ascăpări (ascăp -pai) = vb. a scăpa, a mântui, a fugi: *lă-ascăpăi di moarti* (i-am scăpat de moarte); *nî-ascăpă di mîna* (mi-a fugit din mână).

ascăpat = adj. scăpat, mântuit.

ascăpirări (ascăpir -rai) = vb. a scăpăra cu cremenea, a fulgeră; *ascăpiră tra s'aprinzi* (scăpăra din cremene ca să aprinzi); *ascăpiră, va da ploaie* (fulgeră, va plouă).

ascăpirat = adj. scăpărat, fulgerat; fig. deștept: *ficiôr ascăpirat la lucr* (băiat deștept la treabă).

ascăpirătură -uri = sbs. fem. scăpărare, fulgerătură și obiectele cu cari se scăpăra (cremenea, amnarul, etc).

ascăpitări (ascăpit -tai) = vb. 1) a

înghiți: *ascăpit pînea* (înghit pânea); 2) a apune soarele: *soarli ascăpită* (soarele a apus); 3) a dispăre: *fudzi, ascăpită, nu s'veadi* (a fugit, a dispărut, nu se vede).

ascăpităt = adj. înghițit, apus, dispărut, asfințitul soarelui.

ascăpitôr = adj. mântuitor.

ascăchări și ări (ascăchî -iai) = vb. a scuipa: *lu-ascăchiăi* (i-am scuipat).

ascăchiat = adj. scuipat.

ascăchiat -uri = sbs. n. scuipat.

ascăchitură -uri = sbs. fem. scuipătură și vermi ce lasă unele muște în carne.

ascăltări (ascăltu -tai) = vb. a asculta, a auzi: *ficiôrlu ascăltă* (copilul ascultă).

ascăltăt = adj. ascultat, auzit.

ascăltătôr = adj. ascultător, care ascultă.

ascumbusări (ascumbusescu -sîi) = vb. a suflecă, a sumete, a zuvelcă: *ascumbuseăti 'nveastă s'adări pită* (suflecă-ți mânecile, rochia, nevastă, ca să faci plăcintă).

ascumbusit = adj. suflecat, sumet, zuvelcat.

ascumtă = adv. vezi *ascumtișăluî*.

ascumtiș -uri = sbs. n. ascunzătoare, afundiș: *întrăi tu un ascumtiș di pîduri* (am intrat într'un afundiș din codru).

ascumtișăluî = adv. pe ascuns, pe furiș, în secret: *fudzi ascumtișăluî* (a fugit pe furiș, pe ascuns).

ascumtôs = adj. ascuns, loc ascuns.

ascumtu = adj. ascuns.

ascundeări și ascunderi (ascundu -umșu) = vb. a ascunde, a se feri: *mi-ascumșu ghini* (m'am ascuns bine); *mi-ascundu di tîni* (mă feresc de tine).

ascundeări -ri = sbs. fem. ascun-

dere: *cu ascundearea* (joc copil. cu de a v'ați ascunsele).

ascunsu = vezi *ascumtu*.

âsour = adj. aspru, tare la pipăit: *lână âscură* (lână stogomană, țurcană).

asourami-ni = sbs. fem. asprime, tăriă.

ascurări (ascurêdz -ral) = vb. a deveni aspru, a (se) înăspri: *se-ascură chiăleu* (pielea a devenit aspră, tare).

ascurât = adj. care a devenit aspru, tare, înăsprit.

asouțit = adj. curat: *ficior ascuțit* (copil curat).

asdari = vezi *asudări*.

asdat = vezi *asudât*.

aseară = adv. aseară, ieri seară: *aseară ieară arcoări* (aseară eră frig).

asfixiă-li = sbs. asfixiă.

asfixiri (asfixêdz -xil) = vb. a asfixia.

asfixiat = adj. asfixiat.

ași (**aoși**) = adv. așa: *ași sburaști* (așa vorbește).

asimco-adzi = sbs. masc. cantitate de argint. toate bijuteriile de argint ale unei femei.

asimi-ni = sbs. fem. argint: *nel de-asimi* (inel de argint).

asimusiri (asimusescu -sil) = vb. a polei cu argint, a argintui, a pune, a avea asupra-i obiecte de argint: *o-asimusiră* (i-au pus o mulțime de obiecte de argint).

asimusit = adj. poleit cu argint, argintuit, încărcat de argint.

asiri (asêscu -sil) = vb. 1) a ajunge pe cineva: *lu-asîi* (l-am ajuns); 2) a fi destul: *nu-ni asiști micărea* (nu-mi ajunge, nu mi-e destul mâncarea); 3) a se coace (vorbind de fructe): *poamili asiră* (fructele s'au copt).

asit = adj. ajuns, copt.

așiți (acsiti) = adv. așa, astfel.

aslân-ni = sbs. masc. leu și piastru: *videii un aslân cu un aslân* (am văzut un leu cu un piastru).

asmădă-dzi = sbs. lespede mică, netedă și subțire cu care se joacă: *cu asmăda* (joc copilăresc). Mai e și forma *amădă*.

asmân = sbs. masc. berbec pe jumătate jngănit, berbec cu un coiu înăuntru.

aspărismă = sbs. fem. spaimă, teamă.

aspărdziri și aspărdzeări (aspărgu -arșu) = vb. a sparge, a dărâma, a derăpână, a strică, a se corupe, a schimba (bani): *aspărgu căsa* (am dărâmat casa); *carnea se-aspărsi* (carnea s'a stricat); *se-aspărsi ficidrlu* (s'a corupt băiatul); *aspărdzi-ni ună liră* (schimbă-mi o liră).

aspărismă-mi = sbs. fem. spaimă, teamă, frică mare.

aspărta = sbs. fem. spartul: *tu aspărta a pizăriltei* (pe la spartul târgului).

aspărtu = adj. stricat, spart, derăpănat, corupt: *om aspărtu* (om corupt); *casă aspărta* (casă derăpănată).

aspindzuritoări-ori = sbs. fem. atârnaătoare.

asplinsiri (asplinsescu -sil) = vb. a irita, a ațăța, a înăspri: *nu te-asplinsia ficiorlu ameu* (nu te irită, fiul meu).

asplinsit = adj. iritat, ațățat.

aspîrgoluni-ni = sbs. fem. spargere, dezastru.

aspîrgitôr = adj. spărgător, care strică, corupător.

aspîrgitură-uri = sbs. fem. spărtură, dărâmatură, derepănatură.

aspîriări (aspăr-iaii) = vb. a speria, a se teme: *lu-aspîriăi* (l-am

speriat); *mi-aspăr di tini* (mă tem de tine).

aspiriāt = adj. speriat, temător.

āspru-ri = sbs. n. obol, lăscăie, părăluță: *n'am niți un āspru* (n'am nici o lăscăie).

astarā = adv. deseară: *ȳinu astārā* (vino deseara).

astari-āri = sbs. astar. căptușală.

āșteardziri (āștergu-erșu) = vb. a șterge, a peria: *āșteardzi-nē strān-līi* (șterge hainile mele).

āștersu = adj. șters, periat.

astēs = adj. stins, nimicic.

āstidzi = adv. vezi *āstindzā*.

astiliāri (astali-līal) = vb. 1) a întrece: *lu-astiliāi la innāri* (l-am întrecut la umblet); 2) a întâmpina, a întâlni: *lu-astiliāi 'n cali* (l-am întâlnit pe drum); 3) a se îmbrânzi, a prinde laptele: *se astiliā laptili* (s'a îmbrânzit laptele); 4) a se supără: *se-astiliā, nu mi sburāști* (s'a supărat nu-mi vorbește); 5) a-i tăia drumul: *līi-astiliāi călea* (i-am tăiat drumul).

astiliāt = adj. întrecut, întâmpinat, îmbrânzit (laptele), tăiat (drumul); fig. supărat.

astiliārea căliurilor = sbs. fem. răspântie, răscruce, drum încrucișat: *lū-aflāi tu astiliārea căliurilor* (l-am întâlnit la răspântie).

astilitūrā-uri = sbs. fem. întrecere, tăitură, (la drum), fig. supărare.

astimițiri (astimițescu -ii) = vb. a opri a împiedică, a încetă: *astimiția, nu lucrādzā* (încetează, nu mai lucră).

astimițit = adj. oprit, împiedicat.

astimtu = vezi *astēs*.

āstindzā (āzi) = adv. astăzi. *āstindzā fug* (azi plec).

astindziri (astingu -ișu) = vb. a stinge, fig. a nimici: *astindzi fōclu* (stinge focul); *astindzi tābla* (șterge tabla); *lū-astimșu, l'chirūi* (l-am ni-

micit, l-am prăpădit). Mai e și forma *astindzēari*.

āștiptāri și asoiptāri (āștēptu-tal) = vb. a așteptă, a primi, a acceptă: *lū-āștiptārā-ghini* (l-au așteptat bine).

āștiptat = adj. așteptat, primit, acceptat.

āștirāri = vezi *āștirniāri*.

āștirnāri (astērnū-nai-nul) = vb. a așterne, a pune pe jos: *mi āștirnūi tu biāri* (m'am pus pe băut); expres. *se-āștirnū, nu i zurlu* (s'a așezat, nu e prost); *se-āștirnū apa* (s'a limpezit apa); *āștērnū căsa* (a pardosi).

āștirnāt(ut) = adj. așezat; *ficiōr āștirnāt* (copil așezat).

āștirnumintu-ti = sbs. n. scoarță care se pune sub samarul calului, ibăncă.

āștirnūt = vezi *āștirnāt*.

āștirnūt-uri = sbs. n. salteă: *āștirnūt di pālīi* (salteă de paie).

astirusiri (astirusescu -si) = vb. a căptuși, a pune astar: *astirusi sultūclu* (am căptușit surtucul).

astirusit = adj. căptușit, cu astar: *strāntū astirusit* (haină căptușită).

āștirūt = vezi *āștirnūt*.

astisidā-dzi = sbs. strană: *stāi tu astisidā* (stăi în strană).

astrādžiri (astrāg-apșu) = vb. a trage, a aruncă, a lepădă, a asvârli: *astrādžilu-afōārā* (aruncă-l afară); *astrādžil-tu-ariū* (asvârle-l în râu).

astrāptu = adj. tras, aruncat, azvârliț, lepădat; fig. nebunatrec: *hū astrāptu* (ești nebunatrec).

astreāțiri (astrēc-cu) = vb. a întrece: *lu-astricūi la innāri* (l-am întrecut la umblet).

astriōūt = adj. întrecut.

astrisiriri (astrisār-siril) = vb. a întrece în săritură. Sinon. cu *antreāțiri*.

astrisfrit = adj. întrecut în săritură.

astronom -ni = sbs. masc. astronom, astrolog, atotștiitor, care după stele cunoaște norocul, ghicitor.

astrunumiă -ii = sbs. fem. astronomie.

ăstu = pron. demonstr. ăst, acest : *ăstă-toamnă* (astă toamnă).

astupări (astup -pai) = vb. a astupa ; fig. a îndopa : *astupă gîva* (astupă gaura) ; *li-astupăi ali gîscă măsur* (am îndopat găscă cu porumb).

astupăt = adj. astupat, îndopat.

astupitoare -ori = sbs. fem. astupuș, dop, mototol de cărpă, dop de lemn, cocoloș de hârtie cu care se astupă ceva : *chirdûr astupitoare* (am pierdut astupușul, dopul).

astupitură -uri = sbs. fem. astupare, îndopare.

asudări și asdări (asud -dal) = vb. a asuda, a năduși ; fig. a se osteni : *asudăi di lucră* (am nădușit de muncă) ; *mîltu asudăi pîndă bitisescu* (mult m'am ostenit pînă să isprăvesc).

asudăt (asdăt) = adj. asudat, nădușit, ostenit.

as(u)nări (asun -nal) = vb. a sună, a răsună : *asună chiprulu* (sună clopoțelul) ; expres. : *li-asună* (e bogat) ; *va li-asună ună* (il voui pîlmu).

asunăt = adj. sunat, răsunat.

asunitoare -ori = sbs. fem. ori ce produce șgomot.

asunitor = adj. sunător.

asunitură -uri = sbs. fem. sunet.

asurdziri (asurdzăscu -dzi) = vb. a asurzi.

asurdzit = asurzit.

at -ți = sbs. masc. armăsar (cal) : *acumbiră un at* (am cumpărat un armăsar).

ăță -ți = sbs. fem. coroana de fir, tort.

ățal = adj. murdar : *ățal hîi* (ești murdar).

ățel = pron. demonstr. cel, cea : *ățeli și iaraățeli* (aceleași și iar aceleași).

ățeluş = pron. demonstr. acela (formă întrebuintată în jocuri copilărești).

ățlea, ăția = adv. acolo, aci : *stăiățlea* (stăi acolo, aci).

ățih = adj. nenorocit, nefericit : *omățih* (nenorocit).

ățistu -ățistă = pron. dem. acest, această ; vezi *ăestu, ăestă* : *ățista iăsti* (acesta e).

ățiță -ii = sbs. fem. ataxie, dezordine, neorânduială.

ățmusferă -ri = sbs. fem. atmosferă.

ățreidza = sbs. fem. a treia zi, a treia zi de Paști, pomană care se face a treia zi după moartea cuiva sinon. *anatrêdea*.

ățumția șiățumțialui = adv. atunci : *ățumțialui yinu* (atunci vino).

ățeu -ii = sbs. ateu, care nu crede în existența lui Dumnezeu.

ățuă = adv. aici : *yinu-ățuă* (vino aici).

ățuă -ui = sbs. fem. strugure ; fig. bubă : *ățuă spirlungă* (strugure lunguiet) ; *ățuă ni-si feăți gura* (gura mi s'a umplut de bube).

ățuăț = adv. aici, încoace : *fudzî di-ățuăț* (fugi d'aici).

ățumbră -bri = sbs. fem. umbră, aparență vană ; fig. persoană, ființă mitologică, care în sonoană aruncă asupra oamenilor : *mi călcăățumbră* (s'a aruncat asupra-mi Umbra) ; expres. : *se-aspări deățumbră-li* (foarte fricos) ; *ățumbră groasă* (umbră deasă) ; *mulțări cuățumbră* (femeie grațioasă).

ățumbrăt = adj. umbrat, călcat de umbră (ființă mitologică), vrăjit, fermecat.

aumbrătă -ți = sbs. fem. umbrar, frunzar: *sum aumbrăta di chin* (sub un umbrar de pini).

aumbrôdz = vb. a umbri; fig. a vrăji, a fermecă, a se slăbi: *se aumbră* (la oameni, s'a slăbit); *lu aumbrără marățlu* (l-au vrăjit sărmanul de el).

aumbrôs = adj. umbros; fig. slăbit, vrăjit, fermecat, afurisit: *om aumbrôs* (om afurisit).

aumtu = adj. uns, fig. mituit.

aundziri (aungu - umșu) = vb. a unge, a vărui, a murui; fig. a încercă cu insulte, a mitui: *lu-aumșu ghîni* (l-au insultat cum se cade); *l'aumșu catîlu* (am mituit pe jude); *va i-aungu căsa* (voiu vărui casa).

auriri (aurăscu - rîl) = vb. a urî, a strică relațiile cu cineva: *mi-aurîl cu nis* (am stricat relațiile cu dănsul).

aurit = adj. urît, hidos, care nu e iubit de nimeni.

aurlări și aurări (aurlu - lai) = vb. a urlă, huidui, sbieră, a se năpusti: *luplu aurlă* (lupul urlă); *lu-aurlăr* (l-am huiduit); *oile se-aurlără tu agru* (oile s'au năpustit în țarină).

aurlăt = edj. urlat, huiduit, năpustit.

aurlîtor = adj. care urlă mult, (la vânat), gonaci, bătaiaș (care străbătând pădurile face sgomot ca să iasă vânatul).

aurlîtură -uri = sbs. fem. urlet, huiduiață.

auș -și = sbs. masc. bătrân, unchiaș, moș: *papa-üş* (moșneag, foarte bătrân).

aușami = sbs. masc. mulțime de bătrâni.

aușatic -iți -uri = sbs. n. bătrânețe.

aușescu = adj. bătrânesc, vechiu.

aușiri (aușescu - sil) = vb. a îmbătrâni: *aușit, nu pot* (am îmbătrânit, nu pot).

aușit = adj. îmbătrânit.

aușită = vezi *aușatic*.

avă, dăvă = interj. de încurajare, ura, hura, înainte: *avă, dăvă tu foc!* (ura, înainte în foc!).

avdôlă și arvôlă -li = sbs. fem. lipitoare, speculant.

avdziri (avdu - dzil) = vb. a auzi, a ascultă: *avdi țe-i afoară* (aude ce e p'afară).

avdzit = adj. auzit, ascultat, renumit: *om avdzit* (om renumit).

aveări -ri = sbs. bogăție, avuție: *ari mări aveări* (are mare bogăție).

aveări (am - avui) = vb. 1) a avea, a posedă: *am căse* (am, posed case); 2) a ține: *am mulți huzmichiari* (țin mulți servitori); 3) a crede, a socoti, a închipui: *șî-aveă cî nu știu* (credea, că nu știu); 4) a înțeles de fire, a fi: *ari leămni tu păduri* (sunt lemne în pădure); expres.: *am arșini, nîlă* (mi-e rușine, milă); *am arcoări* (mi-e frig); *am cildură* (mi-e cald); *am 'ngitân* (îngrijesc); *am căli* (am drum, călătoresc); *nî-am mindea* (sunt în fire); *nî-am mēnga* (sunt atent); *am cripări* (am griji); *am inimă* (am curaj, sunt curajos); *l'am tru inimă* (a iubi pe cineva); *l'am tru mîndi* (l-am în vedere); *l'am tru ochlu* (l-am în vedere); *l'am tru nări* (a urî pe cineva); *l'am tri arcări* (a desconsideră); *l'am tri tu-amări* (a gândi la pierzarea cuiva). Apoi în propozițiunile interogative, ori de câte ori este pus înaintea relativelor, cu înțeles de oare, au: *am, cări hiu ieu* (oare cine sunt eu).

avgîțiri (avgîțescu - țil) = vb. a adăuga, a spori, a mări: *avgîți oile* (am adăugat [numărul] oilor).

avgîțit = adj. adăugat, sporit, mărit.

avinări (avin - nai) = vb. 1) a vână: *avin lepuri* (vânez iepuri); 2) a goni:

lu-avinăi dit lœclu anœstru (l-am gonit din locul nostru); 3) a urmări: *lu-avinăi douăă ôri* (l-am urmărit două ceasuri); 4) a căută de treabă: *nî-avîn lucrulu* (imi caut de treabă).

avinăt = adj. vânat, urmărit, gonit.

avinăt și avinătio = sbs. vânat.

avinitor-ori = sbs. masc. vânător.

aviriga = vezi *avirîliga*.

avlăchiu-uri = sbs. n. canal, râuleț, mic curs de apă, pâraiaș: *cîdzăi tu avlăchiu* (am căzut în canal, râuleț); sinon. *trap*.

avlii-il = sbs. fem. curte, ogradă, bătătură (case): *casă cu avlii* (casă cu curte); *stăi tu avlii* (stai în bătătură).

ăvră-ri = sbs. fem. vânt dulce, boare, adiere, răcorire; fig. ușurință. *țe avră nî-yînt* (ce vânt dulce imi vine); *aestă casă ări ăvră* (această casă e răcoroasă); *scoăti parădzî cu ăvră* (scoate parale cu ușurință).

avrag-uri = sbs. n. arătură, brazdă: *intră tu avrag* (a intrat în brazdă).

avrarî (avredz-avrarî) = vb. a răcori: *mi avrăi ghini ninga pîduri* (m'am răcorit bine lângă pădure).

avrat = adj. răcorit; fig. ușurat.

avrihnîsîri (avrihnîsescu-sîi) = vb. a răguși: *avrihnîsîi di arcoări* (am răgușit de frig).

avrihnîsîit = adj. răgușit.

avrița-ti = sbs. fem. evantaliu, apărătoare: *sufliă cu avrița* (fă vânt cu evantaliul).

avros = adj. răcoritor: *casă avroasă* (casă răcoritoare).

avrugîri (avrugîescu-uii) = vb. a ogori, a brăzdă ogorul, a ară: *avrugîi ăgrulu* (am arat țarina).

avruguit = adj. ogorit, arat.

avucăt-ți = sbs. masc. jurist, le-gist, avocat.

avucătlichiă-ohî = sbs. fem. ad-vocatură, profesiunea avocatului:

aspîni mări avucătlichiă (arată mare advocatură).

avuz-i = sbs. n. construcțiune de lemn cu un canal de scurgere pen-tru spălarea vaselor, rezervoriu; si-non. *hivuzi*.

ăyif = sbs. n. otravă, venin, ar-senic: *s'mfirmică cu ăyif* (s'a otră-vit cu otravă).

ăxiu = adj. demn, vrednic, capa-bil: *om ăxiu* (om vrednic).

axiusîri (axiusescu-sîi) = vb. a fi demn, vrednic, a învrednici: *s'mi-axinsească Dumnidzălu s'binêdz* (să mă învrednicească D-zeu să trăesc).

ayurîit = adj. învrednicit.

ayôlit = adj. singur, străin: *ayô-lit tu lûmi* (străin în lume).

ază-azădzî = sbs. masc. consilier, membrul unui consiliu, sfetnic: *hiu ază* (sunt consilier).

azdisîri (azdisescu-sîi) = vb. a de-veni voluptos, a ieși din fire de vo-luptate, a innebuni de voluptate.

azdisîit = adj. innebunit de volup-tate, de ori ce, de bogăție.

azghirâri (azghêr-rai) = vb. a be-hăi, a mehai (oile, caprele): *azghirâri nielu* (behăște mielul).

azghirât = adj. care behăște.

azghirât = sbs. n. behăit, mehaiit, sbierăt.

azghirătio = vezi *azghirât*.

azghirătôr = adj. care behăște, care mehaiște.

azgin = adj. voluptos: *iăsti az-gină* (e voluptoasă).

azginîsîri (azginîsescu-sîi) = vb. a deveni voluptos.

azginîsîit = adj. care a devenit voluptos.

azginlichiă-ohî = sbs. fem. vo-luptate, plăcere simțuală.

azgunîri = vezi *ayunîri*.

azgunîit = vezi *ayunîit*.

ăzi (această formă există la Bi-tolia) = vezi *ăstîndză*.

azundziri (azundzescu -ii) = vb. a face găuri cu sulul de fier al sfârlezei în altă sfârlează.

azundzit = adj. făcut găuri cu sulul de fier al sfârlezei.

azuniri = vezi *aguniri*.

azvarna = adv. târiș, târindu-se: *îmnă azvarna* (umbă târiș).

azvesti-urî = sbs. fem. var: *azvesti asteasă, neasteasă* (var stins, nestins).

azvîntu = adj. învins.

azvîndziri (azvîngu -imșu) = a învinge: *turfilî azvîmsiră* (Turcii au învins).

azvirnitură -urî = sbs. fem. târitură; fig. ființă josnică.

azvirnuirî (azvirnuescu -ii) = vb. a târi pe jos.

azvirnuit = adj. târit pe jos.

azvistâr-rî = sbs. masc. care face și vinde var, vârar.

azvistireana -ei = sbs. fem. locul unde se face var, varniță.

azvistusirî (azvistusescu -sîi) = vb. a spoi cu var, a vâru: *mini azvistusescu* (măne vâruesc).

azvistusit = adj. spoit cu var, vâruit.

ăzvu = sbs. masc. bursuc: *acițăr un ăzvu* (am prins un bursuc).

B. b.

B. b = una din literele alfabetului.

ba = adv. de negare, ba.

băbă = sbs. masc. tată (la Bitolia): *vînî băba* (a venit tata).

băbă-bi = sbs. fem. bunică: *băba mea a murit* (bunica mea a murit).

babês = adj. laș, parșiv: *om babês* (om laș).

băolă -li = sbs. fem. bacă (legumă).

badzără -ri = sbs. fem. plăcintă de făină de porumb și cu urzici.

băfă -fi = sbs. fem. brotac mare.

băgav = adj. păr alb amestecat cu negru, sur: *lipudzî băgavi* (ciorapi suri); sinon. *șărgav*.

băir -ri = sbs. n. șir, rând: *băir di mîrdzeali* (șir de mărgel).

băla -li = sbs. fem. sac mare umplut cu ceva, piele jupuită și preparată pentru talpă la ghet.

balcòni -ni = sbs. fem. balcon: *casă cu balcòni* (casă cu balcon).

băli = sbs. fem. pl. bale: *lă-cără bălîli* (ii curg balele).

băligă -dzi = sbs. fem. băligar: *aruncă băliga* (aruncă băligarul).

bălsam = sbs. n. balsam: *balsam albu* (eter).

băltă -ți = sbs. fem. lac: *băltu cu pēști* (eleșteu); expres.: *s'feățî băltă* (din cauza ploii s'a făcut bălțiș).

băltu -urî = sbs. n. monopol: *tutîmea s'feățî băltu* (tutunul s'a făcut monopol).

băltu -urî = sbs. n. (l. balteus) eșarpă albă ce o pun femeile fărșiroate la cap.

băliu = adj. breaz (cu o pată albă în frunte): *cal băliu* (cal breaz).

bămnia -niî = sbs. fem. bame: *cărni cu bāmniî* (carne cu bame, mân-care).

bănă = sbs. fem. traiu, viață: *n'am bānă* (n'am traiu); *bāna s'ăi, bānă s'avēfi* (să trăiți); *lă-doări bāna* (ii e dulce viața); *bānă di cîni* (traiu rău); *tu bāna mea* (în timpul meu).

bănoă -ți = sbs. fem. bancă de bani: *bîgăi parădzî tu bāncă* (am pus bani la bancă).

bāncu -ți = sbs. n. bancă de scoală: *stăi pri bāncă* (stai pe bancă).

bāndă -dzi = sbs. fem. muzică militară: *bāti bānda* (cântă muzica militară).

bāndă -di = sbs. fem. ceată de oa-

meni, cârd: *triciù ună bândă di gi-
onî* (a trecut un cârd de voinici).

bandera -ri = sbs. fem. steag, standard: *fur cu banderă* (hoț mare).

bandî -adzi = sbs. masc. om le-
neș, bun de nimica: *fe bândî hîi* (ce
leneș ești).

bandoania = sbs. fem. femeie le-
neșă.

bănia -nî = sbs. fem. baie (băi ma-
rine și băi de apă caldă): *mi dîșu
la băni* (m'am dus la băi).

bără -ri = sbs. fem. lac mic, lăc-
șor, băltoacă, bălțiș: *cîdzûi tu bără*
(am căzut în lăcșor); *se-adră bără
di ploaie* (s'a făcut băltoacă de
ploaie).

barba -ghi = sbs. fem. barbă: *om
cu barbă* (om cu barbă); *barbă di
praș, țeapă* (mustățile prazului, ce-
pei).

barbêr -ri = sbs. masc. bărbier,
care tunde, rade.

bârdzu = adj. bălan: *mûlă bâr-
dza* (catâr bălan).

bârim = adv. cel puțin, măcar,
încăi: *bârim ascultă* (cel puțin as-
cultă).

bașac -ți = sbs. masc. țăran care
vinde fructe pe lână.

bașachină -ni = sbs. fem. femeia
bașacului.

bâscă -ști = sbs. fem. lâna oii
tunsă: *doăni bști lăi* (negre); *lîă
di bâscă* (lână de oaie tunsă).

bâsnă -ni = sbs. fem. o parte mică
dintr'o moșie, lot de pământ, sfoară
de moșie, curea de moșie, bucată de
pământ.

băsti = sbs. fem. prinsoare: *avem
băsti cu nis* (avem prinsoare cu dâ-
sul).

bașur = adj. innegrit de ceva, mur-
dărit, nespălat la obraz: *oaie bașură*
(oaie bucălaie); *cîni bașur* (câne cu
capul negru); *om bașur* (innegrit de
ceva la obraz).

bătă -ti = sbs. fem. cursă, prinză-
toare: *acițai un șoăric cu bătă* (am
prins un șoarece în cursă).

bătă -ți = sbs. fem. bazin, șes mare
incunjurat de munți sau dealuri.

băța -ți = sbs. fem. palmă: *li-trăp-
șu ună băță* (i-am tras o palmă);
sinon. *pliscuta, șupleacă, flăscută*.

beâlbiș (biâlbiș) = adj. frumușel
(provenind mai ales din colorarea
albă): *ficiôr beâlbis* (copil frumușel);
nîel beâlbiș (miel alb, frumușel).

beări = sbs. fem. bere; fig. ziua
onomastică: *o-arcă tu beări* (s'a pus
pe băut); *mîni nî-am beăria* (măne
mi-am ziua onomastică); *a beări mi
duc* (mă duc la petrecere).

beău = sbs. masc. animal rapace
de mărimea cânelui, cu pielea pes-
triță. Se găsește rar și numele i-a
provenit dela strigătul lui.

beciă -oi = sbs. fem. oaie albă și
frumoasă.

betu -beti = sbs. masc. boier (per-
soană care are cel puțin o moșie):
iăsti beti mări (e boier mare).

belliohiă -chi = sbs. fem. boierie.

bel (abèl) -eali = sbs. n. petricea
rotundă și netedă de pe țărmul râu-
lui: *cu beâlili* (joc copilăresc, cîrică
sau jocul în cinci pietre).

bel (bial) = adj. frumos pentru un
obiect alb, alb: *un cîni bel* (un câne
alb).

belagi -lădzi = sbs. masc. bela-
liu, care cauzează bețele altuia: *iăsti
biliagi* (e belaliu).

bertă -ți = sbs. fem. haină feme-
iască.

b-țâlă -lii = sbs. fem. obială.

biâlbiș = vezi *beâlbiș*.

biâl = vezi *bel*.

biări (beău -biu) = vb. a bea vin,
apă: *biuri mîltu vin* (am băut mult
vin); expres.: *mi biură cînlî* (m'au
rupt cîinii); *nî biuri sîndzili* (a se
teme foarte mult).

bib = sbs. masc. rățoiu.

bibă -bi = sbs. fem. rața.

bibiliri (bibilăscu -li) = vb. a trăn-căni, a flioncăni, a bârfi, a vorbi ni-micuri, a flecări: *fe bibileăști* (ce bârfește).

bibiliar -ri = sbs. masc. bârfitor, flecar, limbut, toacă-gură.

bibirută -ti = sbs. fem. bobotaie, flăcărie, pălălaie.

bibizlichia -chi = sbs. fem. lași-tate: *mi-acățără cu bibizlichia* (m'au prins cu lașitate).

bic (**bioă**) = sbs. masc. taur; fig. pentru o persoană scurtă și grasă, bondoc.

bică -adzi = vezi *bic*.

bica și **bica -ți** = sbs. fem. pân-tece, burtă: *mi doări bica* (mă doare burta).

bicâl -li = sbs. masc. băcan, pră-văliaș: *hiū bicâl* (sunt prăvăliaș).

bicâmi -ni = sbs. fem. băcan, lemn roșu, cu care se roșesc ouăle de Paști.

bicăța -ți = sbs. fem. becață, be-cațină.

bichiâr -ri = sbs. masc. becher, holteiu, celibatar, neinsurat: *bună-i băna di bichiâr* (plăcută e viața de becher).

bichireăța -ți = sbs. fem. celibat.

bichirlichia -chi = vezi *bichi-reăță*.

biclăscu = adj. de prăvălie, de băcănie.

bicllăhia -chi = sbs. fem. băcă-nie, prăvălie.

biclrăisiri (biclrăisescu -si) = vb. a se cocli (mai cu seamă vasele de aramă).

biclrăisit = adj. coclit.

biciri -ri = sbs. fem. aramă: *văsi di biciri* (vase de aramă); *biciri li-seăți ochiil* (a'și aținti ochii la ceva).

biclivă -adzi = sbs. masc. baclavă: *mi-arîseăști biclivălu* (imi place ba-clava).

bideni -ni = sbs. fem. scurteică mai lungă.

bidivi = adj. bidiviu: *om bitivi* (om bidiviu).

biduoliâmi -ni = sbs. fem. mul-țime de păduchi.

biduoliâri (biduclădz -li) = vb. a prinde păduchi.

biduoliâna -ei = sbs. fem. piedică la trântă: *li bigâr biduclăuă* (i-am pus piedică la trântă).

biduoliâs = adj. păduchios.

biduoliu -li = sbs. masc. păduche: *biduclu di prun* (purice de frunză); *biduclu di Țrunâr* (păduche de măgar).

bigări (bag -fagi) = vb. 1) a băgă, a pune mâna: *băgă-l tu sac* (pu-ne-l în sac); 2) a așeză: *mi bigâr ninga meășă* (m'am așezat lângă masă); 3) a se culcă: *mi bigâr dit doăuli* (m'am culcat dela două); 4) a se sili a se strădui: *multu mi bigâr tra sfug* (prea mult m'am sil-it să plec); 5) a mână: *băgă-li oili nîinti* (mână oile înainte); expres.: *li bag oăra li bag sēmnu* (a ob-servă); *li bag cutăflu la gūși* (a sili, a forță pe cineva); *li-bag di căli cu nis* (a se împacă); *nî bag cu min-deă* (a-și propune); *bag tru cap* (a pricepe).

bigat = adj. pus, așezat, culcat.

bigé -iadzi = sbs. masc. coș: *bi-gelu se-apreăsi* (coșul s'a aprins).

biginăo -ți = sbs. barbații a două surori.

bihcē -eadzi = sbs. masc. grădină cu zarzavat.

bihcișă -și = sbs. fem. cadou, pes-ches.

bilineta -ti = sbs. fem. pușcă, ba-ionetă.

birăchia -chi = sbs. fem. stin-dard mare, steag mare.

birâmi -ni = sbs. bairam (sărbă-toarea Turcilor după ramazan): *mîni*

turfilli au birâmi (mâne Turcii au bairam).

bilbiooi -iadzi = sbs. masc. care face și vinde năut fript.

bilbiol = sbs. fem. năut fript.

bilbiliiu (birbillü și bilbilgu) -li = sbs. masc. privighetoare: *bilbiliiu cîntă* (privighetoarea cântă).

bilolo -îți -uri = sbs. n. boambă dela cântar, ghiulea ce se atârna la cântar.

billie -oadzî = sbs. masc. beleă, încurcătură neașteptată: *pițîr un billie* (am pățit o beleă).

bilioziă = vezi *biligică*.

biligari (balig -gal) = vb. a se bălîga: *calu s'baligă* (calul s'a bălîgat).

biligat = adj. bălîgat.

biligehiă -ohî = vezi *biligică*.

biligică -ți = sbs. fem. brățară: *biligică di mălamă* (brățară de aur).

biliri (bilëscu -lii) = vb. 1) a jupui, a beli: *bileă nîelu* (jupuește mie-lul); 2) a înălbi (pânză): *bileă pîn-dza* (înălbește pânza).

bilît = adj. belit, jupuit, înălbit: *cap bilît* (cap fără peri), *jumâr bilît* (măgar fără samar).

billună -nî = sbs. fem. bilion: *ună billiuni di paradzî* (un bilion de pa-rale).

bilôs = adj. bălos, cu bale: *om bilôs* (om cu bale).

bilăsimusîri (bilăsimusescu -sii) = vb. a balsamă, a îmbalsamă.

bilăsimusît = adj. îmbalsamat.

biltăc (biltoc) = sbs. n. bălțiș, băl-toacă, mocirlă: *cîdeuî tu biltăc* (am căzut în băltoacă, mocirlă).

biltoc = vezi *biltăc*.

biltotă -ți = sbb. fem. paparoane (floare de colorare roșie); sinon. *pir-pirună*.

billă (bileăună) -oadzî = sbs. masc. beleă, bocluc, pericol, obstacol: *mări billă nî deădi* (mare beleă mi-a dat);

hîu tu mări billă (sunt în mare pericol).

bimbaș -adzî = sbs. masc. căpi-tan: *vinți un bimbaș cu aschêri* (a venit un căpitan cu armată).

bimbioos = adj. bumbăcos, ful-gos, moale ca bumbacul.

binăle -ăi = sbs. n. bină, clădire, edificiu: *fești un mări bină* (a construit un mare edificiu).

binări (binêdz -nai) = vb. a trăi, a viețui: *binêdz ghîni* (trăesc bine).

binăt = adj. care trăește, care viețuește.

bindurări = vezi *bîbîlire*.

bindurat = vezi *bîbîliri*.

binêo -ți = sbs. masc. cal de ca-lărie, cal care e ținut numai pentru încălecat.

biră -ri = sbs. fem. bere.

birâte -ți = sbs. fem. berat, fir-man ce se dă arhierilor.

birbântu -ți = adj. berbant, co-rupt.

birbăt -ți = sbs. masc. bărbat, voinic: *aspîni-ti birbăt* (arată-te voi-nic).

birbeacă -ți = sbs. fem. oaie care seamănă a berbece; fig. femeie voi-nică: *mulțari ca birbeacă* (femeie voinică).

birbêo -ți = sbs. masc. berbece: *birbêc di doi ânî i mlîor* (berbece de doi ani); *birbêc strîf* (berbece de trei ani); *birbêc ciucutît* (berbece ju-gănit).

birbiăți = vezi *birbec*.

birbioș = sbs. masc. berbecel, berbecuț.

birbiliiu -lii = sbs. n. vas mic de sticlă pentru pus vin, bărdacă, ulcea cu toartă.

birbiliiu -lii = sbs. bibil (cusătură în formă de dinți la margine): *mîn-dilă cu birbilii* (basma cu bibile).

birbîriri = vezi *bîbîliri*.

birbîrsiri (birbîrsescu -sii) = vb

a bărbieri, a rade și tunde: *nu mi bărbirsi ghini* (nu m'a tuns și nu m'a ras bine).

bărbirsit = adj. bărbierit, tuns și ras.

bărbirăsuă -si = sbs. fem. fes alb de bumbac, ce se poartă în Turcia.

bărbitami = sbs. fem. mulțime de bărbați: *mullă bărbitami se-adună* (s'a strâns mulțime de bărbați).

bărbiteață -ți = sbs. fem. bărbăție, voinicie, bravură, curaj: *s'atimță cu bărbiteață* (se luptă că bărbăție).

bărbitio -ți = sbs. bărbățel.

bărbîțilia -lii = sbs. fem. vezi *bărbiteață*.

bărbîțiohiă -ohi = sbs. fem. berbanție, berbanțlăc, corupție.

bărbîțor = vezi *vôlbu*.

bărbôs = adj. bărbos, cu barbă; fig. preot: *vinți un bărbôs* (a venit un preot).

bărbulisiri (bărbulisăscu -sil) = vb. a-și acoperi bărbia cu o basmă neagră în semn de doliu.

bărbulisit = adj. care și-a acoperit bărbia cu o basmă neagră în semn de doliu.

bărbuliū -lii = sbs. n. basmă neagră, care o pun femeile la bărbie în semn de doliu.

bărbută -ti (barba) = sbs. fem. bărbulița prazului, căpățină prazului: *dă ni nă bărbută di praș* (dă-mi o bărbuliță de praz).

bărdă (bărdilă, brăghî) -di = sbs. fem. vătale dela rășboiu, cele două bețe paralele, în cari se pune spata și se fixează.

bărdilă = vezi *bărdă*.

bărgeliu -iălii = sbs. n. îndoi-tura bărbiei de grăsime, gușă.

băricheti -ți = sbs. fem. berechet, abundență, prisosință: *băricheti di grîn* (abundență de grâu).

băririă -li = sbs. fem. berărie.

bărnă -ni (brîn) = sbs. n. brâu.

bărnutol -iadzi = sbs. masc. care vinde tabac.

bărnuti -ți = sbs. fem. tabac: *dă-ni ună bărnuti* (dă-mi un tabac).

băro (voro) = sbs. m. june, om brav, voinic.

băroaniă = sbs. fem. femeie voinică: *iăsti băroaniă* (e voinică).

bărfiri -ri = sbs. fem. bolovan de piatră, stâncă: *lu-agudî cu bărfirea* (l-am lovit cu bolovanul de piatră).

bărungioă -ți = sbs. fem. borangic, mătase toarsă: *cimeăși di bărungioă* (cămașe de borangic).

băruți = sbs. fem. pulbere de pușcă, iarbă de pușcă: expres.: *se-aprinde ca băruțea* (se aprinde numai decăt); *s'feăți băruți* (a se usca foarte mult).

bășari (baș -ai) = vb. a sărută, a pupa: *iū-bășăi* (l-am sărutat); expres.: *s'lu baș arăți* (a sărută pe cineva mort); *s'ti baș dūți* (să te sărut cu iubire, dragoste); fig. a atinge: *dzeana cu vălea s'bășă* (dealul cu vălea se ating); *cu bășarea apăliū* (cu atingerea apei (joc copilăresc)).

bășat = adj. sărutat, pupat; fig. atins.

bășoa -ohi = sbs. fem. bucată de lemn cu care se joacă copiii: *cu bășoa* (joc. copil). Mai e și forma *bășoa*.

bășoari (bășchêdz -ai) = vb. a bășică, a produce bășici: *nți si bășcă mîna* (mi s'a bășicat mâna).

bășoat = adj. bășicat, umplut cu bășici.

bășotuit = adj. încolțit (grâu).

bășearică -ți = sbs. fem. biserică: *mî duc la bășearică* (mă duc la biserică). Mai sunt și formele: *bășerică*, *bășearcă*.

bășioă -ți = sbs. fem. bășică: *scôște bășîți tu mîna* (am scos bășici la mână).

bășioă -ți = sbs. fem. ardeiu (la Clisura): *bășică ardi* (ardeiul e iute).

bășioă = vezi *cuculiă*.

bîşină-nî = sbs. fem. băşină.
bîşiri (bes-sii) = vb. a băşi.
bîşit = adj. băşit.
bismă-adzî = sbs. masc. basmă:
fustăni di bismă (rochie de basmă).
bisnăt = adj. gemen: *ficior bisnăt*
 (copil gemen).

bîşnăt = adj. băşit.
bîşnôs = adj. băşit, puturos, lăudăros.

bistrûiri (bistrûescu-il) = vb. a fi atins de opăreală, a se opări (plante, iarbă); *s'bistrûiri agrili* (s'au opărit semănăturile).

bistrûit = adj. atins de opăreală.

bistûni-nî = sbs. n. baston: *bistûni cu cîrnicoaci* (baston nodoros).

bîtălia-lîi = sbs. fem. piuă, unde se calcă materia de lână.

bîtănia-nî = sbs. fem. vezi *bîtălia*.

bîteări (bat-ul) = vb. 1) a bate: *l'bîtuî* (l-am bătut); 2) a cântă (la paseri); *bat pûli tu pîdûri* (cântă paserile în pădure); 3) a se mişcă; *s'nu ti băfi dit loc* (să nu te mişti din loc); expres.: *bat câplu* (a se căsni); *nîi bati înima* (îmi saltă inima, îmi palpită inima); *bat oclîli* (a clipi); *lî bati prumîveără* (îi merge bine, strună); *s'ti bătă Dumnezeu* să te pedepsească Dumnezeu); *bat cu grăirli* (a muştra).

bîtie = sbs. n. bătaie, luptă, încăierare, ciocnire, războiu; *mări bîtie s'feafi* (mare luptă s'a făcut).

bîtlîiar-rî = sbs. masc. persoană care ţine o piuă, care bate în piuă.

bîtlîiusiri (bîtlîiusescu-sii) = vb. a călca în piuă; fig. a nu mai avea trecere, a nu mai fi la modă (marfă, obiecte); *bîtlîiusi cestă luguiriă* (nu-mai e la modă această materie).

bîtlîiusit = adj. călcat în piuă, care nu e la modă, care nu are trecere.

bîtlîiusiri (bîtlîiusit) = vb. a

călca în piuă, a bate ori ce materie în piuă.

bîtlîiusit = adj. călcat în piuă, bătut în piuă.

bîtlîrnă-nî = svs. fem. bătrână.

bîtlîrnu = adj. bătrân, vechiu, antic: *om bîtlîrnu* (om bătrân); *arburi bîtlîrnu* (arbore vechiu).

bîtlîsiri (bitisescu-sii) = vb. a ieprăvi, a termina, a sfârşi; *bitisîi di lucr* (am isprăvit de treabă).

bîtlîsit = adj. isprăvit, terminat, sfârşit.

bîtlîsită = sbs. fem. finit, sfârşit: *bitisita a lûmillei* (sfârşitul lumii).

bîtlîtûră-uri = sbs. fem. bătătură, cal: *am bîtlîtûră la ciur* (am cal la picior).

bîtlît = adj. bătut, mişcat, abătut; expres.: *bîtlît di grîndină*, *di ploaie* (intristat).

bîtlît = adj. bătut; fig. îmbătut, beat: *hiu biut* (sunt beat).

bîtlîtûră-rî = sbs. fem. bătură: *am mcări ş'bîtlîtûră* (am mâncare şi bătură).

bîzacoă-ţi = sbs. fem. burtă mare: *om cu bizacă* (om cu burtă mare).

bîzari (*bîdzari*) = sbs. fem. ghinduri cu seu.

bîzbiliă-lîi = sbs. fem. bolovan de piatră mare, pietroi: *se-arucuti ună bizrîlîă* (s'a rostogolit un pietroi).

bîzeliă-lîi = sbs. fem. bezelie (legumă).

bîzicôs = adj. cu burtă mare, burtos.

bîzîr-zî = sbs. fem. uleiu din sămânţă de in.

bîzmită-adzî = sbs. masc. condică, catalog.

blănă-nî = sbs. fem. blană, bucată de lemn, de scândură, de brânză sau din ori şi ce obiect; fig. om înalt şi leneş: *iăşti nă blănă* (e un om leneş).

blăstră -tri = sbs. fem. opăreală, care strică semănăturile, viile.

blid -uri = sbs. n. farfurie de aramă.

bliduh -hi = sbs. masc. gorun (specie de copac): *liămni di bliduh* (lemne de gorun).

blinda -di = sbs. fem. blândă, bulbițe roșii cari ies pe piele, stând la umbra unui ulm, ștejar, unde au stat capre, mâncărime provenită din blândă: *am blindă* (am blândă).

blistēm -eamī = sbs. n. blestem, blasfem, hulă, defăimare: *blistēami-li aspārgu căsi* (blestemele dărapână case).

blistimări (blăstim -mai) = vb. a blestemă, a blasfemă, a huli, a defăimă: *l'blistimăi s'nu viădă deudă albă* (l-am blestemat să nu vădă zi fericită).

blistimăt = adj. blestemat, blasfemat, hulit, defăimat.

bluguri (bilgur) = sbs. n. bulgur, grâu măcinat, mâncare din grâu măcinat.

blilondă = adv. udat peste tot, immuiat (de ploaie, apă); ca sbs. a-păraie, apă vărsată pe jos: *blilonda mi feciū* (m'am immuiat).

boăți -ți = sbs. fem. voce, strigăt, arie, sunet: *cîntec cu bună boăți* (cântec pe bună arie); *chîprulu n'ari bună boăți* (clopoțelul n'are bun sunet); expres.: *nîi se-acîță boătea* (a răguși); *grîu cu boăți* (strigă tare); *nu scoăti boăți* (a tăcea, a nu mai vorbi); *pri un grăiū, pri ună boăți* (unanim); *șin boăția la cîntări* (a țineă isonul).

bob -oabi = sbs. n. bob de fasole.

bobo = interj. auleo.

bogru = vezi 'mbogru.

boliū = adj. sărman, biet: *bôia di nîsa nu puăti* (sărmana de ea nu poate, e bolnavă).

bondza -zi = sbs. fem. țăst de pă-

mânt, turtelniță, tipsie de lut ars: *côpsu pită tu pōndză* (am copt plăcintă în țăst de pământ).

boră -ri = sbs. fem. fortună, ploaie mare și cu vânt: *nă lūă boră nînga hoără* (ne-a apucat furtuna lângă sat) expres.: *mi lūă bora* (m'a luat curentul).

borge -gi = sbs. fem. datorie de bani și datorie morală: *am bōrgi s'ti hrinēscu* (sunt dator să te nutresc).

bōșă = vezi *bubușār*.

bōșă -și = sbs. fem. partea omului și animalului între coaste și rinichi.

bōșou = adj. indolent, nepăsător, nepregătit: *iăsti mūltu bōșcu* (e prea indolent); *mi-afăt bōșcu* (am fost nepregătit).

bōtă -ți = sbs. fem. sticlă de cloarea neagră și de diferite mărimi, butelie.

boū -oi = sbs. fem. masc. bou; fig. persoană care nu e deșteaptă, neghiob: *și-aēști boū* (e neghiob).

brad -dzi = sbs. masc. brad: *brādulu sta tōtna viārđi* (bradul stă în todeauna verde).

bragană = vezi *coăciză* (fruct).

braganēū = vezi *coăciz* (pom).

brāngă -ghi = sbs. fiare, lanțuri, cătuși: *lii tricūră brāngă* (l-au pus în lanțuri).

braț -ți = sbs. n. braț, cot: *mi doari brățlu* (me doare brațul); *un braț di scūtice* (un cot de scutece).

brăvo = interj. bravo: *tūț nî dzîsiră brăvo* (toți mi-au spus bravo).

breană -ni = sbs. fem. mreană (peste de râu): *acițăr ună breană* (am prins o mreană).

brădic -ți = sbs. masc. brădet.

brîn -ni -uri = sbs. n. brău: *brîn di lînă* (brău de mătase).

brîn -ni = sbs. n. lemnele cari se pun la zidărie la înălțime de doi

metri, paiantă; fig. generație: *mulți brini ari aastă căsă (multe paiante are această casă); tu brinlu anôstru s'feăfi aastă* (în generația noastră s'a făcut această); expres.: *iăsti cu brinlu-azvărndă* (e un târaie-brău, care mereu se ceartă).

brifăt (birfăt) -ți = sbs. n. cât pot cuprinde cele două brațe, cât pot purta ambele brațe: *un brifăt di leamni* (lemne cât pot purta ambele brațe).

brizneăuă -ei = sbs. fem. iarbă mare care crește în pădure.

broașcă -ti = sbs. fem. broască țestoasă.

broașcă -ti = sbs. fem. scrofulă: *scoșă broști* (am scos scrofulile).

broatic -ți = sbs. masc. brotăcel; *călcă un broatic* (am călcat un brotăcel).

bruhav = adj. putred, buhav, consumat: *om bruhav* (om consumat, buhav); *loc bruhav* (pământ putred).

bruiri (briri) bruescu -ii = vb. a privi: *țe mi bruști acși* (de ce mă privești așa); expres.: *și bruiaști lucrulu* (își caută de treabă).

bruit = adj. privit; fig. căutat.

bruită -ti = sbs. fem. privire, căutare: *avu bună bruittă* (a avut bună căutare).

brujolă -li = sbs. fem. pārjoală.

brumă -mi = sbs. fem. brumă: *bruma s'te-adună* (să te iea bruma, să mori).

brumăr -ri = sbs. masc. Brumar, Tuna lui Noemvrie: *Brumărlu feăfi arcoări* (Noemvrie a fost friguros).

brumări (brumeădză -al) = vb. a fi bătut de brumă: *fisălii s'brumără* (fasolele au fost bătute de brumă).

brumăt = adj. acoperit, bătut de brumă, brumat.

bruscămi -ni = sbs. fem. mulțime de broaște țestoase, broștet.

bruscăniu -ni = sbs. masc. broscăniu.

brăstură -ri = sbs. fem. brusture (plantă care crește pe lângă apă).

brutioămi -ni = sbs. fem. mulțime de brotăcei: *multă brutioămi tu bără* (mulțime de brotăcei în lăcșor).

brutioări (brutichedz -cal) = vb. a strigă ca broaștele, a orăcăi, a ocăcăi.

bruzgă -ghi = sbs. fem. drojdie, rămășiță de unt, vin, etc.: *multă bruzgă s'dispusi tu bofă* (multă drojdie s'a lăsat în sticlă).

bruzgiri (bruzgîescu -ii) = vb. a-i veni cuiva să verse.

bruzlitură -uri = sbs. fem. cui îi vine să verse, vărsătură.

bubă -bi = sbs. fem. bordea, gogoriță, cană (fință închipuită pentru a speria copiii): *gini bubă* (vine bordea, gogorița).

bubă -bi = sbs. fem. larva gândacului de mătase: *nii mûri bubă* (mi-a murit larva gândacului de mătase).

bubotă -ti = sbs. fem. făina ori pâine de porumb, mălaiu: *pini di bubotă* (pâine de porumb); *pită di bubotă* (plăcintă de porumb).

bubuchlă și buzbuchlă -ohi = sbs. fem. boboc, mugur: *pônli au bubuchi* (pomii au muguri).

bubuchisiri (bubuchisescu -sîi) = vb. a da în boboci, a îmbococi, a muguri, a odrăslî; fig. a deveni buhav din slăbiciune sau din altceva: *mêrlu bubuchisi* (mărul a îmbobocit); *lii si bubuchisi făfa* (obrazul i-a devenit buhav).

bubuchisit = adj. îmbobocit, mugurit; fig. buhav.

bubuiri (bubuescu -ii) = vb. a se îngrozi: *mi buui di tîni* (m'am îngrozit de tine).

bubuit = adj. îngrozit.

bubulo(ă) -ți = sbs. fem. insectă, cărăbuș, rădașcă, meloc, buhaiu de baltă, cetonă.

bubuliană și **bubuliță** = sbs. fem. arbust mic cu fructe roșii și zămoase, care crește în munți.

bubuliță -ți = sbs. fem. fructele arbustului *bubuliănă*.

bubună -ni = sbs. fem. vezi *bîbîrîță*.

buburări (buburează -ă) = vb. a pâlpaî, a pârâi, a arde cu flacără producând șgomot: *buburează foclu* (focul pârâie).

buburăt = adj. pâlpaît, pârâit.

bubureo -ți = sbs. masc. ciupercă, mânățarcă: *s'adusi ti leămni, s'ti buburefi* (s'a dus după lemne și ciuperci).

bubureo -ți -lați = sbs. masc. n. rinichiu: *mi doări bubureclu* (mă dor rinichii); sinon. *arniclu*.

bubușar -ri = sbs. masc. bordea, cană, ființă închipuită, cu care se sperie copiii mici.

bubutează = sbs. fem. bobotează, botezul Domnului, sărbătoarea care vine la 6 Ianuarie.

bucă -ți = sbs. fem. pulpă, but.

bucă = sbs. fem. gropițele obrazului, bucele obrazului.

bucâl -lii = sbs. n. pocal (pahar cu toartă).

bucată -ți = sbs. fem. bucată: *bucată di pîni*: sinon. *cumată*.

buchet -ti = sbs. n. buchet: *buchet di lîlici* (buket de flori).

bucium -ni -mi = sbs. masc. n. buturugă, buștean (lemn tare trunchiat): *bucium di fag* (buturugă de fag).

bucolă -li = sbs. fem. vas de lemn pentru băut apă, fedeleș.

bucolâr -ri = sbs. masc. care face fedeleș.

bucoliță -ți = sbs. fem. fedeleș mic.

bucovălă -li = sbs. fem. pâne caldă dumatică și amestecată cu unt și brânză proaspătă.

budin -ni = sbs. masc. gândac de mătase; fig. persoană care stă totdeauna în casă, căreia îi place să stea acasă.

budrumi -ni = sbs. fem. beciu subteran, în care se păstrează lucruri; pivniță, celar, hrubă.

buducîșar -ri = sbs. masc. pasere de mărimea corbului, la pânțece albă.

budză -dzi = sbs. fem. buză, țarm, margine: *pri bûdza di arîu* (pe țarmul râului); expres.: *dipun bûdzili* (a se supără, a se întristă); *nî-mîșcu bûdza* (a regretă, a se căi); *arînd cu bûdzili*, *arînd pri sum bûdzi* (a suride); *ded cu bûdzili*, *bag bûdzili* (a atinge).

budzâr = adj. buzat: *zmelciu, zmelciu bûdzari* (melcule, melcule buzatele).

buf -hi = sbs. masc. bufniță.

bûfoă -ohi = sbs. fem. moț: *gîlîncă cu bûfcă* (găina cu moț).

bușă -adzi = sbs. masc. buhaiu, cerb mare și gros.

bușaci -oi = sbs. fem. bugace; fel de plăcintă înfoiată.

bușazi -zi = sbs. fem. defileu, tre-cătoare.

bușgi -eadzi = sbs. masc. nuntaș, bărbații cari se duc seara la mirele din partea miresei.

bușgioânia -ni = sbs. fem. femeile cari, seara, se duc la mirele împreună cu mireasa.

buharê -edzi = sbs. masc. coș; sinon. *ugeac*.

buhasiă -fi = sbs. fem. buhasiu, pânză colorată cu lustru.

buhoc -oâdzi = sbs. masc. bocceă, bucată de materie de înfășurat ceva.

buhțisiri (buhțisescu -sii) = vb. a se plictisi, a desguță, a se osteni

buktisii lucrîndalui (m'am plictisit lucrând). Mai e și forma : *buktiri*.

buktisit = adj. plictisit, ostenit, desgustat.

buiagi-ladzi = sbs. masc. boiangiu, văpsitor.

buiagillichia-ohi = sbs. fem. boiangerie.

buiată-ți = sbs. fem. adăpost pentru vite, adăpost acoperit, acioală: *cidzû buiata* (a căzut acioala).

buiăuă-ei = sbs. fem. boiă, vâp-seă, culoare pentru boit : *nu-i bună buiăuă* (nu e bună culoarea pentru boit).

büimi-nii = sbs. fem. batistă, basmă de gât, năframă : *büimi de sirmă* (basmă de gât de mătase).

buisiri (buisescu -sii) = vrb. a boi, a văpsi; fig. a se nenoroci, a fi sârman : *buisii strănului* (am boit haina); *s'buisi marăta* (s'a nenorocit sârmana).

buisit = adj. boit, văpsit; fig. nenorocit, sârman : *buisită, nu vedzi fe ți-fățî* (sârmano, nu vezi ce ți se întâmplă).

buiț-ți = sbs. masc. bou mic; fig. prostuț : *'și-iăsti buiț* (e prostuț).

bujănă-ni = sbs. fem. sticlă de vin, butelie : *ădu înă bujănă di yin*.

buldumi-ni = sbs. fem. cureă ce trece pe sub coada calului, pofil : *se arupsi buldumea* (s'a rupt pofilul).

buliâr-ri = sbs. masc. șarpe mare, specie de boa, care trăește în Turcia.

bulubotă-ți = sbs. fem. fel de dimie subțire pentru haine și nădragi.

bulüohiä (blüohia)-ohi = sbs. fem. droaie, stol, cărd, gloată, grămadă : *bulüchiä di püli* (stol de paseri); *ună bulüchiä di feäti* (o droaie de fete).

bumbăc-uri-iți = sbs. n. bumbac și planta care-l produce; expres.:

criscüt pri bumbăfi (crescut prea cocoloșit).

bumbâr-ri = sbs. n. intestinul gros umplut cu splină, inimă și diferite arome.

bumbiohiä-ii = sbs. fem. locul plantat cu bumbac (planta).

bumbunârică = vezi *burbunăcă*.

bumbunidzări = vrb. unipers. a tună : *bumbunidză noaptea* (a tunat noaptea).

bumbunidzări-ări = sbs. fem. tunet.

bun = adj. bun, sincer, inocent : *om bun* (om bun, sincer, inocent); *cu bünlu* (cu binele); *scóasi bünlu* (a scos o bubă periculoasă); la pl. cei buni, oameni de samă : *bunli a hoäriliei* (oamenii de samă din sat).

bunătă = sbs. fem. timp plăcut, mai cu seamă în timpul iernii.

buneătă-ți și buniteătă-ți = sbs. fem. bunătate, bunăvoință, lucruri frumoase : *șburăști cu buneătă* (vorbește cu bunătate); *ădusi multi bunetți* (a adus multe lucruri frumoase).

bundă-di = sbs. fem. igrasie, umiditatea care vine dela râu.

bunelä-li = vezi *furculiță*.

bünili = sbs. pl. averi, bogăție, fericire, apoi ori ce poate fi bun : *s'fi da Dumnidzälu tüti bünili* (să-ți dea Dumnezeu toate fericirile); expres. : *s'poärtă cu bünili* (se poartă cu binele).

bunluchia-ohi = sbs. fem. prisosință, abundență : *iăsti bunluchia di grü* (e prisosință de grâu).

bunluchia = vezi *bunătă*.

bunșör = adj. bunicel : *yinlu iăsti bunșör* (vinul e bunicel).

buranë-edzi = sbs. masc. urzici fierte.

burbufeată-ti = sbs. fem. arbore cu foaia ca de iederă și cu florile roșii; crește în părțile călduroase ale Turciei.

burbunăoă -ți = sbs. fem. măcriș: *pită di burbunăcă* (plăcintă cu măcriș).

burbunănioă = vezi *burbunăcă*.

burdenia-ni = sbs. fem. beladona, mătrăgună (plantă veninoasă).

būră -zi = sbs. fem. sac de cânepă.

bureați-ți = sbs. masc. ciupercă, mânătarcă: *bureți uscați* (ciuperci uscate).

burghilă -ii = sbs. fem. burghiu, șurub.

burgilă -adzi = sbs. masc. datornic, debitor: *hîu burgilă* (sunt datornic).

burgilipsiri = vb. a avea datorii, a fi dator, a contracta datorii.

burgilipsit = adj. cu datorii, îndatorat.

burăoi (bruăoi) -ăoi = sbs. fem. căldare.

burăoică -ți = sbs. fem. căldărușă.

buria -ii = sbs. fem. tub, burlan, țevă, trompetă: *buria di sobă* (burlan pentru sobă): *gri buria* (a sunat trompeta).

buric -uri = sbs. n. buric, mijlocul ori căruia lucru: *tu buricu a iarnilei* (în toiu iernii); expres.: *nî se-alihi buricu* (a dori ceva foarte mult).

burioos = adj. burtos, cu burtă.

burliă -dzi = sbs. fem. scoică; fig. ochiu: *va fi scot burliăli* (îți voiu scoate ochii).

bărlu = sbs. n. vas de lemn.

buș -uri = sbs. n. pumn: *lu-agn-dî cu bușlu* (l-am lovit cu pumnul). Mai e și forma *șub*.

būșou = adj. castaniu: *cal bușou* (cal castaniu).

bustăni-ni = sbs. fem. locul unde se samănă pepeni verzi și galbeni, bostănărie.

būștină = sbs. fem. funingine; se mai numește la noi și *fūmurî di ugeaic*.

būștină -ni = sbs. fem. fagur de miere.

būti -ți = sbs. fem. butoiu: *būti di yin* (butoiu cu vin).

butilia -lii = sbs. fem. sticlă: *butilă cu yin* (sticlă cu vin).

būtin -ni = sbs. n. puțină, budău.

būtur = sbs. n. fel de boală.

būval -li = sbs. masc. bivol.

būvală și būviliță = sbs. fem. bivoliță.

būvilicū -oi = sbs. masc. puiu de bivol, bivol mic, malac.

buză -adzi = sbs. masc. bragă.

būză = vezi *budză*.

buzagi -giadzî = sbs. masc. bragiu.

buzdugan -ni = sbs. n. buzdugan, măciucă.

buzūchiă -chi = sbs. masc. cobză, cobuz: *băti buzūchia* (bate din cobză).

C. c.

C. c = una din literele alfabetului.

ca = conj. și adv.: ca, că, căci, pentrucă, fiindcă, precum, ca și, decât: *iou hîu ca tîni* (eu sunt ca și tine); *luțiă ca soări* (strălucie ca soarele).

cacafingu = adj. mic de tot: *cis-*

tîni cacafîndzi (castane mici de tot).

căcav -yi = sbs. masc. pom care produce niște fructe mici și negre; sinon *urdeic*.

căcavă -vi = sbs. fem. fructul *cacăvului*.

căcavătra = sbs. masc. cenu-

soacă, cui li place să stea la foc: *țe cacavătra hiî* (ce cenușotcă ești).

căchiă-ohi = sbs fem. răutate, supărare: *li-am cachiă* (sunt supărat).

cachin-uri = sbs. n răs cu hohot: *țe iasti aestu cachin di tîni* (ce e acest răs al tău cu hohot).

cacum = conj. după cum, precum: *cacum iōă ș'tini* (precum eu și D-ta).

cacurizic = adj. mizerabil, nenorocit, afurisit.

cacurizilohiă = sbs. fem. mi-serie, nenorocire.

cacurizipsiri (cacurizipsescu -il) = vb. a trăi mizerabil, a trăi nenorocit, rău, în strămtorare: *cacurizipsescu* (trăesc rău).

cacurizipsit = adj. care trăește nenorocit, rău, strămtorat.

caqusburiri (caqusburăscu -il) = vb. a vorbi rău de cineva, a defăimă, a blamă: *tōtna mi cacusburăști* totdeauna vorbește rău de mine).

caqusburit = adj. defăimat, blamat, ocărât.

cadină-ni = sbs. fem. cadână (femeie turcă).

cadicini-ni = sbs. masc. căcat de câne (injurătură).

cadză-zî = sbs. fem. cadă, puțină mare.

cadēna-ni = sbs. fem. catenă, lanț de ceasornic: *oără cu cadēna di mālāmă* (ceas cu lanț de aur).

cadru-đri = sbs. n. cadru, portret.

cafās-și = sbs. masc. cafas.

căfcală-li = sbs. fem. orbita ochiului: *nu vidzūr hăiri di oclti, va ved di căfcali* (n'am văzut noroc de ochi, o să văd de orbita ochiului).

cafē-đzi = sbs. masc. cafeă, cafea de băut: *cafē amăr, dūlfi* (cafeă amară, dulce).

caffgi-eadzî = sbs. masc. cafe-giu, care ține o cafenea.

cafinē-edzî = sbs. masc. cafenea:

nu mi duc la cafinē (nu mă duc la cafenea).

căi = vezi *cări*.

caimō-ădzî = sbs. masc. necaz, păs, grije.

călnivă = pron. cineva; cu ne-gațiune are înțeles de nimeni: *iăsti călnivă tu căsă, nu-i călnivă* (e cineva în casă, nu e nimeni).

căițidō = pron. ori care, ori cine, veri care, veri cine: *căițidō vas'yindă* (ori și cine vrea să vie).

căir-ri = sbs. n. fuior, caier (mai ales de lână); *căir albu*; sinon. *fulior*.

cal-li = sbs. masc. cal: *cal areăti* (armăsar); *cal șușit* (cal jugănit); *cal cu arivăni* (cal care merge în buiestru); *cal di furtiă* (cal de samar, de povară); *cal di civăld* (cal bun pentru încălecat); se mai numește și ultima lovitură la jocul copilăresc cu țurca; *calu-a Dumnidzălu* (calul dracului, insectă).

calagrōs-și = sbs. masc. icosar: *mișcūi 'nveăsta un calagrōs* (am cinstit mireasa cu un icosar).

calăi-țe = conj. bine că, deși: *cală i-țe vintși* (bine că ai venit).

călea a pălilor = sbs. fem. calea laptelui (constelațiune).

căldu = adj. cald și căldură: *iăsti căldu afoară* (e cald afară); expres.: *hiū căldu* (am parale, sunt bogat).

calēm-ni-uri = sbs. masc. n. calem, condeiu turcesc.

călfă și cîlfă-ădzî = sbs. m. calfă, ucenic: *am doi cîlfădzî* (am doi ucenici).

căli-ăliuri = sbs. fem. cale, drum: *căli-būna* (drum bun); *căli mări* (șoseă); *firă di căli* (peste măsură); *nu-u-aștār cu căli* (n'am găsit de cuviință); *am căli* (călătoresc); *li-ău căli* (călătoresc, plec); *li-dăū căli* (a-i da drumul, a slobozi); *bag di căli* (a împacă, a aranjă); *lu-ădūc*

în căli (a înduplecă, a convinge); *undă căli mi duş* (m'am dus odată); *călia a lăptelui, căli a păltilor* (calea lactee, drumul robilor).

caligraf-hi=sbs. masc. caligraf, care scrie frumos.

caligrafia-li=sbs. fem. caligrafie.

calindăr-ri=sbs. n. calendar.

calotih-hi=adj. fericit, norocos, cu noroc: *calotih di tîni* (ferice de tine).

câma=adv. mai, încă: *hiu câma ghîni* (sunt mai bine); *fudzî pîndă iâsti câma 'nyîi* (fugi până e încă curând).

câmă-mi=sbs. fem. stilet, pumnal cu două tăişuri.

câmara-ri=sbs. n. cămară, odaie.

cambûr=adj. gârbov, cocoşat, ghebos, cocârjat, cocoşilă: *feată cambûră* (fată cocoşată); *iâsti un cambûr* (e un cocoşilă).

cambûră-ri=sbs. fem. cocoaşă, gheb: *ari cambûră tu plitârî* (are cocoaşă, gheb la spate).

câmfură-ri=sbs. fem. camfor.

camisolă-li=sbs. fem. cămaşă femeiască, camisol.

can=pron. nehot, nimeni: *can nu vinîi* (nimeni n'a venit).

cână=sbs. fem. lână din care s'a scos lâna lungă şi aspră.

canaciohiă-chi=sbs. fem. mi-xandă (floare).

canăi=adv. cel puţin: *canăi yînu aoăfi* (cel puţin vino Incoace).

canali-li=sbs. fem. canal, apeduct: *adûsim apă cu canali* (am adus apă în apeducte).

canapë-edzi=sbs. masc. canapea.

canari-li=sbs. fem. canar (pasere).

cânda=adv. ca şi când, par'că: *cânda plîndzi, nîi si pâri* (par'că, mi se pare că plînge).

când;iu-i=sbs. n. candel, zahar cristalizat).

canelă-li=sbs. fem. scortişoară.

cânghili=sbs. pl. masc. grilaj, zăbrele: *cânghili di her* (zăbrele de fier); *cângheli di lèmnû* (zăbrele, grilaj de lemn).

cângiă-i=sbs. fem. cange, prăjină de fier întoarsă la un capăt spre a prinde; fig. mânie, supărare: *micîfă cângia* (m'am supărat).

cângrenă-ni=sbs. fem. cângrenă.

canoni-ni=sbs. fem. regulă, pedeapsă.

cânură-ri=sbs. fem. lână albă bună pentru tort.

cântido=adv. ori şi când, cândva.

cântiva=adv. nimic: *cântiva nu dău* (nimic nu dau).

cap-iti=sbs. n. 1) **cap**: *mi doârî căplu* (mă doare capul); 2) şef: *căplu a hoârîlîei* (şeful satului); 3) bucată: *cap di cişcivâl* (bucată de caşcaval); 4) început: *apîrnîi di la cap* (am început dela început); 5) inteligenţă: *âri cap* (e inteligent); expres.: *cap di ghègan* (tare de cap); *căplu a viârîlîei* (începutul verii); *cap di gâii* (cap sec); *om firă cap*, *cap di cărui* (om prost); *căplu di fişă* (sfărul mamelei); *cap gros* (care pricepe cu greu); *căplu di parădzî* (capital); *cap di tar* (om capriţios, îndărătnic); *cap di âllû* (căpăţână de usturoiu); *grèu cap* (îndărătnic); *aplèc căplu* (a se umili); *scot în cap* (a scoate la capăt, a izbuti); *li tâlîi căplu* (a se pricepe); *adâr căplu* (a se îmbătă); *mut, scol cap* (a se ridică, a se revoltă); *hiu dômnû pri căplu amèu* (sunt stăpân pe mine); *nu li tâlîi căplu* (nu se pricepe); *ş'lûă căplu* (a fugit, a dispărut); *'şi ligă căplu* (a se însură, a se căsători); *'n căplu* (în fruntea).

capişonă-ni=sbs. fem. capişon

capit = sbs. n. lâna oii tunsă dela cap și gât.

capôt-i = sbs. n. capot (mantă).

capră-ri = sbs. fem. capră; fig. Albanez; expres.: *ansări ca capră* (sare sprinten); *li fitără căprili* (a avea mare veselie); *li fudeiră căprili* (a înnebunit); *ca capra tu oi* (când e ceva bătător la ochi).

caprîndzu = adj. arșic de capră, arșic care seamănă cu cel de capră: *vișchiă caprîndzu* (arșic de capră).

car-ri = sbs. n. car: *cârlu se-as-pârși* (carul s'a stricat).

căra = conj. dacă, de: *căra vrêi ascultă* (de vrei ascultă).

carabêu = sbs. masc. ciocănitoare, gheonoaie (pasere): *o lat puliu di carabêu* (o biată pasere gheonoaie).

carabină-ni = sbs. fem. carabină (pușcă).

caracără-xi = sbs. fem. caragață, coțofană, ciorobară, țarcă; fig. persoană care strigă mult, face multă gălăgie.

caraghios = adj. caraghios, „glumet, bufon: *om caraghios* (om glumet).

caraghiozlichiă = sbs. fem. caraghiozlac, bufonerie, glumă grosolană.

carahûhrumă-mi = sbs.

caranbôlă-li = sbs. fem. carambol, la jocul de biliard.

caranfilă-li = sbs. fem. caranfilă, garoafă.

carcălandzu-dzi = sbs. masc. persoană mitologică care apare, după credința noastră, în timpul nopții dela Crăciun până la Bobotează. Mat e și forma *carcăndzal*.

carcăleo-ți = sbs. masc. greier.

carcăndzal = vezi *carcălandzu*.

carcîn-ni = sbs. masc. cancer (boală).

câri = pron. relat. care, cine: *câri strigă* (cine strigă).

Dalametra, Dicționar macedo-român.

cări = conj. dacă, de: *cări vrêi, dâti* (dacă vrei, du-te);

căriști = pron. relat. cine știe, care știe: *căriști ce va s'facă mîni* (cine știe ce se va întâmplă mâne).

cări-ți = pron. relat. ori care, veri care: *cări-ți altă pravdă* (veri care altă vită).

cărițido = adv. ori și care, ori și cine: *cărițido si-s'ducă* (ori și cine să se ducă).

cărnf-uri = sbs. fem. carne, corp: *nîi treambură carnea* (îmi tremură corpul). Mai e și forma *cără*.

caroță-ți = sbs. fem. căruță, birje: *caroță cu doi căli* (birje cu doi cai).

cărpîn-nii = sbs. masc. carpen: *piduri di cărpînî* (pădure de carpeni); sinon: *yăvru*.

cărși = adv. în față: *stîtu cărși* (a stat în față).

cărți-ți = sbs. fem. carte, scrisoare, hârtie: *acumbîrăt nă cărți* (am cumpărat o carte); *pitricăt cărți tu xedni* (am trimis scrisoare în străinătate); *cărți trî scriicari* (hârtie pentru scris).

cărtu-uri = sbs. n. sfert, cart: *un cărtu di lira* (un sfert de liră).

caș-uri = sbs. n. brânză: *caș bun* (brânză dulce, brânză de burduf).

casă-si-uri = sbs. fem. casă, familie: *om cu căsă* (om cu familie); *căsă oarbă* (casă întunecoasă); *căsă di gaz* (cutie în care se pune gazul).

castarnar-tô-ladni = sbs. masc. castanet, pădure de castani: *mî dî-șu tu castanary-tô* (m'am dus în pădurea de castani).

căstleia = adv. într'adins, din adins, expres: *căstleia vinu* (din adins am venit).

castorî = sbs. fem. castor (materie).

castravet-ți = sbs. masc. cas-

travete: *castravet̃ tu armiră* (castravete murat).

castru -stri = sbs. n. fortăreață, cetățuie: *fițati cu castru* (oraș cu fortăreață).

cataclizmō -adzi = sbs. masc. cataclism, diluviu, potop: *Dumnidză-lu nică lumea cu cataclizmō* (Dumnezeu a înecat lumea cu potop).

cațafliac -ți = sbs. n. lindic (clitoris).

cațaraflă -li = sbs. fem. recen-sământ.

catăhrisiă -si = sbs. fem. abuz, exces.

catăloγ -oγi = sbs. n. catalog, listă.

catartu -ti = sbs. n. catart.

cati -adzi = sbs. masc. cadiu, judecător, jude: *catilu nu giudică gh.ni* (cadiul n'a judecat bine).

cațlă -di = sbs. fem. primăverită (floare care apare la începutul primăverii).

catifē -edzi = sbs. masc. catifea: *sultuc di catifē* (surtuc de catifea).

catifur -uri = sbs. n. povârniș, pantă, loc răpos: *mi lua catifurlu* (am început a merge rău).

catrig -e = sbs. n. catart, corabie.

caședră -ri = sbs. fem. catedră.

cași = pron. neh. fiecare: *cași-un* (fiecare); *cași-om* (fiecare om).

cașai = interj. vai: *cașai di tîni* (vai de tine).

cașax -ji = sbs. cavas.

cașvru -ri = sbs. n. crab, rac care trăește în mare, în râulețe.

cașăcă = sbs. fem. armaș (la arși): *stătū cașăca* (a stat armaș); *a cașăca* (joc copilăresc cu arși).

cașin -ini -uri = sbs. n. cazin, cafenea ordinară.

cașmiri = sbs. fem. cașmir, specie de postav.

ceaiă -iuri = sbs. fem. ceaiu (plantă care crește în munți): *biuț ceai*, (am. băut ceaiu).

cealmă -mi = sbs. fem. turban.

ceapoin -ni = adj. (tânăr) corupt, stricat.

ceărou -uri = sbs. n. cocoș de pușcă.

ceflă -li = sbs. fem. peliță subțire, coajă.

ceľnic -ți = sbs. proprietar de oi; sinon. *chihiiă*.

celnicămi -ni = sbs. fem. mulțime de proprietari de oi.

celnicăță -ti = sbs. fem. meseria proprietarului de oi, mulțime de proprietari de oi.

cergă -dzi = sbs. fem. cergă, velință cu floace.

chēfi = sbs. fem. chef, petrecere, dispoziție, gust, plăcere: *n'am chēfi* (n'am plăcere); *fac chēfi* (petrec).

chēlochii -i = sbs. fem. butelie, sticlă.

chēlea = sbs. fem. ocean; sinon. *dulbiă*.

chēndic -iți = sbs. n. lână bătută, stogoșe.

chēntu -i = sbs. n. centru: *hiū tu chēntu* (sunt în centru).

chēpt -uri = sbs. n. piept, sânul unei femei, coșul animalului care cuprinde plămâni și inima; expres: *fiu chēptu* (a rezistă); *chēptu cu chēptu* (față în față).

chēră -ri = sbs. fem. carne de cărat.

chētru -ri = sbs. masc. ciocănitoare.

chiădică -ți (și chēdica) = sbs. fem. piedică: *nī bigă chiădică* (mi-a pus piedică).

chiădin -ni (și chēdin) = sbs. n. ață, tort de lână: *chiădin tri li-pūdzī* (tort pentru ciorapi); *chiădin tri cuscări* (ață pentru cusut).

chiăfă -fi = sbs. fem. ceafă.

chiăli -li = sbs. fem. piele: *chiăle di oăie* (piele de oaie); expres.: *ari, chiăli grōsă* (om. fără rușine, om obraznic); *cit li-făfi chiălia* (cât pre-

țuește); *chiâli ș'oasi* (foarte slab); *li-umblu chiâlea* (a snopi pe cineva în bățai).

chiân(1)ță-ți = sbs. fem. planta care produce ameteți și crește în grâu, neghină.

chiâptini -ini = sbs. masc. pieptene: *chiâptini di fildiș* (pieptene de fildeș); *chiâptini di trâdziri* (darac, unealtă de scărmanat); *chiâptinli a cucollu* (creasta cocoșului).

chiârdiri (chêrdu -ul) = verb. a pierde; fig a se zăpăci: *mi chîrdûl la sburîri* (m'am zăpăcit la vorbă).

chiâri -uri = sbs. fem. loc care nu este expus la soare, loc unde nu străbat razele soarelui: *casă tu chiâri* (casă unde nu străbate soarele); *piduri tu chiâri* (pădure care nu o vede soarele).

chiâtră -tri = sbs. piatră și idea de tărie: *cap ca chiâtra* (cap tare); *chiâtră arôși* (graft); *chiâtră albă* (piatră calcară); *chiâtră acălu* (piatra iadului); expres.: *nî-aruncă chētri* (pune intrigi); *nî-aruncără nă chiâtră* (mi-au aruncat vină, acuzațiune); *ca di chiâtră* (nici odată); la pl. mai are și forma *chēștri*.

chiâtră albă = sbs. fem. alun; vezi *ștîpsi*.

chibăpi -chi = sbs. fem. chebap, friptură, frigăroi.

chică = adv. nițel, puțințel, nițică: *dă-nî nă chică di apă* (dă-mi nițică apă).

chicări (chic -ca) = vrb. a pică, a picură: *apîrnî s'chică* (a început să picure); expres.: *li o chicăi* (i-am trântit-o).

chioat = adj. picat, picurat.

chioătură -uri = sbs. fem. picătură.

chioută -ti = sbs. fem. picătură de ploaie, de apă; fig. apoplexie, damblă; ca adv. pic, nițică, puțințel: *cad chicuti di plôaie* (cad picături

de ploaie); *s'ti agudească chicuta* (să te loveasca damblaua); *dă-nî nă chicută di apă* (dă-mi un pic de apă); *mi adraț chicută* (m'am udat mult).

chioutari = vb. a pică, a picură, a fi lovit de picătură, a fi lovit de damblă.

chioutat = adj. lovit de picături, picurat, lovit de damblă.

chiflimeiă -ei = sbs. fem. garanție, chezașie.

chifliu -li = sbs. masc. garant, chezaș: *mi feciū chifliū tri tini* (m'am făcut garant pentru tine).

chiftē -edzi = sbs. masc. chiftē Mai e și forma *chioftă*.

chihliă -iădzi = vezi *celnic*.

chihlieania -ni = sbs. fem. femeia celnicului.

chihlibari -ri = sbs. fem. chihlibar: *ori di chihlibari* (mătâni de chihlibar).

chilar (țilar) -ri = sbs. n. pivniță, beciu: *casă cu chilar* (casă cu pivniță).

chiliă -li = sbs. fem. chilie, celulă.

chilioă -ți = sbs. fem. piele mică, peliță.

chilimi -ni = sbs. fem. chilim, covor.

chilipurgi -giadzî = sbs. masc. chilipirgiu.

chilipuri -ri = sbs. fem. chilipir: *astaț nă chilipuri* (am găsit un chilipir).

chiliț -ți = sbs. n. piele mică ca burduf, burduf cu unt.

chilòram -ni = sbs. masc. chilogram.

chilòmetru -tri = sbs. n. chilometru.

chimanetiă -ei = sbs. fem. vioară.

chimanigi -giadzî = sbs. masc. viorist.

chimeri -ri = sbs. fem. chimir: *chimeri 'mblină cu paradzi* (chimir plin cu parale).

chimia-ni = sbs. n. chimen (plantă).

chiminit-ți = sbs. masc. specie de stejar care crește mai mult la câmp.

chimtîrîlu-uri = sbs. n. cimitir: *mî duș la chimtîrîiu* (m'am dus la cimitir); sinon. *murmînți*.

chin-nî = sbs. masc. pin: *pîduri di chinî* (pădure de pini).

chină-ni = sbs. fem. chină, coaja arborelui china, o băătură cu coajă de chină.

chinări-ări = sbs. fem. margine, extremitate, margine la haină.

chindicòs = adj. lâna care e bătută, stogoșă.

chindisîri (chindisescu -sîl) = vb. a broda: *chindisîi una vîndîlă* (am brodat o batistă).

chindisit = adj. brodat.

chindruiiri (chindruescu -îl) = vb. a sta la un loc, a se opri: *eram cu ôlle ș'nu chindruiam tu un loc*.

chindruiit = adj. care nu stă la un loc, care nu se oprește.

chinèt-uri = sbs. n. pădure de pini: *tîlîi di chinèt* (am tăiat din pădurea cu pini).

chinghêr = sbs. n. vezi *schinlu a târlui*.

chinitcò-ădzî = sbs. masc. curățenie, purgativ: *luaî chinitcò* (am luat purgativ).

chiòsc-ohi = sbs. n. chiosc, pavilion.

chiotecă-ți = sbs. fem. bătaie: *îi trapșu ună chiotecă* (i-am tras o bătaie).

chîpenghiă-ghi = sbs. fem. chepeng.

chîpinari = (chîpin-naî) = vb. a pișcă, a ciupi, a ciuguji (la paseri); fig. a durea: *nu mi chîpină* (nu mă ciupi); *mi chîpină acestu lucru* (mă doare această treabă). Mai e și forma *chîpurăre*.

chîpinăt = adj. ciupit, pișcat.
chîpinitură-uri = sbs. fem. ciupitură, pișcătură.

chîpriș-și = sbs. masc. chiparos. Mai e forma și *chîpriș*.

chîpriș-si = sbs. n. fructul chiparosului.

chîpită-ti = sbs. fem. vârf, peniță, sulită: *chîpita nu scriidă* (penița nu serie); *pri chîpita di mînti* (pe vârful muntelui); *fă cundîltu cu chîpită* (fă condeiul cu vârf).

chîpitòs = adj. ascuțit, ca vârf, ciupit: *gîlîină chîpitoasă* (găină ciupită).

chîpriș = vezi *chîpîriș*.

chîpru-ri = sbs. n. clopoțel, sdrângălău.

chîptâr-ri = sbs. n. pieptar (la haină).

chîptînâr-ri = sbs. masc. care face piepteni, daraci.

chîptînari (chîptîn -chîptînăi) = vb. a pieptena: *mi chîptînăi* (m'am pieptenat).

chîptînăt = adj. pieptenat.

chîptînîcîi-oi = sbs. masc. pieptene mic.

chîpur = vezi *chîpru*.

chîpurari = vezi *chîpinari*.

chîragi-ladzî = sbs. masc. chirigiu, cărăuș.

chîragilichî-ohi = sbs. fem. chirigilăc, cărăușie cu cai.

chîramarîc-ladzî = sbs. masc. locul unde se fac cărămizi, cărămidărie.

chîramîdar-ri = sbs. masc. care face țigle, olașe, cărămizi, cărămîdar.

chîrchinêc-ți = sbs. masc. uliș, erete, vindereu; fig. copil slab și squirt.

chîrchinêz = sbs. vârf (întrebuințat la Crușova).

chîrchîrină-ni = sbs. fem. pasere de mărimea turturălei și de culoare cenușie; specie de sturz.

ohirdfoluni-ni=sbs. fem. pierzare.

ohirdut = adj. pierdut, rătăcit; expres.: *pi chirduti* (degeaba, inzadar); *sburaști pi chirduli* (voi bește inzadar).

ohiriă-li=sbs. fem. chirie: *casă cu chiridă* (casă cu chirie).

ohirimidă-dzi = sbs. fem. olan, țigă. Mai e și forma *ciurnidă*.

ohiriri (cher-rul) = vb. a pieri, a dispărea, a se eclipsa, a se rătăci: *chirul multu la joc* (am pierdut mult la joc); *nă chiru un frăti* (mi-a pierit un frate); *mi chiru tu pîduri* (am rătăcit în pădure); *chiru luna* (s'a făcut eclipsă de lună); *chiru dîndie mine* (a dispărut de lângă mine).

ohiristè-edzi = sbs. masc. che-restea.

ohiristigi-ladzî=sbs. masc. chirstigiu.

ohirit=adj. pierdut, păgubit; fig. nebun, nătăng.

ohirită=sbs. fem. pierdere, pierzare, apus: *vinu tu chirita a soarlă* (am venit la apusul soarelui).

ohirò = sbs. masc. timp, vreme: *n'am chirò* (n'am timp); *tuti cu chiròlu* (toate cu timpul).

ohirturi = sbs. fem. pl. nimicuri, fleacuri, secături: *aspuni chirturi* (spune nimicuri, fleacuri).

chirusiri (chirusescu-sii)=vb. a cerui.

chirusit = adj. ceruit.

chirut = adj. pierdut, dus: *om chirut* (om pierdut).

chisă-si=sbs. fem. gaiță.

chisă-si = sbs. fem. intunec, besnă, infern, iad: *chisă îaste afoară* (intunec e afară); *tu chisă s'ti ved* (în iad să te văd); *chisă laie* (mare intunec).

chisari (chis-șai)=vb. a se pișă.

chisari (chisédz-sail)=vb. a pișă.

a strivi, a tocă (carne), a sdrobi, a răjni: *chisédz pipèr* (a răjni piper); *lu-chisari di biteari* (l-am sdrobit în bătaie); *chisédză càrnia* (toacă carnea).

chisat=adj. pisat, strivit, tocat, sdrobit, răjnit.

chisat = adj. pișat.

chisat-uri = sbs. n. pișat.

chisati-ți=sbs. fem. chesat, lipsă de vânzare, oprirea vânzării dintr'un accident oarecare.

chisocari (chiscu-cal)=vb. a ciupi, a pișcă.

chiscat = adj. ciupit, pișcat.

chisohin = adj. deștept, ager la mișcări: *om chisohin* (om ager).

chisohineată-ți=sbs. fem. deșteptăciune, agerime, (la Crușova) curățenie.

chisigil-ladzî=sbs. masc. pungaș.

chisitor-oari=sbs. n. locul unde se pișe; privată numai pentru pișare.

chitib-adzi=sbs. masc. grefier.

chitriă-tri=sbs. fem. chitriă (fructul chitruului).

chitriș = sbs. n. pietriș.

chitrișeăua-eali=sbs. fem. petriceă: *cu chitrișeăna* (joc de petrecere).

chitru-i = sbs. masc. chitru.

chitrubobală-li=sbs. fem. boabele ienupărului, enibahar.

chitară-ri = sbs. fem. chitară.

chiunghiă-uri=sbs. fem. burlan, apeduct, urloiu de cismeă.

chiupi-chi = sbs. fem. chiup, borcan: *chiupi cu nări* (borcan cu miere).

churari=vb. a ciripi: *puli chiură* (paserile ciripesc).

churat = adj. ciripit.

churooi-ladzî=sbs. masc. blănar.

churou-uri = sbs. n. blană.

churo=sbs. masc. pasere, specie de sturz, vezi *chirchirina*.

chiuse-edzi = sbs. masc. colț, an-
gul, unghi.

chivirnisiri (chivirnisescu-il) =
vb. a guvernă, a economisi, a ad-
ministră, a chivernisi: *mi chivirni-
sescu ghini* (mă chivernisesc bine).

chivirnisit = adj. guvernat, eco-
nomisit, administrat, întreținut.

chivuri-ri = sbs. fem. cosciug, si-
criu: *li adără chivuria* (i-au făcut
siciul).

chizdă-di = sbs. fem. pizdă.

ciacal-li = sbs. masc. șacal: *ciă-
calu nă lua un nîel* (șacalul ne-a
luat un miel).

ciacîr = adj. vezi *strioclu*.

ciamciaoiză-i = sbs. fem. sacăz.
colofoniu.

ciapcînlichia-ohi = sbs. ciap-
cânlăc, berbantlăc, desfrânare.

ciășav = adj. uriaș (munte), in-
grozitor, înfiorător: *vidziî un mûnti
ciășav* (am văzut un munte uriaș,
care inspiră groază); *om ciășav* (om
îngrozitor).

ciăș-uri = sbs. n. groază: *ciășlu
ti lîa tu pîduri* (groaza te apucă în
pădure).

ciășescu = adj. ciaușesc, de ser-
gent.

ciătă-ti = sbs. fem. mulțime, cîrd,
droaie: *ciătă di oămini* (mulțime
de oameni).

ciatrafil-li = sbs. masc. greier;
sinon. *carcalēc*.

ciauș-și = sbs. masc. ciauș, ser-
gent.

ciocari (cac -ai) = vb. a căcă; ex-
pres.: *ci-cică huzmêtea* (a feștelit-o,
a scrintit-o).

ciocăt-ți = sbs. masc. căcat, ex-
cremente.

ciocăt = adj. căcat; fig. compro-
mis.

ciociniri = vb. a râde cu hohot;
sinon. *circîridzari, cîpuiri*.

ciociusiri (ciociusescu-sil) = vb.

a-i părea rău cuiva; a se supăra.
Mai e și forma *chicusiri*.

ciociusit = adj. supărat: *hiî ci-
chiusit* (sunt supărat).

ciociniri (ciocnescu-nil) = vb. a de-
veni ursuz, a deveni răutăcios, a fi
svânturatec: *s'cični* (a devenit svân-
turatec).

cioc(1)nit = adj. svânturatec, nebu-

ciocirdisiri (ciocirdisescu-sil) = vb.
a se sminti, a se zăpăci, a înnebuni:
s'ciçirdisi (s'a smintit).

ciocirdisit = adj. smintit, zăpăcit,
înnebunit.

ciocîr(ciocîr)-oari = sbs. n. picior
și ideea de apropiere: *un ciocîr di
cărni* ($\frac{1}{4}$ dintr'un animal, vită); *a-
țel cu un ciocîr* (dracul); *hiî ciocîr
frîmtu* (care nu poate lipsi de acasă,
dela o treabă); *li tâli ciocîrlu* (fuge
repede); *ăpa o avem tru ciocîri* (e
pe lângă noi); *l' lîău 'n ciocîri* (a
urmări pe cineva); *li-dău cu cicoârli*
(a desprețui); *stău pri ciocîr, pri un
ciocîr stău* (a fi gata de plecat)).

ciocîtîr-oari = sbs. n. privată,
umbilătoare.

ciocîtîs = adj. căcăcios.

ciocîula-li = sbs. fem. căciulă, fes;
expres.: *li criscu ciocîula* (a se mân-
dri). Mai e și forma *ciocîună*.

ciocîulică-ți = sbs. fem. chipiu,
scufoară, căiță.

ciocîumăc-ți = sbs. n. mămăligă:
mcaî ciocîumăc (am mâncat mămă-
ligă).

ciocmăcă-ți = sbs. fem. înfundă-
tură (stradă): *am căsă tu ciocmăcă*
(am casă în înfundătură).

ciocniri (ciocnescu-nil) = vb. a simți
durere acută, a svăcni: *nî-cicneăști
ciôrlu* (mă doare piciorul); *nî cic-
neăști înima* (îmi svăgnește inima).

ciocnit = adj. care simte durere
acută.

ciocricci-ladzî = sbs. masc. care
face cicric, rodan.

cioriohiă -chi = sbs. fem. cicric, vârtelniță, rodan, instrument cu care se toarce lână, bumbac. Mai e și forma *cicrică*.

cioriocăniă -ni = sbs. fem. sfârlează care se învârtește mult și abia se observă că se învârtește.

cideări (cad -ui) = vb. a cădea: *murlu căzû* (zidul a căzut); a muri: *patru fûri căzûră* (patru hoți au căzut morți); *cădi lucrû* (a avea treabă); *nî căzû greu* (a leșina).

cidîri -ri = sbs. fem. cort, șatră: *binâm tu cidîri* (trăim în corturi).

cidzût = adj. căzut, scăzut, mort.

cifasi -și = sbs. fem. colivie, cafas, jaluzeă de lemn, care se pune la ferestrele caselor turcești, și unealtă de lemn pentru uscarea hainelor: *pûlû tu cifasi* (pasere în colivie); *casă cu cifăși* (casă cu jaluzele de lemn).

ciftă -adzi = sbs. masc. pânză groasă, șervet mare cu care se acoperă și se pune pânea, când se frământă.

ciftâni -ni = sbs. fem. broboadă, maramă: *cu ciftâni 'n cap* (cu broboadă la cap).

ciftări (căftu -al) = vb. a căuta, a cere, a cerceta: *căftă ghîni* (cercetează bine); *căftu pîne* (cer pâne); *căftu di pûriși* (a purică); *căftu di bidûclîi* (a păduchia); mai e și *cîvtări*.

ciftât = adj. căutat, cerut, cercetat.

ciftê -edzi = sbs. masc. pușcă cu două țevi.

cihări -ri = sbs. fem. mânărire mare: *muri di cihări* (a murit de întristare mare).

cihtiri (cihtescu -il) = vb. a leșina de răs, a se prăpădi de răs: *mi-cihtîi de-arîs* (m'am prăpădit de răs); sinon. *cîpuiri*, *cichiniri*.

cihtit = adj. leșinat, prăpădit de răs.

cihtisiri (cihtisescu -sil) = vb. a

se sminti, a innebuni; sinon. *cildisîri*, *cirtîsiri*, *cicrîdsiri*.

cihtisit = adj. smintit, nebun.

cihool -ladzi = sbs. masc. care are o luntre, corabie, corăbier, luntraș.

cihoiă -ohi = sbs. fem. luntre, corabie: *mi dūșû cu cîchia* (m'am dus cu corabia).

ciidigi = adj. îndrăzneț, curajos.

ciidisiri (ciidisescu -sil) = vb. a îndrăzni: *cum cîidisî s'mi-alăși* (cum a îndrăznit a mă lăsa).

ciidisit = adj. îndrăzneț, care îndrăznește.

ciimioan -ni = sbs. fem. subprefect.

ciimicîniehiă = sbs. fem. căimăcâmie, caimacamîlac.

ciipi = adv. nevăzut, dispărut: *s'feâți ciipi* (s'a făcut nevăzut).

ciipusiri (ciipusescu -sil) = vb. a ascunde, a dispărea, a se face nevăzut: *û ciipusî ghîni* (am ascuns-o bine); *ciipusî dit aastă lûmi* (a dispărut din această lume).

ciipusit = adj. ascuns, dispărut.

ciirûș -și = sbs. n. scripete dela rășboiu.

ciirûș -și = sbs. masc. ciorchină de struguri: *dă-nî un ciirûș de-aûd* (dă-mi o ciorchină de struguri); sinon. *areâpuni*.

ciil = adj. roșu amestecat cu păr alb, dereș (cal): *cal cil* (cal dereș).

ciilal -âl = sbs. fem. cositor: *vas di cilai* (vas de cositor).

ciilami -ni = sbs. fem. trestie, fluierul piciorului: *flueără di cilami* (fluier de trestie); *mi doari cilamea di cicidr* (mă doare fluierul piciorului).

ciilășă -și = sbs. fem. coș, paner: *ciilășă cu frândzi* (coșuleț cu fragi).

ciicări (călcu -cilcăi) = vb. a călca cu piciorul, a grămădi, a indesa, a condensă, a jefui: *fûrlîi nă cilcără* (hoții ne-au jefuit); expres.: *călcu*

pri găși (a forță, a sili); *călcu cu dectili* (a face semn cu ochiul); *mi călcă la înmări, înviștătură* (m'a întrecut la umblet, învățătură); *călcă tu pită* (a făcut-o boacăna, a scris-tit-o).

colcat = adj. călcat, grămădit, je-fuit.

coloinia-nii = sbs. fem. călțun: *coloină di adîntu* (călțun de dimie).

coloiniū-nii = sbs. n. călcăiū, col-tuc de pâne: *colcînū di cior* (călcăiū de picior); *colcînū di pîni* (coltuc de pâne); expres.: *va yin cu colcînūle nîinte* (voiu veni niciodată).

coloftură-ri = sbs. fem. călcătură, (la haină), indoitură.

coldări-ări = sbs. fem. căldare.

coldirimi-ni = sbs. fem. caldarâm, drum pavat: *căli cu cildrimi* (drum pavat).

coldirușă-și = sbs. fem. căldare mică, căldarușă.

coldură-ri = sbs. fem. căldură: *iăsti cildură* (e căldură).

colduròs = adj. călduros: *vîmtu cilduròs* (vânt călduros).

colfilichia-chi = sbs. fem. călfie.

colbilliohia-chi = sbs. fem. ca-labalac, mulțime de oameni, gră-madă, bagaj: *cilbilichia di oăminî* (mulțime de oameni).

colic-ți = sbs. masc. călușel, cal mic.

colici-ci = sbs. fem. sabie-baio-netă.

colichia-chi = sbs. fem. oțel: *cuțut di colichia* (cuțit de oțel). Mai e și forma *ciulecă, ciulechia*.

colicusiri (colicusescu-sii) = vrb a oțeli, a întări: *s'colicusî* (a se oțeli, întări).

colicusit = adj. oțelit, întărit.

coliyuz-ri = sbs. masc. călăuză, conducător (la vite, animale), care merge înainte: *mul cilyuz* (catâr care merge înainte).

colimăr-ri = sbs. n. călimară.

colimbuchitū = sbs, n. porumb, popușoiu; sinon *mîsur*.

colimean-ni = sbs. masc. prunc, copil mic: *am doi colimeanî* (am doi copii mici).

colimnieauă-el = sbs. fem. mi-riște, loc de unde s'au strâns să-mănăturile de grâu.

colimnieauă-el di colimbum-chiu = sbs. fem. porumbiste.

colipăr-ri = sbs. masc. care ține un cuptor, brutar.

colipirlichia-chi = sbs. fem. bru-tărie, pânărie.

coliri (cillesc-lil) = vrb. a căli, a iuți fierul băgându-l în foc, a părli la foc; fig. a se îmbăta: *mi cilî di yin* (m'am îmbătat); expres.: *cileă-lî* (șterge-o, iea-o la fugă).

coliritū-uri = sbs. n. mulțime de cai: *mulțu coliritū treați* (trece mul-țime de cai).

coliruş-și = vezi *ciiruş*.

colişoară-ri = sbs. fem. potecă, cărare; sinon *cărări*.

colistisiri (colistisescu-sii) = vrb. a îngriji, a stăru: *colistisî mulțu* (am îngrijit mult).

colistisit = adj. stăruitor, îngri-jitor.

colistră-e = sbs. fem. rază: *cili-stra a li lîună* (raza lunii).

colit = adj. călit; fig. îmbătat.

colitòr-ri = sbs. masc. călător, drumet: *tricu uu colitòr* (a trecut un drumet).

colilică-ți = sbs. fem. coșuleț.

colivă-vi = sbs. fem. colibă, bor-deiu, casă proastă.

colivoci-oi = sbs. fem. colibioară.

coloări-ori = sbs. fem. căldură excesivă provenind din razele soa-relui: *iăsti coloări* (e căldură).

colpitură = sbs. fem. vezi *cripi-tură*.

colpuzan = adj. netrebnic, trăn-

tor: *ficior cilpuzân* (copil netrebnic).

oîlăgru-ri = sbs. masc. călugăr.

oîlăgrăsou = adj. de călugăr, călugăresc: *măsnî cilăgrăşti* (măslina verzi).

oîlăgrită-ţi = sbs. fem. călugăriţă.

oîlăgrită-ţi = sbs. fem. mormoloc, puiu de broască: *'mblîndă iăsti bălta di c'lygrîti* (e plină balta de mormoloci).

oîlupci = sbs. masc. care face calupuri.

oîlupi-ohi = sbs. fem. calup, tipar de lemn pentru ghete, tipar de aramă pentru fesuri, bucată de săpun; expres.: *li trăpşu nă cilupi* (a înşelă pe cineva).

oîmără-ri = sbs. fem. arc între picioarele unui pod, boltă; fig. mândrie: *ari cîmară pri nis* (are mândrie asupra-i); *casă cu cîmără* (casă cu boltă).

oîmbănă-ni = sbs. fem. clopotniţă.

cimbër-ri = sbs. n. batistă, maramă.

cîmbur-îsiri (cîmbur-îsescu -sii) = vrb. a se gărbovi.

cîmbur-îsit = adj. gărbovit.

cîmburică = sbs. fem. cimbru (iarbă): *loc'mblîn di cîmburică* (loc plin de cimbru).

cîmeaşă-şi = sbs. fem. cămaşă: *cîmeaşă nîpîrticîliet* (pielea ce-şi leapădă şarpele); *n'ari cîmeaşî pri nis* (a fi foarte sărac).

cîmentu-ţi = sbs. n. ciment.

cîmilă-li = sbs. fem. cămilă.

cîmină-nii = sbs. fem. cuptor de cărbuni, pentru facerea cărbunelui de lemn, a mangalului: *cîmină di cîrbunî*, căpiţă de cărbuni.

cîminusiri (cîminusescu -sil) = vb. a pune foc la *câmină* (la cuptorul de cărbuni), a pune foc la alambic pentru a fierbe rachiul; fig. când începe cineva să bea.

cîminusit = adj. pus foc la cuptorul cu cărbuni, la alambic.

cîmfrusiri (cîmfrusescu -sil) = vb. a se mândri: *cît s'cîmfrusăşti* (cât se mândreşte).

cîmfrusit = adj. fălit, mândrit.

cîmîşotă-ţi = sbs. fem. cămăşută.

cîmpic = sbs. n. câmp mic.

cîmpiş = adj. dela câmp, de câmp: *cal cîmpiş* (cal dela câmp).

cîmpiş-uri = sbs. n. câmpină, câmp mic între dealuri.

cîmpu-uri = sbs. n. câmpie, şes, câmp: *cîmpu mări* (câmpie întinsă).

cîmşiri (cîmşescu -sil) = vb. a atinge ușor cu ceva: *cît l'cîmşî* (cât l-am atins).

cîmşit = adj. atins ușor, deabia.

cînată-ţi = sbs. fem. canat, oblon: *'nclîdi cînată* (închide oblonul).

cîndări-ări = sbs. fem. cântar.

cîndari (cîndu -al) = vb. a cântă: *cîndu cu flueăra* (cânt cu fluierul).

cîndat = adj. cântat.

cîndic-îţi = sbs. n. cântec: *cîndic di vradri* (cântec de amor); *cîndic di xeani* (cântec de străinătate); *cîndic vechiu* (cântec bătrânesc); *cîndic di nîiştî* (cântec de leagăn); *cîndic di murtu* (bocet); *cîndic furăscu* (hăducesc).

cîndilă-li = sbs. fem. candelă, şi băşicile ce se ridică din apă, săpun (clăbuc); expres.: *li-astîmşu cîndila* (a omorî pe cineva).

cîndilăr-lari = sbs. n. ţeava fitilului unei candelă.

cîndilăr-ari = sbs. masc. care aprinde candelă în biserică.

cîndirgi-ladzi = sbs. masc. cantăragiu.

cîndisiri (cîndisescu -sil) = vb. a înduplecă, a convinge; *l'cîndisî s'fugă* (l-am convins să plece).

cîndisit = adj. înduplecat, convins.

oindu (cîn) = adv. când, ori și când.
cineăști = adv. cănește: *s'poartă cineăști* (se poartă cănește).

oînestră-ri = sbs. fem. coș cu marginile întinse, paner.

oingheliu-eali = sbs. n. sinuozi-tate, întorsătură.

oinghelü-lil = sbs. n. cinghel, cange, cârlig de cântar.

oinghilăo-ați = sbs. n. igliță cu care lucrează fetele.

oingrimi-ni = sbs. fem. frig as-pru, ger mare: *mări cingrimi iăsti astîndză* (e ger aspru azi).

oingrișiri și cingrișiri (cin-grisescu -sil) = vb. a ciocni; fig. a se certă: *cingrișia ouăli* (ciocnește ouăle); *mi cingrișii cu nis* (m'am certat cu dânsul); sinon. *cincutiri*.

oingrisit = adj. ciocnit. certat.

oini-ni = sbs. masc. căne: *cini tri avinări* (bun pentru vînat); *cini di la oi* (dulău, căne mare); *un cîne* (ban: un piastru); *lucredz ca cini* (a lucra mult); *sîndtos ca cini* (foarte sănătos); *iăsti cini 'ș'om* (e foarte răutăcios); *s'mică ca cinlîi* (se ceartă mereu).

oîniliă-lil = sbs. fem. cănie, ti-ranie, chin, neîndurare, fără milă, răutate: *bineădză cu cîniliă* (trăește cu tiranie, chin); *ări mări cîniliă pri nis* (are mare răutate a-supra-i).

oînîlnă = vezi: *cînîlîă*.

oînîpă-pi = sbs. fem. cănepă: *sac di cînîpă* (sac de cănepă).

oînîscu-ichi-uri = sbs. n. colacul ce se duce prima sară sau a doua la nuntă, după cununie, colac de nuntă.

oînîș = sbs. n. vezi *cînîlîă*.

oînivă-adzi = sbs. masc. canavă. Mai e și forma *cînvă*.

oînivăță-eși = sbs. fem. boccea.

oînivuri-ri = sbs. fem. sămânță de cănepă.

oînüşă-uri = sbs. fem. cenușă; expres.: *cinuși s'ti făți* (să pieri, nimic să nu rămie din tine).

oînüşar-ri = sbs. masc. care străn-ge cenușă.

oînūt = adj. cărunț: *capră cînūtă* (capră cărunță).

oînūtlo = adj. puțin cărunț.

oînūțiri (cînūtăscu-țil) = vb. a că-runți, a albi: *cinuțisi* (ai albit).

oînūțit = adj. cărunțit, albit.

oioară-ri = sbs. fem. sfoară; fig. depeșe: *trăpșu nă cioară Sîrună* (am depeșat la Salonic); *oioară se-adră* (a se destrăbălă); *arūpșu cioă-ră cu nis* (am rupt relațiile cu dânsul); *arūpsi cioara* (a murit).

oioario-ți = sbs. masc. cioarec.

oiooc-uri = sbs. n. ciocan: *agudiă cu cioclu* (lovește cu ciocanul).

oioocan-ni = sbs. n. clopot de a-ramă care se atarnă de gătul oilor, zurgălău, sdrăngălău.

oioocut-ti = sbs. n. svăcnitură pro-venită din durere.

oioolii-oalii = sbs. fem. falcă: *mi doări ciollii* (mă doare falca).

oionă-ni = sbs. fem. vezi *angică*.

oioop-uri = sbs. n. sorți: *trăpșu ciop* (am tras sorți).

oioor-oari = vezi *ciocor*.

oioorbă-bi = sbs. fem. ciocbă, supă.

oioorbăgi-iadzi = sbs. masc. gos-podar.

oiorligan = adj. cu picioarele lun-gi: *ficior ciortligan* (copil cu picioa-rele lungi).

oioță-ti = sbs. fem. mână (în lim-bagiul copiilor mici).

oio = adj. care are urechile mici: *cal cip* (cal cu urechile mici); *capră cipă* (capră cu urechile mici).

oiopăchă-chi = sbs. fem. capac: *cipăchii di occlu* (pleoapă).

oiopară-ări = sbs. fem. arvună: *ded cipără* (am dat arvună).

oiopelă-li = sbs. fem. pălărie.

cipêrdă -di=sbs. fem. pătură de cal, care se pune pe șeaua calului.

cipêstru -câstri=sbs. n. căpăstru.

cipic-ți=sbs. n. cap mic.

cipichisîri (cipichisescu -il)=vb. a acoperi, a astupă cu capacul: *cipichiea têngirli* (astupă tingirea).

cipichisit=adj. astupat cu capacul).

cipilă -li=sbs.fem. protecție, sprjin: *am mări cîpîi* (am mare protecție).

cipirleăță -ți=sbs. fem. loc unde dorm caprele, coșar de capre: *mî duc la cîpirleăță* (mă duc la coșarul de capre).

cipirusîri (cipirusescu -sil)=vb. a da arvună, a arvuni.

cipirusit=adj. care a dat arvună, arvunit.

cipisteări -eri=sbs. fem. căpiștere, copaie pentru frământat pâinea).

cipitrusîri (cipitrusescu -sil)=vb. a pune frâul sau căpăstrul, a înfrână: *iâsti arău om, nu s' cîpistrusești* (e om răutăcios, nu se înfrânează).

cipitrusit=adj. înfrânat.

cipit=adv. nimic, nici un sgomot: *nu se-âvdi cîpit* (nu se aude nimic, nici un sgomot).

cipiță -ți=sbs. fem. căpiță de fân, purcoiu, stog de fân: *iârba ô-adunăi cîpiță* (iarba am făcut-o căpiță).

cipitâlîu -lii=sbs. n. capital: *n'am cîpitâlîu* (n'am capital).

cipitân și cîpidân -ni=sbs. masc. căpitan, șef de haiduci.

cipitări (capit-ai)=vb. a tunde oile la cap și la gât: *cîpitâm ôili* (am tuns oile la cap și la gât).

cipitât=adj. oaia care a fost tunsă la gât și la cap, tuns la gât și la cap.

cipîțînă -ni=sbs. fem. căpățână, bulb de ceapă, usturoiu, con de za-

hăr, (la om) cap mare: *cîpițînă di âllu* (căpățână, bulb de usturoiu); *cîpițînă de zâhari* (con de zahăr).

cipitînătă -ti=sbs. fem. căpitănat, căpitănie, fel de domnie: *Ali pișă aspârsi cîpitînătîle* (Ali Pașa a desființat căpitănatetele).

cipitînlechia -chi=sbs. vezi *cîpitînătă*.

cipitînîu -nii=sbs. n. pernă.

ciplidicîri (ciplidisescu -il)=vb. a căptuși: *cîplidisîr sultûclu* (am căptușit surtucul).

ciplidisit=adj. căptușit.

cîprâr -ri=sbs. masc. păstor de capre.

cîpricîr și cîpricîrcu=adj. caprițios: *om cîpricîr* (om caprițios).

cîprioîă -urî=sbs. n. capriț: *om cu cîprioîă*.

cîprină -nuri=sbs. fem. părul caprei: *sazmă di cîprină* (țol de părul caprei).

cîprioară -ri=sbs. fem. căprioară, capră neagră.

cîpririă -ii=sbs. n. mulțime de capre.

cîprițusîri (câprițusescu -sil)=vb. a prinde capriț.

cîprițusit=adj. care a prins capriț.

cîprülüă -lii=sbs. fem. grindă subțire, care susține acoperișul, căprior: *cîprülüli putridîră* (căpriorii au puutrezit).

cîpsală -li=sbs. fem. loc sau pădure arsă, pârlițură.

cîpsilsîri (cîpsilsescu -sil)=vb. a arde ceva, a pîrli, a înflăcără: *cîpsilsîă lipûeli* (pârlește ciorapii).

cîpsilsit=adj. pârliț, înflăcărat.

cîpuiri (câpuescu -il)=vb. a se prăpădi de răs, a râde cu hohot; sinon. *cîhtîri, cîchinîri*.

cîpuit=adj. prăpădit de răs, care râde cu hohot, rupt (la haină): *stranîu cîpuit* (haină ruptă).

cîpuliă -lii=sbs. fem. partea din-dărăt a calului, sapă, șauca calului.

cîpūsă -și=sbs. fem. căpușă (insectă): *nă chiriră ôli de cîpuși* (ne-au pierit oile de căpuși).

cîpūsă -și=sbs. fem. căpșună (fel de fragi): *adunăt cîpuși* (am cules căpșune).

cîrăc -ți=sbs. masc. ucenic: *cîrăc la cunduragi* (ucenic la cantaragi).

cîrăpă -chi=sbs. țeasta de pește, de cap de om.

cîrări -ări=sbs. potecă; fig. deslușire: *dă-lî nă cîrări aegții lucrū* (dă-i o deslușire acestei afaceri); *cîrarea giudicatîiiei* (verdictul tribunalului).

cîrăvi -yi=sbs. fem. corabie.

cîrbunămi=sbs. fem. mulțime de cărbuni.

cîrbunăr -ri=sbs. masc. cărbunar, care face cărbuni, care vinde cărbuni.

cîrbuni -ni=sbs. masc. cărbune; fig. prefăcut, ipocrit: *iăsti cîrbuni anvilit* (e ipocrit); *lăiū ca cîrbuni* (foarte negru).

cîrbunîrlăchiă -chi=sbs. fem. meseria cărbunarului, cărbunărie.

cîrceăfi -hi=sbs. fem. cearșaf: *păplumă cu cîrceăfi*.

cîrcim -miani=sbs. masc. mârtoagă (cal prost).

cîrcîrări=vezi *cîrcîridzări*.

cîrcîridzări (cîrcîredz -dzal)=vb. a se prăpădi de răs, a râde cu hohot, (la găini) a cărcăi, a cărăi, a chercăni: *gîlîina cîrcîredză* (găina cărcăe); *nă cîrcîredzăm cu nis* (ne-am prăpădit de răs cu dansul).

cîrcîridzăt=adj. prăpădit de răs, (la găini) cărăit.

cîrcîheliu -ealiit=sbs. n. verigă, inel.

cîrcîllū -uri=sbs. n. creștet, vârful, culme: *cîrcîllū a căplui* (creștetul

capului); *pri cîrcîllū de fag* (pe vârful fagului); *pri cîrcîllū di muntii* (pe culmea muntelui); sinon. *cuculăū, îngărcîllū*,

cîrciūn (crăciun -ni)=sbs. n. Crăciun.

cîrcivē -edzi=sbs. masc. cerceveă

cîrcomi=sbs. fem. buclă, inel de păr frezat: *feăți pērlu cîrcomi* (și-a inelat părul).

cîrdăchiă -chi=sbs. fem. ceardac, pridvor la casele țărănești.

cîreă -uri=sbs. n. cuptor și cătățimea de pâne coaptă dintr'o dată: *un cîreap di pîne* (un cuptor de pâne).

cîreășă -și=sbs. cîreășă: *cîreășă coaptă* (cîreășă coaptă).

cîreș -și=sbs. masc. cîreș (pom).

cîrēziă -zi=sbs. fem. necaz, mânie: *lî-am mări cîrēziū* (lî am mare necaz).

cîrfiță -ți=sbs. fem. cărfița, ac cu gămălie.

cîrăciū -ci=sbs. masc. ulm: *leamni de cîrăciū* (lemne de ulm).

cîrîiă -ii=sbs. fem. dulap'în zidul curții.

cîrîchia (cîrchi)=sbs. fem. țest de fier, cuptor portativ la țară.

cîrîchelu=vezi *cîrîchiă*.

cîrîlăchiă=sbs. fem. cîrăclăc.

cîrîfeta -ti=sbs. fem. țeasta capului, scăfărlia; fig. cap: *nu lî-talî cîrîfeta* (nu-l taie capul).

cîrîjă -uri=sbs. fem. cîriș, cocă de făină pentru lipit.

cîrînă -ini=sbs. fem. coșniță.

cîrîna (cîrina)-ini=sbs. fem. cinci banițe de grâu fac o cîrînă.

cîrîndi -dzi=sbs. masc. dinte canin, colțul fiarelor; fig. ajutor, sprijin, protecție: *cîrîndi di pōrcu* (colțul porcului); *am cîrîndi, nu mi aspăr* (am ajutor, nu mă tem.); *ma ghîni i cîrîndi di pîrîndi* (e mai bine un protector decât părinții).

cirșar -ri = sbs. masc. care vinde cireșe; luna lui Iunie.

cirșari = vezi *cirșidzări*.

cirșeagă = sbs. fem. carneleagă (postul dinaintea Paștilor).

cirșibănă -ni = sbs. fem. bucata de lemn în formă de S, care se pune la un capăt al bătei și servește pentru a prinde vitele.

cirșidzări (cirșidz-dza) = vrb. a nu scoate nici un sgomot, a tăcea molcom, a tăcea mălc, a nu crăcni.

cirșig -dzi = sbs. n. cârlig (ac mare de împletit), băta ciobanului, cață, boțau: *cirșig di sublătiri* (cârlig de împletit); *picurăru cu cirșig* (păstor cu băta).

cirșietu -ci = sbs. n. pungă de piele; sinon. *pungar*.

cirșicooiă -oaci = sbs. n. ghimpe, țapă, cărceiu: *gortul ari cirșicooaci*, (părul are țepe).

cirșnôs = adj. cărnos, cu multă parte fragedă: *prună cirșnôsă* (prună cu multă parte fragedă).

cirșoari -ori = sbs. fem. vezi *cirșoari*.

cirșă -pi = sb. fem. cărpă, sdreanță, otreapă, ferfeniță: *cimeășă s'fêati cirșă* (câmașa s'a făcut sdreanță).

cirșăoiu -ci = sbs. masc. cărpăciu, lucrător prost.

cirșulgi -iadsî = sbs. masc. persoană care e de pază, sentinelă.

cirșuli -li = sbs. fem. caraulă, streangă, sentinelă: *cirșula nu mi vidzu* (sentinela nu m'a văzut).

cirșulșiri (cirșulsôsou -sî) = vrb. a păzi (sentila), a sta de pază.

cirșvlăă -dzi = sbs. fem. rac: *cirșvlăă dit baltă* (rac de baltă). Mai e și forma *kirșidăă*.

cirșvohâl -li = sbs. masc. corăbier, matelot).

cirșvâliă -lalî = sbs. n. ori ce lucru încăleat, incurcat: *hir cu cirșvâliă*, (așa încălcită).

cirșvîră (cirșvâc -sî) = vrb. a căuta

mult, a răscoli, a cerși: *țe cirșvîră aci*, (ce răscolești pe acolo).

cirșvîră = adj. căutat, răscolit, cerșit.

cirșvîvôs (adj. ațățător, agitator,

cirșvîlôs (care nu dă pace altora: *am un frăti cirșvîvôs* (am un frate ațățător).

cirșvîrîri (cirșvînescu) = vrb. a cronțăi (lucruri uscate), a ronțăi, a clănțăni (dinții), a scârțâi (carul), a șcrășni, a clămpâni (dinții): *cirșvînești dîndeuil* (scârțâie dinții); *cirșvînești ușa* (scârțâie ușa); expres: *cirșvînești u di'naumira* (pune pe umeri).

cirșvînôs = adj. cronțăitor, ronțăitor, scârțâitor.

cirșvîri (cirșvînescu -ii) = vrb. a neli-niști pe altul, a jigni, a se intristă, a se supără, a se atacă: *totna mi cirșvîri* (în todeauna mă supără); *de pliorit s'cirșvîri* (de pleurezie s'a atacat); nu te cirșvîri de mini (nu te atinge de mine).

cirșvîrit = adj. atins, supărat, intristat, atacat.

cirșvîritură -uri = sbs. fem. atingere, supărare.

cirșvîliu -lii = sbs. n. macară, scripete.

cirșvîră -și = sbs. n. scripete (dela răsboiu).

cirșvîră -ti = sbs. fem. canal strămtorat pe care apa cade cu repezi-ciune pe roata morii, sghiabul morii, lăptocul morii.

cirșvîră -ri = sbs. masc. căruțar, vizitiu.

cirșvîrâni -ni = sbs. fem. caravană de cai, catări: *am cirșvîrâni di mîli* (am o caravană de catări).

cirșvîrâliă -lii = sbs. fem. o pâne: *ună cirșvîrâliă di pine* (o pâne).

cirșvîrâri -ri = sbs. masc. persoana care ține o caravană.

cirșvîră -ri = sbs. masc. persoană care face brânză, brânzar, strungar, baci.

oișări-ări = sbs. fem. stână, strungă, cășerie: *mi duc la oișări* (mă duc la strungă).

oișării = vezi: *hiscări*.

oisoi = pron. nehot. ori ce: *cisci putem s'adunăm* (ori ce putem s'adunăm).

oisolvâl-li = sbs. n. cașcaval.

oisolvilâr-ri = sbs. masc. persoana care face cașcaval.

oiselă-li = sbs. fem. lădiță în care se țin bani, casă de bani.

oislă-li = sbs. fem. mică vergea de descărcat pușca, rac (unealta de descărcat), piedica puștii.

oisibă-adzi = sbs. masc. oraș: *stău tu cisibă* (stău în oraș).

oislocă-ți = sbs. fem. căsuță (casă mică).

oislă = sbs. fem. lepră, râie.

oislòs = adj. lepros, râios.

oișiri (cisescu-șil) = vrb. a se îngrozi, a se înfloră: *mi cisiit di ursă* (m'am îngrozit de urs).

oișiriști-ți = sbs. fem. locul unde a fost vreodată stână.: *aflăi bureți tu cisiriști* (am găsit ciuperce în locul unde a fost altădată stână).

oișirliohiă-ohi = sbs. fem. cășerie, meseria de a face brânză.

oisistră-ri = sbs. fem. coteț pentru găini, găinărie.

oișit = adj. îngrozit, înflorător.

oișiti = sbs. fem. cisit, asortiment de mărfuri, de fructe și de ori și ce: *cișiti di primătii* (asortiment de mărfuri).

oisitor-ri = sbs. masc. persoană care stă în totdeauna în casă.

oișlă-adzi = sbs. masc. cazarmă și locul ce un proprietar îl ia cu arendă pentru iernarea vitelor: *luăi cișlă tri oi nîngă cișlă* (am luat loc de iernare pentru oi aproape de cazarmă).

oisimă-mi = sbs. fem. cizmă: *cisimi aroși* (cizme roșii).

oisimeti-ți = sbs. fem. noroc, soarte: *om cu cismeti* (om cu noroc).

oisnăo-ți = sbs. n. unealtă pentru uscarea rufelor, hainelor.

oisținăt = adj. de colorarea castanului castaniu.

oisiniă-nii = sbs. fem. castană: *cistînți hiarti* (castane fierte).

oisiniū-ni = sbs. masc. castan.

oisțigă-dzi = sbs. fem. atenție, băgare în samă, îngrijire, grije: *ai ciștigă* (fii atent); *ai ciștigă di nis* (îngrijește de dânsul): *nî lîidău cistiga* (a-și ridică speranța).

oisțigări (oisțighêdz-al) = vrb. a îngriji, a fi atent: *mîltu cistigheadză* (prea mult îngrijește).

oisțigòs = adj. băgător de samă, îngrijitor, atent, câștigător: *hiū căștigòs la giòc* (am câștigat la joc).

oisțura-ri = sbs. fem. custură, briceag: *căștūră nîică* (briceag mic).

oit (oot) = adj. și adv. cât: *cit iăsti oara* (cât e ceasul, câte ore sunt); *cîte ș'cîte* (câte și mai câte).

oit = interj. mălc: *fă cit* (taci mălc).

oișăl-li = sbs. masc. cățel: *cășăl di aliu* (bulb de usturoiu).

oișăn-ăni = sbs. n. farfurie, taler mic: *umbli-nii cășăntu* (umple-mi farfuria).

oisțără-ri = sbs. fem. maledicțiune, blestem: *s'nî-ai cîțara* (să fii blestemat).

oișăua-ali = sbs. fem. cățea: *cîșăua fiță* (cățeaua a fătat).

oișe = conj. de ce, pentru ce: *cîșe nu vîntișt* (pentru ce n'ai venit).

oit = pron. câte (mai întotdeauna în compuneri): *cîșe-vîrniòară* (câte odată): *cîti-tòtna* (în totdeauna) *cîti-mîlti-ori* (de multe ori).

oitlă-li = sbs. fem. acoperiș: *cîtiă cu scînduri* (acoperiș cu scânduri).

oitlîixiri (oitlîixescu -xil) = vb.

a se înjosi, a se umili: *nu mi citi-dixescu si stău cu tîni* (nu mă înjosesec să stau cu tine).

citîdixit = adj. înjosit, umilit.

citîuriliă-lîi = sbs. fem. acuza-tiune, calomnie, defăimare.

citîursiri (citîursescu -sil) = vb. a acuza, a calomniă, a ponegri, a pâri, a defăimă: *tôtna mi citîurs-șești* (totdeauna m'acuzi).

citîursit = adj. acuzat, calom-niat, părît, ponegriț.

citîliă-li = sbs. fem. lopătiță de fier, vătraiu.

citîlûș-și = sbs. masc. cățeluș.

citîmăchiă-ohi = sbs. fem. gest.

citîndiă-li = sbs. fem. căsnicie, gospodărie, tot ce trebuie în casă.

citîndisiri (citîndisescu -sil) = vb. a ajunge (la Crușova), a îngriji, a se pricopsi: *citîndisîrî ghîni* (am a-juns bine); *cum citîndisîm noi lăilîi* (cum am ajuns noi sărmanii); *nu mi citîndișîși ghîni, când eram lîndzit* (nu m'ai îngrijit bine, când eram bolnav).

citîndisit = adj. ajuns, pricopsit, îngrijit.

citîpîiri (citîpîtescu -șil) = vb. a observă, a băgă de seamă: *nu l'-citîpîirî ghîni* (nu l-am observat bine).

citîpîit = adj. care observă, care bagă de seamă.

citîrîsiri (citîrîsescu -sil) = vb. a blestemă, a afurisi.

citîrîsit = adj. blestemat, afu-risit.

citîrôs = adj. creț: *cu pèrlii ci-țîrôsî* (cu perii creți).

citîri (citîtescu -șil) = vb. a însăila, a prinde cu ață, pe unde se va coase în urmă.

citîit = adj. însăilat.

citnă-adzi = sbs. masc. lăcătuș.

citranî-âni = sbs. fem. catran, dohot, păcură.

citrăță-ți = sbs. fem. nenorocire,

nefericire: *pîțim ună citrăță* (am suferit o nenorocire).

citri = prep. către, spre, dela: *mi duc citri acasă* (mă duc spre casă). *citri-îu* (încotro); *citri-lè* (pentru ce); *citri naltîurea* (spre altă parte).

citriciâr(ou) = adj. răutăcios, care cauzează altuia nenorocire, rău-făcător.

citrinâr = sbs. masc. persoană care face catran, păcorniță; fig. per-soană ordinară.

citură-rî = sbs. fem. dovleac săl-batec; fig. cap gros.

citûș-și = sbs. masc. pisoiu, co-toiu: *citûșlu ni fudzi* (pisoiful ne-a fugit).

citûșă-și = sbs. fem. pisică, mătă: *citûșă albă* (pisică albă).

cițut(ouțut)-uti = sbs. ouțit.

ciubăna-nî = sbs. lingură mare de lemn, găvan, polonic.

ciubuoci-ladzi = sbs. masc. ciu-bucciu, care face și vinde ciubuce.

ci(u)buchia-ohi = sbs. fem. ciu-buc.

ciucă = sbs. fem. bulgăre și că-pățână de pământ.

ciucă = sbs. fem. vârf de munte, pisc: *analtu pri ciucă* (sus pe pisc).

ciuciu-ți = sbs. masc. copil mic, prunc.

ciuciu-lî = sbs. n. picioruș, pi-cior de copil mic: *s'freacă ciuciuli*.

ciuciu-lă-lî = sbs. fem vârf de munte, culme: *pri ciuciulă di mînti* (pe vârful muntelui).

ciuciu-lî-nî = sbs. masc. cio-cărlie; sinon: *ciulecîl, picurăr*.

ciuciu-rari = sbs. n. susur, şu-șuit.

ciuciu-rari (ciuciuredz -rai) = vb. a şușui, a șopăi, a șopti, a murmură (apa): *ni ciuciură tu urecîi* (îmi șop-tește la urechi).

ciuciu-rat = adj. șoptit, murmu-rat.

ciocolată -ți=sbs. fem. ciocolată.

ciocutiri (ciocutesc -ii) = vb. a ciocni, a lovi, a bate, a mânca și a bea, a scopi, a jugăni, a castră: *ciocutii ghini astindză* (am mâncat și-am băut bine astăzi); *ciocutii călu* (am jugănit calul); *ciocutii birbepți* (am jugănit berbecii); *lă ciocutii ghini* (l-am băut bine); *nă ciocuteaști inima* (îmi svăcnește inima).

ciocutit = adj. bătut, lovit, scopit, jugănit; fig. îmbătat, băut: *hău ciocutit* (sunt băut).

ciudă -ii = sbs. fem. ciudă, mirare, uimire.

ciudisiri (ciudisescu -sii) = vb. a se miră, a se uimi; *mi ciudisescu di tîni* (mă mir de tine).

ciudisit = adj. mirat, uimit.

ciuflec = adj. mititel, mărunțel.

ciuflecă = adv. burduf de mâncare, care a mâncat peste mult: *mi-adrăi ciuflect* (m'am făcut burduf de mâncare).

ciuflocăr -ri = sbs. masc. moșier.

ciuflochă -ohi = sbs. fem. moșie: *om cu ciuflochă* (om cu moșie).

ciul = adj. ciuntit, arbore fără ramuri, (la oi) cu urechile mici: *oaie ciulă* (oaie cu urechile mici); *arburi ciul* (arbore fără ramuri, ciuntit).

ciul -li = sbs. masc. insectă care se introduce în gâttejul omului și lasă viermi, producători de tuse: *mi-ascuchă ciullu* (ciulul a lăsat viermi).

ciuleai = vezi *ciucultân*.

ciulechiă = vezi *cilichi*.

ciulleă (ciulengă) = vezi *sclean-dă* (țurcă).

ciuligan -ni = sbs. masc. pasere rapace.

ciuliri (ciuleseu -lii) = vb. a ciuli cu urechea, a ciunti, a tunde un copac, al curățit de crăci: *ferbul ciuleaști* (cerbul ciulește cu urechea); *ciulii un chin* (am curățit de crăci un pin).

ciulit = adj. care trage cu urechea, ciuntit, curățit de crăci.

ciuma -mi = sbs. fem. buci, fulgi de lână, fulg mic de lână, flocoșor de lână, pic de lână, șuviță.

ciumăg -dzi = sbs. n. băț, bătă, ciomag: *cu ciumăg tu mindă* (cu băț în mână).

ciumburică -ți = sbs. fem. cimbru, cimbrușor, săpuneț.

ciumeală -li = sbs. fem. tot ce se mestecă, tot ce e de mâncat, mâncare: *n'am ciumeală* (n'am ceva de mâncat).

ciumléchiă -chî = sbs. fem. ciumlec (mâncare), stufat.

ciumuloa -ți = sbs. fem. creștetul, vârful unui munte, creasta unui munte; sinon. *ciungăni*.

ciumuliri (ciumuleseu -lii) = vb. a folfăi, a molfăi: *ciumuleaști mcărea* (molfăește mâncarea).

ciumulit = adj. molfăit, masticat.

ciun -ni = sbs. n. băț mic care se întrebuițează la răsboiu.

ciunări (ciunedz -nal) = vb. a plânge, a se vaită, a se smorcăi, a se scilfosi; fig. a fură: *țe ciunedez* (ce te vaeți); *nă ciunără un birbéc* (mi-au furat un berbece); expres.: *ciundăle de avă* (șterge-o de aici).

ciunăt = adj. care se vaită, care se smorcăește, care miorcăește; fig. furat: *năl ciunăt* (miel furat).

ciungăni -ni = sbs. fem. vezi *ciumulică*, *ciuciuță*.

ciungu = adj. ciung, ciolac, căruia îi lipsește o mână, (la vite) un corn: *frăți ciungu* (frate cu o mână); *capră ciungă* (capră cu un corn).

ciup -ohi = sbs. masc. fire subțiri de cânepă, cânepă curățită și melifată, câlți, sgrebeni.

ciuploheauă -ei = sbs. fem. populație, norod, prostime: *țe ști ciuploheaua* (ce cunoaște norodul).

ciupliri (ciuplescu -lii) = vb. a cio-

pli, a se lovi cu 'piatră sau cu alt-ceva; fig. a fură: *nă ciuplîi mîna* (mi-am lovit mîna cu ceva); *ciuplîi ună capră* (am furat o capră).

ciuplit—adj. cioplit, lovit cu ceva; fig. furat.

ciuplitură -urî = sbs. fem. cioplitură; fig. furtişag.

ciupôr-oari—sbs. n. țapă, ghimpe: *prunlu ari ciupoari* (prunul are țepe).

ciuprăchiă -ohi—sbs. agrafă, obiect de argint care îl pun femeile la cap ca să ție părul, la gât ca să ție haina.

ciupulăr -rî—sbs. masc. șopărlă (la Gopeși).

ciupulic -ți = sbs. mas. pasere mitologică, despre care poporul crede că răpia copii mici: *s'ti liid ciupulicu* (să te răpească paserea).

ciupungu = adj. ori și ce e scurt, greu și indesar.

ciurla -li = sbs. fem. domn (la arșici); fig. beat tun: *mișiclu stitû ciurla* (arșicul a stat domn); *biû, biû ciurla se-adră* (a băut, băut, de s'a îmbătat tun). Mai e și forma *ciura*.

ciuşă -ani—sbs. masc. copil care se pișă în somn, pișolcă: *iăsti un ciuşa* (e un pișolcă).

ciuvăniu -nîl = sbs. n. vas ordinar de pământ, țucal.

civălă -li = sbs. fem. călare, cal de încălecat: *mi dus civălă* (m'am dus călare); *cal di civălă*; cal de încălecat).

civilăr -rî—sbs. masc. persoană care merge sau vine călare, cusură dela izmene, grinda de deasupra la o colibă, peste care se așează acoperișul.

civiliriă -li—sbs. fem. cavalerie.

civȳă -adzi = sbs. masc. ceartă, gâlceavă, sfadă, ciorovăială: *avem mări civȳă* (avem mare ceartă cu dânsul).

civȳingî = adj. care se ceartă, se sfădește.

civvrelă -ei—sbs. fem. batistă de mătase, cevrea: *chirdûl civvrela* (am pierdut cevreaua).

cizăni -nî = sbs. fem. cazan.

ciziniă -li = sbs. fem. căzanie, calendar.

cizinar -ri = sbs. n. opaiț, lampă ordinară.

cizingî -ladzi = sbs. cazangiu.

ciziniă -lii = sbs. fem. cazan mic.

izmă -adzi = sbs. masc. unealtă de săpat, cazmă, hârleț.

clăpă -pi—sbs. fem. vargă de fier.

clără -ri = sbs. fem. lemn lung și fără crăci; fig. bătaie: *țe clără ți lipsășli* (ce bătaie îți trebuie).

clen -nî—sbs. masc. fel de pește de baltă.

clîiftir -ri = sbs. n. cosor, cuțit îndoit la vârf, cu care se taie butucii dela vie.

clîipsesc (clîipsescu -ii) = vb. a tăia cu cosorul.

clîipsit = adj. tăiat cu cosorul.

clîiduşă = sbs. fem. încheietură.

climă -mi—sbs. fem. climă, temperatură: *bûna e clima tu aestu loc* (clima e bună în acest loc).

climă-a-ți—sbs. fem. viță de vie, coardă de vie.

climată -ți = vezi *climă*.

climățiă -dzi—sbs. fem. viță de vie uscată.

climdu -urî = sbs. n. lână scărmanată.

clirnetă -ti = sbs. fem. clarinetă (instrument muzical).

clironôm -nî—sbs. masc. moștenitor, erede.

clironomia -li = sbs. fem. moștenire, ereditate.

clironumsîri (clironumsescu -sîl) = vb. a moșteni: *clironumsii ună casă* (am moștenit o casă).

clronumsît = adj. moștenit.
clîrsîri (clîrsêscu-sîi) = vb. a tăia crăcile unui arbore, a cionti.
clîrsît = adj. căruia i s'au tăiat crăcile, ciontit.
clîstûri = sbs. fem. pl. ramurile, crăcile tunse dela un copac, cosoritari, bărdaie.
clivîtreăua-ei = sbs. fem. viță de vie care face boltă.
clôci-oi = sbs. fem. cloșcă: *clôci cu pûlî* (cloșcă cu pui).
clôcut-uti = sbs. n. clocot: *clôcuti di apă*.
clôndîr-iri = sbs. n. clondir (specie de sticlă).
clôput-uti = sbs. n. clopot: *oăiă cu clôput* (oaie cu clopot); sinon. *ciôcan*.
clôță-țî = sbs. fem. svârlitură cu picioarele dindărăt a unui animal: *mûla da clôță* (catârul dă svârlituri cu picioarele dindărăt). Mai e și forma *selôța*.
cluoîri (clucêscu-cii) = vb. a cloci: *gîlîna cluceăști* (găina clocește). Mai e și forma *culcîri*.
cluoît = adj. clocit.
cluoutâri = vezi *clucutîri*.
cluoutât = vezi *clucutît*.
cluoutîri (clucutêscu-ii) = vb. a clocoti, a fierbe în clocote.
cluoutît = adj. care clocotește, care fierbe în clocote.
cluoutură-uri = sbs. fem. clocotire.
cluputio-icî = sbs. n. clopot mic.
cluțată = vezi *clôță*.
cluțuiri (cluțuêscu-ii) = vb. a svârli cu picioarele dindărăt; fig. a nu consimți, a refuză: *cluțuîște nu va s'îînă* (refuză, nu vrea să vie).
cluțuit = adj. care svârle cu picioarele dindărăt.
cluvîiu = adj. clocit (ou), stricat, impuțit: *ou cluvîiu* (ou clocit, impuțit); *cap cluvîiu* (cap gol, nebun).
cluvîisîri (cluvîisêscu-sîi) = vb.

a se strică ouăle de căldură sau de clocire, a se strânge puroiu la o rană.

cluvîisît = adj. impuțit, stricat.

cliăle-ei = sbs. fem. cheie, lacăt: *ădu cliăiea* (adû cheia); expres.: *de-ădi cliăili* (a murit). Mai e și forma *clînă*, *clîiă*.

cliag-uri = sbs. chiag: *cliag pentru caș* (chiag pantru brânză).

cliăsti-esti = sbs. fem. clește: *cliăștea a cirivîdîllei* (foarfecile raclei).

cliăciū-oiuri = sbs. n. lăstarul nou la un arbore.

cliicîū(gliocîū) = sbs. n. pânea necoaptă ca aluatul.

cliîiță-țî = sbs. fem. cheie mică, cheie cu care se întoarce ceasornicul.

cliimări (cllem-mal) = vb. a chemă, a numi, a invita: *cum te-a cliemă* (cum te cheamă); *lă-acliimări s'îînă* (I-am invitat să vie).

cliimăt = adj. chemat, numit, invitat, poftit.

cliumbucîū-oi = sbs. masc. specie de frasin cu frunzele roșii.

cliîn-ni = sbs. n. clin, petec triunghiular la o haină; expres.: *li lipseăști un cliîn* (li lipsește o doagă).

coacă-țî = sbs. tăietură în formă de > la urechile vitelor.

coacăz-ji = sbs. masc. coacăz (pom).

coacăză-izi = sbs. fem. coacăză (fructul).

coadă-dzi = sbs. fem. coadă: *coăda a pûlîlui* (floare); *armăș tu coadă* (am rămas ultimul); *hiū tu coadă* (sunt în urmă); expres.: *mûț-l di coadă* (a înălță pe cineva, a-i face complimente); *ăflă coădi, băgă coădi* (găsește defecte, poreclește, pune co-dițe); *'n coadă* (în sfârșit).

coada a niôlui = sbs. fem. iarbă cu care se vindecă leuza.

coada-bătură-ure = sbs. fem. codobătură (pasere).

coădi = sbs. fem. pl. lână tunsă dela coada oilor, berbecilor, codină: *acumbîrai coădi* (am cumpărat codină).

coăjă -ji = sbs. fem. coaje, scoartă; sinon. *cujoalla*.

coamnă -mi = sbs. fem. coamnă: *coăma a căluș* (coama calului).

coăpsă -si = sbs. fem. coapsă: *mi-agudiră tu coăpsi* (m'au lovit la coapse).

coărdă -dzi = sbs. fem. spadă: *scoăsi coărda* (a scos spada).

coărdă -dzi = sbs. fem. sfoară, care se pune la cicric, strună: *côrdzi di lîră* (strună de vioară); *coărdă di cicrichă* (sfoară care se pune la cicric).

coărdă -dzi = sbs. fem. loc îngredit pentru a dormi oile, țarc, târlă, ocol de vite: *nă intră luplu tu coărdă* (ne-a intrat lupul în târlă).

coamnă -ni = sbs. fem. coamnă, fructul cornului, specie de struguri.

coărneș = adj. având forma coarnei, lunguiet: *cap coărneș* (cap lunguiet).

coărni -bif = sbs. fem. pl. tran-dafir sălbatec, spinișor.

coastă -ti = sbs. fem. coastă; expres.: *frîndzi coăsti* (când cineva pune piedici, face dificultăți); *lîi si ved coăstili* (a fi cineva foarte slab).

coățin = adj. cu pete roșii la obraz, la cap: *oaie coățină* (oaie cu pete roșii la cap).

coățiri (coc-côpsu) = vb. a coace: *pînea s'coăpsi* (pânea s'a copt).

cob = adj. orfan: *armăsi cob* (a rămas orfan).

cocă = sbs. fem. ori ce fruct, ori ce lucru de mâncat: *da-lî două cocă* (dă-i câteva fructe).

cocala -li = sbs. fem. sămbure: *cocală di prûni* (sămbure de prune).

cocan -ni = vezi *alumă*.

côchila -li = sbs. fem. fată, mare

și nemăritată (în sens de dispreț).

cochiroșil = adj. roșcat: *căpra cochirôșila* (capra roșcată).

côcină -ni = sbs. fem. coteț de găini: *fudzî gilîna dit còcină* (a fugit găina din coteț).

côcluvă -vi = vezi *nîrlă*.

cod (oot) -oadi = sbs. n. cot: *coăti goăli* (om sărac).

côdru -ri = sbs. n. pădure: *șin din còdru* (vin din pădure).

côdru = sbs. n. piață (la Vlaho-Clisura, Gopeși): *mi duș în còdru* (m'am dus în piață).

côdur -ri = sbs. n. codru de plăcintă: *nî dedădi un còdur di pită* (mi-a dat un codru de plăcintă).

côdus = adj. codan, codaș, care e în urmă, în sfârșit: *hiu còdus* (sunt codan).

codușlichă -chi = sbs. fem. care face pe pezevenghiul.

côfă -fi = sbs. fem. cofă, ploscă (vas cu vin); fig. cap: *côfă cu șin* (cofă cu vin); *nu li tâli còfa* (nu-i taie capul).

côhă -uri = sbs. fem. colț, unghiu: *stăi tu còhi* (stăi în colț).

cojoc -oați = sbs. n. cojoc.

cojocar -ri = sbs. masc. cojocar.

côla -li = sbs. fem. scrobeală: *cîmeăși cu còlă* (cămașă cu scrobeală).

côlac -ți = adj. lingușitor: *om còlac* (om lingușitor).

côlică -ți = sbs. fem. colică (durere de inimă).

côlinda -di = sbs. fem. colindă, moș-ajun. Mai e și forma *culinde*.

côlîndi = sbs. pl. n. fructele ce se dau copiilor în ajunul Crăciunului la colinde).

côlîndu -di = sbs. n. colindeț, colăcel, covrig.

côluv -ri = adj. fără coadă, berc: *cîne còluv* (câne fără coadă).

côliu -lii = sbs. n. coiu.

côndica -ți = sbs. fem. condică.

cònsul -li=sbs. masc. consul.
consultu -turi=sbs. n. consult
 (consultațiune medicală).

còtra=adj. adversar, contrariu:
sùflă vîntu còtra (sufală vânt con-
 trariu); *hiü còtra* (sunt contrariu).

còtra -tri=sbs. fem. contrarie-
 tate, inimizție, opoziție: *mi duc*
còtra cu nis (sunt în opoziție cu
 dânsul).

contracoi -oiadzî = sbs. masc.
 contracciu.

còpă -i=sbs. fem. grămadă, clai: e:
còpă di iarbă (clai de iarbă).

còpan -ni = sbs. masc. copil mic
 care se ține în scutece: *hiü còpan*
nînga (ești copil încă).

còpil -li=sbs. masc. bastard, co-
 pil din flori: *iüsti còpil* (e copil din
 flori). Mai e și forma *cupilciu*.

còptu = adj. copt, matur (fructe),
 format, înțelept (om): *pom còptu*
 (fruct copt); *om còptu* (om format,
 înțelept).

còpus = sbs. n. osteneală, obo-
 seală: *fă-nî un copus pînă la minî*
 (fă o osteneală până la mine).

cor -uri=sbs. n. horă și grupul
 întreg de oameni cari joacă, joc în
 care mai mulți joacă roată: *giucăî*
în cor (am jucat în horă).

còrbu -ghi = sbs. masc. corb:
còrbu fați cra (corbul croncăe).

còrbu = adj. negru, corbiu; fig.
 sârman, nenorocit: *căpră còrbă* (ca-
 pră neagră); *fiçior còrbu* (copil sâr-
 man).

còrnu -ni = sbs. masc. corn (co-
 pac): *bistüni di còrnu* (baston de
 corn).

còrnu -oarni=sbs. n. corn: *ferbu*
cu còarni (cerb cu coarne); *nu li-*
înră tu còrnu (care pricepe cu greu);
bag tu cornu (a pricepe, înțelege).

coș (ugeac)=sbs. n. cămin, coș.

còsă -si=sbs. fem. coasă: *tăliu*
iarbă cu còsa (taiu iarbă cu coasa).

cosagi -iadzi=sbs. masc. cosaș,
 cel ce cosește fân.

cot = vezi *cod*.

cot -ți -oati = sbs. masc. n. cot
 (măsură de lungime): *pătru còți di*
pîndză (patru coți de pânză).

còțală -li=sbs. fem. rămășiță din
 paie, pleavă.

còțur -uri = sbs. n. cerc rotund
 de lemn, care se pune împrejurul
 gâtului la vite și de care cerc e
 atârnat un clopoțel, colac de lemn
 în jurul butoiului, ciurului, văcălie.

crăciun = vezi *circiun*.

crângă -ghi=sbs. fem. cracă, ra-
 mură: *crângă di fag* (cracă de fag).

crăniü -li = sbs. n. craniu.

crap -chi=sbs. masc. crap (pește).

cravată -ti = sbs. fem. cravată,
 legătură de gât.

creao -uri = sbs. n. loc răpos,
 prăpăstios, pantă, abrupt, pripor; si-
 non. *meâl*.

creasta -ti = sbs. fem. creastă:
creasta a cucotliu (creasta coco-
 șului).

creăștiri (crescu -scui) = vb. a
 crește, a educă, a se ridică, a se
 mândri: *criscüî mältu* (am crescut
 mult); *fiçiorlu l'acriscüt ghine* (am
 educat bine pe copil); *mältu li cri-*
scü (prea mult s'a mândrit).

creăștit = sbs. n. linia care se-
 pară părul dela cap în două.

credî -iti = sbs. n. credit: *dăü*
cu credî, *liăü cu credî* (dau pe
 credit, iau pe credit).

crehtu = adj. fraget, proaspăt,
 tânăr: *ăpă crehtă* (apă proaspătă,
 rece).

crepă -pi=sbs. fem. coloarea roșie
 și materia care produce această co-
 loare: *crepa nu iăsti bünă* (coloarea
 roșie nu e bună).

crier -ri = sbs. masc. creier.

crîma -mi = sbs. fem. păcat:
crîmă cu nis (păcat de dânsul).

orimexiă -xi=sbs. fem. cârmâz: *feciū tu crimexiă* (am văpsit cu cârmâz).

oripări (crep-pai)=vb. a crăpă, a plesni, a-i pásă, a necăji, a se supără, a îngriji: *nu nî creăpă că va stăi* (nu-mi pasă că vei sta); *nu mi creăpă* (nu mă necăji, supără); *măltu crep tri tîni* (prea mult îngrijesc pentru tine); expres.: *creăpă-l-nūma* (dracul).

oripăt=adj. crăpat, plesnit, necăjit, supărat, căruia îi pasă.

oripăt-uri=sbs. n. boala care face să plesnească, să piară numai decât vitele, oamenii.

oripăta a hir-illiei=sbs. fem. crăpatul zilei, în zori de zi, răvăr-satul zilei.

oripătură -uri=sbs. fem. crăpătură, scorbură.

orisoūt=adj. crescut, educat; fig. care se mândrește.

oriștin=adj. creștin, bun, domol: *iăsti om criștin* (e om domol).

oriștinămi-ni=sbs. fem. mulțime de creștini.

oriștină-tăti-ți=sbs. fem. creștinătate.

oriștinipsiri(cristinipsescu-sii)=vb. a se face creștin, a (se) creștină: *s'criștinipsi un vrēū* (s'a făcut creștin un Evreu).

oriștinipsit=adj. creștinat, care s'a făcut creștin.

oriștiniri=vezi *cirștiniri*.

roc -uri=sbs. n. gălbinașul oului și culoarea galbenă: *roc di ou* (gălbinașul oului)

roc=sbs. masc. șofran (floare).

rop -uri=sbs. n. apă caldicioă, încrop: *mi upiri di rop* (m'am opărit de încrop); *ăpa s' feați rop* (apa s'a făcut caldicioă).

rouou^oil-li=sbs. masc. crocodil.

crud=adj. necopt, nematur: *pînea iăsti crudă* (pânea e ne-

coaptă; expres.: *tăli ș'crudi ș'coapti* (vorbește verzi și uscate).

orună-ni=sbs. fem. ghem mic.

oruir (curiri, crușeu-il)=vb. a croi, a plănui, a măsură: *cruii străni* (am croit haine); *cruiaști s'nîi făcă țivă* (plănuște să-mi facă ceva); *mindielu cruî călia* (inginerul a măsurat drumul); expres.: *lă cruii ghini* (l-am bătut bine).

oruit (cruit) adj. croit, plănuit, măsurat.

oruitură -uri=sbs. fem. croitură, croială, plan.

oruș-si=sbs. masc. sorb (arbust).

orușă -si=sbs. fem. soarbă (fructul sorbului).

orūstal -li=sbs. n. cristal.

oruți -ți=sbs. fem. cruce: *cădi crūța tū-ăpă* (sărbătoarea în ajunul Bobotezei).

oruțioă -ți=sbs. fem. cruciuliță.

cu=prep. cu: *iōū mi duc cu tîni* (eu mă duc cu tine).

ouă -oui=sbs. fem. coaje de pâne, partea dură a pâinii: *mi-ari-seăști cūa* (mi place coaja de pâne).

cubilia -lii=sbs. fem. cobe, prevestire rea, om rău: *iăsti cubilă* (e cobe).

cuc -ți=sbs. masc. cuc; expres.: *lă bāti cuc* (li merge bine); *armăsi ca cuc* (a rămas singur, singurel).

ouoiă -li=sbs. fem. cocie, calească, trăsură mică: *vînū cu cucia* (am venit cu caleasca).

ouoiăn -ni=sbs. masc. varză: *cărni cu cucian* (carne cu varză); sinon. *verdu*.

ouoigi -iadzi=sbs. masc. vizitiu.

ouclubă -bi=sbs. fem. buturugă, ciot. Mai e și forma *ciubă*.

ouoiurō -ădzi=sbs. masc. coșar, pătul pentru porumb: *am cilimbu-chia tu cuciuurō* (am porumb în coșar).

oucônă -ni = sbs. fem. femeie îmbrăcată europenește, (la joc) damă, crăiță.

oucôș -și = sbs. masc. nuc: *cucôșlu n'ari cucôși* (nucul n'are nuci).

cucôșă -și = sbs. fem. nucă.

oucôt -ți = sbs. masc. cocoș: *cucôtlu nu cindă* (cocoșul nu cântă).

cuculiciă -ol = sbs. n. con, grămadă: *cuculiciu di chin* (con de pin); *feciū cuculiciu* (am făcut grămadă).

ouculiri (cuculescu -lii) vb. a cocoloși.

cuculit = adj. cocoloșit: *stă cuculit pi nînga vatră* (stă cocoloșit pe lângă vatră).

cuculiât = adj. moțat, cucuiat: *gîlîndă cuculiâtă* (găină moțată).

cuculiū -lii = sbs. n. cucuiu, moț de pasere: *păllu cu cuculiū* (pasere cu moț).

cuculiū -lii = sbs. n. gogoasă (invelișul viermelui de mătase).

oucuz -uri = sbs. n. impletitură de mațe.

oucuzăt = adj. gârbovit, ghebos.

cucuzlă -ți = sbs. fem. nucșoară.

oucuzură -uri = sbs. fem. bourel, ochiul boului, sfredeluș (pasere mică).

cucută -ti = sbs. fem. cucută (plantă veninoasă).

cucutăl = sbs. masc. floare (la Vlaho-Clisura).

oucuvale -ăi = sbs. fem. pasere nocturnă, cucuvaie, bufniță. Mai e și forma: *cucuveauă*.

oucuvîța -ți = sbs. fem. țiperig și fel de căciulă făcută din țiperig.

oudiță -ți = sbs. fem. noadă, partea șirei spinării de pe deasupra șezutului.

oudoș = sbs. masc. pezevenghiu, mijlocitor neonest.

oudoșă -și = sbs. fem. codoșcă, pezevenghe, mijlocitoare neonestă.

cūfal -li = sbs. masc. arbore gău-

nos, scorbură: *cupăcllu iăsti cūfal* (copacul e găunos, scorbură).

oufălă -li = sbs. fem. parte dintr'un arbore găunos.

oufohisiri (cufchisescu -sil) = vb. a deveni găunos, a găuri, a se strică: *cufchisi mērlu* (mărul s'a stricat); *făglu cufchisi* (fagul a devenit găunos).

oufohisit = adj. găunos, scorburos, găurit, stricat.

oufohlu = adj. găunos, stricat, găurit, scorbuos.

oufoulă -li = sbs. fem. găoacea care încunjură partea de jos a ghindei, a jirului.

oufină -ni = sbs. fem. stup: *cufină di alghini* (stup de albine).

oufiță -ți = sbs. fem. cofeiu, cofiță.

oufoări -ori = sbs. fem. cufoare, cufurire, diaree: *am cufoări* (am diaree).

oufumă -mi = sbs. fem. cadavru, mortăciune, stărv.: *cūfumă di om* (cadavru de om). Mai e și forma: *cūhumă*.

oufuriș = adj. cufuricios.

oufuriri (cufurēscu -sil) = vb. a se cufuri, a avea diaree.

oufurit = adj. cufurit.

ougeamiti = adv. cogiamite (ceva mare): *s'feățî ougeamiti* (s'a făcut prea mare).

ouibăr -ri = sbs. n. cuib: *cuibăr di purînghi* (cuib de porumbi).

oujoaliă -li = vezi *coajă*.

oul (oulou) = adj. (mai ales la capre) păr roșu amestecat cu cenușiu, roșatec: *căpră cūlă* (capră roșatecă).

oulă -li = sbs. fem. culă, turn: *casă ca cūlă* (casă ca turn).

oulăo -ți = sbs. n. colac și idea de rotund: *s'feățî cūlăc* (a se ghemui).

oulăie -ăi = sbs. fem. înlesnire, facilitare: *n'am cūlăie* (n'am înlesnire).

colăstră -ri=sbs. fem. colastră: *colăstră di câpră*.

culoări (cûlcu-cal) = vb. a (se) culcă, a dormi: *mi culcări* (m'am culcat).

culoat = adj. culcat.

culoit = vezi *cluyiu*.

cûlou = adj. roib, care bate în roșu, roșatec: *cal cûlcu* (roib).

culoș -uri = sbs. n. culoș.

culeândză = sbs. fem. boală la vite (când li se umflă picioarele și fac puroiu la închieturi).

culeăș -uri=sbs. n. terciu, făină de mălaiu sau de grâu fiartă cu apă.

culeăștrându -di = sbs. masc. floare de culoare galbenă deschisă, primăveriță, clopoței (floare).

culeășă -te = sbs. fem. țâța oii (floare).

culchiă -li=sbs. fem. lingușire.

culchipsiri (culchipsescu-sii) = vb. a linguși: *mîltu l'culchipsiri* (prea mult l-am lingușit).

culchipsit = adj. lingușit.

culidzări = vezi *hulidzări*.

colimbîtră -ri=sbs. fem. colimvitră, cristelniță.

colindăr -ri=sbs. masc. bățul ce poartă copiii la colindă.

colindăr -ri = sbs. masc. colindător.

colindzôs=adj. vezi *culeândză*.

culirsiri (culirsescu-il) = vb. a scrobi, a călca cu fierul: *culirsiri ună cîmeași* (am scrobit o cămașă).

culirsit = adj. scrobit, călcat cu fierul.

culistra -ri=sbs. fem. furcă pentru toarcerea bumbacului.

culoaltădzî=adv. alaltăieri: *culoaltădzî nu putu* (alaltăieri a fost bolnav).

culoănă -oni = sbs. fem. colon, stâlp.

cultimburări (culteâmbur-urai)

=vb. a clătina: *culteâmbură mîrlu* (clătina mărul).

cultimburat=adj. clătinat.

culuodă -adzî = sbs. masc. razachie (specie de struguri).

culuchia -chi = sbs. fem. culuc, corp de gardă, sentinelă, strajă, patrulă: *treăți culuchia* (trece patrula); *mi-acîți culuchia noaptea* (m'a prins patrula noaptea).

culuodș -uri=sbs. n. colac mic.

culînăintie=adv. colo înainte.

culupân -ani=sbs. n. scutech, bucată de abă ori pânza pentru înfășat copilul.

culursiri (culursescu-sii) = vb. a călca cu fierul; fig. a se îngâmfa: *culursiri cîmeașa* (am călcat cu fierul cămașa); *mîltu s'culurseăști* (prea mult se mândrește).

culursit = adj. călcat cu fierul; fig. îngâmfat, mândru.

cum = adv. cum: *cum hi* (cum ești).

cumalindru=adj. șiret, isteț, viclean: *vivirița fu cama cumalindru* (veverița a fost mai isteță).

cumânda -dzi=sbs. fem. îngrijire, economie: *ni făcî cumândă di tuti* (mi-am făcut economie de toate).

cumandăr -ri = sbs. masc. general.

cumandărgi -iadzi=sbs. masc. îngrijitor.

cumânia -nii=sbs. fem. merinde, zaireă, proviziune.

cumără -ri=sbs. fem. dulap.

cumără -ri=sbs. fem. joc excesiv la cărți cu parale, cumără.

cumără -ri=sbs. fem. fructul catherinei.

cumărgi -iadzi=sbs. masc. care joacă mult la cărți cu parale, cumărgiu.

cumășă -și=sbs. fem. stofă, materie.

cumătă -ți=vezi *bucată*.
cumbanlă -li=sbs. fem. companie, societate.
cumbâr -ri=sbs. masc. fin: *vinî cumbârlu* (a venit finul).
cumbără -ri=sbs.fem. fină: *cumbăra aminlă* (fina a născut).
cumbîrlichî -ohî=sbs. fem. finie, cumetrie: *muri hilinlu, se-as-pârsi cumbîrlichia* (a murit finul, s'a dus cumetria).
cumbulôria -ri=sbs. fem. măta-
 nie; sinon. *ôri*.
cumbură -ri=sbs. fem. pistol: *cu cumbură 'n briu* (cu pistol la brâu).
cumlăia -li=sbs. fem. comedie.
cumîndîrsîri (cumîndîrsescu -sîi)
 = vb. a îngriji, a economisi, a procura: *ni cumîndîrsî ghini* (ne-a îngrijit bine).
cumîndîrsît=adj. îngrijit, economisit, procurat.
cumîreăuă -ei=sbs. fem. catină (copăcel spinos și cu fructe roșii).
cumisâr -ri = sbs. masc. șef de poliție.
cumnăt -ți=sbs. masc. fratele femeii, fratele bărbatului unei femei; *cumnătu-nău muri* (fratele femeii mele a murit); *cumnăt-tu fudzi* (fratele bărbatului tău a fugit).
cumnătă -ti = sbs. fem. sora femeii, sora bărbatului unei femei.
cumnicări (cumnic -cal) = vb. a se împărtași, a se griji: *mi cumnicări* (m'am împărtașit).
cumnicăt=adj. împărtașit cu sf. grijanie, grijit.
cumnicătura -uri=sbs. fem. grijanie, împărtașire.
cuna -ni=sbs. fem. leagăn (se găsește numai în blesteme): *Utași dracu cuna* (să-ți iea dracul leagănul); *ană-dimna-și cuna* (blestemat să-ți fie leagănul).
cunăchiă -ohî=sbs. fem. edificiu, tribunal, conac, loc de popas (mas

pentru călători: *feățim cunăchia nînga păduri* (am făcut popas lângă pădure); *mi căftă di la cunăchiă* (mă caută dela tribunal).

cunăvi -gi=sbs. fem. dihor, bel-
 ghiță.

cundăohiă -ohî=sbs. fem. patul puștii; la pl. *cundichei* (lovituri cu patul puștii).

cundiliăt = adj. drept ca condeiu: *nări cundiliătă* (nas drept ca condeiu).

cundilieăuă -ei=sbs. fem. semnătură, iscălitură: *ni bigăi cundilieăua* (mi-am pus iscălitura).

cunduliisiri (cundulisescu -sîi) = vb. a încondeia.

cundilisîit=adj. încondeiat.

cundiliă -lii=sbs. n. condeiu de piatră, de fier; fig. iscălitură, scris, stil: *ari bun cundiliă* (are bun scris, stil); *ni tricul cundililu* (mi-am pus iscălitura).

cundură -ri=sbs. fem. condur, fel de gheată cu tocul înalt, gheată: *poarta cunduri* (poartă ghetete cu tocul înalt).

cunduragi -iadzi = sbs. masc. ghetar, cizmar, ciobotar, pantofar.

cunduș(șă) = sbs. n. cepchen, scurteică.

cuniscătôr=adj. cunoscător.

cunsulătă -ti=sbs.fem. consulat.

cunuăștiri (cunôscu -scul)=vb. a cunoaște, a recunoaște, a ști: *cunôscu turțiaști* (știu turcește).

cunuplă = sbs. fem. conopidă.

cunuscôt = adj. cunoscut, recunoscut.

cupă -pi=sbs. fem. cupă, pahar de băut apă: *nă cupă di apă* (un pahar de băut apă).

cupă -pi=sbs. fem. cupă (la joc), figură roșie la jocul de cărți.

cupăciă -oi = sbs. masc. stejar: *cîrbunî de cupăciă* (cărbuni de stejar).

cupăniă -ni = sbs. fem. copale: *cupăniă tră beări apă* (sghiab).

cuplă -li = sbs. fem. turmă: *cuplă di oi* (turmă de oi).

cuploină -nii = sbs. fem. tufan, pădure de stejari mici: *se-ascūmsi tu cupicini* (s'a ascuns în pădurea de stejari mici).

cuplloiu = vezi *côpil*.

cuplniat = adj. adâncos, săpat adânc.

cupriă -li = sbs. fem. gunoiu, gunoște.

cuprisiri (cuprisescu -si) = vb. a gunoi, a îngrășă cu gunoiu: *cuprisiț àgrulu* (am îngrășat țarina cu gunoiu).

cuprisit = adj. gunoit, îngrășat cu gunoiu.

cupusiri (cupusescu -si) = vb. a invita poftind, a pofti, a îmbia: *cupusiă acasă* (pofteste acasă).

cupusit = adj. invitat, poftit.

cur -ri = sbs. cur, fund, bază: *cur di cizăni* (fund de cazan): *tăliăi făglu di la cur* (am tăiat fagul dela bază); expres.: *nu li-țini cîrlu* (nu îndrăznește); *stăi pri cur-ți* (stăi locului, stăi nemișcat); *s'aduți ca cîrlu țe biăsi* (care bârfește mult).

curăl -luri = sbs. n. curaj: *n'am curăi* (n'am curaj).

curăj = vezi *curăi*.

curăn -ni = sbs. n. coran, cartea religioasă a Turcilor.

curări (cur -ral) = vb. a curge, a curăți, a se scăpa: *apa cură* (răul curge); *mi curăi di tūti* (m'am scăpat de toate); expres.: *nî cură la joc* (îmi merge bine la joc).

curasăni -ni = sbs. fem. corasan, tencuială.

curăt = adj. curat, limpezit: *vin curăt* (vin curat); expres.: *'ș lîa curătîli* (a se șterge pe bot, a-și pierde ori ce speranță).

curăt = adj. drept, just, într'a-

devăr: *spūne curăt* (spune drept).

curăt = adj. curs, curat.

curăuă -ăi = sbs. fem. cureă; expres.: *nu l' dă di curăuă* (a nu da considerație cuiva, a desprețui).

curbișan = adj. sărman, biet, nenorocit: *ui ti dăți curbișane* (unde mergi sărmane).

curbisiri (curbisescu -si) = vb. a se nenoroci: *mi curbisîi cu nis* (m'am nenorocit cu dânsul).

curbisit = adj. nenorocit, nefe-ricit, sărman.

curoaleo = vezi *carcălec*.

curoubeta -ti = sbs. fem. dovleac; fig. cap: *curcubeta tri biări* (tidvă); *nu li tăli curcubeta* (nu-i tale capul); *va fi beă curcubeta apă* (vei fi ucis, omorît).

curoubetă -uri = sbs. n. curcubeu.

curoubitar -ri = sbs. moftangiu, lăudăros.

curdisiri (curdisescu -i) = vb. a se așeză bine, a se stabili: *mi curdisiț ghini* (m'am așezat bine).

curdisiri = vb. a întoarce ceasul: *curdisiți oăra* (am întors ceasul).

curdisit = adj. așezat, stabilit.

curdisit = adj. întors (ceasul).

curdeăuă -eli = sbs. fem. panglică: *s'frîndzeă ca curdeăuă* (se mlădiă ca panglica).

curdeăuă -li = sbs. fem. inimă, curaj: *nu fi țini curdeăua* (ești timid).

curdîllar -ri = sbs. masc. papugiu, cismar.

curdêlia -lie = sbs. fem. papuc, gheată.

curdôni -ni = sbs. fem. cordon.

curiôs = adj. curios.

curiă -li = sbs. fem. dumbravă: *mi dășu tu curiă* (m'am dus în dumbravă).

curmăl -dzi = sbs. masc. curmal.

curmări (curmu -al) = vb. a curmă, a se osteni, a înțarcă, a încetă, a se separă: *mi curmăt di-aligări* (m'am

ostenit de alergat); *curmăt fciörlu* (am înțărcat pruncul); *ploăiea curmă* (ploaia a încetat); *mi curmăt di nis* (m'am separat de dânsul).

curmăt = adj. curmat, ostenit, obosit, mort de oboseală, înțărcat.

curmitură -uri = sbs. fem. curmătură, ruptoare (la preț).

öürmu -uri = sbs. n. ruptură de frânghie, crâmpeiu de sfoară, căpătăiu.

corniță -ți = sbs. fem. corniță: *căöru tu corniță* (portret în corniță).

corniză = vezi *corniță*.

cornüt = adj. cornut, cu coarne: *oăie cornütă* (oăie cornută).

cornuțiali = sbs. fem. pl. roșcovă; fig. mofturi. Mai e și forma *cornu șexali*.

örpan -ni = sbs. n. curpen, curmeiu de viță sălbatecă: *li ligăi cu cörpan* (le-am legat cu curpen, curmeiu).

örpüt = adj. beat tun: *iăsti cörpüt* (e beat tun).

öürsu -uri = sbs. n. sgomot mare: *mări cörsu s'feăfi* (mare sgomot s'a făcut).

örtelă = sbs. fem. cuțit mare.

örtus = sbs. masc. ultimul arșic ce-l posedă jucătorul.

örună (örună) -ni = sbs. fem. coroană, cununie: *li bigără crünile* (1-au cununat); *curună di lilăci* (coroană de flori).

öründ = adv. repede, curând, iute, îndată: *du-ti curund* (dute repede).

örundări (curundédz -dai = vb. a se grabi.

öüşafi -hi = sbs. fem. saramură de prune, chiselită, vezi *huşafi*.

öuscüni -ni = sbs. fem. pofil de lână; când e de cerea se numește *buldümi*.

öusorilia -lii = sbs. fem. cuscrie, cuscrenie, rudenie de cuscu.

öusorilii = sbs. pl. masc. constelațiunea carului cel mare sau ursul.

öuscroăniă -nii = sbs. fem. femeile cari împreună cu mireasa se duc la casa mirelui în ziua de nuntă.

öüscru -ri = sbs. masc. cuscu, nuntaș: *vintiră cuscrilii* (au venit nuntașii); *mi duşă la cuscrulu* (m'am dus la cuscul).

öuseări (cos, cusul) = vb. a coase; expres: *lii cusüt müti* (1-am bătut mult).

ösiri (cusescu -sil) = vb. a cosi, a tăia iarba cu coasa.

ösit = adj. cosit, tăiat cu coasa.

ösiță -ți = sbs. fem. pleată, costiță, coadă; sinon. *coadi*.

ösör -oari = sbs. n. cosor, cuțit pentru curățit butucii.

öüştavär -ri = sbs. n. floare lăptoasă de colorare roșie (la Crușova).

üstioă -ți = sbs. fem. costiță, (coastă mică).

üstisiri (custisescu -sil) = vb. a costă, a prețui: *nu custiseăști mütu* (nu costă mult).

üstisit = adj. care costă, care prețuește.

üstümi -ni = sbs. fem. costum.

üstürä -ri = sbs. fem. briceag.

öüşüg -dzi = sbs. n. dulap: *bägä pînea tu cüşüg* (pune pânea în dulap).

ösüiri = vezi *ösiri*.

ösüt = vezi *ösit*.

ösürät = adj. gârbovit, ghebos.

ösüri -ri = sbs. fem. cusur, defect: *om cu cüsüri* (om cu defect).

ösürin -ni = sbs. masc. văr bun: *ösürin ver* (văr primar). Mai e și forma *öüşürü*.

ösürinä -ni = sbs. fem. vară bună.

ösüt = adj. cusut.

ösütürä -uri = sbs. fem. cusutură.

öt -ți = sbs. n. băț mic cu care se lovește țurca.

oută -ti = sbs. fem. câne (în limbajul copiilor mici).

ouțochiă -ohi = sbs. fem. cărlig de samar.

outăr -ri = sbs. n. ocol de vite, țarc, târlă: *băgă oile tu cutăr* (pune oile în târlă).

outiă -ii = sbs. fem. cutie.

outidzări (cutêdz -idzal) = vb. a cuteză, a îndrăzni: *nu cutêdz să sburâscu* (nu îndrăznesc să vorbesc). Mai e și forma *ctidzări*.

outidzât = adj. care îndrăznește.

ouțină -ni = sbs. fem. concină (joc în cărți).

outlă -li = sbs. fem. obroc, baniță: *cătllă di grîn* (baniță de grâu); sinon. *șinic*.

outlu; lomsî -urî = sbs. fem. cotion (înfundătură făcută într'un zid de pus ceva).

outrimburări (cutrêmbur -rai) = vb. a (se) cutremură, a se înfloră: *mî cutrimburâi* (m'am înflorat); a tremură, a se îngrozi.

outrimburât = adj. înflorat, îngrozit.

ouțubeări (cuțubeău -biui) = vb. a bea încet și câte puțin.

ouțubiūt = adj. puțin cherchelit, puțin beat.

outumăs -urî = sbs. n. cocină pentru porci. Mai e și forma *cumăs*.

ouțur -ri = sbs. n. butuc, buturugă, buștean, butuc de vie: *cățur deayînți* (butuc de vie); expres.: *iăsti cățur* (e prost, neghiob, necioplit).

outursiri (cutursescu -sîi) = vb. a se cotorosi, a se scăpa de ceva, de cineva.

outursit = adj. scăpat de ceva.

ouțut -i = sbs. n. cuțit.

ou tute aesti = conj. cu toate acestea: *cu tute aesti va yin* (cu toate acestea voi veni).

outuvliri = vezi 'ndiviliri.

outuvlit = vezi 'ndivilit.

ouvă -adzi = sbs. masc. găleată de purtat apă, ciutură: *scôșu apă cu cuvă-lă* (am scos apă cu ciutura).

ouvătă -ți = sbs. fem. vas de lemn, covată, strachină de lemn. Mai sunt și formele *cavătă*, *guvătă*.

ouvendă -dzi = sbs. fem. cuvânt, vorbă, convorbire, conversație: *n'avem cuvendă cu nis* (n'avem conversație cu dânsul); *li dzișu ună cuvendă* (i-am spus un cuvânt).

ouvertă -ti = sbs. fem. covertă (la corabie).

ouvtică -tiți = sbs. fem. covată mică.

ouvucliu -liuri = sbs. n. baldachin, uranisc.

ouvutôs = adj. găunos, săpat.

D. d.

d = una din literele alfabetului.

dabînă -ni = sbs. fem. specie de struguri, bășicată.

dablônă -ni = sbs. fem. ban de aur care se atârână la gât: *tut dablônî àri di guse* (numai bani de aur are de gât).

dădă -di = sbs. fem. mamă: *dădă nu poati* (mama e bolnavă); sinon. *mumă*.

dadun = adv. împreună: *dadun vînă* (împreună am venit); *di-dadun* (în comun). Mai e și forma *de-adun*.

dafin -ni = sbs. masc. dafin. Mai e și forma *dâfnu*.

dăima = adv. în totdeauna: *dăima arîdi* (în totdeauna râde); sinon. *tôtna*.

dairé -edzi = sbs. masc. daereă (tobă cu clopoței).

dalăcă -ți = sbs. fem. dalac (inflamațiunea splinei).

dălgă-ghi = sbs. fem. val, talaz: *cîrăvi marătă di dălgă bitută* (sărmana corabie de val izbită).

dăliăn = adj. voinic: *feată dăliănă iū ti dăști* (copilă voinică unde mergi).

dămageană -ni = sbs. fem. dămigeană (sticlă groasă și pusă în împletitură de mlață).

dămca -ți = sbs. fem. pată, lichcă: *străntu cu dămți* (haină cu pete).

dănda = vezi *deānda*.

dăpōia și deapōia = adv. apoi, în urmă, în fine, pe urmă: *de-apōia yino* (apoi vino).

dără-ări = sbs. fem. dară (greutatea unui vas, obiect, scăzută la cântărit): *scōati dăra a săclui* (scade daraua sacului).

daravără-eri = sbs. fem. daravără: *am daravără cu nis* (am daravără cu dānsul).

dardără-ri = sbs. fem. sfărlează ce sbărnaie, sbărnaitoare.

dăriloări-ori = sbs. fem. daravără, relațiuni comerciale, afaceri. **daș(lu)** = adj. iubit, drăguț: *dașlu di hiltu* (drăguțul de fiu).

dat = adj. dat, dedat: *dat în cap* (svânturatec).

dat-uri = sbs. n. datorie, bir, dajdie: *prinde s'fi făți dātlu* (trebuie să-ți faci datoria); *nu nē plīști dātlu* (nu mi-am plătit birul).

dāta = numai în compunere cu alte cuvinte: *dāta a dzuuliei* (răvārsatul zilei); *dāta a sōarlīi* (rāsăritul soarelui).

dāvān (dāvun) -ni = sbs. masc. tăun, streche.

de = interj. de! e!: *de, țe s'fac!* (de, ce să fac!).

de = conj. de, deci, așadar: *ședzi-de* (stăi deci).

de = prep. de, dela, din: *de-acasă* (de acasă).

deacutōtalui = adv. peste tot, în întregime: *hi! deacutōtalui* (ești de tot, nebun).

deadūn (dadūn) = adv. împreună.

deayīā = adv. numai decât, degrabă, abia: *cu deayīā ascipā* (abia a scăpat).

dealăgā = sbs. fem. fugă, alergare: *ded dealăgā* (am dat fuga).

dealișhia = adv. într'adevăr.

dealișhiōs = adevărat: *ficiōr dealișhiōs* (copil adevărat).

dealungulūi = adv. în lung, lungiș, deacurmezișul, dealungul; expres.: *Uai! d'alungulūi* (fug, plec); *o lua de-alungulūi la fugā* (când cineva pleacă fără să se mai întorcă).

deanāvra = adv. adineaori: *deanāvra nu vrei!* (adineaori nu vrei!).

deānda (dānda) = adv. și conj. de când, pe când, din momentul: *dēānda nu grēști* (din momentul ce nu vorbești).

deca = conj. deci, pentrucă, deoarece: *dēcā vrei tīnē* (pentrucă vrei tu).

dēgā = sbs. fem. tușiș: *sum dēgā așea di fag* (subt tușișul cel de fag).

dēngā (ghi) -uri = sbs. fem. o parte din sarcină; sinon. *dēnghia*.

dēnghiā-ghi = sbs. teanc, balot de marfă.

dēsper = adj. desperat: *lāia-ți dēspera multārea-ți* (sărmana-ți de femeie desperată). (Carajani p. pop.).

dēvā = interj. hura, marș, înaintē.

di = conj. din cauză, dacă, din momentul ce, după ce: *di-așea* (de aceea); *di aoați* (de aici); *di-iu* (de unde); *di nīnga* (de lângă); *di-oārā* (de mult); *dīșe* (pentru ce); *di-tra* (din cauză); *di-ūnā-oārā* (îndată).

diapôia = adv. apoi, în urmă: *diapôia nu l'batei* (apoi nu-l bate).

diastîlului = adv. sătul: *fudziî diastîlului* (am plecat sătul).

diavârlîga (dianvarlîga) = adv. jur-împrejur, împrejur: *diavârlîga di cãsă* (împrejurul casei).

diavirlîgalui = vezi *diavârlîga*.

didîndi = adv. dincolo: *stăi didîndi* (stăi dincolo).

dighiôs = adv. de jos, pe jos, jos: *stăi dighiôs* (stăi jos). Mai e și forma *dinghiôs*.

dihaniu = adj. căldicel; vezi *hliușcă*, *habin*.

dijirări (dijirêdz -rai) = vb. a scotoci tăciunii, a jerui: *dijirêază foclu* (jeruește focul).

dijirât = adj. jeruit, scotocind tăciunii.

dilă = prep. dela, din: *vin dilă tine* (viu dela tine).

dildisiri (dildisescu -il) = vb. a se expune, a riscă, a periclită: *dildisiri tu agiôc* (am riscat la joc).

dildisit = adj. expus, riscat, periclitat, năpustit.

dilicât = adj. delicat (om), fin (materie): *vêștu dilicât* (postav fin). Mai e și forma 'ndilicât.

dimblă -adzi = sbs. masc. damblă, apoplexie: *muri di dimblă* (a murit de apoplexie).

dimcousiri (dimcusescu -il) = vb. a (se) pătă, a (se) murdări.

dimcousit = adj. pătat, murdărit.

dimindări (dimindu -da) = vb. a cere, a chemă, a porunci, a ordonă, a comandă, a înștiință prin scrisori, prin vorbe: *li dimindări s'fugă* (l-am înștiințat să plece).

dimindat = adj. poruncit, ordonat, comandat, înștiințat: *strânii dimindat* (haină comandată).

dimindătă = sbs. fem. poruncă,

ordin, comandă: *vinți pi dimindăti* (am venit pe poruncite); *pi dimindata lui fudziî* (la ordinul său am plecat).

dimindioitane -ni = sbs. fem. poruncă, înștiințare, ordin.

dimineață -ți = sbs. fem. dimineață: *mi sculăi dimineața*.

din = prep. din: *vin din pîduri* (vin din pădure); *din-cot* (înzadar, în van, inutil).

dinăliă -lii = sbs. fem. clește de care se servesc cismarii.

dinanumira = adv. pe umeri, pe spinare: *lia l'dinanumira* (iea-l pe umeri, pe spinare).

dinaparti = adv. de dincolo, din depărtate: *vin dinaparti* (vin din depărtare, de dincolo).

dînca = vezi *ahinda*.

dîndi -dzi = sbs. masc. dinte de om, de pieptene: *ficiôrlu scoăsi dîndei* (copilul a scos dinți); expres.: *da dîndei* (a tremură); *dîndzi-dîndei* (dînțat, creștătură în ori și ce).

dîndină -adzi = sbs. masc. dans-dană, svon, sgomot mare, gălăgie: *dîndină s'fêdî tu hoară cu nunta ta* (sgomot mare s'a făcut cu nunta ta în sat).

dîndră = adv. de lângă: *dîndră grădină ũ luâr* (de lângă grădină am luat-o).

dîndrêg = vezi 'ndrêg.

dînga = adv. plin de tot, umplut peste măsură: *dînga iăsti cûpa* (paharul e plin de tot).

dîngă -adzi = sbs. asin, om obraznic: *iăsti un dîngă* (e un măgar, om obraznic).

dîngări = vezi *dînticări*.

dîngât = vezi *dinlicât*.

dîngitură -uri = sbs. fem. dumi-cat, pâne dumi-cată și amestecată cu ceva.

dînginiri (dînginescu -il) = vb. a

crăpă, a plesni: *va dinginèscu di inăti* (voiu plesni de necaz).

dinginit = adj. care plesnește, care crapă.

dingliră -adzi = sbs. masc. măgar, asin; sinon. *zingîră, ȝumar, ciciū*.

dinglò = adv. de dincolo, de departe: *hiu dinglò* (sunt de dincolo).

dingliat și dingliat = adj. cu urechile lungi, urechiat; fig. asin.

dingusiri (dingusèscu -il) = vb. a umplea de tot, a umplea peste măsură.

dingusit = adj. umplut peste tot.

dinîndi = adv. înainte, în față, în prezență: *dinîntia-mea* (în fața mea). Mai sunt și formele *dinîndi* și *nîndi*.

diniparti = adv. dintr'o parte, de undeva.

dinipoi (nipoi) = adv. îndărăt, în urmă.

dinluntru = adv. din lăuntru, din interior: *ȝin diniuntru* (vin din lăuntru).

dinîsiri (dinisèscu -sii) = vb. a dăinuî, a răbdă, a suferi: *măltu dinîsîrî* (prea mult am răbdat); expres. a sprijini, a susține: *măltu l'dinîsîrî cu parale* (l-am susținut mult cu parale). Mai sunt și formele *dîinsîri* și *dîndîsiri*.

dinîsit = adj. răbdător; fig. fiind susținut, sprijinit.

dintănă -ni = sbs. fem. cioc, plisc, clonț. Mai e și forma *shintenă*.

dinîcari (dinîc -ical) = vb. a dumiică, a fărâmița, a ciopârți, a sfărâma un obiect în particule, a sdrobi, a hărțui: *dinîcă pîni* (dumiică pâne); *l'dinîcără furlîi* (hoții l-au tăiat în bucăți); *s'dinîcă totnă* (în totdeauna se hărțuesc).

dinîloat = adj. dumiicat, fărâmițit, hărțuit, tăiat în bucăți.

dioară = adv. de mult, în conti-

nuu: *hiū dioară aoăfi* (sunt de mult aicea); *xeanili sunt dioara* (străinătatea e în continuu).

dioară = adv. de timpuriu, de vreme: *dioară vinlu* (de vreme am venit).

dip = adv. de loc, nimic: *dip nu mi va* (de loc nu mă vrea).

dipinări (diapin -nal) = vb. a depăna: *dîapînă hîrtu* (deapănă ața).

dipinat = adj. depănat.

dipintăor -oari = sbs. n. unealtă de depănat, depănătoare.

dipuntură -uri = sbs. fem. depănătură.

dipirări (diapir -rai) = vb. a-și smulge părul, a rupe, a sfâșia, a se dăpăra; fig. a se tângui: *s'dipiră dî dor* (și-a smuls părul de durere); *nu ti deapiră ahîndu* (nu te tângui atăta).

dipirat = adj. care-și smulge părul, dăpărat, tânguitor.

dipirtări (dipirtêdz -ai) = vb. reflex. a se depărta: *mi dipirtăi multu* (m'am depărtat prea mult).

dipirtat = adj. care e departe.

diparti = adv. departe, în depărtare: *ȝin di diparti* (vin din depărtare).

dipirtos = adj. care e departe, lung: *căli dipirtoasă* (drum lung); *hoară dipirtoasă* (sat care e departe).

dipistaneu = adv. de prisos.

dipozit -ti = sbs. n. depozit, depou: *bigăi căsa dipozit* (am pus depozit casa).

dipri = prep. de pe: *dipuni-ti dipri căsa* (scoboară-te de pe casă).

dipriapòia = adv. apoi, în urmă, în fine, în sfârșit: *dipriapòia ȝinu* (apoi, în urmă vino).

diprisupră = adv. pe deasupra.

dipriună = adv. împreună, mereu, în continuu: *lucrêdz dipriună* (lucrez în continuu).

dipunări (dipun -nal) = vb. a de-

pune, a descinde, a coborî, a se da devala : *dîpûni-ti nghîds* (coboară-te jos); expres.: *s'dîpûsi arîulu* (s'a răvărsat râul). Mai e și forma *dîpûne(à)ri*.

dîpûnât = adj. scoborît, depus, răvărsat; fig. Infuriat, mâniat.

dîpûs = adj. scoborît; fig. Infuriat, mâniat: *hiu dîpûs* (sunt mâniat).

diră-ri = sbs. fem. dără, urmă ce rămâne din scurmarea pământului de porci.

dîrdîriri (dîrdîrescu -rii) = vb. a dărdăi, a bârfi, a flecări, a trâncăni, a fleoncăni : *nu dîrdîreă ahîndi* (nu bârfi atâtea); sinon. *dîrdîrsiri*.

dîrdîră = sbs. masc. dărdăitor, fleoncănitor, bârfitor, flecar, fanfaron.

dîrdîrôs = adj. flecar, fleoncăitor, vorbăreț.

dîrdîrsiri = vezi *dîrdîriri*.

dirêc-ți = sbs. n. stâlp; fig. susținător, sprijin : *dirêclu țini casa* (stâlpul susține casa); *am dirêc, nu me-aspăr* (am susținător, nu mă tem).

dirin-i = sbs. n. prăpăd, prăpădenie.

dir(1)nări (dirin -nai) = vb. reflex. a se osteni, a se obosi mult; fig. a se vâită : *mi dirinăt mîltu* (m'am prăpădit mult).

dir(1)nât = adj. prăpădit, ostentit, obosit.

dirmă-mi = sbs. fem. lemn subțire, prăjină lungă.

dirmoniuri = sbs. n. ciur mare.

dis = vezi *disi*.

dis = pron. dânsul: *dis nu poăti* (dânsul nu poate).

dis = adj. jumătate : *dis di mer* (jumătate de măr); *disă prună* (jumătate de prună); *dis di om* (semi-om).

disăgă-dzi = sbs. fem. desagă; expres.: *om cu disăga di guși* (om cerșitor).

disblirări (disbair -rai) = vb. a desbăra, a strică șirurile : *s'disbîrri pînda* (s'a desbărat pânza).

disblirât = adj. desbărat, cu șirurile stricate.

disbliritură-uri = sbs. fem. desbărare.

disbliri (disblîlescu -lii) = vb. a jupui, a descoji : *disblîri un fag* (descojii un fag).

disblit = adj. jupuit, descojit, fără coaje.

disblitură-uri = sbs. fem. jupuială, descojire.

disbitări (disbêt -tai) = vb. reflex. a se desbăta : *mi disbităt* (m'am desbătat).

disbitât = adj. desbătat.

disbititură-uri = sbs. fem. desbătare.

disbrinări (disbrînedz -nai) = vb. a (se) desface cingătoarea, a se descinge : *V'disbrînat* (l-am descins).

disbrinât = adj. fără cingătoare, descins; fig. om neglijent.

disbulițări = vb. a desbrobodi, a ridică vâlul, broboadă unei femei de pe cap.

dischidicări (dischiadic -cai) = a despiedică, a scoate piedica : *V'dischi-dicăt călu* (am scos piedica calului).

dischidicât = adj. despiedicat, căruia i s'a scos piedica.

discolări (discăciū -cial) = vb. reflex. a descurcă părul cu pieptenele rar, a desnoda, a descălci : *discăci-ti* (descurcă-ți părul cu pieptenele rar).

discolât = adj. descurcat, desnodat, descălci.

discolirări (discăcîr -rai) = vb. reflex. a răsăcăra, a crăcăna, a crăci : *mi discicîrăt mult* (m'am crăcit mult).

discolirât = adj. crăcănat, crăcit.

discoliritură-uri = sbs. fem. crăcănare, crăcire.

discolitor-ori = sbs. mas. pieptene rar; sinon. *dzugrana*.

discilioări (discălic -al) = vb. a descăleca: *discălcă di pri cal* (descăleacă de pe cal).

discilioat = adj. descălecat.

discilțari (discălțu -țai) = vb. a descălța, a scoate încălțăminte.

discilțat = adj. descălțat, fără încălțăminte.

discintări (discintu -tal) = vb. a descântă: *mi discintăi astindzi*.

discintat = adj. descântat.

discintitură -uri = sbs. fem. descântec.

disciroări (discărcu -lrcal) = vb. a descărcă; fig. a se scăpa de o însărcinare oarecare; expres.: *s' discircă pri mini* (și-a vărsat veninul asupra mea); *și discircă inima* (a-și desțoi inima).

disciroat = adj. descărcat; fig. scăpat.

disciroitură -uri = sbs. fem. descărcătură, descărcare, scăpare.

discirfusiri (discirfusescu -sii) = vb. a scoate cuiul, a deștintui.

discirfusit = adj. din care s'a scos cuiul, deștintuit.

discliăat (discliădz -ial) = vb. a deschide cu cheia, a descheia, a descui: *nî discliăară căsa* (ne-au descuiat casa).

discliăat = adj. deschis cu cheia, descuiat, descheiat.

disclideări și disclidiri (disclid -disclișu) = vb. a deschide: *disclid ôclilți* (a fi atent, deștept); *disclid pônlti* (a înflori pomii); *disclidi țerlu* (a se însenina); *disclid gura* (a începe a vorbi); *disclisiră ôclilți* (la câni: au început să vază); *nî discliș mûlti* (în conversație: mi-a vorbit multe).

disclidzitoări -ori = sbs. fem. cheie cu care se deschide: *chirdûl disclidzitoărea* (am pierdut cheia).

disclidzitură -uri = sbs. fem. deschizătură: *ari disclidzitură*.

discliis = adj. deschis; fig. deștept, sincer: *om discliis* (om sincer), deștept); *casă discliisă* (casă primitoare).

discliitôr = vezi *arisclitôr*.

discôs = adj. scos din nou.

discrîșteari (discrêscu -cul) = vb. a descrește, a se micșora: *cît s'adûți discrêști* (cu cât merge se micșorează).

discriscût = adj. descrescut, micșorat.

discûfut = adj. fără căciulă, căciulit.

disculțari (disculțu -țal) = vb. a desculța; fig. a află gândul cuiva, a spiona: *l' disculțâi, l' aflâ di in iăsti* (l-am spionat, l-am găsit de unde e).

disculțat = adj. desculțat; fig. spionat.

disculțu = adj. fără încălțăminte, cu picioarele goale; fig. sărac: *om disculțu* (fără încălțăminte).

discumbirari (discumbir -ral) = vb. a răscumpără, a răsplăti: *va fi-o discumbir* (ți-o voi răsplăti).

discumbirat = adj. răscumpărat, răsplătit.

discupiriri (discuăpir -piril) = vb. a descoperi, a desvăli, a vădi, a destăinui: *nu vru s'nî discuăspiră țivă* (n'a voit să-mi destăinuească nimic).

discupirit = adj. descoperit, desvălit, vădit, destăinuit.

discurmări (discurmu -mai) = vb. reflex. a se repauză, a se odihni, a se liniști: *mi discurmăi dzua tûtă* (m'am ostenit ziua toată).

discurmât = adj. odihnit, repauzat, liniștit.

discuseări și discăseri (discôs -sul) = vb. a descoase.

discusût = adj. descusut.

dișertu = adj. deșert, gol: *vas dișertu* (vas gol).

disfăptu = adj. desfăcut, deschis;

fig. deștept: *duchiâni disfăptă* (prăvălie deschisă); *ficiôr disfăptu* (copil deștept).

disfățiri (disfăc, disfeciu) = a desface, a deslipi, a despărți, a desfășură, a desagăța, a desprinde: *nî disfeățim di sôfti* (ne-am despărțit de soți); expres.: *disfă oclăliti* (privește bine, caută bine); *li-disfeciu mulți* (i-am arătat multe).

disfîmtu = adj. tăiat în bucăți (aluatul).

disfîndziri (disfîngu, disfîmșu) = vb. a tăia aluatul în bucăți de pâne.

disfîșari (disfășu -șal) = vb. a desfășa: *disfășu nățlu* (desfășe pruncul).

disfîșat = adj. desfășat.

disfundări (disfundu -dai) = vb. a desfundă, a scoate fundul unui vas.

disfundat = adj. desfundat, căruia i s'a scos fundul.

disgă -dzi = sbs. fem. marginea postavului.

disgîrdiri (disgîrdescu -dii) = vb. a desgrădi, a strică gardul; fig. a vorbi ce nu trebuie, ce nu e convenabil: *aestu om s'disgîrdi* (acest om vorbește într'un mod necuviincios).

disgîrdit = adj. desgrădit, fără uluci; fig. care vorbește într'un mod necuviincios.

disgîlnări (disgîln -nai) = vb. a rupe ramurile dela un arbore.

disgîlnat = adj. căruia i s'aurupt ramurile.

disgîlțări (disgîlțet -țai) = vb. a desgheța.

disgîlțat = adj. desghețat.

disgrupări (disgròp -pal) = vb. a desgrupă: *disgrupăm mòrtlu*.

disgrupat = adj. desgrupat.

disgrupaciuni -iuni = sbs. fem. desgrupăciune.

disguliări (disgollu -lial) = vb. a coji, a descoji, a desgoli, a scoate partea cea tare a pâinii: *disguliat*

prunlu (am descojit prunul); *disguliat pînea* (am scos partea cea tare a pâinii).

disguliat = adj. cojit, descojit, pânea căreia i s'a scos partea cea tare.

disi = conj. de, dacă: *nu știu disi va fug* (nu știu de voiu fugi).

disicări (disicari) (disic -cal) = vb. a despica, a rupe; fig. a-și bate, a se căzni: *disic leâmni* (despic lemne); *nî disi căplu* (tmi bat capul, mă cănesc).

disicat (disicat) = adj. despicat.

disicătura -uri (disicătura) = sbs. fem. despicătură.

disilări = vb. a se deșelă, a, se prăpădi de oboseală; fig. a se moleși, a se efemină.

disilat = adj. deșelat, prăpădit de oboseală; fig. moleșit, efeminat.

disirtări (disertu -tai) = vb. a deșertă, a goli, a vărsă: *disirtă pòțlu* (golește ulciorul).

disirtat = adj. deșertat, golit, vărsat.

dislichiri (dislichescu -chil) = vb. a deslipi, a separă, a desplumbui: *s'dislichi tinichelu* (s'a desplumbuit tinicoheaua).

dislochit = adj. deslipit, separat, desplumbuit.

dislichitură -uri = sbs. fem. deslipitură, desplumbuire.

disliciri (dislicescu -cii) = vb. a limpezi, a curăți: *dislicii arichiea* (am limpezit rachiul).

dislicit = adj. limpezit, curățit.

dislicitura -uri = sbs. fem. limpezală, curățenie.

disligări (dislèg -gal) = vrh. a deslegă, a rezolvi: *cum s'disligă luguria* (cum s'a rezolvit chestia).

disligat = adj. deslegat, rezolvit, slobod, liber.

dismirări = vezi: *disbirări*.

dismirat = vezi: *disbirat*.

desmilitări = vb. reflex. a se desfrâna, a se destrăbălă.

desmilitrat = adj. desfrânat, destrăbălat, stricat.

desmilitări = vezi *disbitirări*.

dismitări (dismăț -tal) = vb. a scoate intestinele unei vite, a curăți de intestine.

dismitat = adj. cărnii s'au scos intestinele, curățit de intestine.

dismurțiri (dismurta -ții) = vb. a desmurti.

dismurțit = adj. desmurtit.

disnoui = adv. din nou, izrăș, încă odată: *disnoui căftă* (izrăș, cere).

disnirdări (disnirdu -dal) = vb. a desmierdă, a răsgăia: *măltu l'disnirdet* (prea mult îl desmierzi).

disnirdat = adj. desmierdat, răsgăiat; *fiior disnirdat* (copil răsgăiat).

disnirdător = adj. desmierdător.

disnodări (disnod -dal) = vb. a desnodă, a desface nodul.

disnodat = adj. desnodat.

dispinticări (dispintic -cal) = vb. a spinteca: *mi dispinticai* (m'am spintecat). E și forma *spinticări*.

dispinticat = adj. spintecat.

dispirtiri (dispirtu -ții) = vb. a despărți, a separă, a divide: *ni dispirtim* (ne-am separat).

dispirtit adj. despărțit, separat, împărțit.

dispirtitură -uri = sbs. fem. despărțitură, separațiune, diviziune, împărțeală.

dispiticări (dispitric -cal) = vb. a strică ceea ce s'a cărpit.

dispiticat = adj. vezi *dispiticări*.

dispitarări (dispitatur -ral) = vb. a desface în foi, a se coșcovi (la zid): *pita s'dispitară* (plăcinta s'a desfăcut în foi); *mărlu s'dispitară* (s'a coșcovit zidul).

dispitarat = adj. desfăcut în foi de aluat, coșcovit (la zid).

dispitiri (dispitescu -ții) = vb a despleti, a desface pletele de păr. E și forma *dispiltiri*.

dispitit (dispilit) = adj. despletit, cu pletele desfăcute.

dispulări (dispollu, -lial) = vb. a despoia, a jefui, a desbrăcă: *mi dispulai* (m'au desbrăcat); *mi dispuloră ferli* (m'au jefuit hoții).

dispuliat = adj. despoiat, desbrăcat, jefuit.

dispulitură -uri = sbs. fem. om îmbrăcat în sdrențe, om sărac.

dispurintări (dispurintu -tal) = vb. a spăla vasele în cari s'a gătit carne; sinon. *mirsindări*.

dispurintat = adj. spălând vasele, curățindu-le, când începe postul.

dispustusiri (dispustusescu -sii) = vb. a se odihni, a se repauză, a se liniști: *nu dispustusii nînga* (nu m'am odihnit încă).

dispustusit = adj. odihnit, repauzat, liniștit.

dispuțiri (dispuț -ții) = vb. a curăți ori și ce e murdar, necurat, a se scăpa de murdărie.

dispuțit = adj. curățit.

dișteptu = adj. deștept.

distimeli -ni = sbs. fem. ștergar, batistă.

distindziri (distingu, distimșu) = vb. a scoate cingătoarea, a descingea: *distindzi-mi*.

distimtu = adj. descins; fig. negligent.

diștiptări (dișteptu -tal) = vb. a deșteptă din somn, a-l face atent; fig. a descoperi, a aminti: *ni diștipta mulți lucruri* (mi-a descoperit multe lucruri); *l'diștiptai s'nu l'aridă* (l-am făcut atent, ca să nu fie înșelat).

diștiptat = adj. deșteptat, deștept.

diștirnări (diștèrnu -nal) = vb. a deșterne.

diștirnăt = adj. deșternut.

diștoacărtiri (diștercu -șu) = vb. a toarce invers, a deștoarce; fig. a se destrăbălă; *mîltu s' diștoacărsi* (prea mult s'a destrăbălat).

diștòrsu = adj. tors invers; fig. destrăbălat.

diștrès = adj. care nu e strâns, lăsat, desfăcut.

diștrimări (diștrimèdz -mal) = vb. a destrămă.

diștrimăt = adj. destrămat.

diștrindziri (diștringu -imșu) = vb. a desface ceea ce a fost strâns, a nu fi prea strâns.

diștupări (diștup -pal) = vb. a scoate dopul, a destupa.

diștupăt = adj. destupat.

dișucliări (dișucliedz -lial) = vb. a strică deochiul.

dișucliăt = adj. vezi *dișucliarî*.

dișuflări (dișuflu -flal) = vb. a desumflă; fig. a omori, a ucide: *de-suflări un om* (am omorit un om).

dișuflăt = adj. desumflat, omorît, ucis.

dișufrusări (dișufrusèscu -sîl) = a descreți, a lua sbârciturile.

dișufrusît = adj. descrețit, fără sbârcituri.

dișum = prep. de desubt: *dișum căsă-nî* (de desubtul casei noastre).

dișupră = adv. deasupra, de sus, spre sus: *apa Țîni di dișupră* (apa vine de sus).

dișusări (dișusèscu -sîl) = vb. a deslogodi, e strică logodna.

dișusît = adj. deslogodît.

dișușări (dișuș -șil) = vb. a desvârți; fig. a se destrăbălă: *ficiòrlu s' dișușă* (copilul s'a destrăbălat).

dișușăt = adj. desvârțit; fig. destrăbălat.

dișvèț -uri = sbs. n. desvăt, neo-

biceiu: *ișlaci 'nvăt, ari ș' dișvèț* (ori ce obiceiul, are și desvăt).

dișvâliri (dișvâlèscu -lil) = vb. a desvâli, a descoperi.

dișvâlît = adj. desvâlît, descoperit.

dișvîrtiri (dișvîrtèscu -til) = vb. a desvârți, a desfășura.

dișvîrtit = adj. desvârțit, desfășurat.

dișviscùt = adj. desbrăcat.

dișvișteări (dișvèscu, dișviscùl) = vb. a desbrăcă: *mi dișviscùl* (m'am desbrăcat).

dișviștări (dișvèț -șal) = vb. a-și pierde deprinderea, a (se) desvâșă, a se desobișnui, a se desbără: *mi dișviștări di beări* (m'am desbărat de băutură).

dișviștăt = adj. desvâșat, desobișnuit, desbărat.

dișvuocări (dișvòc -cal) = vb. a mânca ostenindu-se, a mânca peste măsură mult, (la haine) a le purtă până se rup: *mi dișvuocări di meari* (m'am ostenit mîncînd, m'am prăpădit de mîncare).

dișvuocăt = adj. prăpădit, ostenit de mîncare multă, (haină) prea mult purtată.

diștòtna = adv. în totdeauna, mereu: *diștòtna stău àoapî* (în totdeauna locuesc aici).

diștèra = adv. de acuma, din acest moment: *diștèra pînă mîni săști mîltu* (de acuma pînă mâne e mult).

diștră = prep. pentru, din cauză, de: *diștră tîni stău* (pentru tine stău).

diștrîșè = conj. din ce, pentru ce, din ce cauză, motiv: *diștrîșè nu vrei* (pentru ce nu vrei).

diștru = prep. dintre din, dela: *èști diștru odă* (ieși din odaie).

dișucliarî (dișucliedz -clial) = vb. a deochia, a vrăji cu ochiul: *nî dișucliară ficiòrlu* (mi-au deochiat copilul).

diucliat=adj. deochiat, vrăjit cu ochiul.

diunioară = adv. îndată, numai decăt, la moment : *diunioară va mi duc* (îndată mă voi ducé).

divani-ni=sbs. fem. vezi *tivani*.

divii = sbs. fem. proces : *feciū divii* (am intentat proces); *hiū tu divii* (sunt în proces); *am divii* (am proces).

divinişiri (divinişescu -sil) = vb. vezi *tivinişiri*.

divinişit=vezi *tivinişit*.

dizniriri (diznirîescu -ii) = vb. a nu fi supărat, a nu fi certat.

diznirit=adj. care nu e certat, care nu e supărat.

doi, doună=num. doi, două: *doi cali* (doi cai); expres.: *pi doună hiū* (sunt dubiu, mă îndoiesc); *deădi dōiū a preştuluū* (a dat ortul popii).

dōmină=sbs. fem. domino (joc).

dōmnu-ni = sbs. masc. stăpân (numai cu acest înţeles): *mi bigăt la dōmnu* (am intrat la stăpân).

dōnci-ci=sbs. fem. izmene pentru copii mici.

dōnuri = sbs. pl. izmene în genere (întrebuinţat la Clisura): *nī chirdū dōnuri* (mi-am pierdut izmenele).

dor-uri = sbs. n. dor, durere, amor, dragoste, drag, dorinţă: *am mări dor tri tîni* (am mare dragoste pentru tine); *nī-u dor s'ti ved* (mi-e drag să te văd).

despridzăt=num. doisprezece. Mai e şi forma *dōspră*.

dot=adv. de loc, nici de cum nu: *nu s'videă dot* (nu se vede de loc).

dōxa-i=sbs. fem. glorie: *om cu dōxă* (om cu glorie).

drac-ţi=sbs. masc. drac, diavol, necurat; fig. deştept: *şe drac di fecior* (ce copil deştept); expres.: *aciţăi drăclu di urēcūi* (am dat de beleă mare).

drăosă -si=sbs. fem. drăconică, femeie deşteaptă, a dracului: *şe drăosă hiū* (ce femeie deşteaptă eşti).

dricsiri (dricsescu -sil) = vb. a îndrăci : *s'dricsi mūltu* (s'a îndrăcit mult).

dricsit=adj. îndrăcit.

dricouri=vezi *dricsiri*.

dricuilt=vezi *dricsit*.

dricourescu = adj. drăcesc, diabolic.

dricouriă -ii { sbs. fem. drăcie,
dricourilia { gând ascuns: *ai multi dricouri* (ai multe drăcii).

dricsiri = vb. a se drăci; vezi *dricsiri* şi *dimunsiri*.

dricsit=adj. drăcit.

drimbălă -li = sbs. fem. scrânciob, dulap de Paşte : *mi dēdū pri drimbălă* (m'am dat în scrânciob).

drimbilsiri (drimbilsescu -sil) = vb. a se legăna în scrânciob.

drimbilsit=adj. legănat în scrânciob.

drizgă -ghi=sbs. fem. desiş, tuşiş; *nu putū sī străbat pri drizgă* (n'am putut să răsbat prin desiş).

drugă -dzi = sbs. fem. bumbac ori tort pentru ciorapi.

duăgă -dzi = sbs. fem. doagă (scândura dela butoiu) şi scoarţă mare de lână; *duăgă di estintū* (doagă de castan); *duăgă tri acupiriri* (scoarţă de lână pentru acoperit).

ducă=sbs. fem. ducă, dus, mergere: *tu ducă patru ori feciū* (la dus am făcut patru ceasuri).

duoitură -uri = sbs. fem. ducă, mergere.

dūdu=interj. haide.

dudă -ii=sbs. fem. mireasă (cu acest înţeles la Cruşova şi în cântecele populare): *dată li-ām ună flurie, aŷillei nīcă dudie* (am dat un galben, acelei mică mirese).

dui = sbs. fem. cartea cu doi ochi de treflă la joc.

dugar -ri = sbs. masc. dogar, care face doage.

dugurără -ori = sbs. fem. dogo-reală, fapta de a dogori, de a părli printr'o căldură.

duguriri (dugurêscu -ri) = vb. a dogori, a părli ceva prin căldura soarelui sau a focului: *mi dugurî ghîni* (m'am dogorit bine).

dugurit = adj. dogorit, părlit de căldura soarelui sau a focului.

duçani -ni (duchiâni) = sbs. fem. prăvălie.

duh -uri = sbs. n. duh, răsuflare, duhoare: *li-arnîuzeaști dūhlu* (li mi-roase duhoarea).

dulăpi -ohi = sbs. fem. dulap: *dulăpi di cafê* (prăjitoare de cafeă).

dulbên -ni = sbs. n. basmă de cap, broboadă: *cu dulbeni în cap* (cu broboadă în cap).

dulbêr = adj. foarte frumos: *ună feată dulbêră* (o fată foarte frumoasă).

dulbiă -ii = sbs. fem. ochian, lunetă: *dulbiă cu un ôclîiu* (monoclu); *dulbiă cu doi ôclîi* (binoclu).

dulmicîu = sbs. n. mică dulamă, mică tunică: *cu dulmicîă pri nts*.

dulți = adj. dulce, afabil (la vorbă): *lăpti dulți* (lapte dulce); *nî-sbură dulți* (mi-a vorbit într'un mod afabil); *ca pri dulți* (dulceag); expres.: *liă-l cu dulțili* (lea-l cu binele).

dulți = sbs. masc. dulceață: *dulți di gutînti* (dulceață de gutui).

dulțiâmi -ni = sbs. fem. dulceață; fig. afabilitate: *nî sbură cu dulțiâmi* (mi-a vorbit cu afabilitate).

dulțiăță = vezi *dulțiâmi*.

dulțili = vezi *albili*.

dulumă -adzi = sbs. masc. dulamă (fel de tunică ce o poartă Românii din Turcia).

dumătă -ți = sbs. fem. patlageă

roșie: *silată di dumățî* (salată de patlagele roșii).

duminică -ți = sbs. fem. Duminică.

Dumliartul = expresiune cu înțeles de: Doamne iartă-l.

dumliirtări = vb. a iertă Domnul pe un răposat.

dumnâmi -ni = sbs. fem. boierime (mulți boieri într'un oraș, mai cu seamă Turci).

Dumnișă -dzadzi = sbs. masc. Dumnezeu: *ômlu a Dumnișădului* (om just, drept).

Dumnișăle = interj. Dumnezeule: *Dumnișăle ascultă mi* (Dumnezeule ascultă-mă).

dumuzluchîă -ohi = sbs. fem. prăsilă, rasă (la animale): *ônlî iastî di bînă dumuzluchîă* (câțele e de bună rasă).

duniăle -ei = sbs. fem. lume.

după = prep. după, în urmă: *ședet după mîni* (stai după mine).

după-țe = conj. după ce, pentru ce, de ce: *după-țe nu mi-ascultî* (din ce cauză nu mă ascuți).

dură = sbs. masc. tură, fața monetei turcești).

durdursîri (durdusêscu -sil) = vb. a umplea până să se verse, a fi îndolădura, a îndolădura: *durdursî cîzânea* (am umplut până la vîrf cazanul).

durdursît = adj. umplut până la vîrf, îndolădurat.

duri = adv. destul: *duri nî deădișt* (destul mi-ai dat).

duriâri (dor -durûl) = vb. a dori, a simți durere, a iubi: *dor tra s'mor* (doresc să mor); *mi doâri mîna* (mă doare mîna); expres.: *mi doâri căplu* (am durere de cap); *mi doâri înima* (îmi place).

durnîiri (dormu -durnîil) = vb. a dormi: *nu pot s'dormu* (nu pot dormi).

durnîit = adj. dormit, care doarme; fig. care nu e deștept, netrebnic.

durut = adj. dorit, iubit, drag: *vrutlu ș'durutlu ameu hiliu* (iubitul și dragul meu fu).

dușio -iți = sbs. n. vezi *aștirnūt*.

dușmān -ni = sbs. masc. inimic, dușman, vrājmaș: *oāspile dușmān nu s'fāfi* (amicul dușman nu se face).

dușminilia -lii = sbs. fem. dușmānie, inimicizie, vrājmașie, ostilitate.

dūtī (dūda și adāp) = sbs. masc. om (la arșie): *dūtī icā lācht* (om ori hoț).

dūțiri (duc -dūșū) = vb. a duce, a se duce, a merge: *mi duc acāsa* (mā duc acasă); *nī dūțim ghini* (mergem bine).

duzēni -ni = sbs. fem. acord (la instrumente), acord: *bigāt lira pri duzēni* (am acordat vioara); *him pri unā duzēni* (suntem de acord).

duzinā -ni = sbs. fem. duzinā: *duzinā de cuțiti*.

duzinieārcu = adj. potrivit; fig. grațios: *am un ficiuric duzinieārcu* (am un copilaș grațios).

dzādā -di = sbs. fem. zadā, toartā de pin, aschie de brad, de molift; fig. beat tun: *iāsti l' dzādā* (e beat tun).

dzāmā -ni = sbs. fem. zamā, sos, sevā (la arbori): *cārni cu dzāmā* (carne cu sos); *dzāmā arānā* (leșie de cenușe).

dzāndzā -dzi = sbs. fem. nervositate, arțag: *āri dzāndzā* (e nervos).

dzāngrā -ri = sbs. fem. zāvor.

dzār -uri = sbs. n. zār: *biūt dzār* (am băut zār).

dzāți = num. zece: *dzāțea ațea būna* (cartea de zece ochi la caro).

dzāțiri și dzitēari (dzac -dzicūl) = vb. a zăceā: *āri un an.șe dzāți* (zace de un an).

dzeāmīn = adj. geamān: *ficiōri dzeāmīni* (copii gemeni); *cistīnīl dzeāmīnā* (două castane împreună);

șeapā dzeāmīnā (ceapā geamānā). Mai e și forma *'ndzeāmīn*.

dzeāmiri (dzem -ul) = vb. a geme: *acițā s' dzeāmā* (a început să geamā).

dzeānā -ni = sbs. fem. sprānceanā: *dzeānā lāie* (sprānceanā neagrā).

dzeānā -uri = sbs. fem. deal, colină, movilā: *ningā dzeānā* (lāngā colină).

dzer -uri = sbs. n. ger, frig mare: *dzer iāsti afoārā* (e ger afarā).

dziādīt -ti = sbs. n. deget; expres.: *ș' bigā dziādītlu* (s'a subscris); *nī-am dziādītlu tu aēstu lucrū* (sunt amestecat în această afacere); *pri dziādīt u știū* (a ști un lucru foarte bine). E și forma *dzēdit*.

dziocā = sbs. fem. spusā.

dziocitūrā = sbs. fem. spusā, zicere.

dziocūt = adj. care zace, bolnāvicios, bolnav: *om dzicūt* (om bolnāvicios).

dzidōs = adj. cu zadā.

dzidzilri (dzidziēscu -il) = vb. a zāzāi, a șuerā (vorbind de insecte): *giungiuārlu tōtna dzidziiāști* (greierele zāzāște mereu).

dzidzilī = adj. care zāzāe.

dzidzirāri (dziādzir -ral) = vb. a degerā. a înghețā de frig: *nī dzi-dzirārā mīnli* (mi-au degerat mânăle).

dzidzirāt = adj. degerat.

dzidzitār -ri = sbs. n. degetar.

dzimēari = vezi *dzeāmiri*.

dzimōs = adj. zāmos, cu sos: *prunā dzimōsā* (prunā zāmoasă).

dzindzilā -li = sbs. fem. gingie.

dzindzōs = adj. nervos, țanțoș, țāfnos, arțāgos: *om dzindzōs* (om țāfnos).

dzinicā = sbs. fem. deal mic, colnic.

dzinirāo -ți = sbs. masc. ginericā.

dziniri -ați = sbs. masc. ginere: *dziniri amēu iāsti ghine* (ginerele meu e bine).

dzindos = adj. deluros, cu dealuri:
loc dzindos (pământ deluros).

dzinucoliu -lii = sbs. n. genunchi:
stai pri dzinucili (stai pe genunchi).

dzipi = sbs. fem. boală la oi, care provine din răceală, fel de tuberculoză la vite.

dzis = adj. zis, spus.

dziteari și dzitiri (dzic -șu) = vb. a zice, a spune: *dzic cu boafi* (a declamă).

dzua (zua) -dzili = sbs. fem. ziuă, moment, timp: *dzua albă* (ziua frumoasă, fericită); *dzua lăie* (ziua nefastă, nefericită): *nu iaste dzua* (nu e momentul, timpul); *li-aftă dzua*, *li scoasi midua* (i-a găsit momentul favorabil, i-a seos mîntea); *li-bigai dzua* (i-am pus termen, limită); *li-curmără dzilili* (i-au scurta zilele, l-au omorît).

dzugrană -ni = sbs. fem. pieptene rar; sinon. *grîpă*.

Δ. δ.

ðalã -li = sbs. fem. zară, lapte acru ce rămâne după ce i s'a scos untul.

ðamãsohin -ni = sbs. masc. prun vînat; sinon. *prun di Bosna*.

ðamãsohinã -ni = sbs. fem. prună vînată.

ðaseal -lii = sbs. masc. învățător, institutor, profesor, povătuitor.

ðehoemvirũ = sbs. masc. Decembrie (luna).

ðemun -ni = sbs. masc. demon; fig. copil deștept, plin de drăcii.

ðrao -ți = sbs. masc. diacon.

ðiamãndi -dzi = sbs. fem. diamant.

ðiatã -ti = sbs. fem. dietă, regim de viață, testament: *ni-atsã cu ðyatã unã casã* (mi-a lãsat prin testament o casã).

ðiaru -uri = sbs. n. rãzor, miezuinã, brãzdãturã între douã ogoare, haturi.

ðialeot -oti = sbs. n. dialect.

ðialog -uri = sbs. n. dialog.

ðãri -oi = sbs. fem. diaree, urdinare.

ðãstimã -mi = sbs. fem. distanțã, interval.

ðeuniãr -ri = sbs. masc. cerșetor: *ðeuniãr s'ã vid* (cerșetor sã te vãd).

ðifteri -ri = sbs. fem. defter, ca-tastif, condicã, registru.

ðilfin -ni = sbs. masc. delfin.

ðimunsiri (ðimunsescu -sii) = vb. a se îndrãci: *s'ðimunsì multu* (s'a îndrãcit mult).

ðimunsit = adj. îndrãcit.

ðiõt -ți = sbs. masc. mãnz, cal de doi ani.

ðiplã -li = sbs. fem. indoiturã, strat, pãturã: *fustãni cu multì ðipli* (roche cu multe indoituri).

ðiplãrou = adj. indoit, prea larg.

ðiplò = adv. indoit: *plãtit ðiplò* (am plãtit indoit).

ðiplumã -mi = sbs. fem. diplomã.

ðiplumat -ți = sbs. masc. diplomat.

ðiplumitli -tli = sbs. fem. diplomație.

ðiplusiri (ðiplusescu -sii) = vb. a îndoi, a încovoia, a mlãdiã.

ðiplusit = adj. indoit, încovoiat, mlãdiat.

ðiscillichia -ohi = sbs. fem. dascãlie, profesorat.

ðiscilipsiri (ðiscilipsescu -ii) = vb. a dascãli, a învățã pe cineva, a povãțui pe cineva spre bine ori spre rãu.

discollipsit = adj. dăscălit, povă-
țuit, sfătuit.

discu-uri = sbs. n. disc : *discu*
di-asimi (disc de argint).

dispōti-adzi = sbs. masc. vlădică,
arhieru, episcop.

disputeaști = adv. vlădicește.

disputescu = adj. vlădiceasc, epis-
copesc.

dispuțilia-ili = sbs. vlădicie.

duxiri (duxescu -xil) = vb. a primi :
l'duxii ghini (l-am primit bine).

duxit = adj. primit.

đõymă-atî = sbs. fem. dogmă,
semn : *nî deddi slăbi đõymali* (mi-a
dat semne rele).

đõliu = adj. sărman, biet : *đõlla*
di tîni (sărmană de tine).

đuără-ori = sbs. fem. dăr, cadou,
prezent.

đuchimlă-ii = sbs. fem. probă, in-
cercare.

đuchimisiri (đuchimisescu -sil) =
vb. a probă, a încerca : *l'đuchimisii*
țe om iăsti (l-am încercat ce fel de
om e).

đuchimisit = adj. probat, încercat.
đuliăt = vezi *đõllu*.

đuursiri (đuursescu -if) = vb. a dă-
rui, a oferi : *l'đuursii undă oără* (i-am
dărui un ceas).

đuursit = adj. dărui, oferit.

đuuxisiri = vb. a glorifica, a mări.

đuuxișt = adj. glorificat, mărit.

E. e.

e = una din literele alfabetului.

ed-edzi = sbs. masc. ied : *ed cõrbu*
(ied negru).

eftin = adj. ieftin : *cãrni eftinã*.

eftiniățã-ți = sbs. fem. ieftinã-
tate.

eftinipsiri (eftinipsescu -sil) = vb.
a se face ieftin, a se ieftini : *s'efti-*
nipsi grîulu (s'a ieftinit grâul).

eftinipsit = adj. ieftinit.

eftinitati-ți = vezi *eftiniățã*.

efur-ri = sbs. masc. efor.

efurã-ii și **efurliolã-ohi** = sbs.
fem. eforie.

ehtripsiri (ehtripsescu -sil) = vb.
a invidia : *mûltu l'ehtripsescu* (prea
mult îl invidiez).

ehtripsit = adj. invidiat.

ehtru-ri = sbs. masc. inimic,
vrăjmaș, dușman.

ei = interj. ei : *ei țe căști* (ei, ce
cauți).

el-elî = pron. el : *el iăsti* (el e).

elëfandu-dzi = sbs. masc. ele-
fant.

elpidã-dzi = sbs. fem. speranță,
nădejde : *n'am elpidã mare* (n'am
mare speranță).

elpisiri (elpisescu -sil) = vb. a
sperã, a nãdãjdui.

elpisit = adj. sperat, nãdãj-
duit.

embatichiã-ohi = sbs. fem. ceea-
ce plãtește o mahalã sau o comunã
popii, embatic.

embistimen = adj. credincios,
fidel : *embistimen cãtri mine* (cre-
dincios cãtre mine).

embur-ri = sbs. masc. negustor,
comerciant : *embur pri cicior* (pre-
cupet).

emburipsescu = vb. a negocia,
a face comerciu.

emburlichlã-ohi = sbs. fem.
negustorie.

eneryiã-ii = sbs. fem. energie :
n'ari eneryiã (n'are energie).

eneryisiri (eneryisescu -sil) = vb. a
lucrã cu energie, a stãrui pe lãngã
cine-va.

enuriă -li = sbs. fem. enorie, parohie.

epidemiă -li = sbs. fem. epidemie.

episcop -ohi = sbs. masc. episcop.

episcopăt -ti = sbs. n. episcopat.

epistăt -ți = sbs. masc. epistat.

èrgi = sbs. fem. cinste, onoare: *om cu èrgi* (om cu onoare).

èr-yu -urî = sbs. n. pizmă: *màri èryu nî àri* (mare pizmă are pentru mine).

èrmu = adj. singur, singuratec, pustiu: *loc èrmu* (loc pustiu); *om èrmu* (om singur).

èrmuxlri (èrmuxèscu -il) = vb. a rămâneà singur, a deveni pustiu.

èrmuxit = adj. pustiu, rămas singur, singuratec.

èscu = ind. pres. dela *hiari*.

èstan = adv. anul acesta, àstimp:

èstan hîu ghine (anul acesta sunt bine).

èstu = pron. demonstr. vezi *aèstu*.

ètă -tî = sbs. fem. secol, eternitate, timp: *iàsti ună ètă di cîndu nu ti vidzùt* (e un secol de când nu te-am văzut); *arburi dit tütă èta* (arborii din tot timpul).

ètîm = adj. gata: *hîù ètîm* (sunt gata).

èvâ = sbs. fem. femeie ori fată șireată, vicleană, afurisită, ursuză: *iàsti èva* (e femeie afurisită).

evlâvii -li = sbs. fem. evlavie, pietate.

exarhăt -tî = sbs. fem. exarhat.

exarhu -hi = sbs. masc. exarh.

exud -ude = sbs. n. cheltuială: *ari mari exud* (are mare cheltuială).

F. f.

f = una din literele alfabetului.

fă = imperativul dela verbul *fa-tiri*.

făcă = sbs. fem. faptă: *cu deica ș'cu făca, s'făși bubulică vaca* (cu spusa și cu fapta, s'a făcut cărăbușul vacă).

făcă = sbs. fem. de făcut, ceva făcut, faptă: *am trî făcă* (am de făcut).

făfuta -ani = sbs. masc. fomf, care vorbește cu anevoie, din lipsă de dinți.

fag -dzi = sb. masc. fag (arbore): *fag mări* (fag mare).

făgă -dzi = sbs. fem. jir, fructul fagului: *mültă făgă aù fàdzeli* (mult jir au fagii).

făloă -ți = sbs. fem. falcă: *mi doări fălca* (mă doare falca).

falimentu -ti = sbs. n. faliment: *deadi falimentu*.

făliă = sbs. fem. tigaie, lighena-

șul puștii cu cremene, în care se pune praful.

fănă -ni = sbs. fem. aparență, existență: *iù ř'u fana* (unde e existența ta).

fanatic = adj. fanatic: *armîn fanatic* (Român fanatic)

fanatizmò -adzi = sbs. masc. fanatism.

fândazmă -mi = sbs. fem. vedenie, nălucă, arătare: *nî si pàri că ved fândazmă* (mi se pare că văd nălucă).

fândi -dzi = sbs. masc. fante, figura de voinic, tânăr la jocul de cărți.

fanolă -li = sbs. fem. flanelă, flanelă de lână, de bumbac.

fanfaròn -nî = sbs. masc. fanfaron, vorbăreț, fulău, lăudăros.

făptu = adj. făcut, clădit: *loc făptu* (loc arat); expres.: *hîù di făptu* (sunt vrăjit).

fără -ri = sbs. fem. trib, neam, origine, familie, rudenie: *him di-undă fără* (suntem de aceeaș familie); *iăsti di mări fără* (e de mare neam, origine).

farmazon -ni = adj. care are inimă rea, veninos: *om farmazon* (om veninos).

fășă -ni = sbs. fem. hulub (specie de porumbel sălbatec).

fășă -și = sbs. fem. fașe (legătură strâmtă și lunguiată), fășie.

fașanò -adzi = sbs. masc. fazan (pasere): *agudîi un fașano* (am ucis un fazan).

făță -ți -ile = sbs. fem. obraz, suprafață, lature exterioară; expres.: *nu li dău fățâ* (nu-i dau libertate, nu-i permit).

fățâ a lóclui = sbs. fem. mică (mineral).

fățiri (fac -feciú) = vb. 1) a face; 2) a crea: *Dumniázălu feăți lumea* (Dumnezeu a creat lumea); 3) a naște: *fe feăti sor-ta* (ce a născut soră-ta); 4) a se preface: *s'feăți glar* (s'a prefăcut că e nebun); 5) a crește: *s'feăți mări* (a crescut mare); 6) a se mișcă: *fă-ti ma 'nglo* (mișcă-te mai încolo); 7) a se coace: *poămile s'feățiră* (fructele s'au copt); 8) a se duce, a porni, a apucă către undeva: *feciú citră piduri* (apucai spre pădure); 9) a clădi, a construi: *feciú ună căsă* (am clădit o casă).

făună -i = sbs. fem. linte: *micăm făună* (am mâncat linte).

făvrică -ți = sbs. fem. fabrică de postavuri și de făină

făvricăntu -ți = sbs. masc. fabricant.

făvru -ri = sbs. masc. faur, fierar.

fesfesé = adj. nervos, supărăcios, arțăgos: *iăsti multu fesfesé* (e prea arțăgos).

festă -ti = sbs. fem. sărbătoare, zi

de petrecere: *avem festă astîndzi* (avem sărbătoare azi).

fhiong -uri = sbs. n. fhong, nod cu ciucuri: *șimă ligată cu fhiongu* (basmă de cap legată fhong).

fhărică -ți = sbs. fem. ferigă: *loc plin cu fhărică* (loc plin cu ferigă).

fiată -ti = sbs. fem. fată, copilă, fată fecioară, virgină: *am una fiată* (am o fată); *iși fiată* (a fost virgină).

fielòr -ri = sbs. masc. copil, băiat, fiu: *am doi ficiòri* (am doi copii).

fioiù -uri = sbs. n. piatră mică și rotundă, care se întrebuințează la jocul cu *asmadă*; fig. copil mic, pitic: *am un ficiù di ficiòr* (am un pitic de copil).

ficiuràc -ți = sbs. masc. băiețandru, copilandru, flăcău.

ficiuràmi -ăni = sbs. fem. feciorime, copilărie și mulțime de copii: *multă ficiuràmi* (prea mulți copii).

ficiuràngu -dzi = sbs. masc. băiețen, copilandru; sinon. *ficiuràc*.

ficiuréseu = adj. copilăros, copilăresc: *grăiù ficiuréseu* (vorbă copilărească).

fidàn -ni = sbs. fem. arbore tânăr, persoană înaltă și subțire, subțirel: *piduri di fidàn* (pădure de arbori tineri).

fiyurà -uri = sbs. fem. figură; fig. impresie: *mări fiyurà nă feățî* (mare impresie mi-a făcut).

fiyurà -uri = sbs. fem. boală care produce mâncărime, mâncărime.

fiyurăt = adj. care face figură, impresie, impresionabil.

filanòrop = adj. filantrop.

filanòrupilia -li = sbs. fem. filantropie.

fișeri -ări = sbs. fem. mai multe familii cu oi și cu vite, cari trăesc sub stăpânirea unui *colnic* (proprietar de oi).

fișetă -ti = sbs. fem. fel de cu-

tit, de care se servesc cismarii pentru a tăia.

filcitrjót-ți = sbs. masc. persoana care cu vitele sale trăește sub stăpânirea unui proprietar de oi.

filđiș-uri = sbs. n. fildeș: *chiáp-tini di filđiș* (pieptene de fildeș).

filgeáni-geni = sbs. fem. ceașcă: *filgeáni di cașé* (ceașcă de cafea); *óclji ca filgeáni* (ochi mari).

filă-ii = sbs. felie, bucată: *filjã di cãrni* (bucată de carne).

filnãr-ri = sbs. n. vezi: *finãri*.

filpsiri (filpsescu-sil) = vb. a ospăta: *v'filpsit asearã* (l-am ospătat aseară).

filpsit = adj. ospătat.

filri (filăscu-lil) = vb. a se fãli, a se lãudã, a se mândri: *mũltu s'fileãști* (prea mult se lãudã).

filit = adj. care se lãudã, care se mândrește, lãudãros.

filũ = sbs. n. vezi *vuj*.

filóle-ři = sbs. masc. filolog.

filótim = adj. ambițios, gelos.

filózoř-hi = sbs. masc. filozof, om care știe, cunoaște totul, ghicitor.

filulu-řiã-ii = sbs. fem. filologie.

filunichlã-ohii = sbs. fem. dispută, discuție: *avem mãri filunichlã* (avem mare discuție).

filunichisiri (filunichisescu-sil) = vb. a disputa, a discuta, a se sfãdi: *multu filunichisim* (prea mult am discutat).

filunichisit = adj. care a discutat, care s'a sfãdit.

filureãuã-ei = sbs. fem. teiu sãlbatec: *biũt filureãuã* (am bãut teiu sãlbatic).

flutinilã-ii = sbs. fem. ambițiune, gelozie, emulațiune.

flutinilisiri (flutinisescu-sil) = a aveã amor propriu, a aveã ambițiune, a ambiționa, a fi gelos: *mũltu v'flutinisisit* (prea mult l-am ambiționat).

fluzufiã-ii = sbs. fem. filozofie.

fliloãra-ri = sbs. fem. vezi *flulãrã*.

fliliursiri (flilursescu-sil) = vb. a face faliment, a deveni moșluz, a moșluzi.

fliliursit = adj. care a fãcut faliment, care a moșluzit, falit.

fin = adj. fin, delicat, subțire: *vestu fin* (postav fin).

finãri-ãri = sbs. fem. fanar, felinar.

findinã-ři = sbs. fem. fântãnã, izvor: *la findina dit pãduri* (la izvorul din pãdure).

findinicã-ți = sbs. fem. izvor mic.

findixiri (findixescu-sil) = vb. a se mândri, a se fãli; *mũltu s'findiceãști* (prea mult se mândrește).

findixit = adj. care se fãlește, mândru.

findiziã-ii = sbs. fem. fantazie, imaginație, mândrie: *om cu findiziã* (om cu imaginație, mândrie).

finghit-ți = sbs. n. opait.

firã-ri = sbs. fem. pierdere provenitã prin evaporare.

firã = prep. fãrã: *firã mindi* (fãrã minte).

firãdã-dzi = sbs. fem. crãpãturã, despicãturã: *v'vidsuũ prit firãdã*, (l-am vãzut prin crãpãturã).

firãși-și = sbs. fem. obiect de lemn ori de fier în care se ține ceva, fãraș.

firbilã-adzi = sbs. masc. falbalã: *fustãni cu firbilã* (rochie cu falbalã).

firfirã = sbs. masc. om flecar, vorbãreț, farfarã, toacã-gurã: *am un frãti firfirã* (am un frate flecar).

firfiridzãri (firfirãdzã-ři) = vb. a fãlfãi, a foșni: *firfireãdzã frindzãli* (frunzele fãlfãe).

firfiriri (firfirãscu-ři) = vb. a flecãi, a bãrfi: *firfireãști multu* (bãrfește prea mult).

firfirit = adj. bãrfitor, flecar.

firiđă -đi = sbs. fem. ferestruie, fereastră. Mai e forma *friđă*: *in-cluđi friđă* (inchide ferestruia).

frigë-eadzı = sbs. masc. ferageă, mantilă cu care femeile musulmane își acoperă corpul.

fırmituri = sbs. fem. pl. fără-mituri de pâne (Intrebuințat numai la Mețova).

fırină-uri = sbs. fem. făină: *fırină di grın* (făină de grâu); *fırină arșă* (ciulamă).

fırinar-ri = sbs. masc. care vinde făină, făinar.

fırinös = adj. făinos.

fırısiri (fırısescu -sil) = vb. a se pierde ceva prin evaporatiune, a pieri: *pătru niđl ni fırısıră* (4 miei ne-au pierit).

fırısit = adj. care a pierdut ceva prin evaporatiune, pierit, cu gândul în altă parte.

fırıtă -ti = sbs. fem. pază, veghere: *am mări fırıtă* (am mare pază).

fırıză = vezi *firiđă*.

fırnă -mi = sbs. fărănă.

fırnăo -ți = sbs. n. otravă, venin; fig. necaz: *biuđ fırnăo* (am băut otravă); *trăpsim mülți fırnăți* (am suferit multe necazuri).

fırnăo = sbs. n. iarbă ca trifoiul și cu floare galbenă, care mâncând-o oile mor.

fırnăni (đfırnăni) -ni = sbs. fem. firman, ordin imperial: *scođsim fırnăni trı biseđrică* (am scos firman pentru biserică).

fırnăni = vezi *fırnăni*.

fırnăni = vezi *fırnăni*.

fırnăni = vezi *fırnăni*.

fırnu-ni = sbs. n. vezi *fırnu*.

fırıtă-ți = sbs. masc. frate de cruce, fărăt; expres.: *va ni-adrăm fırıtăți* (ne vom bate, certă).

fırıtılıođiă -ođi = sbs. fem. fărătăie.

fırıtılıg = sbs. masc. fărăt mic.

fısi = sbs. fem. natură.

fısiođiă -đi = sbs. fem. fizică.

fısiođ(lu) = adj. natural(ul).

fısunumiă -đi = sbs. fem. fiziologie, trăsurile obrazului.

fıstură -ri = sbs. fem. fistulă.

fısulıă -lıi = sbs. fem. fasole: *fısulıi đimpăđi* (fasole oloagă); *fısulıi di-anđltu* (fasole de pe araci).

fısulıü -lıi = sbs. n. vezi *fısulıă*.

fıt = adj. chit: *ni feățim fıt* (ne-am achitat); *hiu fıt* (sunt chit).

fıtăliu -lıi = sbs. n. fătătură, timpul fătăturii la oi, capre, etc.

fıtărıđ -ladzi = sbs. masc. mulțime de fete, cărđ de fete: *tricu un fıtărıđ* (trecu un cărđ de fete).

fıtări (fet -fıtai) = vb. a fătă; ca reflex. a naște: *đili fıtărđ* (oile au fătat); *mi-afıtăr la 1870* (m'am născut la 1870); expres.: *đi fıtă mın-dea* (ti taie capul).

fıtăt = adj. fătat, născut.

fıteățü -ealanıi = sbs. masc. tănăr căruia îi place să stea de vorbă cu fetele, fătălu.

fıtescu = adj. fetesc: *străniü fıtescu* (haină fetească).

fıtoă -ți = sbs. fem. fetiță, copilă.

fıtılıü (fıtılıü) -lıi = sbs. n. fitil; expres.: *đi bigă fıtılıi* (i-a făcut in-trigi).

fıtru -ri = sbs. germen, colț (la semănături).

fıtrusiri (fıtrusescu -sii) = vb. a încolți, a da, a răsări semănăturile.

fıtrusit = adj. încolțit.

fıambură (frămbură -ri) = sbs. fem. fel de steag ce-l întrebuințează Macedo-Romăni la nuntă, flamură: *đinu căscrılıi cu fıambura* (vin nuntașii cu flamura).

fıascută -ți = sbs. fem. palmă, flească.

fıaută -ti = sbs. fem. flaut.

fleacă -ți = sbs. fem. flacără: *foc cu fleacă* (foc cu flacără).

fleamnă -mi = sbs. fem. flacără, în-trebuințat cu înțeles de infern și se uzitează în expresiunile: *își lă fleamnă* (să te iea dracu); *iu tu fleamnă ti dūsiși* (unde dracu te-ai dus).

flitūr (flitur) -ri = sbs. masc. fluturare: *acțâi un flitūr* (am prins un fluture); sinon. *pripirundă*.

flitūră = sbs. fem. fluture.

Flivār -ri (șcūrtu) = sbs. masc. Februarie.

floāri -ri = sbs. fem. floare (în-trebuințată mai mult la Meșova și în împrejurime): *pōnlī sūntu tu floāri* (pomiisunt în floare); *dă-nī nī floāri* (dă-mi o floare).

floc -oați = sbs. n. floc: *vilēndzā cu floc* (scoarță cu floace).

flor = adj. alb de tot, fără vreun păr negru: *cāprā flōrā* (capră albă).

fluōs = adj. lățos, mișos: *vilēndzā flucoāsā* (scoarță lățoasă).

flūdă -di = sbs. fem. găoace subțire dela ou și dela alte obiecte, ghioacă; *flūdă di feapă* (coața cepei); *flūdă di pēscu* (solzi).

fluēr -ri = sbs. n. fluier, caval: *boāfi di fluēr se-āvdi tu pāduri* (sunt de caval se aude în pădure).

fluāră -eri = sbs. fem. fluier mic, șuierătoare.

flurle -li = sbs. fem. galben (monedă), ban de aur ce-l atarnă femeile de gât.

foālī -li = sbs. masc. burduf în care se pune brânză; expres.: *s'feāfi foālī* (s'a făcut burduf de mâncare).

foāmi -ni = sbs. fem. foame: *foāmi mārī* (foame grozavă, foame luptească); *mōrtu di foāmi* (lihnit, hămesit de foame).

foārtloā -ți = sbs. fem. foarfecă; expres.: *sūntu dit foārticā* (la haine: sunt nouă).

foc -uri = sbs. n. foc, incendiu;

fig. vioiciune, descărcătură de pușcă: *fōclu n'arsi casa* (incendiul ne-a ars casa); *nūclū foc iāsti* (micul e foarte vioiu); expres.: *foc înveāță* (învață foarte bine); *foc s'feāfi* (a se înroși, a se înfuriă); *s'feāfi foc pri mīni* (a se necăji tare pe mine); *foc nī yīni* (îmi vine tare necaz); *dă-lī foc* (puștii, tunului: a descărca, a detună); *pīpērchili foc sūntu* (ardeii sunt iuți); *scoāti foc din gūră* (spune lucruri false).

focă -chi = sbs. fem. focă, erisipel (boală ce iese pe obraz), brâncă.

focuri = sbs. n. pl. piroteală, ferbințeală: *am focuri* (am piroteală).

fōliū -lii = sbs. n. oul care rămâne în cuib, cuibar: *n'alīsāi fōliū tu cuibāri* (n'am lăsat cuibar (ou) în cuib).

fōra = adv. deschis, pe față, cu asalt: *feāfi fōra* (a făcut asalt); *sburaști fōra* (vorbește deschis, pe față).

fōrță -ți = sbs. fem. forță, putere: *māari fōrță āri* (are prea multă putere).

fōrtumă -ni = sbs. fem. frânghie, sfoară grosă de cânepă, de teiu.

fōrtumă -mi = sbs. fem. sarcină, povară: *ūnă fōrtumă de firinā* (o sarcină de făină).

fōsfur = sbs. n. fosfor.

fōtă -ti = sbs. fem. specie de materie de bumbac, de lână.

frāngă -dzi = sbs. fem. fragă: *frāndei dit chinēt* (fragi din pădurea cu pini).

frāpsin -ni = sbs. masc. frasin, (arbore): *vīpsim cu frāpsin* (am vâpsit cu frasin).

frāti -ți = sbs. masc. frate: *him frāți* (suntem frați).

frēșou = adj. proaspăt: *cārni frēșcā* (carne proaspătă).

frloā -ți = sbs. fem. frică, teamă, sfială: *nī iāsti fricā* (mi-e teamă).

fricōāri (frec -cai) = vb. a frecă

ori ce obiect, a frecă rufele la spălat, a fricționă, a massă: *mi fricăi di hiavră* (am făcut masagiul din cauza frigurilor).

fricat = adj. frecat, fricționat, massat.

fricos = adj fricos, timid: *sciōr fricōs* (copil timid).

fricūiri (fricuēscu -il) = vb. a se teme, a speria, a infricoșă: *mi fricūi așeāră* (m'am speriat aseară).

fricuit = adj temut, infricoșat.

frig = sbs. n. frig (Intrebuintat numai le Mețova): *măltu frig iăsti* (e mare frig).

frig (fripșu) = vb. a frige; fig. a chinui, a turmentă: *frig cafē* (a prăji cafea); *mi fripsi pînă s'ni plitească* (m'a chinuit, până să-mi plătească); *fripsi limba* (a chinui).

frimintări (frimintu -tal) = vb. a frământă: *frimintă pini* (frământă pâne).

frimintat = adj. frământat.

frimti = sbs. fem. frunte: *ciciula pri frimti* (cu căciula pe frunte). Mai e și forma *frunghia*.

frimtu = adj. frânt, spart: *loc frimtu* (abrupt); *parădzi frimți* (măruntș); *inimă frimță* (inimă intris-tată).

frimtură-uri = sbs. fem. spăr-tură; fig. cută, gesturi, mișcări: *mălti frimturi ari aștă feată* (multe gesturi are această fată).

frin (frinu) -i = sbs. n. frâu: *cal cu frin* (cul cu frâu).

frindză -dzi = sbs. fem. frunză, foaie: *frindzili 'ngilbiniră* (frunzele au îngălbenit); *cărți cu mălti frindzi* (carte cu multe foi); expres.: *turnă mălti frindzi* (și-a schimbat părerea).

frindziri (fringu -frimșu) = vb. a frânge, a sparge; expres.: *omlu freădzi* (a început să înbătrânească); *ăgrulu freădzi* (țarina a început să

se strice); *ōli freădziri* (ōile au apucat altă direcție, de ce aveau); *ascherea freădzi* (armata s'a retras).

fripsināmi -ni = sbs. fem. mulțime de frasini.

friptăliu -lii = sbs. n. vită pusă la frigăre, vită friptă în țeapă, friptură.

friptură-uri = sbs fem. friptură.

friștūiri (friștuēscu -il) = vb. a lovi în ceva producând sgomot, a biciui.

friștuit = adj. biciuit.

frișăști = adv. frățește: *griă frișăști* (vorbește frățește).

fritio -ți = sbs. masc. frățior.

frișliia -lii = sbs. fem. frăție.

frōnim = adj. blând, domol.

fructu -ti = sbs. n. fruct.

frumă -mi = sbs. fem. părul ce iese la obiectele de lână, după ce au fost puse în piuă.

frunimeăță -eți = sbs. fem. blăn-dețe, purtare bună, minte, înțelep-ciune.

frundiă -dzi = sbs. fem. grije: *am mălti frundiăzi* (am multe griji).

frundixiri (frundixescu -siil) = vb. a îngrijii, a avea grije, a purta grije: *frundixi măltu tri tini* (am îngrijit prea mult de tine).

frundixit = adj. îngrijit.

frundzāmi -ni = sbs. fem. mulțime de frunze, frunziș: *mi ascumșu tu frundzāmi* (m'am ascuns în frunziș).

frundzōs = adj. cu frunze, frun-zos.

ftexim -mi = sbs. n. greșală: *am un ftexim* (am o greșală).

ftiliu -lii = sbs. n. vezi *ftiliu*.

ftinā -ni = sbs. fem. țucal.

ftina -i = sbs. fem. bucată de lemn în formă de (Y) care se pune la cicric.

ftixiri (ftixescu -ii) = vb. a greși, a fi de vină: *ftixi, iartă-mi* (am greșit, iartă-mă).

făcăt = adj. greșit, păcănit.
făcătă = adj. sărac.
făcătămă -ni = sărăcime.
făcătăscu = adj. sărăcesc.
făcătăchă -ohă = sbs. fem. sărăcie.
făcătă -ni = sbs. fem. locul unde s'a făcut foc altădată și se află cenușe.
făcătă = adj. fudul, mândru: *om fudul* (om mândru).
făcătă -ți = sbs. fem. fudulie, mândrie, trufie.
făcătăchă -ohă = sbs. fem. vezi *făcătăchă*.
făcătă = (făcătăscu -lii) = vb. a se fuduli, a se mândri, a se făli: *nu ti făcătă ahîndu* (nu te mândri atâta).
făcătă = adj. fudulit, care se mândrește.
făcătă (fug, fudzil) = vb. a fugi, a se duce, a plecă: *nî fudzil mindea* (mi-am pierdut mințile).
făcătă -dză = sbs. fem. fugă, plecare: *dă fuga acăsa* (fugi acasă).
făcătă (fug, fudzil) = vb. a fugi, a fugări.
făcătă = adj. care a fugit, a plecat, fugărit, fugar.
făcătă -oari = sbs. n. caiet de in, faior: *pătru făcătă tărșu* (am tors patru faioare).
făcătă = vezi *făcătă*.
făcătă -ți = sbs. n. schioapă: *un făcătă di mări* (mare cât o schioapă).
făcătă -ți = sbs. fem. bășică: *scosșu făcătă tu mîndă* (am scos bășici la mână).
făcătă (făcătăchă -cai) = vb. a se bășica: *nî si făcătă mîna* (mi s'a bășicat mâna).
făcătă = adj. bășicăt.
făcătă -uri = sbs. n. furni; fig. iluziune, cu furnuri, fumuros, protentiv: *om cu făcătă* (om cu iluzii, cu protentiv); *făcătă di ugăc* (făcătă);

dă-ni un fum (dă-mi o țigară, tutun).
făcătă -li = sbs. fem. familie, copiii unei case, numărul familiilor aparținând unui sat, unui celnic, apoi cătun, colibe: *mi duc la făcătă* (mă duc în cătun, la colibe); *om cu făcătă* (om cu copii).
făcătă = adj. cu familie, cu copii.
făcătă = adj. fometos.
făcătă -di = sbs. fem. canaf, moț, rozeta, fundă: *ciciulă cu făcătă* (fes cu canaf).
făcătă -uri = sbs. n. fund: *făcătă di cizăni* (fundul cazanului); *făcătă amărălei* (adâncul mării).
făcătă (fundăscu -sii) = vb. a înfrunzi (arborii), a se acoperi cu frunze: *făcătă arburi* (au înfrunzit arboreii).
făcătă = adj. înfrunzit, acoperit cu frunze.
făcătă = adj. tufos, stufos.
făcătă -ni = sbs. fem. fune, frânghie, ștreang (făcut din lână); exprimă și ideea de continuare: *făcătă s'duți* (vorbește mereu).
făcătă -ri = sbs. masc. hoț, fur, tâlhar: *făcătă din afoară* (hoț de codru, haiduc); *făcătă cu pudinați* (hoțoman); *făcătă în* (hoț mare).
făcătă -ni = sbs. fem. hoție, mulțime de hoți.
făcătă (făcătă -ai) = vb. a răpi, a fură, a se furișă, a fugi pe furiș: *s'făcătă de acasă* (s'a furișat de acasă).
făcătă = adj. furat, răpit, hoțit, furișat.
făcătă -ți = sbs. fem. furcă (unealtă de tors, de strâns fărul): *făcătă ti furcă* (stăruie mult, insistă mult).
făcătă (făcătăscu -sh) = vb. a se supăra, a se mânia, a se irita: *măltă s'făcătă* (prea mult s'a iritat).
făcătă = adj. supărat, mâniat, iritat.

furculiță -ți=sbs. fem. furculiță:
furculiță de asimi (de argint).

furduiri (furduescu -ii) = vb. a umblă mișcându-și corpul întreg; fig. a se mândri, a se fuduli,

furdui=adj. care umblă mișcându-se; fig. care se mândrește.

furuncul -eali=sbs. n. furuncul; sinon. *sfurunfel*.

furésou=adj. hoțesc, haiducesc, tâlhăresc: *loc furésou* (loc bun pentru hoți).

furi-oă = conj. dacă, de: *furi-oă vrei yinu* (dacă vrei vino). Mai sunt și formele *furcă* și *fucă*.

furidzină -ni = sbs. fem. funingine; sinon. *fumuri dit ugeac*.

furim-oă = vezi *furi-oă*.

furlichia -ohi=sbs. fem. hoție, tâlhărie, haiducie.

furnigă -dzi = sbs. fem. furnică: *furnigă cu peani* (furnică cu aripi); *nî imnă furnidei, furnidei tu trup* (Imi trec fiori prin corp). Mai e și forma *furică*.

furnigami -ni = sbs. fem. mulțime de furnici.

furnigi-geadzî=sbs. masc. care ține un cupotr.

furnu (fur) -uri=vezi *cireap*.

furniă -ii = sbs. fem. pricină, cauză, motiv, acuză: *nî-arcără furniă* (m'au acuzat)

furțată -ti = sbs. fem. putere mare, forță mare.

furtiă -ii = sbs. fem. sarcină, povară, încărcătură: *furtiă di pâlîi* (sarcină de paie); *nî si feați furtii* (a stărut prea mult); sinon. *förtumă*.

furtu -uri = sbs. n. hoție, furțișag, furătură, tâlhărie: *bineadză cu furtul* (trăește din furțișag).

furțuiri (furțuescu -ii) = vb. a se mâniă, a se irită, a se supăra tare.

furțuit = adj. supărat, mâniat, iritat.

furtună -ni = sbs. fem. furtună,

vijelie, viscol și idea de repeziciune: *dă-ti furtună* (du-te repede).

furtunăt=adj. bătut de vijelie, furtună; fig. nefericit, nenorocit: *s' furtunătlu ameu di birbăt nu s'viadi* (și nefericitul meu de bărbat nu se vede).

furtutiră -ri = sbs. fem. prop-teală, furcă de încărcat un animal.

fus -si=sbs. n. fus și idea de subțire: *cioări ca fusi* (picioare subțiri).

fusăr -ri = sbs. masc. care face fuse.

fuşoa -ti = sbs. fem. bășică, bulbuc (bășică de apă): *fuşti di sipuni* (clăbuc de săpun); *fuşca a chişătlu* (bășica udului).

fuşoată = vezi *fultac*.

fusollbră -ri = sbs. fem. bășică ce se ridică, când apa e agitată: *fuscilbră di sipuni* (clăbuc).

fuşechiă -ohi = sbs. fem. fișic, cartușe.

fuşioliohiă -ohi = sbs. fem. cartuşieră.

fustă -ti = sbs. fem. fustă, cătrintă.

fustani -ni = sbs. fem. rochie: *fustani di sirmă* (rochie de mătase).

fustanelă -li = sbs. fem. haină de pânză cu creștături, fustanelă: *poartă fustanelă* (poartă fustanelă).

fuşti = sbs. pl. lovituri cu bastonul, palme: *li trăpşu doani fuşti* (i-am tras două palme).

futeari (fut, futul) = vb. a fute.

futeală -ii=sbs. masc. futăcios, care e prea curvar.

futuṛăf -hi = sbs. masc. fotograf.

futuṛafilia -li = sbs. fem. fotografie.

futuṛifisiri (futuṛifisescu -sî) = vb. a fotografia, a poza.

futuṛifisit=adj. fotografiat, pozat.

futut = adj. futut; fig. păcălit.

G. g.

g = una din literele alfabetului.
gădzămôitû = adj. gârbovit, coșoșat, căzut : *adunăt gădzămôitû* (gârbovit).

găida-dzi = sbs. fem. cimpoi : *gincăi cu găida* (am jucat cu cimpoiul).

găie-ăli = sbs. fem. cioară, femeie care strigă mult : *găie mări* (găițișoară).

gailë-ledzi = sbs. masc. grije, păș, necaz : *n'am gailë tri tîni* (nu-mi pasă de tine).

gal = adj. negru deschis : *mulă gală* (catâr negru deschis).

gălbin = adj. galben, palid : *hîi gălbin* (ești palid).

gălbînă-ni = sbs. fem. monedă de aur, liră turcească : *dă-ni două gălbîni* (dă-mi două lire).

gângur = adj. culoarea între verde și negru : *lînă gângură* (lână verde-neagră).

gărdu-uri = sbs. n. gard, îngrădire din ori și ce.

gav = adj. orb : *om gav* (om orb).

gavran-ni = sbs. masc. specie de corb mare (la Ohrida).

găvruțlani = sbs. masc. brânză uscată.

gavumără-ări = sbs. fem. orbie.

gaz-uri = sbs. n. gaz, petrol.

gazetă-ti = sbs. fem. ziar, jurnal, gazetă.

gazônă-ni = sbs. fem. fel de ghiață sau zăpada ce se prinde iarna de ramurile arborilor.

geaba = adv. gratis, degeaba.

geală = sbs. fem. femeie ursuză, artăgoasă.

geam-uri = sbs. n. geam, sticlă.

geambăz-ji = sbs. masc. geambăș, samsar de cai.

geamfesi-uri = sbs. fem. stofă de mătase, geamfez.

geamgi-ladzi = sbs. masc. geamgiu, care pune geamuri.

geână-ni = sbs. fem. vezi *deeană*.

geanabët = adj. rău, răutăcios.

geandăr-ri = sbs. masc. jandarm.

ghelă-li = sbs. fem. mâncare, bucate : *avem două gheli* (avem două mâncări).

ghelindu-di = sbs. n. glob, ori ce obiect rotund.

ghes = adj. roșcat : *capră ghesă* (capră roșcată); expres : *ă adră ghêsă* (a scrintit-o).

ghesucănut = adj. alb-roșcat, alb amestecat cu roșu : *capra ghesucănută* (capră albă roșcată).

ghidëri-ri = sbs. fem. nenorocire : *vidzui mări ghidëri* (am văzut mare nenorocire).

ghilindiri (ghilindescu-il) = vb. a rostogoli : *mi ghilindîi di pri mûnti* (m'am rostogolit de pe munte).

ghilindit = adj. rostogolit.

ghimță-ti = sbs. fem. ginte, nație : *hîu di ghimtea armînească* (sunt de nație română).

ghinea și ghineăță = sbs. fem. binele, fericire : *am ghineăță* (sunt bine, fericit).

ghinëri-ri = sbs. fem. caro, la joc.

ghini = adv. bine : *mi duc ghini* (mă duc bine); expres : *li dzîșă ghini-vinîră* (l-am salutat).

ghiniteăță-țîuri = sbs. fem. binele, salutări : *f'adûșu ghiniteățî di la sôu-ți* (ți-am adus binețe, salutări dela rudenia ta).

ghintana-ni = vezi *dintană*.

ghinuirî (ghinuescu-il) = vb. a întreba și a răspunde întreținându-se de sănătate.

ghioc-ți = adj. alb, sur : *cal ghioc* (cal sur).

ghiòli -li = sbs. fem. baltă mare : *ghiòli cu pèsti* (baltă cu pești).

ghiòn -nii = sbs. fem. graur (pa-sere).

ghiòn -urî = sbs. n. piele ce se pune dedesubtul încălțămintelor.

ghirghină -ni = vezi *virghiră*.

ghirghir -e = sbs. n. vas de tî-nichea cu fundul 'gaurit pentru stră-curare ; străcurătoare.

ghirită -ti = sbs. fem. boală de ochi.

ghiriz -urî = sbs. n. canal de scurgere.

ghiulă -edzi = sbs. masc. ghiulea, bombă.

ghiumăciù -urî -loi = sbs. n. cană de aramă pentru apă, cofeiu e aramă.

ghiumi -ni = sbs. fem. ghium, vas de aramă pentru cărat apă.

ghurdani -ni = sbs. fem. ghior-dan, colan, salbă la gât.

ghurultă -ii = sbs. fem. gâl-ceavă, sgomot, ciorovăială.

ghiștă -ti = sbs. fem. palmă la ceafă : *mi-agudî ună ghiștă* (m'a lăvit o palmă la ceafă).

ghustireauă -ei = sbs. fem. lo-vire cu palma la ceafă.

ghuzdani -ni = sbs. fem. ghioz-dan, portofoliu.

ghiză = sbs. fem. urdă, jintiță : *pită di ghiză* (plăcintă cu urdă).

ghiză -ădzi = sbs. masc. amendă : *am ghiză* (am amendă).

ghizapi -ohi = sbs. fem. ghezap, acid sulfuric, apă tare.

ghizreauă -ei = sbs. fem. locul la stână unde se fierbe zărul pentru a se scoate urdă.

giadăt -ei = sbs. fem. șoseă : *vîniu giadăea* (am venit pe șoseă).

giambăș = sbs. masc. saltimbac, acrobat.

geamlechiă -ohi = sbs. fem. geam-lăc : *săla cu geamlechiă*.

gibgeu -i = sbs. masc. păducel, gheorghin (arbust spinos).

gibur = adj. alb amestecat cu negru, sur.

gidlif -ihi = sbs. fem. cadaif.

gidliceari (gidlic -cal) = vb. a gădili : *mi gidlică* (mă gădile) ; sinon. *gidilari*.

gidliceat = adj. gădilit.

giginiar (adj. găunos, poros, sbăr-giginiôs) cit, cu pete pe față : *chiatră giginioasă* (piatră poroasă) ; *giginios la față* (sbărcit).

gigirată -ți = sbs. fem. baligă de capră, căcărează.

gigoacă -ni = sbs. fem. gogoășe, învelișul gândacului de mătase ; si-non. *cucullă*.

gigur -ri = sbs. masc. țap jugă-nit (Carajani).

giiarnuș = vezi *aredpini*.

gidigi -ladzi = sbs. masc. cim-poier, care cântă din cimpoiu.

gilbădză -zi = sbs. fem. gălbează : *oili au gilbădză* (oile au gălbează).

gilbigios = adj. cu gălbează, gâl-begit.

gilbinari -ări = sbs. fem. gălbi-nare, boala care dă culoarea gal-benă a pielii.

gilbineăță -ți = sbs. fem. gălbe-neală și gălbinușul oului.

gilbiniri (gilbinescu -ii) = vb. a îngălbeni, a deveni palid : *gilbiniră frînzili* (au îngălbenit frunzele) ; sinon. 'ngilbiniri.

gilbinit = adj. îngălbenit, care a devenit palid.

gilbinitură -urî = sbs. fem. ma-teria galbenă ce varsă cineva.

gilbinior = adj. gălbior, gălbuiu : *lilici gilbintoară* (floarea gălbioară).

gilbinos = adj. care e galben, gălbiniu.

gilbinuș = adj. gălbuiu : *gilbină gilbinușă* (găină gălbuiu).

gilboniu -ni = sbs. masc. pepene

galben : *micăi gîlbônîu* (am mâncat pepene galben).

gîleată -ți = sbs. fem. găleată, hîrdău, ciutură și un vas înconjurat cu flori, cu obiecte de argint, făcut de către fete în ajunul sărbătorii Nașterii Sf. Ioan (24 Iunie.)

gîlep -uri = sbs. n. ceea ce se plătește Statului pentru vite, oierit : *5 aslani gîlep tri'ună odie* (5 plăști oierit pentru o oaie).

gîlepoi = sbs. masc. strîngător de oierit, saeگیu : *vinîră gîlîpciăzlii* (au venit saeگیii).

gîlit = adj. negru de tot, negru închis : *cireasă gîliță* (cireașe neagră); sinon. *liț*.

gîliri (gălăscu -il) = vb. a se însenina : *gîli afoară* (s'a înseninat afară).

gîlit = adj. înseninat, senin.

gîlit -uri -iti = sbs. n. săgeată și razele soarelui : *gîlitile cideură, nu putură s'pîtrundă* (săgețile au căzut, n'au putut pătrunde); *gîliturile a sôrlii apîrnîră s'yilicăsă* (razele soarelui au început să strălucească).

gîliat -ți = s. masc. gâde, calău : *ca gîliat făfi* (face ca un calău).

gîlină -ni = sbs. fem. găină : *gîlina ouă* (găina a ouat).

gîlinări (gîlinări) = vb a găina.

gîlinat = adj. găinat.

gîlinat (gîlinat) -ți = sbs. masc. găinat : *gîlinat di gîlină* (găinat de găină).

gîlinușă -și = sbs. fem. găinușe, constelațiunea pleiadelor; sinon. *pîrîă*.

gîmiă -li = sbs. fem. moschee.

gîmila = vezi *cimilă*.

gingiă -li = vezi *deindeiă*.

ginguripsiri (ginguripsescu -sîl) = vb. a deveni verde-negru, a colora în verde-negru.

ginguripsit = adj. colorat în verde-negru.

gioc -uri = sbs. n. joc, horă, petrecere : *mine avem joc* (măne avem horă); *nu mi-artsești jocu* (nu-mi place jocul). La Gopeși mai e și forma *joc*.

gioc -uri = sbs. n. vezi *talăgan*.

giocă = sbs. fem. constelațiune.

giobii = sbs. fem. Joi (zi) : *giobii mări* (Joi în săptămăna patimilor).

gionar și gioneali = adj. voinic; vezi *gioni*.

giôni (jôni) = adj. june, tănăr, brav, voinic : *hiu giôni* (sunt voinic, brav); *multări giôand* (femeie tănără).

gîrbă -bi = sbs. fem. taler pentru pisat strugurii, hîrdău, cadă.

gîrbăci -ăci = sbs. fem. gîrbaciu, biciu mare.

gîrbuv = adj. gîrbov, cocoșat.

gîrdăliu -lii = sbs. n. cîrd, ceată, mulțime : *gîrdăliu di porți* (mulțime de porci).

gîrdină -ni = sbs. fem. vezi *gîrdină*.

gîrdinai -oi = sbs. fem. grădinuță.

gîrgilian -ni = sbs. n. gătlej : *mi dădri gîrgilianu* (mă doare gătlejul); sinon. *gîrginar*.

gîrginar = vezi *gîrgilian*.

gîrimă -edzi = sbs. masc. amendă : *pițit mări gîrimă* (am plătit mare amendă).

gîrimîțiri (gîrimîțescu -țil) = vb. a amendă : *mi gîrimîți pîndărtu* (m'a amendat păzitorul).

gîrimîțit = adj. amendat.

gîrnuțari (gîrnutěz -al) = vb. a deveni granulos, cu bube.

gîrnuțat = adj. granulos, cu bube.

gîmărtu = adj. generos, darnic : *armînu iăsti gîmărtu* (Romănu este generos).

girnişor-oari = sbs. n. porumb, păpuşoiu.

girnu = vezi *grin*.

girnuţ-uţi = sbs. n. grăunte, bobită, bubă : *girnuţlu aţel băntu* (bubă rea şi periculoasă); *girnuţ di grin* (grăunte de grâu); *girnuţ di auid* (bobită de strugure); *girnuţ di sim-nieamă* (bucătică de tămâie).

girnuţos = adj. granulos, bubat (plin de bube).

girvellü = vezi *grivellü*.

giscă-ti = sbs. fem. găscă, găscan : *giscă măscură* (găscan).

giubê-bedzi = sbs. masc. giubea, haină pusă deasupra.

giucări (gioc -giucâl) = vb. a (se) jucă, a petrece; fig. a păcăli: *li-u giucâr la gioc* (l-am păcălit la joc); expres.: *l'giocă pri tîpsii* (a chinui pe cineva, a turmentă).

giucât = adj. jucat; fig. păcălit.

giuirealiă-li = sbs. fem. jucărie, lucru de nimica.

giudet-ţuri = sbs. n. tribunal, autoritate : *cum va o află giudêflu* (cum o va găsi tribunalul).

giudicări (giudic -cal) = vb. a judecă, a chibzui, a reflectă, a (se) certă : *nu giudicâ* (nu judecă); *l'giudicâ mîltu* (l-am certat prea mult).

giudicât = adj. judecat, chibzuit, reflectat, certat, dojenit.

giudicată = sbs. fem. judecată, chibzuială, reflexiune.

giudiri (giudescu -ii) = vb. a se bucura : *mîltu mi giudîr* (prea mult m'am bucurat).

giug-uri = sbs. n. jug, şir de munţi, suiş : *calu giôni tu giug s'cunoaşti* (calul voinic la suiş se cunoaşte); expres.: *li bigâră giuglu* (l-au căsătorit).

giugia-lani = sbs. masc. om de statură foarte mică, pitic : *hiî giugia* (eşti pitic).

giugliă-li = sbs. fem. pereche :

ună giugliă di boi (o pereche de boi).

giumbă-bi = sbs. fem. excrescenţă, umflătură, gălcă; sinon. *şuşcă*.

giumbuşî-şî = sbs. fem. banchet, ospăţ : *mări giumbuşî* (mare banchet).

giumindâni-ni = sbs. fem. pieptar ţărănesc de lână cu gaitanuri, ilic, mintean.

giumitâti-âţi = sbs. fem. jumătate : *pi giumitâti* (pe jumătate).

giunâmi-ni = sbs. fem. voinicie, bravură şi mulţime de tineri, voinici : *mări giunâmi aspûsi* (mare bravură a arătat).

giunătio-uri = sbs. n. bravură, voinicie.

giune(ă)pini-ni = sbs. masc. ienupăr, jneapăn : *arşu un giuneă-pini* (am ars un jneapăn).

giunescu = adj. voinicesc, vitejesc.

giuneată-ţi = sbs. fem. juneţe, bravură, voinicie, vitejie : *feciul mulţi giunetî* (am făcut multe bravuri).

giunglună-nni = sbs. fem. floare înaltă şi roşie.

giunglunâr-rî = sbs. masc. găinuşe (insectă); sinon. *zingînâr* : *aci-ţâră giunglunârli s'iasă* (au început să apară găinuşile).

giungliări (giungliedz -liat) = vb. a avea junghiuri, a simţi durere la burtă : *mi giungliedzâ* (am junghiu).

giungliat = adj. cu junghiuri, care are durere la burtă.

giungliu-uri = sbs. n. junghiu : *mi-acîţî giungliul* (m'a apucat junghiu).

giungu-dzi = sbs. masc. junc, viţel tânăr.

giunöplu-li = sbs. masc. tânăr voinic, junc : *mări un giunöplu* (a murit un tânăr voinic).

giuphanê-edzi = sbs. masc. lo-

cul unde se conservă munițiuni, arsenal: *se-ârși giuphanêlu* (a ars arsenalul).

giurări (giur-ral) = vb. a jură: *giurăt că va yin* (am jurat că voi veni).

giurăt = adj. jurat.

giurăt-uri și **giurătio-uri** = sbs. n. jurământ: *feciu giurăt* (am făcut jurământ).

giurgiană-ni = vezi *dîndînd*.

giusta = adv. just, tocmai: *giusta ti plîti* (tocmai te-am plătit).

giuvaîrgi-ladzî = sbs. masc. giuvaergiu, bijutier.

giuvăiri-ri = sbs. fem. giuvaler, piatră scumpă, bijuterie.

giuvăpi-ohi = sbs. fem. răspuns.

givusiri (givusêscu-sii) = vb. a orbi: *givusit* (am orbit).

givusit = adj. orbit.

glar-ri = adj. nebun, prost, fără minte, neghiob, imbecil: *te glar hit* (ce nebun ești).

gilbă-bi = sbs. fem. greblă (unealtă de săpat).

gliciri (glicêscu-li) = vb. a înghiți pe neresuflete, a înfulcă, a hăpăi: *gliciri mărul* (am hăpăit mărul).

glicit = adj. înghițit pe neresuflete, înfulcat, hăpăit.

glimi-ni = sus. fem. vezi *lgâmi*.

glinrêscu = adj. prost, nebunesc.

glinriliă-lli = sbs. fem. nebunie, prostie, neghiobie: *mări glirimi âri* (are mare nebunie).

glirimi-ni = vezi *gliriliă*.

gliriri (glinrêscu-rii) = vb. a înnebuni, a se prosti: *s'gliri* (s'a prosti).

glirit = adj. înnebunit, prostiț.

gliviniă-li = sbs. fem. chepeng.

gliaciū = sbs. n. unealtă cu care se fac copce.

gliem-ami = sbs. n. ghem; la pl. *gliami* (cu înțeles de multime, multe lucruri la un loc): *prunili*

suntu gliami (prunele sunt multe la un loc).

gliet-eați = sbs. n. îngheț, frig mare, ghețuș, ghețare, răceală; fig. flor.: *gliet iâsti afodră* (frig e afară); *âpa iâsti gliet* (apa e rece); *gliet ni tricū prit inimă* (un flor mi-a trecut prin inimă).

glinâr-ri = sbs. masc. lin (pește).

glinări = vezi *glininări*.

glinat = vezi *glininăt*.

glină-dî = sbs. fem. ghindă (fructul stejarului): *am glină-dî adunătă* (am strâns ghindă).

glinădură-uri = sbs. fem. ghindură, glandă, gâlcă: *am glinădură la gâși* (am gâlcă la gât).

glinăduri-li = sbs. fem. loc plin de ghindă, ghindură multă.

goadă-dzi = sbs. fem. lovitură, izbire: *ni feaști nă goadă* (m'a lovit).

gof-goaf = sbs. n. șold, partea corpului omenesc unde se îmbucă coapsa.

gof = adj. găunos, scorbuos: *mîscăud goafă* (măseă găunoasă).

gofi-ni = sbs. fem. fel de ghetă.

gol = adj. gol, golan, vid, deșert; la pl. *goali* (mofturi, fleacuri): *tali multi goali* (vorbește multe mofturi); *am ună cărți goaldă* (am numai o carte).

golina-ni = sbs. fem. deal, colină fără arbori, goală de tot.

gongulă-li = sbs. fem. plantă cu grăunțe negre, care crește în grâu, neghină.

gornă-ni = sbs. fem. șigună neagră: *purtăm gornă* (purtăm șigună neagră).

gôrțu-ți = sbs. masc. păr (pomul).

gôrțu-ți = sbs. n. pară (fructul părului).

grad-dî = sbs. masc. grad, termometru.

grăiū-iri = sbs. n. vorbă, cu-

vânt: *in grăii-mări* (serviciul di-
vin ce se oficiază în prima Dumini-
cească a Paștilor).

grăniță -ți = sbs. fem. graniță,
hotar.

grăsă = adj. gras: *cărni grasă*.

grăsi -si = sbs. fem. gresie (pia-
tră de ascuțit).

grăță = vezi *grieață*.

grem -uri = sbs. n. loc prăpă-
țios, abrupt: *hoară 'ndră grem* (sat
lângă loc prăpățios).

grădă -dzi = sbs. fem. grindă:
casă cu grădă (casă cu grinză).

grăi -uri = sbs. n. leșin: *nă yini
grăi* (îmi vine leșin).

grău = adj. greu, dificil: *mullări
grăuă* (femeie borțoasă); *lingoări
grăuă* (boală periculoasă); *lugurii
grăuă* (obiect foarte frumos); *nă
yini grău* (îmi vine leșin); *grăli
sântu zednili* (insuportabilă e străi-
nătatea).

grăuș = sbs. masc. arbore care
seamănă cu bradul, dar lemnul său
e foarte greu, de unde și numele lui.

gribă -bi = vezi *dzugrână*.

gribă -li = sbs. fem. pieptene cu
dinți mari; sinon. *discicitor*.

gribos = adj. gârbov, cocoșat.

gribuiri (gribuescu -li vb. = a se
gârbovi, a deveni cocoșat: *mullu
gribu* (s'a prea gârbovit).

gribuit = adj. gârbovit, cocoșat.

grădină -ni = sbs. fem. grădină:
casă cu grădină.

grădinăr -ri = sbs. masc. grădinar.

grieață -ți = sbs. fem. desgust,
dificultate, greutate, leșin: *aduchescu
grieață* (simt greutate); *nă-yini gri-
eață* (îmi vine leșin); *nă-u-grieață
s'ti ved* (mă desgust a te vedea).

grij -uri = sbs. n. buturugă de
pin, brad; expres.: *cap di grij* (cap
greoiu).

grin -uri -ini = sbs. n. grâu: *grin
albu* (alac); *grin arș* (grâu roșcat);

grin di'mbirfiri (colivă); pl. *grinți*
(țarine semănate cu grâu); expres.:
li-micăm grăulu (a murit).

grinăță -ăți = sbs. fem. turtă de
grâu: *căpșu ună grinăță* (am copt
o turtă de grâu).

grindină -ni = sbs. fem. grindină,
piatră: *da grindină* (cade piatră).

grindinări (grindinędz -nal) = vb.
a bate grindină, a albi bine ru-
fele (albiturile): *s'grindinără stră-
niile* (s'au albit hainele).

grindinat = adj. bătut de grin-
dină, albit bine (la rufe).

grinut -uți = vezi *girnuf*.

griri (grăscu -li) = vb. a grăi, a
vorbi, a striga, a chema: *li griri s'yind*
(i-am strigat să vie); *cum fi grescu*
(cum te cheamă).

grislo = adj. grăsuliu, durduliu:
feată grisică (fata durdulle).

grisimi -ni = sbs. fem. grăsimi.

grști = vezi *schivali*.

grit = adj. chemat, strigat.

grită -ți = sbs. chemare, poftire:
di doadă ori grită nu voiă (nu vreau
chemat de două ori); *cu grita nu-s
făși lucru* (cu chemarea nu se face
treabă).

griveliu -li = sbs. masc. graur
vânăt-negricios sau negru presărat
cu picături albe.

groapă -ohi = sbs. fem. groapă,
mormânt: *li adrăm groapa* (i-am
făcut groapa).

gros = adj. gros, țaran care pri-
cepe cu greu: *om gros* (țaran); *cap
gros* (care pricepe cu greu).

grozdavên = adj. grăsuliu, dur-
duliu.

grumădz (grumáz) -uri = sbs.
n. grumaz, anghină (boală): *di gru-
mădz mulți ficiôri muriră* (de an-
ghină mulți copii au murit).

grumur -ri = sbs. n. stog, gră-
madă: *grumur di leamni* (stog de
lemn).

grândă-dsi = sbs. fem. grunț, bucată: *grândă di săkari* (grunț de zahăr).

grâniă-uri = sbs. n. bărbie: *grâniă gurgulitòs* (bărbie rotundă).

grup-uri = sbs. n. grop (de bani).

grupăr-ri = sbs. masc. care sapă groapă, cioclu: *grupăriu adră groapa* (cioclu a făcut groapa).

gruplăti-ti = sbs. fem. loc cu gropi, morminți, gropniță.

guăliă-lil = sbs. fem. găoace de nucă, de ou.

gubè-edzi = sbs. masc. obiect de argint ce-l purtau odată Româncele la cingătoare, boltă, cubeă, cupolă.

gudliăr = adj. căruia îi place desmierdarea, îi plac complimentele.

gudliărou = vezi *gudliăr*.

gugeăbaș-și = sbs. masc. primar: *gugeăbaș tu hoără* (primar în sat).

giufoartică-ți = sbs. fem. urechelniță (insectă a cărui abdomen se termină în cărlige în formă de clește).

gugoș-ășe = sbs. n. glonț: *l'pliquiră cu gugòș* (l-au rănit cu glonț).

gugùoi (gugùfoă) = sbs. fem. gunguscică (pasere).

gugùoită-oi = sbs. n. cocean, știulete: *gugùoiă di măsur* (știulete de porumb).

gugùfoă-oi = sbs. fem. vezi *gugùoi*.

guguliănă-ni = sbs. fem. ciuparcă de băligar: *adunăt guguliani* (am strâns ciuperci de băligar).

gugurări (gugurèdz-ral) = vb. a giugiuli, a gongoni, a gungură: *gugurădză niicu* (gongonește micul).

gugurăt = adj. care giugiuleşte, care gongonește.

gugurèolă-ocoi = sbs. n. fructul platanului.

guliolăni-ni = sbs. fem. goli-ciune.

guliri (gulèscu-ii) = vb. a goli, a vidă: *gulit căpa* (am golit paharul).

gulișan-ni = adj. gol, golaș, fără haine: *păllū gulișan* (pasere golașe).

gulișnări (gulișnèdz-naï) = vb. a despoia, a luă, a ridică veșmintele, a se desbrăcă, a se lăsa gol: *l'gulișnără* (l-au despoiat).

gulișnăt = adj. despoiat, desbrăcat, lăsat gol.

gulit = adj. golit, deșertat.

gumarădă-dsi = sbs. fem. grămadă de pietre strănse, stog de pietre strănse într'un ogor.

gumoliu-oalii = sbs. n. grămadă, bulgăre, cocoloș: *gumoliu di neaună* (cocoloș de zăpadă).

guneală = vezi *sărică*.

gură-ri = sbs. fem. gură, vorbă: *gură dulfî* (afabil); *gură aspărtă* (rău de gură); *di gură-gură* (dela om la om); *ări gură bână* (vorbește bine); *gură-hâni* (care nu ține secret); *șburăscu gură cu gură* (vorbesc între patru ochi); *l'nelișu gură* (a reduce la tăcere); *l'i-si-lăă gură* (a amuți); *nu ti săturî di gură* (nu te sature de vorbă).

gurgulidzări (gurlidzări) = a bulbuci (lichidul), a forfoti, a chiorăi (mațele): *nă gurleădză mășile* (mi chiorăe mațele).

gurguliăt și gurgulitòs = adj. rotund, rötunjit: *chiătră gurgulităt* (piatră rotundă).

gurguliu-li = sbs. n. gurguiu: *armasi cu ali stămna gurguliu* (a rămas cu gurguiul uleiului).

gurgulitū-li = sbs. n. un ce rotund, cocoloș de carne, gălușcă, petricică rotundă (la Gopeși).

gurțiță-ți = sbs. fem. gârbiță (gropița de după ceafă).

gurlidzări = vezi *gurgulidzări*.
gurliri (gurlăscu -li) = vb. a grohăi (porcul): *te gurlăști porcui* (ce grohăe porcul).

gurlița -ți = sbs. fem. gușter (boală de grumaz la vite și mai cu samă la porci), brâncă la porci, grumăzare.

gurnilri (gurnăscu -il) = vb. a grohăi: sinon. *gurliri*.

güşă -și = sbs. fem. gătul întreg, gât: *güşă di yilii* (gătul sticlei); expres.: *mi luă pri güşei* (m'a nenorocit); *și-luă güşa* (s'a dus, a distrut).

güşün -ni = sbs. masc. scormonitor, scrutător, scotocilă.

güşunipsiri (güşunipsăscu -il) = vb. a scormoni, a răscoli, a scotoci, a scociori.

güşunipsit = adj. scormonit, scotocitor.

güştur -ri = sbs. masc. gușter: *güştur viardı* (gușter); *güştur s'feâți* (a devenit verde, a se necăji tare).

güşturări (güşturêdz -raf) = vb.

a se purtă rău, a fi răutăcios, a se supără tare: *s'güştură* (s'a supărat).

güşturăt = adj. care se poartă rău, înrăutățit, supărat, necăjit.

güşturiță -ți = sbs. fem. șopărlă; fig. om șiret.

güşuri (güşuăscu -il) = vb. a tăia o parte din gât la peștișori, a tăia capul, a gătui, a decapita: *lă güşuri* (l-am decapitat).

güşuit = adj. decapitat, cu gătul tăiat.

gutâni -nii = sbs. masc. gutuiau (arbore).

gutâniă -nii = sbs. fem. gutuie: *gutâniă friptă*.

güvä -vi = sbs. fem. gaură, gaunășitură, infundătură, cavernă: *güvä mări* (gaură mare).

güvileâci -ci = sbs. fem. orificiul, gaura anusului, găoază.

güvuzdêliu -li = sbs. masc. țăpuș de scaiete.

güvözü -jdi = sbs. masc. cuiul ce se pune la potcoavă, cală.

Γ. γ.

γalöui -nii = sbs. fem. sticlă de două ocale și jumătate.

γangi -angi = sbs. fem. vezi *cângiă*.

γar -ri = sbs. n. salamură.

γavru -ri = sbs. masc. carpen: *lemni di γavru* (lemne de carpen).

γermu -nii = sbs. masc. vierme: *γermu di cüfal* (vierme care roade lemnul, cariul); expres.: *arı γermu la cur* (a fi neastămpărat).

γiäcä (γiäcä) -ți = sbs. fem. iacă, guler dela haine.

γiahnö -edzi = sbs. masc. iahnie, carne tăiată bucățele și cu ceapă.

γiäma -ni = sbs. fem. jaf, iamă, pradă: *l'feâțirä γiäma* (l-au jefuit).

γiämbula -li = sbs. fem. velință de păr de capră; sinon. *säemä*.

γiangim -ni = sbs. fem. incendiu: *mărea γiängini n'arsi* (marele incendiu ne-a ars).

γianitar -ari = sbs. masc. om rău, zurbagiu.

γiär -ir = sbs. masc. idrargir, mercuriu, argint viu; expres.: *γiäryir s'ti făți* (să dispari, să piei); *γiäryir tu püngä* (să nu-ți rămăie nici o lăascaie în püngä).

γiar -iriu = adj. ca de mercuriu, argintiu.

γiäspi -ohi = sbs. fem. viespe; fig. femeie răutăcioasă: *hiä γiäspi* (ești foarte răutăcioasă).

ȳiãta -ȳi = sbs. fem. viață, traiu; sinon. *bândă*.

ȳiãtru -ri = sbs. masc. medic, doctor: *ȳiãtru dũ Vlahiã* (medic din România).

ȳioã -adzĩ = vezi *ȳioã*.

ȳioũ -oi = sbs. masc. vitã care merge înainte cu talanga de gât, clopotar: *chirdũt ȳiclu* (am pierdut țapul clopotar).

ȳiãr -ri = sbs. masc. vier, care cultivã viia.

ȳiftãliã -lii = sbs. fem. țigãnie.

ȳiftãscu = adj. țigãnesc, prost de tot.

ȳiftãchioã -ohi = vezi *ȳiftãliã*.

ȳiftu -ȳi = sbs. masc. țigan, persoanã care mereu cere ori și ce, persoanã rãu îmbrãcatã.

ȳifturãmi -ni = sbs. fem. mulțime de țigani: *st-umblũ hoãrã dũ ȳifturãmi* (s'a umplut satul de țigani).

ȳiftusãri (ȳiftusãscu -sũ) = vb. a (se) țigãni, a sãrãci (pe cineva): *ȳ' ȳiftusãri* (l-am sãrãcit).

ȳiftusit = adj. țigãnit, sãrãcit.

ȳiãandu -dzi = sbs. masc. gigant, urias, titan.

ȳii = sbs. fem. grabã: *am ȳii* (mã grãbesc); *dũ-ti cu ȳii* (du-te în grabã, iute); *cu de-a ȳii* (abiã).

ȳiãtan(i) -ni = sbs. fem. gãitan: *ȳiãpũni cu ȳiãtãni* (șigunã cu gãitane).

ȳiãtingi -iadzi = sbs. masc. gãitãnar (care face gãitan).

ȳiãloiri (ȳiãloãscu -cũ) = vb. a strãluci, a luci, a oglindã: *ȳiãmãndũdã ȳiãlãcãști* (diamantul strãlucãște); *mĩ ȳiãloũ ghini* (m'am oglindat bine).

ȳiãloãt = adj. strãlucit, lucitor, oglindat.

ȳiãloãtũ -uri = sbs. n. strãlucire, lustru.

ȳiãliã -li = sbs. fem. sticlã și idea de curat: *ȳiãliã dũ 'nylicãri* (oglinã); *ȳiãliã dũ òclũi* (ochelari); *ȳiãliã mi*

fãciũ (m'am fãcut foarte curat); expres.: *li bigãt ȳiãliã* (a înșelã pe cineva); sinon. *liãia*.

ȳiãlãã -dzi = sbs. fem. buruiãã care dã lapte cãnd o rupi.

ȳimbrucoi -iadzi = sbs. masc. vameș.

ȳimbruchoã -ohi = sbs. fem. vamã, acciz: *grããri n'ãũ ȳimbruchoã* (cuvintele n'au vamã).

ȳimnãsticã -ȳi = sbs. fem. gimnãsticã.

ȳimnãxiũ -li = sbs. n. gimnãziu.

ȳin -uri = sbs. n. vin: *ȳin lãũ* (vin negru).

ȳinãr -ri = sbs. masc. care vinde vin.

ȳinãr -ri = sbs. masc. luna lui Ianuarie: *pri ȳinãr feãtã òili* (în luna lui Ianuarie fatã oile).

ȳinãti -ȳi = sbs. fem. mãnie, ne-cãz, furie, aprindere, resentiment: *li ãm mãri ȳinãti* (ti am mãre ne-cãz). Mai sunt și formele *inãti* și *ȳnãti*.

ȳineãri (ȳin, vinũ) = vb. a veni, a ajunge, a se dospri (la pãne): *vĩ-nũũ* (am venit); *pĩnea vĩnũ* (pãnea s'a dospit).

ȳinghiȳi (ghinghiȳi) = num. douãzeci.

ȳinglã -li = sbs. chingã: *strĩndãtĩ simãrlu cu ȳinglã* (strãnge samarul cu chingã).

ȳingluãri (ȳingluãscu -il) = vb. a încinge cu chingã, a închingã: *ȳinglusũ cãlu* (am închingat calul); sinon. *ȳinglusãri*.

ȳingluit = adj. încins cu chingã.

ȳinghisãri = vezi *ȳingluãri*.

ȳinũsar -ri = sbs. masc. spoitor de vase, calaigiu.

ȳinũsãri (ȳinũsãscu -sũ) = vb. a spoi, a smãlțui.

ȳinũsit = adj. spoit, smãlțuit.

ȳipsu -uri = sbs. n. gips, ipsosã.

ȳiptu -uri = sbs. n. grãu, bucate

(mai cu samă grâu care servește la nutrimentul omului). La pl cereale: *yipturile nu s'feșîrî* (cerealele nu s'au făcut).

ȳirăo -ți = sbs. masc. erete, uliu: *yirăclu nă luă un pultă* (uliul ne-a răpit un puiu de găină).

ȳiraohină -ni = sbs fem. acvilă: *nărea di yirachină* (nas acvilin).

ȳirȳără -ări = sbs. fem. gargară, gargarizație.

ȳirȳără -ari = sbs. fem. bázái-toare, titirez (jucărie de copii).

ȳirȳlări (ȳirȳlédz -rai) = vb. a spăla bine, a la bine.

ȳirȳlăt = adj. spălat bine, lăut bine.

ȳirghină -ni = sbs. fem. sporiciu, măturică (verbenă officinalis); floare în contra anemiei și în contra răii.

ȳirȳriotă -oi = sbs. n. sferulă de alamă cu pitricele, sdrângănel.

ȳirȳridzări (ȳirȳrédz -dzal) = vb. a avea mâncărime; fig. a-i plăcea să facă ceva: *mî ȳirȳrécădă s'mi prîmnu* (îmi place a mă plimbă).

ȳirȳridzăt = adj. cu mâncărime, căruia îi place să facă ceva.

ȳirminări (ȳirminésu -il) = vb. a prinde viermi: *cărnea yirmină* (carnea a prins viermi).

ȳirminăt = adj. cu viermi.

ȳirminôs = adj. viermănos, care a prins viermi.

ȳis -uri = sbs. vis: *vidzăt un ȳis* (am văzut un vis).

ȳispinăt = adj. răutăcios, arțăgos: *om ȳispinăt* (om răutăcios).

ȳiste(ă)ri -eri = sbs. fem. comoară, tezaur, visterie: *afădi nă yistăeri* (am găsit o comoară).

ȳită -ti = sbs. fem. viță pusă pe uluci, viță sălbatecă.

ȳităchiă -ohi = sbs. fem. pat de culcat.

ȳităl -li = sbs. masc. vițel.

ȳitănă -ali = sbs. fem. vițea.

ȳitȳani -ni = sbs. fem. iatagam.

ȳitriă -li = sbs. fem. leac, medicament, doctorie: *yitriă amără* (doctorie amară).

ȳitripsări (ȳitripsésu -sil) = vb. a lecul, a vindeca: *nu s'yitripsă* (nu s'a vindecat).

ȳitripsăt = adj. lecuit, vindecat.

ȳitū = adj. viu, vioiu, deștept: *pînia iăsti ȳii* (pânea e necoaptă); *nă-aspună lucrî ȳii* (îmi arată lucruri evidente); *tu ȳia a cîldurii* (pe la miezul căldurii).

ȳiurȳani -ni = sbs. fem. iorgan, plapomă.

ȳiurȳangl = sbs. mas. iorgangiu, care face plapome.

ȳiurūsi = sbs. fem. asalt: *feșîră ȳiurūsi* (au dat asalt).

ȳiuvisări (ȳiuvisësu -sil) = vb. a ceti: *yiuvisăști ghini* (cetește bine).

ȳiuvisăt = adj. instruit, învățat: *om yiuvisăt* (om învățat).

ȳivrurăt -li = sbs. n. pădure de carpeni, cărpiniș.

ȳlăstră -ri = sbs. fem. ghiveciu de flori, glastră.

ȳlistir -ri = sbs. n. olistir (instrument medical).

ȳlup -uri = sbs. n. vârful țevii la pușcă.

ȳlupuri (ȳlupuesc -il) = vb. a infulcă, a hăpcăi, a înghiți, a mânca cu aviditate: *șt ȳlupii tătă aveărea* (și-a mâncat toată averea).

ȳnătî -ătî = sbs. fem. vezi *yinătî*.

ȳnitôs = adj. supărăcios, mănios: *om ȳnitôs* (om supărăcios).

ȳnitusări (ȳnitusescu -sil) = vb. a necăji, a mânia, a infuria, a indignă: *măltu l'ȳnitusăt* (prea mult l-am infuriat); sinon. *ințușari*.

ȳnitusăt = adj. necăjit, infuriat, mâniat, indignat.

ȳrămă -mi = sbs. fem. literă, carte, scrisoare: *ști măltă ȳrămă* (știe

multă carte); *luat întâ ȳramă* (am primit o scrisoare).

ȳrambò (ȳrambòu) -**adzî** = sbs. masc. mire: *ghini nă vînti ȳrambòlu* (bine ne-a venit mirele).

ȳravanò -**adzî** = sbs. masc. materie de lână, din care se fac fel de ghebe.

ȳrîmtio -ȳi = sbs. masc. scriitor.

ȳrîmtiohiă -ii = sbs. fem. gramatică.

ȳrip-uri = sbs. n. mreajă, rețea de prins pești, plasă, cursă: *cîdzut tu ȳriplu alîei* (am căzut în cursa ei); *mi luă ȳriplu* (m'a luat curentul).

ȳrîȳinsiri = vb. a scârțâi, a sgâriă.

ȳrîȳinsit = adj. sgâriat, scârțâitor.

ȳriv = adj. păr alb amestecat cu negru, cenușiu, sur, brumăriu, cărunt: *cal ȳriv* (cal sur); sinon. *psar*.

ȳrivinuș = adj. care bate în cenușiu, în sur, în brumăriu.

ȳrivuirî (ȳrivuescu -ii) = vb. a deveni cărunt, sur: *ȳrivuirî* (am devenit cărunt).

ȳrivult = adj. care a devenit cărunt, sur, brumăriu.

ȳres -ȳi = sbs. masc. piastru: *doi ȳroși* (doi piastri).

ȳumar -ri = sbs. masc. măgar, asin, om nesimțitor, tâmpit: *om ȳumar* (om nesimțitor).

ȳumirar = sbs. masc. conducător de măgari.

ȳumiresou = adj. măgăresc, dobitocesc.

ȳumireaqti = adv. măgărește.

ȳumirio = sbs. masc. măgăraș, măgăroiu.

ȳumirliohiă -ohî = sbs. fem. măgărie, dobitoce, neghiobie, stupiditate.

ȳumirsiri (ȳumirsescu -ii) = vb. a face măgar pe altul, a insulta pe altul într'un mod obraznic: *ȳumirsii, îi dzîșu multi* (l-am insultat, i-am spus multe).

ȳumirsit = adj. insultat într'un mod obraznic.

ȳustu -uri = sbs. n. gust, plăcere, poftă: *nî mutrescu ȳustul* (îmi caut de gustul meu).

H. h.

h = una din literele alfabetului.

ha = interj. ha !

hăchiă, pl. **hăchi** = sbs. fem. dreptate: *ări hăchiă* (are dreptate).

hagi -iădzî = sbs. masc. hagi (care a vizitat locurile sfinte, ca să se închine).

hăha -ani = sbs. masc. găgăuță, nătâng: *iăsti un hăha* (e un nătâng).

haham -ni = sbs. masc. preot ebreesc; fig. pentru o persoană care strigă prea mult.

hăidês -uri = sbs. n. când arșieul nu stă bine armaș, sau domn, ci puțin înclinat.

hăihum -meanî = sbs. masc. fluieră-vânt, găgăuță: *iăsti un hăihum* (e un fluieră-vânt).

halani -ni = sbs. fem. halal: *halani s'fi hibă* (halal să-ți fie).

hăloumă -ômăti = sbs. fem. aramă, toate vasele de aramă dintr'o casă: *am ȳinghiși ucădei di hăloumă* (am 20 ocale de vase de aramă).

halê -dzi = sbs. masc. umbătoare, privată.

hăli -liuri = sbs. fem. hal, stare rea, boală cronică: *aestu om âri hăli* (acest om are boală cronică).

halimăua -âi = sbs. fem. halimă (numele colecției de basme arabe);

fig. persoană care vorbește mereu.

hâmină = vezi *hliăscă*.

hamomilă -li = sbs. fem. camomilă, musățel, romanită.

hamurideăriși hamurideri (hamurid -rișu) = vb. a surăde, a zimbi: *totna hamurideri* (în todeauna surăde).

hamuris -uri = sbs. n. surăs, zimbet: *mi-aștiptă cu hamuristu* (m'a așteptat cu surăsul).

hamuris = adj. care zimbește, care surăde.

handă = adv. adânc, serios, profund: *sburăști handă* (vorbește adânc).

hâni -iuri = sbs. fem. han, oțel ordinar.

hanumsă -si = sbs. fem. femeie turcă, hanamă: *videai ună hanumsă* (am văzut o hanamă).

hăp -i = sbs. n. apucare violentă cu gura.

hăpă -uri = sbs. fem. hap, pilulă: *lău hăpuri tri sinatâti* (ieau pilule pentru sănătate).

hăphup = sbs. masc. hăpcăun.

hăpsi -ăpsi = sbs. fem. închi-soare, temniță: *și hăpsia tri oămeni iăsti* (și închisoarea pentru oameni e).

har -ri = sbs. masc. Charon, ființă legendară care, după mitologia greacă, transportă sufletele oamenilor în cealaltă lume: *hărlu s'ti lla* (Charon să te iea); *nî iăsti har* (imi e urt).

hărao -ți = sbs. masc. linie de liniat, riglă, arag, linie: *trăpsu cu hăraclu hărafi* (am tras cu rigla linii).

harâmi -âni = sbs. fem. haram, meritat.

harăua -ei = sbs. fem. veselie, bucurie: *am mări harăuă* (am mare veselie).

hărazmă -mi = sbs. fem. zori de zi, crăpatul zilei; sinon. *hîriyă*.

harâmi -ni = sbs. fem. apartament rezervat femeilor musulmane, harem.

harânghiă -ghi = sbs. fem. harângă (fel de scrumbie).

hăreș = adj. grațios: *fiçior hăreș* (copil grațios).

hărgiă -gi = sbs. fem. cheltuială.

harhabel.

hâri -âri = sbs. fem. grație, dar: *nî-u feați hâri* (mi-a făcut-o dar).

hărtă -ți = sbs. fem. hartă geografică.

hărtă -ți = sbs. fem. ogar, care prinde iepurii din fugă.

hărval = adj. stricat (mai ales casă), hodorogit: *casă hărvală* (casă hodorogită).

has -și = sbs. masc. as, birlic la jocul de cărți.

hăscă -ani = sbs. masc. persoană care ține gura deschisă, care nu e deșteaptă; alviță, jocul cu alviță la lăsatul de sec.

hascanifur -ri = sbs. masc. gură-cască, om de nimica, găgăuță, nătăflete: *hîi hascanifur* (ești un gură-cască).

hasé -edzi = sbs. masc. pânză de olandă: *hasé-pricâl* (pânză de olandă foarte fină).

hătră = vezi *hîłiri*.

hău -uri = sbs. n. haos, prăpastie: *cădeai tu hău* (am căzut în prăpastie).

hăvră -ri = sbs. fem. sinagogă (biserică jidănească).

hazó = adj. nebun, prost, neghiob: *țe hîł hazó* (ce ești nebun).

hazumără -âri = sbs. fem. prostie, nebunie, neghiobie.

hărbiri și hərbere (hərbu -hərbu) = vb. a fierbe, a înfierbântă, a furnică, a mișună: *hărbu ghela* (fierbe mâncarea); *mi hărsi cildura* (m'a înfierbântat căldura): *hărbu lămea tu bisărică* (furnică multă)

lume în biserică); expres.: *Ūu-herbu* (a avea necaz pe cineva).

heărhit-ți = sbs. masc. cais (pom).

heărhită-ti = sbs. fem. fructul caisului, caisă.

heări (hiu-hii) = vb. sunt, fiu, exist: *hiu ghini* (sunt bine); *a s'hibă* (fie).

heări=sbs. pl. n. lanțuri, cătușe, fiare, zăbrele: *l'bigără tu hiări* (l-au pus în lanțuri).

heoă-ți = sbs. fem. joc copilăresc, în care unul dintre arșici stă *cazaca* (armaș) și altul *ciurta* (domn).

her-ri, heări=sbs. masc. n. fier și idea de tărie: *dîndi di her* (dinte tare); *sintôs ca heru* (tare ca fierul); *înimă di her* (înimă nesimțitoare).

herburlū = adj. fierburiiu, care fierbe repede: *lîndi herburii* (lînte care fierbe repede).

her di olloări = sbs. n. fierul cu care se calcă cămășile.

hertu=adj. fiert, înfierbântat, slăbănog, bolnăvicios: *iasti hertu* (e bolnăvicios).

hiări = sbs. fire, natură, caracter.

hiări (hiü, fiü) = vb. a fi, a se afla, a exista: *hiü ghini* (sunt bine).

hiăvră-ri = sbs. fem. friguri: *mi-acîfă hiăvra* (m'au apucat frigurile); expres.: *am ună hiăvră mare* (am o mare necesitate, nevoie); *iasti hiăvră* (pentru o persoană care suferă pe alții); *hiăvră lișoară* (friguri Țoare).

hiăvră-ri = sbs. fem. bărzăun, bondar, care zboară prin casă și oamenii îl consideră ca producător de friguri.

hiăvră tu oăsi = sbs. fem. friguri ascunse: *am hiăvra tu oăsi* (am friguri ascunse).

hibări-ari = sbs. știre, veste,

faimă: *n'am hibări* (n'am veste); *li dedu hibări* (l-am anunțat); expres.: *nu li' di hibări* (nu pricepe); *li luără hibărlî* (a da de veste pentru unul care a murit).

hio-ți = sbs. masc. fie, smochin: *hicleu feați hiți* (smochinul a făcut smochine).

hioă-ți = sbs. fem. smochină: *hiți uscati* (smochine uscate).

hioat-ti = sbs. n. ficat alb și negru. Mai e și forma *ihcat*.

hioat albu = sbs. n. plămânile.

hioat lăiu = sbs. n. ficatul (negru).

hidzeări și hidziri (hig, hipsu) = a înfinge. a plantă: *l'hipsu tu loc* (l-am înfip în pământ).

higilichia-ohi = sbs. fem. călătorie la locurile sfinte, hagialăc.

hiāti-ți=sbs. fem. pridvor, tindă: *stăi tu hiāti* (stăi în pridvor); *casă cu hiāti* (casă cu tindă).

hiin = adj. leneș, trândav, (la albine) trântor: *om hiin'* (om trândav); *hiinli nu fac niări* (trântorii nu fac miere).

hiinlichia-ohi = sbs. fem. hainlăc, trândăvie, lenevie.

hiiri-ri = sbs. fem. folos, folosință, utilitate: *n'am hiiri di tîni* (n'am folos de tine).

hiirusiri (hiirusescu-sii)=vb. a avea folos, a se folosi, a avea noroc: *nu vidziă hiiri di tîni* (n'am văzut noroc, folos de tine).

hilăndru-a = adj. copilăndru: *ești hilăndră* (ești copilăndră).

hilāti-ți = sbs. fem. instrument, unealtă: *chirdut hilatia* (am pierdut unealta).

hilvă-ădzi = sbs. masc. alvă, halvă: *adrăi un hilvă* (am făcut o alvă).

hilvingi-iađzi = sbs. masc. care face și vinde alvă, (h)alvangu.

hiliă-lii = sbs. fem. fică, fie:

am măși ună hîță (am numai o sică).

hiliăstru = adj. fin vitreg, fiastru.

hiliin -ni = sbs. masc. fin.

hiliină -ni = sbs. fem. fină.

hiliu -lii = sbs. masc. fiu: *hiliu di hîcăt* (fiu adevărat, nu vitreg).

hiliură -ri = sbs. fem. nenorocire, stare rea.

hima = adv. jos, spre jos: *fûdzi hîma* (fugi jos).

hîmâl -li = sbs. masc. hamal: *poartă ca un hîmâl* (poartă ca un hamal).

hîmil = adj. galben deschis: *lînd hîmilă* (lână galbenă deschisă).

hîmizle = adj. puțintel, nițel: *hîmizică pîni* (nițică pâne).

hîmôs = adj. năvălitor: *iârna a-giûmăi cu vînturi hîmôsăi* (a ajuns iarna cu vânturi năvălitoare).

hîmunio -ți = sbs. masc. pepene verde, lubeniță: *micăt hîmunic* (am mâncat pepene verde).

hîmusiri (hîmusescu -ii) = vb. a se repezi cu avânt, a se arunca asupra cuiva, a năvăli, a asmuți (câni): *mălfî s'hîmusîrd* (mulți s'au repezit); *hîmusi cînlîi* (a asmuțit câni).

hîmusit = adj. repezit, năvălit, asmuțit (câni).

hîndăchiă -chi = sbs. fem. groapă, șant: *cidzûi tu hîndăchiă* (am căzut în șant).

hîndicusiri (hîndicusescu -sii) = vb. a nenoroci, a prăpădi pe cineva: *l'hîndicusîi* (lî nenorocii).

hîndicusit = adj. nenorocit, prăpădit.

hîndôs = adj. adânc: *rîu ahîndôs* (râu adânc).

hîngear -ri = sbs. n. hangear, fel de sabie turcească.

hîngi -ladzi = sbs. masc. care ține un han, hangiu.

hîpsu și hîptu = adj. înfîpt, plantat: *hîptu tu gîvdă* (înfîpt în gaură).

hîpûiri (hîpûescu -ii) = vb. a înghiți, a mânca repede, a hăpăi: *ne hîpûi aveotrea* (mi-a mâncat toată bogăția).

hîpuit = adj. înghițit, mâncat, hăpăit.

hîr -ri = sbs. n. fir, ață; fig. puțin, nițică, pie: *dă-nî nă hîr di fîrînd* (dă-mi nițică făină); *di hîr-fûni* (care exagerează prea mult); *di hîr-hîr* (cu deamăruntul); *nî trec hîri-hîri* (îmi trec fiori).

hîrăci -oi = sbs. fem. tribut ce plătesc supușii turci statului, bir, contribuțiune, haraciu: *nu plătit nînga hîrăcia* (n'am plătit încă birul).

hîrăle -ăi = sbs. fem. sac mare de lână.

hîrăpi -ăchi = sbs. fem. căzătură, derăpănătură de casă.

hîrăr -ri = sbs. masc. fierar (care lucrează fierul).

hîrblă -li = sbs. fem. arbiu, văr-guță cu care se încarcă un pistol: *hîrbă de-asi* (arbiu de argint).

hîrboală -li = sbs. fem. flegmă, materie apoasă ce se varsă scui-pând: *ascûchi hîrboali* (scui-pă flegme).

hîrbuliri (hîrbulescu -lii) = vb. a scui-pă flegme, a vărsa flegme.

hîrbût = adj. mîncăcios, avid, lacom: *om hîrbût* (om mîncăcios).

hîrchiări (hîrchescu -ii) = vb. a sforăi, a gâfăi, a hropoti, a urni: *hîrchiăști tu sômnu* (sforăie în somn).

hîrhit = adj. care sforăie în somn, gâfăește, care hropotește.

hîrgiuri (hîrgiuescu -ii) = vb. a cheltui: *mîltu hîrgiuiăști* (cheltu-ește mult). Mai e și forma *hîrgîri*.

hîrgiuitôr = adj. cheltuitor.

hîrjă -ii = vezi *hîrjîdă*.

hîrhălă -li = sbs. fem. pămînt slab, nerodnic.

hîrhălă -lii = sbs. fem. bărbile-roșii și cărnoase dela cocoș sau dela găină.

hîrhâstă (hîșcă) -ti = sbs. fem. coțofană (la Ohrida).

hîrhiđă -đzi = vezi *ćirividdă*.

hîrlo -lți = sbs. n. fir mic, firșor.

hîrhîriri (hîrhîrêscu -ii) = vb. a râde cu hohot: *multu hîrhîreăști* (prea mult râde cu hohot).

hîrlođp = adj. vesel, bucuros: *om hîrlođp* (om vesel).

hîrfoșiri (hîrfoșêscu -ii) = vb. a tăia puțin cu cuțitul, a creșta ori și ee cu cuțitul, a atinge ușor, a sdreli: *mi hîrfoșii la mână* (m'am crestat la mână); *ćit l'hîrfoșii* (cât l-am atins).

hîrfoșit = adj. crestat, atins ușor.

hîrfoșpilia -lii = sbs. fem. veselie, bucurie.

hîrfoșiliă -i = sbs. masc. coțofană: *vidzui un hîrfoșiliu* (am văzut o coțofană).

hîrfoșliă -lii = sbs. fem. crepatul zilei, zori de zi: *va yin hîrfoșliă* (voi veni în zori de zi).

hîrimgi = adj. haramgiu.

hîriđs (hriđs) = adj. bucuros, vesel: *s'ti đuđi hîriđs* (să te duci bucuros).

hîrirlia -lii = sbs. fem. fierărie (unde se lucrează fierul).

hîrisiri (hîrisêscu -sii) = vb. a se împuțină; fig. a se slăbi: *đi căși đzud mi hîrisêscu* (pe zi ce merge mă slăbesc).

hîrisit = adj. împuținat; fig. slăbit.

hîrotunisiri (hîrotunisêscu -sii) = vb. a hîrotonisi.

hîrotunisit = adj. hîrotonisit.

hîroviođ -adzi = sbs. masc. heruvim (cântare religioasă).

hîrpă -pi = sbs. fem. vezi *hîrbođă*.

hîrpuiri (hîrpuêscu -ii) = vb. a scuipă flegme, a scoate flegme: *tut hîrpuiaști* (mereu scuipă flegme).

hîrsiri (hîrsêscu -sii) = vb. a se

bucură, a se înveseli, a mângâia: *multu mi hîrsêscu* (mult mă bucur); *l' hîrsii năiclu* (am mângâiat pe micul).

hîrsit = adj. bucurat, înveselit, mângâiat.

hîrtiă -ii = sbs. fem. hârtie, coale de scris: *n'am hîrtii* (n'am coale de scris).

hîrtu = adj. lacom, mândăcios: *om hîrtu* (om lacom).

hîrtură -uri = sbs. fem. fiertură: *nă hîrtură de fisulți* (o fiertură de fasole).

hîruru -ri = sbs. masc. chirurg.

hîrziri (hîrzêscu -ii) = vb. a hărzi, a dărui, a face cadou: *l' ahîrzii multu lucrî* (i-am dăruit multe lucruri).

hîrzit = adj. dăruit, hărzit.

hîșap -ohi = sbs. masc. măcelar.

hîșcă -ci = sbs. fem. coțofană (Nijopuli).

hîșcări (hâscu -ai) = vb. a căscăgura, a hâi, a privi cu gura deschisă: *țe hâști acși* (ce caști așa); *'n gîră hâscă* (cată țintă în gură); *u hâscă 'n gîră* (a ascultă mult pe cineva).

hîșcăt = adj. căscat, la care se uită cu gura deschisă.

hîșibă -adzi = sbs. masc. oraș, district: *vidzui un hîșibă* (am văzut un oraș).

hîști -ti = sbs. fem. termin de plată, căștiu, rată: *plătêscu tu doayă hîști* (plătesc în două rate).

hîțai = sbs. fem. greșală: *s'feăți hîțai* (s'a făcut greșală).

hîțirgi -ladzi = adj. hatârgiu, favoritor.

hîțiri -ri = sbs. fem. hatâr, grație, favor: *n'am hîțiri* (n'am favor). Mai e și forma *hâtră*.

hîșiri (hîșêscu -sii) = vb. a (se) adânci, a se afundă, a (se) cufundă, a (se) înfinge: *mi hîșii tu pături* (m'am afundat în pădure); *nă si*

hiusiră ochilii (mi s'au infipt ochii).

hiusit = adj. adâncit, afundat, cufundat, infipt.

hivădă-dzi = sbs. fem. dulap în zidul odăii.

hivăni-ni = sbs. fem. piuliță, havan (mașină de tăiat tutunul).

hivlâr-ri = sbs. n. icre: *hivlâr laiu* (icre negre).

hivri (hivrescu -ii) = vb. a fi prins de friguri, a avea friguri: *mi hivri* (m'au prins frigurile).

hivrit = adj. cu friguri, prins de friguri.

hivros = adj. cu friguri, pătimaș de friguri.

hivuziă-xi = sbs. fem. havuz, basin, rezervoriu: *se astupă hivuzia* (s'a astupat basinul).

hiznă-adzi = sbs. mas. haznă, visterie, tezaur public: *află un hiznă* (am găsit o visterie).

hizusiri (hizusescu -sii) = vb. a înnebuni, a se prosti: *s'hizusi di tot* (s'a prostit de tot).

hizusit = adj. înnebunit, prostit.

hîlpurî (hîlpuescu -ii) = vb. a înghiți pe neașteptate, pe neresuflăte, a hăpăi; sinon. *gliciri*.

hîlpuit = adj. înghițit repede, hăpăit.

hnoată-ți = sbs. fem. duh, suflare, răsuflare, duhoare: *li arniuziăști hnoata* (li miroase răsuflarea, respirarea).

hoară-ri = sbs. fem. sat, cătun: *hoară mări* (sat mare).

hogi-lădxi = sbs. masc. hoga (preot turcesc).

hōpă-pi = adv. odată: *mi dūșū nă hōpă* (m'am dus odată).

horlănit = sbs. masc. consătean, din acelaș sat: *him horyianiști* (suntem din acelaș sat).

hrănă-nii = sbs. fem. hrană, nutriment, nutreț: *nî scot hrănă* (îmi scot hrana).

hrîniri (hrînescu -li) = vb. a hrăni, a nutri, a întreține: *mi hrînescu ghini* (mă nutresc bine).

hrînit = adj. hrănit, nutrit, întreținut.

hrisăfi-hi = sbs. fem. fir de aur, de argint, găitan împletit cu fire de aur, fâșie aurită, beteală.

hrisic-ți = sbs, masc. argintar.

hrisiochiă-ohi = sbs. fem. argintărie și meseria argintarului.

hrîștuari (hrîștuescu -ii) = vb. a tăia (capul), a decapita, a tăia: *li hrîștuiră câplu* (i-au tăiat capul).

hrîștuit = adj. cu capul tăiat, decapitat, tăiat.

hrisusiri (hrisusescu -sii) = vb. a polei cu aur, a auri: *hrisusii mărlu* (am aurit mărul).

hrisusit = adj. poleit cu aur, aurit.

hrom = sbs. n. crom (mineral): *află ună mademă di hrom*.

hrup-uri = sbs. n. ulcior spart, ciob.

hrupă = sbs. fem. bubulițe roșii ce ies la copiii mici îndată după naștere.

htiză-adzi = sbs. fem. nevoie, necesitate mare: *am mări htiză* (am mare nevoie).

huchimăti-ți = sbs. fem. tribunal.

huhută-ti = sbs. fem. pisc, vârf de munte: *mi alnăi anăltu pri huhută* (m'am urcat sus pe vârful muntelui).

huhută-i = sbs. fem. strigăt mare, voce tare: *bigă huhūta* (a început să strige tare).

huhutiri (huhutescu -ii) = vb. a strigă tare, a chiui, a ui, a hui, a înfinge, a se adânci, a se afundă: *țe huhutești acși* (ce uești așa); *mi huhutii tu piduri* (mă adâncii în pădure).

huhutit = adj. adâncit, afundat, uit, chiuit.

hūi iuri = sbs. fem. nărav, deprin-

dere, obiceiul: *om cu hui* (om cu nărav).

hulidzări (hulédz -dzài) = vb. a huli, a cârți, a blestemă: *nu mi hulidzădă, țe ți feciū* (nu mă blestemă, ce ți-am făcut).

hulidzăt=adj. hulit, cârțit, blestemat.

hulără-ri=sbs. fem. holeră (boală epidemică); fig. femeie puturoasă: *iăsti ună hulără* (e-o femeie puturoasă).

huliă-ii=sbs. fem. gălbînările ce varsă cineva din stomac, vărsătură, venin, fiere, bilă.

hulisiiri (hullisèsescu -sii) = vb. a prinde un lichid galben sau verzuiu în stomac; fig. a se supără, a se necăji: *nu mi hulisia* (nu mă necăji).

hulisit=adj. care a prins un lichid galben sau verzuiu în stomac; fig. necăjit, supărat.

huneri-eri=sbs. fem. meșteșug, artă, artificiu: *ari mări huneri la joc* (are mare meșteșug la joc).

huni-iuri = sbs. fem. vale pe coasta unui munte, loc deschis și acoperit cu verdeață între doi munți.

hună-ii=sbs. fem. pâlnie: *toarnă vin cu hunia* (toarnă vin prin pâlnie). Mai e și forma *hincă*.

hundurata-ți=sbs. fem. contract.

hunipsiri (hunipsèsescu -sii)=vb. a mistui, a digera; fig. a înghiți, a suferi, a răbdă multe: *multi hunipsiiri trî tîni* (prea multe am suferit pentru tine).

hunipsit = adj. mistuit, digerat; fig. suferit, răbdat.

hur-iăt-ți = sbs. masc. țaran, sătean, om, nicioplit.

hur-itiăști=adv. țărănește: *s'pòrta hur-iteăști* (se poartă țărănește).

hurhuriri (hurhurèsescu -ii)=vb. a fierbe cu clocote, a forfoti: *hurhuriaște apa* (forfotește apa).

hurhurit=adj. care fierbe în clocote, care forfotește.

hurică-ți sbs. fem. sătuleț, cătun.

hursiri (hursèsescu -sii) = vb. a avea datorii de bani, a dațori: *hursèsescu multu* (datoresc mult).

hut = adj. nebun, prost, idiot, neghiob: *om hut* (om neghiob).

huțami-ni = sbs. fem. prostie, neghiobie, nebulie: *multi huțani făți* (multe prostii face).

huțilia = vezi *huțami*.

huțiri (huțèsescu -ii)=vb. a înnebuni, a se prosti, a deveni neghiob: *s'huți di harăuă* (s'a prostit de bucurie).

huzmėti-ti = sbs. fem. serviciu, slujbă: *tòtna li fac huzmėti* (în totdeauna li fac serviciu).

huzmichiăr-ri = sbs. masc. servitor, slugă.

huzmitipsiri (huzmitipsèsescu -ii) = vb. a servi, a sluji: *lă-huzmitipsiri trêi ani* (l-am servit trei ani).

huzmitipsit = adj. servit, slujit.

huzuri-ri = sbs. fem. comoditate, traiu comod, stare, pozițiune lesnicioasă, odihnă: *om di huzuri* (om cu traiu liniștit).

huzuripsiri (huzuripsèsescu -sii) = vb. a huzuri, a duce traiu liniștit, a trăi comod.

huzuripsit = adj. care trăește comod, care duce viață liniștită.

I. i.

i = una din literele alfabetului.

i = conj. sau, ori: *i iou, i timi* (ori eu, ori tu).

ia = adv. iacă, iată: *ia Uyini* (iată-l vine); *ia-mi* (iată-mă); *ia-né* (iată-ne).

I. Dalametra, Dicționar macedo-român.

iacă (ȳiăcă) = sbs. fem. iacă de haine, guler.

iadă și ȳiădă -di = sbs. fem. iadă.

iădeș = sbs. fem. iadeș, pariu, ră-mășag, prinsoare între două persoane: *n'acițăm iădeș* (am pus pariu).

iădiri-rî = sbs. fem. iederă : *dă ali căpri iădiri* (dă caprei iederă).

Ianuariū-li = sbs. masc. luna lui ianuarie ; sinon. *ȳindr*.

iăpă-pî = sbs. fem. iapă : *iăpa fită* (iapă a fătat).

iăra = adv. din nou, iarăş : *iăra plîndeî* (din nou plîngi).

iărbă-erghi = sbs. fem. iarbă, burulană, păşune : *ări mullă iărbă tu grădină* (e multă iarbă în grădină); *iărba nipirticiliei* (coada smelului, şerpăriţă); expres. : *iărbă mică* (e prost).

iărnă-ernuri = sbs. fem. iarnă : *nă-acifă iărna* (ne-apucat iarna); expres. : *iărna-veără* (peste tot anul).

iăsoă-ohi = sbs. fem. iască, apoi exprimă şi idea de uscat : *pinia s'feăşi iăscă* (pănea s'a uscat),

iăveo = adv. iată-o, iacă-o : *iaveo iu ȳini* (iat-o unde vine).

ibric-ŧi = sbs. n. vas de aramă cu gătul lung, ibric.

ică = conj. sau, ori : *eă ică tine, undă făşi* (ori eu ori tu, acelaş lucru e).

icoănă-ni = sbs. fem. icoană, imagine : *icoănă ali Stă Mîriă* (icoana sf. Maria).

icunôm-nî = sbs. masc. econom.

icunumiă-li = sbs. fem. economie ; expres. : *mări icunumiă ări* (are mare economie).

icunumisîri (icunumisêscu -sîi) = vb. a face economii, a economisi.

icunumisît = adj. care face economii, economisit.

icunustă-s-uri = sbs. n. locul unde în casă se pune icoana, iconostas.

icosăr-rî = sbs. masc. icosar, monedă de zece parale : *aflăi un icosăr* (am găsit un icosar).

iozări-ări = sbs. fem. citaţie (ordin prin care cineva e chemat la tribunal).

iŧeă-oi = sbs. fem. idee, gând,

noţiune, cuget, cunoştinţă, impresie : *om cu iŧŧi* (om cu cunoştinţe); *căşi om cu iŧŧia-lî* (fiecăre om cu gândul său); *mări iŧŧi nî feaşi* (mare impresie mi-a făcut).

iŧŧi = pron. dem. acelaş, însumi : *iŧŧi hiŧi* (însumi sunt).

iŧiumă-ŧmati = sbs. fem. idiomă, fel de caracter : *mŧlŧi iŧiŧmăti la oămeni* (multe idiome la oameni); *om cu slăbă iŧiumă* (om cu slab caracter).

iŧol-lîi = sbs. n. idol, statuă falsă a unei divinităţi.

iŧrŧpic = adj. idropic, dropicos, bolnav de idropsie.

iŧrŧpică-ŧi = sbs. fem. idropsie, dropică : *muri di iŧrŧpică* (a murit de idropsie).

iŧulătriă-li = sbs. fem. adorare de idoli, idolatrie.

iŧulătru = adj. adorator de idoli, idolatru.

ieă-iăli = pron. fem. ea, dănsa.

iel-li = pron. masc. el, dănsul : *iel-lî vinŧi* (dănsul, el însuş a venit).

ifohiă-li = sbs. fem. molitvă.

ifouliă-li = sbs. fem. înlesnire, uşurinţă, facilităte : *n'am ifouliă* (n'am înlesnire).

ifoulipsîri (ifoulipsêscu -sii) = vb. a înlesni, a facilita, a uşura : *l'ifoulipsîri mŧlŧu* (l-am înlesnit mult).

ifoulipsît = adj. înlesnit, uşurat, facilitat.

iȳienă-nî = sbs. fem. igienă.

iȳrasă-li = sbs. fem. igrasie, umiditate : *căsa cu igrasî*.

ihtibări-ări = sbs. fem. stimă, consideraţiune, reputaţie : *om cu ihtibări* (om cu reputaţie).

ihtiză = sbs. fem. nevoie, necesitate : *am mări ihtiză* (am mare nevoie).

ilieăol-oi = sbs. fem. leac, doctorie, medicament : *lingoări firă ilieăci* (boală fără leac).

ilicliă -li = sbs. fem. etate: *iăsti tu ilicliă* (e în etate).

ilmăle -ăi = sbs. fem. blană vizibilă dela haine.

ilă -lii = sbs. fem. coapsă, șolduri, ii: *mi dor ilăi* (mă dor șoldurile).

ilăt = adj. umplut ii.

ilicămii -ni = sbs. fem. hotărîre judecătorească, sentință.

ilicări (ilicad -ai) a-și umplea ii, șoldurile: *mi ilicai* (mi-am umplut ii).

imir = adj. blând, domol, docil: *om imir* (om blând).

imirămii -ni = sbs. fem. blândețe.

imireăță -ți = sbs. blândețe, docilitate: *mi sburi cu imireăță* (mi-a vorbit cu blândețe).

imiripsiri (imiripsescu -sii) = vb. a imblânzi, a domestici, a îndulci: *nu putui s'lu imiripsescu* (n'am putut să-l imblânzesc).

imiripsit = adj. imblânzit, domesticit, îndulcit.

imnări (imnu -ai) = vb. a umbla: *imnu multu ayonita* (umblu prea repede).

imnăt = adj. care umblă, umblat.

imnăt -uri și **imnătio -uri** = sbs. n. umblet: *cal cu imnăt* (cal cu umblet).

imnitură -uri = sbs. fem. umblare, umblet, mers.

inagi -iadzi = adj. încăpățânat: *fiicior inagi* (copil încăpățânat).

inagilicliă -ohi = sbs. fem. încăpățânare, îndărătnicie.

ināti = vezi *ȳnāti*, *ȳnāti*.

indāti -ți = sbs. fem. ajutor: *ni deadi indāti* (mi-a dat ajutor).

indrări (indrū -ai) = vb. a intră: *indră 'n casă* (intră în casă).

indrăt = adj. intrat, care intră.

indrătă = sbs. fem. intrare: *vinu tu indrătă* (am venit la intrare).

intusiri (intusescu -sii) = vb. vezi *ȳntusiri*.

intusit = adj. vezi *ȳntusit*.

iniă -li = sbs. fem. fierul dela plug, cu care despică pământul, brăzdar.

inimă -ni -mi = sbs. fem. inimă, curaj, (la arbori) stratul central, miezul dela pepene verde: *om cu inimă* (om cu curaj); *inimă di arburi* (stratul central al arborelui); *inimă di himunic* (miezul de pepene verde); *inima a iarnilei* (toiul iernii); *ari inimă* (e curagios); *inimă di lepuri* (care e tare fricos); *ni stricôr inima* (a mă înduioșă); *ni si fești inima* (mi-a părut bine); *nu ni cherdū inima* (nu-mi pierd curajul); *ni tornu inima* (a se scărbi); *l'am tru inimă* (a iubi, a țineă la cineva); *ni-armine inima* (a-mi plăceă ceva); *ni iăsti tu inimă* (cordi mihi est, îmi place); *mi doări inima* (a aveă tăieturi în stomac, la burtă).

inimărcu = adj. curagios, îndrăzneț: *om inimărcu* (om îndrăzneț).

inimôs = adj. vezi *inimărcu*.

inimusiri (inimusescu -sii) = vb. a încurajă, a animă, a îmbărbătă: *l'inimusit s'fugă* (l-a îmbărbătat la fugă).

inimusit = adj. încurajat, animat, îmbărbătat.

inioara -ri = sbs. fem. inimoară: *ȳe năi va inioara* (ce dorește inimoara).

inșiri = vezi *ișiri*.

insu -și = sbs. masc. ins, individ, persoană: *dăi inși vintiră* (două persoane au venit).

iod = sbs. n. iod.

ioduformă -mi = sbs. fem. iodoform, iodură de potază.

ioă, noi = pron. eu, noi: *eu-năi* (eu însumi).

ip -i -uri = sbs. n. arșic; sinon. *visclă, mișie*.

iparhiă ii = sbs. fem. eparhie, diocesă: *him tu ienă iparhiă* (suntem în aceeaș eparhie).

ipati -ti = sbs. n. ficat; fig. dorință, pofta. Întrebuințat numai în expresiune: *nîi armăsi ipatlu* (mi-a rămas pofta).

ipsumă -mi = sbs. fem. bucată de pâine ce se scoate din prescură, agnet.

ipuhondru = adj. ipocondru.

ipuhundriliă -lii = sbs. fem. ipocondrie.

ipuhundrisiri (ipuhundrisescu-sil) = vb. a deveni ipocondru, a suferi de ipocondrie.

ipuhundrisit = adj. care a devenit ipocondru.

ipucrit = adj. ipocrit, fățarnic.

ipuhă -ii = sbs. fem. epocă, ocaziune, moment: *li-aflăi ipuhă* (i-am găsit momentul).

ipushisiri (ipushisescu-sii) = vb. a promite, a făgădui.

ipushisit = adj. promis, făgăduit.

iradi -dzi = sbs. fem. ordin al sultanului, iradeă.

irbap = adj. abil, îndemănat; *om irbap* (om abil).

irbôs = adj. ierbos, cu iarbă: *loc irbôs* (loc cu iarbă).

irghilê -edzi = sbs. masc. erghelie.

irgheliș = adj. din erghelie: *cal irgheliș* (cal din erghelie).

irirită = sbs. fem. constelațiune compusă din cinci stele. Ursa mare.

irmuxiri (irmuxescu-sii) = vb. a (se) pustii, a (se) dezolă: *l'irmuxiri* (l-am pustii).

irmuxit = adj. pustii, dezolat.

irniță -ii = sbs. fem. pustiu, deșert: *tu irniți s'ti ved* (în pustiu să te văd).

irûsi = vezi *yirûsi*.

isâpi -ohi = sbs. fem. socoteală: *n'am isâpi* (n'am socoteală); *om cu isâpi* (om cu socoteală).

ischiari (ischêdz -al) = vb. a aplană, a îndreptă, a netezi: *ischiari*

locu (am aplanat pământul); *iel si ischiă* (el s'a îndreptat).

ischiăt = adj. aplanat, îndreptat, netezit.

isea = adj. egal, drept, tocmai, deopotrivă: *him isea* (suntem egali); *isea fi-ded* (tocmai ți-am dat).

isih -hi = adj. liniștit, domol, lin, pașnic; *om isih* (om pașnic, liniștit).

isihă -ii = sbs. fem. liniște, pace, tăcere: *avem isihă* (avem pace).

isihisiri (isihisescu-sil) = vb. a (se) liniști, a (se) odihni: *isihisi vîmtul* (s'a liniștit vîntul).

isihisit = adj. liniștit, odihnit.

isiri -ri (es-îșii) = vb. a ieși: *arîulu își* (râul s'a răvărsat); *nî își dit mindi* (mi-a scăpat din vedere); *es afoară* (a avea diaree, urdinare). Mai e și forma *inșiri*.

isiri -ri = sbs. fem. diaree; sinon. *surdisiri, strîbteări*.

isît = adj. ieșit, răvărsat (la râu).

isnăfi -hi = sbs. fem. corporațiune, breaslă.

isnafoi -lădxi = sbs. masc. breslaș: *him isnafciadzî* (suntem breslași).

isnmată, -ti = sbs. fem. logodnă: *feățim isnmata a sor-miăi* (am făcut logodna surorii mele).

istindăchiă = sbs. fem. interogatoriu.

isturiă -ii = sbs. fem. istorie, istorioară, nuvelă: *nî aspûsi undă isturiă* (mi-a spus o istorioară).

isusiri (isusescu-sii) = vb. a (se) logodi, a se fidața: *mi isusiț a-seară* (m'am logodit aseară).

isusit = adj. logodit, fidațat.

îți = conj. îndată, numai decăt: *îți viinți, idă fudzi* (îndată ce a venit, eu am fugit).

îți, îțiși, îțido = pron. neh, ori ce: *dă-nî, îți, îțido* (dă-mi ori și ce, ori ce).

îțlă -ii = sbs. cauză, motiv, pretext:

tuti au ună ită (toate au o cauză).

itido = vezi *ifi*.

itindo = vezi *ifi*.

itisi = vezi *ifi*.

iū = adv. unde; *iū ti dūfi* (unde te duci).

Iūliū = sbs. masc. Iulie (luna).

iurūfi -fi = sbs. fem. asalt, năvală; *turtili fețiră iurūsi*. (Turcii au făcut asalt, au năvălit).

iūido { adv. ori și unde, pretu-
iūīsi { tindeni: *iūīsi vōiu mi duc* (ori unde vreau mă duc).

iu-vă = adv. cu negațiune *nicăiri*, fără negațiune *undeva*: *l'asfăi iu-vă* (l-am găsit undeva); *nu l'asfăi iu-vă* (nu l-am găsit nicăiri); *iu-*

vă și iu-vă (nicăiri, în nici o parte).

ivlavios = adj. evlavios, pios.

ivlaviă = sbs. fem. evlavie, pietate.

ixuriă -ii = sbs. fem. exiliu, prîbegie; *l'petricură tu ixuriă* (l-am trimis în exiliu); sinon. *suryūni*.

izbă -bi = sbs. fem. pivniță, beciu: *casă cu izbă* (casă cu pivniță).

izini -ni = sbs. fem. voie, permisiune: *n'am izini* (n'am voie).

izmiōiūni -ni = sbs. fem. vezi *ayizmiōiūni*.

izvur -ri = sbs. n. izvor, fântână: *luăi apă di la izvur* (am luat apă dela izvor).

izvurio -ți = sbs. n. izvor mic, izvoraș, fântăneă.

J j.

j una din literele alfabetului.

jabec -ți = sbs. masc. maimuță, soldat turc venit din Asia-mică, apoi om de statură mică, de talie scurtă: *am un frăti jabec* (am un frate scurt).

jachetă -ti = sbs. fem. jachetă (haină).

jăghină (jēnă) -ni = sbs. fem. mătasea broaștei, spirogiră, mătreața apei, muschiu: *ăpă 'mblină di jāghini* (apă plină de spirogiră).

jali = sbs. fem. jale, tristețe, doliu: *hiu di jali* (sunt în doliu).

jănură (lanură) -ri = sbs. fem. crâng, pădure: *nu nī voiū, dadă, picurar, că picurarlu e dit jănură* (nu vreau, mamă, păstor, că păstorul e din pădure); sinon. *īanură*.

jar (jer) -ri = sbs. masc. jar, jăratec, foc: *adu un jar* (adu un foc); expres.: *jar di fumiālī* (spuză de copii).

jglivătă = vezi *șglivătă*.

jiliri (jilescu -ii = vb. a jeli, a avea doliu: *jilescu frăti-miū* (jlesc pe fratele meu).

jilit = adj. jelit, cu doliu.

jilōs = adj. milos, jeluitor, jalnic: *om jilos* (om milos); *lūcru jilōs* (lucru jalnic).

jimbu = adj. fără dinți, știrb: *iăsti jimbu* (este știrb).

jirtuiri (jirtuēscu -ii) = vb. a lovi cu ceva (biciu, nuia), a izbi: *l'jirtuiri ună* (l-am lovit cu biciul sau cu nuiaua).

jirtuit = adj. lovit (cu biciul sau cu nuiaua).

joo = vezi *gioc*.

jōngă -ghi = sbs. fem. dinte (în limbăgiul copiilor): *scōasi jōnghi nīclu* (a scos pruncul dinți).

jōli = sbs. fem. Joi (ziua); sinon. *giōl*.

jūdav = adj. inform, imperfect, care n'are forma ce trebuia să aibă, neformat și urt, pocit: *căpra jūdavă* (capră pocită, urtă și scurtă).

jugăstru -ri = sbs. masc. arbore cu frunză dințată, jugastru.

juliri (julēscu -lii) = vb. a jupui; sinon. *biliri*.

julit = adj. jupuit; sinon. *bilit*.

jülü = sbs. n. epidermă la vite.
jumbă = sbs. fem. vezi *suşcă*.
jună -ni = sbs. cărăbuş, (gândac verde lucitor).

jună -ni = sbs. fem. coaje, găoace verde care înveşte castanele.

juncu -chi = sbs. masc. viţel : *tăiat un juncu* (am tăiat un viţel).

L. 1.

l = una din literele alfabetului.
la = prep. la : *mi duc la tîni*.
lao = sbs. n. lac : *lăclu di Nijöpüli* (lacul dela Nijopole).
lăchi = sbs. fem. hoţ (la arşici) : *nî stîtu lăchî* (mi-a stat hoţ); *dütî a lăchî* (joc copil. cu arşici).
lăorimă -ni = sbs. fem. lacrimă : *plindziă cu lăcrini* (plăngea cu lacrimi). E şi forma *lugrimă*.
lăfi -hi = sbs. fem. cuvânt, vorbă : *tăti multi lăfi* (vorbeşte mult).
lafizăn = adj. vorbăreţ.
lăi = interj. de chemare pentru un bărbat din partea unei femei : *mă-lăi şinu aotăfi* (mă, vino încoace).
laicö -adzi = sbs. masc. laic, profan.
lăiü = adj. negru, brun, oacheş; fig. sărman, biet : *lăiulu -nî di mîni* (sărmanul de mine).
lălă -lini = sbs. masc. unchiu : *fudzi lălă tūo* (a fugit unchiul tău).
lalələ -ei = sbs. fem. laleă, crin : *lalələ discłisiră* (crinii au înflorit).
lamarină -ni = sbs. fem. tinecheă neagră.
lambă -ănghi = sbs. fem. lampă.
lambagl -iădzi = sbs. masc. lampagiu.
lămnii -ni = sbs. fem. lamie (monstru), sgriptoroaică (fiinţa imaginară, care după credinţa poporului opreşte apa râurilor, izvoarelor) : *lămnîia biü tütă balla* (lamia a băut întreg lacul).
landöni -ni = sbs. landou, cupeu : *vinü tu landöni* (am venit în cupeu).
lângută -ti = sbs. fem. picătură,

pic, puţină apă : *dă-nî lângută di apă* (dă-mi niţică (pic) de apă).

lăpti -uri = sbs. n. lapte : *lăpti düłfi, äcru* (lapte dulce, acru); *lăpti gros* (lapte bătut, lapte de putină, covăsit); *lăpti astiliät* (lapte prins, imbrănzit); *lăpti di azvësti* (var stîns şi amestecat cu apă pentru spoit); *lăptili a pëscului* (sămănţa dela peştele bărbat); *dîndzi di lăpti* (cei dintăi dinţi ai copilului); *lăpti cu ariz* (lapte cu orez).

lărgu = adj. larg, departe : *şin di lărgu* (vin de departe).

lări (lău -lăi) = vb. a la, a spălă; fig. a se scăpă, a se achită : *lăi älbili* (am spălat rufele); *mi lăi di tîni* (m'am scăpat de tine); *mi lăi di börgi* (m'am achitat de datorii).

lăspi -chi = sbs. fem. noroiu, glod, tencuială de pământ gras şi cu paie; expres. : *cădzü tu lăşchi* (a greşit).

lăstih -hi = sbs. n. gumilastic, gumă.

lăstihă -hi = sbs. fem. galoşi.

lat = adj. lat (cu acest înţeles la Meşova) : *cîmpu lat* (câmpie lată).

lat = adj. lăut, spălat; fig. scăpat, achitat; expres. : *hiu lüt şi spilät* (sunt curat, inocent, nevinovat).

latërna -ni = sbs. fem. instrument muzical.

lăvă -vi = sbs. fem. sgomot, strigăt.

lavătura -ri = sbs. masc. persoană care strigă mult, gerilă : *hi lavătura, nu pot s-ti ävdu* (eşti un gerilă, nu pot să te aud).

laz-uri = sbs. fem. pumnal, stilet.

lazarină-ni = sbs. fem. țigancă care, în sărbătoarea sf. Lazar, joacă și cântă pe la case; paparudă, papalugă.

le = interj. hei: *le, țe pișim!* (hei, ce am pățit).

lea = interj. de chemare pentru femeii, mă: *lea yinu aotăi* (mă vino încoace).

leagăn-ni = sbs. n. leagăn: *feciū leagăn* (am făcut leagăn).

leângă-ghi = sbs. masc. persoană leneșe și de o statură lungă, șiuiu, lungană: *iăsti un leângă* (e o persoană leneșe și de o statură lungă).

leângu = adj. lungan, șiuiu: *am un frăti leângu* (am un frate lungan).

leăni-ênuri = sbs. fem. lene, trândăvie: *om cu leăni* (om leneș); *am leăni* (mi-e lene); *carî ari leăni, mică leămni* (cine are lene, mănâncă lemne).

leasă-ni = sbs. fem. leasă, fel de ușe făcută din nuiele și care se pune la grădini; pod făcut din nuiele, lemne.

lele = interj. mă, titlul ce se dă cuiva spre semn de iubire, dragă, iubite: *lele iu ti dăți* (dragă, unde mergi).

lelele = interj. auleo.

lelio (luléo)-ți = sbs. masc. barză: *nî vintiră leliști* (ne-au venit berzele).

lemaryu = adj. lacom. avid, mândcacios: *cine lemaryu* (câne mândcacios).

lemn-u-eămni = sbs. n. lemn; fig. imbecil: *leămni uscăti* (uscături); *iăsti lemn-u* (e imbecil).

lemn-u-galben = sbs. n. arbust care crește în părțile meridionale ale Europei și al cărui lemn e galben.

lepră-ri = sbs. fem. lepră, fel de râie.

lepuri-ri = sbs. masc. iepure și idea de fugă iute: *fûdzi ca lepuri* (fuge iute). Mai e și forma *llepuri* și *llepuri*.

lără-ri = sbs. fem. licheă, pată, murdărie: *strântă cu leri* (haină cu licheă).

leşă-uri = sbs. fem. carnaj, măcel, leș (cadavru), plin de răni și sânge: *leşi arniuzeaști* (miroase a cadavru); *leşi s'feati* (s'a umplut de răni și sânge).

lesta = adv. gata: *hîu lesta* (sunt gata).

lexioo-adzi = sbs. masc. dicționar, vocabular: *chirdûi lexicolu* (am pierdut dicționarul).

li = art. le: *cînili* (cânelor).

li = pron. pos.: *câsa-li* (casa lor).

libadê-edzi = sbs. masc. libadea (haină femeiască); *libadê di vëștu* (libadea de postav).

lichê-edzi = sbs. masc. licheă, murdărie; sinon. *lără*.

lichêrdă-âi = sbs. fem. lacherdă (pește de mare).

lichisiri (lichisêscu-sii) = vb. a umplea, a încărca cu lichele.

lichisit = adj. umplut, încărcat cu lichele.

lichitü-li = sbs. n. liceu.

licrimari (licrimêdz-mai) = vb. a lăcrămă, a vărsa lacrimi: *lăcrimâi la mōrtu* (am lăcrămat la mort).

licrimat = adj. care varsă lacrimi, lăcrămat.

licuriciu-oi = sbs. masc. licuriciu: *vidzûi un licuriciu noaptea* (am văzut un licuriciu în timpul nopții); sinon. *liullac*.

ligari (leg-ligai) = vb. a lega, a înodă, a cartonă, a înconjură, a se uni: *ligai cârtea* (am legat, cartonat cartea); *aschêria ligă pidûria* (armata a înconjurat, impresurat pădurea); *mi ligai cu nîs s'fac lucrû* (m'am unit cu dânsul să fac treabă).

ligat = adj. legat, cartonat, înconjurat, impresurat, unit.

lignări (leagîn-înăi) = vb. a legăna, a (se) clătina: *leagînd năicu* (leagăna pruncul); *s'leagînd cîndu înnă* (se clatină cînd umblă).

lignat = adj. legănat, olătinat.

ligătură-urii = sbs. fem. legătură, uniune.

ligoaci-oi = sbs. fem. floare.

liyără-ării = sbs. fem. limpezeală, curăţenie; ca adj. limpede, curat: *apă liyără* (apă limpede); *asîmi liyără* (argint curat).

liyon-ni = sbs. n. lighian (vas); sinon. *lieni*.

liyeni = sbs. fem. lighian, bazin de aramă, argint, cositor.

liyin-ni = sbs. n. clondir pentru undelemn.

liyirsiri (liyirsescu-sii) = vb. a limpezi, a curăţi: *s'liyirsi apa* (s'a curăţit, limpezit apa).

liyirsit = adj. limpezit, curăţit.

liyclăr-ri = sbs. masc. satir din timpul Romanilor; căluşari cari pun clopoţei la corp şi la obraz mască. Ei cântă şi joacă la Anul nou şi la Bobotează.

liyûd-dzi = sbs. masc. beţele ce se pun la cicric (rodan) şi idea de subţire: *cioări ca liyûd* (picioare subţiri).

lihoănă-ni = sbs. fem. lăuză: *nî iăsti multarea lihoănă* (mi-e femeia lăuză).

lihtâr şi **lihtăra-ri** = sbs. n. bătaie de inimă, emoţiune provenită de teamă; spaimă, frică, groază.

lihtirsiri (lihtirsescu-sii) = vb. a tresări de teamă neaşteptată, a se speria, a se îngrozi: *mi lihtirsîrî tû pîduri* (m'am speriat, îngrozit în pădure).

lihtirsit = adj. tresărit de spaimă, speriat pe neaşteptate, îngrozit.

lihuniatic-ii = sbs. n. rodine,

(ceea ce se duce lăuzei, ca ouă, turtă, mîncare, etc).

lihumilia-ii = sbs. lăuzie.

lihunipsiri (lihunipsescu-sii) = vb. a fi lăuză, a lăuzi: *ninga nu lihunipsîrî* (încă n'am lăuzit).

lihunipsită = adj. lăuzită.

lihuniohia-ohii = vezi *lihumilia*.

liiăţă-otii = sbs. fem. negreaţă, negreală; fig. nefericire, nenorocire: *lumi 'mbîlnă di liiăţî* (lume plină de nenorociri).

liilia-li = sbs. fem. desgust, scârbă: *am mari liiîi trî lucru* (am mare desgust pentru treabă).

liiri (liեսcu ii) = vb. a înnegri; fig. a (se) scârbi: *mi liîrî di fum* (m'am înnegrit de fum); *mi liî soârli* (m'a pîrlit soarele); *nîi si liî di lucru* (mi s'a scârbit de treabă).

liit = adj. înnegrit, pîrlit de soare; fig. scârbit, desgustat.

liiţ = adj. negru închis, negru de tot; sinon. *gîliiţ*.

liitură-uri = sbs. fem. negreaţă.

liiici-oi = sbs. fem. floare: *liiici albă* (muşăţel); expres.: *s'feăţi liiici* (s'a făcut bucăţele); sinon. *lulûdă*.

liiici di usio = floare de soc: *hêrsu liiici di usio*.

liitoari-orii = sbs. fem. lucrătoare (zi), zi de lucru: *iăsti liitoări mîni* (e zi de lucru mîne).

liiûdă-dzi = vezi *liiici, floări*.

limă-mii = sbs. fem. pilă (unealtă cu care se freacă fierul); sinon. *arină*.

limă-mii = sbs. fem. lăcomie, aviditate: *ari mări limă* (e prea lăcom).

limani-nii = sbs. liman, port.

limbă-bii = sbs. limbă, graiu, vorbire: *cunoăşti multî limbî* (ştie multe limbi); *limba eiyliei* (limbă de cântar); *limbă di cloput* (limba clopotului); *li tăli limba* (vorbeşte prea iute şi multe); *n'ari limbă* (nu vor-

bește); *li si disclăisi limba* (a început să vorbească); *ăre mări limbă* (vorbește mult și multe); *ș'mișcă limba* (a se căi); *l'mică limba* (care nu poate țineă secretul, care divulgă ori și ce); *limba ațea năica* (epiglotă, omușor); la pl. *limbi* cu înțeles de icre roșii.

limbădă-dzi = sbs. fem. lumânare de ceară: *limbădă albă* (lumânare albă).

limbăr = adj. vorbăreț: *feată limbără* (copilă vorbăreață).

limbio-uri = sbs. n. aparat pentru distilarea lichidelor, alambic.

limbisiri (limbisescu-sii) = vb. a limpezi, a distilă, a străluci: *s' limbisi apa* (s'a limpezit apa); *armali limbisescu* (armele strălucesc).

limbisit = adj. limpezit, distilat, strălucit, strălucitor.

limbric-ți = sbs. masc. limbric, (viermi lungi ce se gădesc în stomacul omului); *mulfă limbricți ari tu pîdică* (burtă).

limbricôs = adj. cu limbrici.

limeri-ri = sbs. fem. cuib de hoți, vizuină de hoți: *agudiră furli tu limeri* (au ucis hoții în vizuină).

limișură-uri = sbs. fem. meliță.

limirjă-ji = sbs. fem. lăcomie, aviditate.

limirjisiri (limirjisescu-sii) = vb. a deveni lacom, a se lăcomi.

limirjisiri (limirjisescu-sii) = vb. a sălășlui, a rămănea cătva timp (vorbînd de hoți).

limirjisit = adj. care e lacom, avid.

limnăr-ri = sbs. masc. tăietor de lemne, lemnar.

limnle-li = sbs. fem. țevă de pușcă: *tufechiă cu două limnle* (pușcă cu două țevi). Mai e și forma *nimlie*.

limniă = sbs. n. mulțime de lemne:

măltu limniă tu pidiiri (mulțime de lemne în pădure).

limnusiri (limnusescu-sii) = vb. a înlemni; a incremeni, a rămănea ca o statuie: *s'limnusi di frică* (a rămas ca o statuie de teamă).

limnusit = adj. înlemnit, incremenit.

limoniă-ni = sbs. fem. lămâie. Mai e și forma *limondă*.

limôs = adj. lacom, avid: *iăsti limôs* (e lacom).

limpidă = adj. limpede, curat: *apă limpidă* (apă limpede).

limunădă-dzi = sbs. fem. limonadă.

limungi-lădzi = sbs. masc. care vinde lămâi, lămâier.

limuniș = adj. limoniu, colorarea lămâii: *lînd limunișă* (lână limonie).

limunișu-ei = sbs. masc. lămâiu.

limuxiri (limuxescu-ii) = vb. a fi lacom, a se lăcomi.

limuxit = adj. care e lacom, avid.

lîă-uri = sbs. fem. lână: *lînd lăie* (lână neagră).

lînar-ri = sbs. masc. care vinde lână, care lucrează lână.

lîndi = sbs. fem. linte (plantă).

lîndină-ni = sbs. fem. oul de păduche, lîndină.

lîndinôs = adj. cu lîndini, plin de lîndini.

lîndură-ri = sbs. fem. rîndunică: *vîntură lîndurli* (au venit rîndunicile). Mai e și forma *rîndură*.

lîndzidziri (lîndzidzăscu-ii) = vb. a lăncezi, a se bolnăvi; *mi lîndzidziri di cîldură* (m'am bolnăvit de căldură).

lîndzidzit = adj. bolnăvit.

lîndzit = adj. bolnav, bolnăvicios, lănced, neputincios: *om lîndzit* (om bolnav).

lîngărsu = adj. lacom, mîncăcios, avid: *măltu lîngărsu hiț* (ești prea mîncăcios).

linghèr -ri = sbs. n. farfurie de aramă și spoită.

lingoàri -ori = sbs. fem. langoare (boală grea); *lingoàri di chèptu* (boală de piept, oftică); *lingoàri din afoară* (damblă, apoplexie); *lingoàri di òclli, uréclli* (boală de ochi, surzenie).

lingură -ri = sbs. fem. lingură : *lingura di lèmnu, di her.*

linguràr -rî = sbs. fem. care face linguri, lingurar.

linguriol -oi = sbs. fem. lingurea și lingura pieptului: *mi doàri linguricea* (mă doare lingura pieptului).

linguros = adj. lânguros, bolnăvicios, neputincios.

linvos = adj. leneș, trândav: *om linvòs* (om trândav); sinon *linòs*.

linòs = adj. vezi *linvòs*.

linòs = adj. cu multă lână, lănos: *birbèc linòs* (berbec lănos).

lipà -adzî = sbs. masc. pastă de in, ce se aplică la o parte a bolnavului, cataplasma de in.

lipidă -dzi = sbs. fem. lamă de cuțit, limbă de briceag; expres.: *bi-gară lipidă* (au pus cuțit, au început să taie).

lipsiri (lipsescu -sii) = vb. a trebui, a se cădea, a se cuveni, a se lipsi: *lipsești s'fudzî* (trebuie să pleci); *nî lipsești un lucrù* (îmi trebuie, îmi lipsește un obiect).

lipsit = adj. lipsit, necesar, trebuincios : *lucrù lipsit* (obiect trebuincios).

lptâr -rî = sbs. masc. care vinde lapte, lăptar.

lptîriu = sbs. n. lăptărie, mult lapte.

lptos = adj. lăptos.

lptuiri (lptuesc -ii) = vb. a mulge: *lptuîi ună oaiè* (am muls o oaie).

lptuit = adj. muls.

lipuroàniă -niî = sbs. fem. iepuroaică.

lipurùș -șî = sbs. masc. iepuraș, vâțuiu de iepure.

lptùș -șî = sbs. n. plantă cu foile largi și cu floare galbenă.

lptusă -șî = sbs. fem. lobula urechii, sfârcul urechii, de care se atârnă cerceii.

liră -ri = sbs. fem. monedă de aur, liră turcească : *liră inglizească* (liră sterlină).

liră -ri = sbs. fem. liră, vioară ordinară: *bâte lira* (cântă din liră).

lirdzîmi -ni = sbs. fem. lărgime, întindere lată.

lirdzîri (lirdzescu -zii) = vb. a lărgi, a lăți, a întinde: *ariulu s'lirdzi* (răul s'a întins, s'a lățit).

lirdzît = adj. lărgit, întins.

lirdlă -li = sbs. fem. slănină.

lirguiri (lirguescu -ii) = vb. a lărgi, a lăți, a întinde; sinon. *lirdzîri*.

lirguit = adj. vezi *lirdzît*.

lirguriu = adj. ori ce e prea larg, larg de tot: *adîmtu lirguriu* (demie prea largă).

lirusiri (lirusescu -sii) = vb. a murdări, a prinde lichele, a încărcă de murdărie: *mi lirusîi* (m'am murdărit).

lirusit = adj. încărcat de murdărie, murdărit, cu lichele.

lisă -si = sbs. fem. mânie, ură, necaz, turbare: *li am mări lisă* (fi am mare necaz); *cini cu lisă* (câine turbat).

lisă = adj. prea sărat, cu sare multă: *caș lisă* (brânză prea sărată).

lișàrou = adj. vezi *turbât*.

lișeauă = sbs. fem. ușe la o târlă, făcută din nuiele, împletitură de nuiele.

lișinări și lișnări (lișinedz -nai) = vb. a leșină, a-și perde cunoștința, a se prăpădi de răs: *lișină marata* (a leșinat sârmana de ea); *mi lișinai de-aris* (m'am prăpădit de răs).

leşinat (leşnăt) = adj. leşinat, prăpădit de răs.

leşinfătură -uri = sbs. fem. leşin, prăpădire de răs.

leşitură -uri = sbs. fem. vezi *alişitură*.

leşixiri (leşixescu -ii) = vb. a turbă, a deveni nebun de mânie, ne-caz: *cînilii leşiaci* (cânele a turbat).

leşixit = adj. turbat.

leşor = adj. ușor, facil; fig. nebun, ușuratec: *lucru leşor* (treabă ușoară); *om leşor* (ușuratec).

leşusiri (leşusescu -sii) = vb. a se umplea de noroiu, a (se) noroi, a (se) întina, a (se) măzgăli cu noroiu.

leşusit = adj. umplut cu noroiu, noroit, întinat, măzgălit cu noroiu.

leştură -ri = sbs. fem. un amestec din diferite lucruri nepotrivite, balsom, lepadături.

leşurami = vezi *leşureață*.

leşurari (leşurêdz -ai) = vb. a ușură, a nu fi greu, a deveni ușurel, a înnebuni: *leşurdă, nu e tu mindi-li* (a devenit ușurel, nu e în fire).

leşurâşou = adj. ușurel, ușuratec, nebnatec: *ficidr leşurâşcu* (copil ușurel).

leşurat = adj. ușurat, înnebunit.

leşureață -ţi = sbs. fem. facilitate, ușurință; fig. nebnunie: *ari mari leşureață* (are mare ușurință, nebnunie).

leşiniă -ii = sbs. fem. litanie, rugăciune publică pentru ploaie sau pentru altceva.

leşiri (leşescu -ii) = vb. a porni, a plecă: *ş'o leşiră 'n Veleştin* (şi porniră spre Veleştin. — Carajani, poezii populare).

leştră -ri = sbs. fem. vas mic de băut apă, măsură de greutate (leştră).

leştură -uri = sbs. fem. lături, spălături, necurăţenie de pe un vas, spălătură, soaie: *mblîn di leşuri* (plin de necurăţenii).

leştură -ii = sbs. fem. pâne bine-cuvântată, prescură.

leşturisiri (leşturisescu -sii) = vb. a liturghisi, a face serviciul divin, a ceti liturghia.

leşturisit = adj. liturghisit, care a cetit liturghia.

leşturină = sbs. fem. lemnele orizontale dela răsboiu, în cari se pun vatalele.

leşvâ -ni = sbs. masc. (levis) vânt de sud, vânt cald: *sûflă leşvâ* (sufală vântul de sud).

leşvâdi -dzi = sbs. fem. livade: *stî-tui tu leşvâdi* (am stat în livade).

leşvan -ni = sbs. masc. arbust mirositor, leandru, rosmarin.

leşvându -a -ţi = sbs. masc. parfum, mireasmă.

leşvîndu = adj. voinic, elegant: *gioni leşvîndu ca tîni* (tânăr voinic ca tine).

leşvîdă -dzi = sbs. fem. teacă de fasole: *cârni cu leşvîdă* (carne cu teci de fasole).

leşvîliă -lii = sbs. fem. necurăţenie, murdărie.

leşvîndeață şi leşvîndlohiă = sbs. fem. mândrie, fudulie, trufie: *aspûsi mari leşvîndeață* (a arătat mare mândrie).

leşvîşiri (leşvîşescu -sii) = vb. a murdări: *tută casa leşvîşiaşti* (murdăreşte toată casa).

leşvîşit = adj. necurat, murdar.

leşvîs = adj. murdar, necurat.

leşvîiri (leşvîescu -ii) = vb. a răni: *leşvîiră* (l-au rănit).

leşvîit = adj. rănit.

leşvîitură -uri = sbs. rană (produsă de puşcă).

leşvîusiri = vezi *leşvîiri*.

leşvîur = adj. lacom, mîncăcios, avid, găman: *om leşvîur* (om lacom).

leşvîurliă -lii = sbs. fem. lăcomie, aviditate.

leşvîurlohiă -ohi = vezi *leşvîurliă*.

lobodă -di = sbs. fem. lobodă (plantă): *pită di loboda* (plăcintă cu lobodă).

loc -urî = sbs. n. loc, pământ, sol, teren, localitate, țară, patrie: *mi duc tu loc-nîi* (mă duc în patria mea); *va lu 'ngrop tu loc* (îl voi îngropa în pământ); *de-a lœlui* (aborigen, autohton); *ca inșit dit loc* (urit, poeit de tot); *lœcuri-lœcurî* (pe ici și colea); *tu loc di mini* (în locul meu); *nu l'ari lœclu, nu l'fîni lœclu* (a nu avea astâmpăr); *mi îngrôpă lœclu* (a avea mare rușine).

loj -urî = sbs. n. culcuș de fiare sălbatece: *agudî un lœpuri tu loj* (am împușcat un iepure în culcuș).

lôngiă -i = sbs. fem. gălăgie, gălceavă: *mari lôngiă feașifî* (ați făcut mare gălăgie).

lor = pron. lor: *căsa lor* (casa lor).

lôr-ũ-dzi = sbs. masc. lord și persoană bine îmbrăcată.

loscut -uti = sbs. n. sgomot provenind din ceartă; larmă, tâmbălău, hălălaie, gălăgie, gălceavă: *mari loscut se avdi* (mare gălăgie se aude).

lœstru -tri = sbs. n. pârghie, drug de fier.

lœstur -ri = sbs. n. vezi *sirtu*.

lot -urî = sbs. n. lot, sort, loterie: *nî cîdeũ tu lot* (am câștigat la loterie).

lotariă -ii = sbs. fem. loterie.

lũari (lũau, lũai) = vb. a luă, a răpi, a se căsători: *mi lũai cu catina* (m'am căsătorit cu Catina); *lũai mulțari* (mă căsătorii); *lũai vîmtu* (a respiră aer curat); *lũau vîmtu* (a se supără, necăji lesne); *mi lũau di pœri* (a mă încăieră); *lũai mulți lucrî* (am cumpărat multe lucruri).

lũat = adj. luat, răpit, căsătorit, certat: *lũat di vîmtu* (nebun, svânturatec).

lucănio -ți = sbs. masc. cărnat: *lucănio di pœrcu* (cărnat de porc). Mai e și forma *lucăngu*.

lucăntă = sbs. fem. birt, cărciumă: *micăi la lucăntă* (am mâncat la birt).

lucăntăgi = sbs. masc. birtaș, cărciumar.

lucărî (lucrêdz -ai) = vb. a lucra, a cultiva: *lucrêdz lœclu* (a cultiva pământul).

lucrăt = adj. lucrat, cultivat.

lucritôr -rî = adj. lucrător, care lucrează, muncitor.

lœuru -rî = sbs. n. lucru, treabă, afacere, meserie, obiect: *am lucrũ* (am treabă); *șe lucrũ ai* (ce meserie ai); *chirdũi mulți lucrî* (am pierdut multe lucruri, obiecte); *am mulți lucrî* (am multe afaceri).

lufê -edzi = sbs. masc. leafă, salariu, simbrie: *om cu lufê* (om cu leafă).

luyă -ii = sbs. fem. fel, mod, chip, specie, varietate: *mi sburi mulți luyă* (mi-a vorbit în multe feluri).

luyriă = vezi *luyuriă*.

luyămu -nî = sbs. fem. lagum, viuzină, cavernă, speluncă găunoasă. Mai e forma *ylumi*.

luyurîzmo -ădzi = sbs. masc. socoteală.

luyuriă -ii = sbs. fem. obiect, materie: *nu i bună luyuriă* (nu e bună materia); *am mulți luyuriă* (am multe obiecte).

luyursîri (luyursescu -sii) = vb. a calculă, a socoti, a presupune, a-și închipui: *mi luyursî ghîne* (m'am socotit); *mulți luyursescu* (prea multe presupun, îmi închipuesc).

luyursît = adj. calculat, socotit, presupus, închipuit.

lujîri (lujescu -ii) = vb. a sta în culcuș (vorbind de fiare sălbatece); *aoă lujî vîrnu fœrbu* (aici s'a culcat vreun cerb).

lujit = adj. care stă în eulouș.
lulăchiu-uri = sbs. n. liliachiu, indigo, civit.

lule-edzi = sbs. masc. luleă.

luludă-dzi = vezi *lilici*.

luludisiri (luludisescu -sil) = vb. a înflori: *pônli luludisiră* (pomii au înflorit)

luludisit = adj. înflorit.

lumăchiă-ohi = sbs. fem. cracă, ramură; vezi *almăchiă*.

lumbăr = vezi *bumbăr*.

lumbără-dzi = vezi *lumbădă*.

lumbirsiri = vb. a străluci.

lumbirsit = adj. strălucitor.

lumi-ni = sbs. fem. lume, oameni, societate: *binedză tu lumi bună* (trăește în bună societate); *vinți multă lumi* (au venit mulți oameni).

luntă-ți = sbs. fem. nuntă: *avem lunta mină* (avem nunta mâne).

luntăr-ri = sbs. masc. nuntaș: *vințiră luntărli* (au venit nuntașii).

lună-ni = sbs. fem. lună; sinon. *mes*.

lună = sbs. fem. lună (planetă): *luna deadi* (luna a apărut).

lundzeami-ni = sbs. fem. lun-gime.

lundzeări și lundziră (lundze-scu-il) = vb. a lungi, a prelungi, a întinde: *s'lundzi de aghinealui* (s'a lungit deabinele).

lundzin = adj. lungi ani, mulți ani: *nă vintiș hiriocă și lundzină* (ne ai venit veselă și cu mulți ani).

lundzit = adj. lungit, întins.

lungă = sbs. fem. umflătură la picioare din cauza frigului.

lungu = adj. lung. întins: *om lungu* (om lung).

Luni = sbs. fem. Luni (ziua).

lunismă-ni = sbs. fem. aluviune, adăos de pământ ce se face pe marginea unei ape, când se abate din albia sa.

lunină-ni = sbs. fem. lumină:

casă cu lunină (casă luminoasă).

luninări (luninedz -nal) = vb. a lumina, a răspândi lumină: *lamba nu luninează* (lampa nu răspân-dește lumină).

luninos = adj. luminos, cu lu-mină: *odă luninoasă* (cameră lu-minoasă).

lup-ohi = sbs. masc. lup; expres.: *căzu tu gura a lupului* (tot ce nu se poate scăpa); *lup vechiu* (pentru o persoană îmbătrănită în rele).

lupătă-ți = sbs. fem. lopată de fier, de lemn: *lupătă di foc* (vâtraiu); *lupătă di circăp* (de cuptor).

lupităr-ri = sbs. masc. care face lopeți.

lupoaniă-nii = sbs. fem. lupoaică.

lură-ri = sbs. fem. nuia subțire, beldie: *adășu luri* (am adus nuiele subțiri).

lușcă = sbs. iarbă albă.

luschiă-dzi = sbs. fem. aschie, țandără: *nă intră luschiă tu mină* (mi-a intrat o aschie în mână).

lustră-ri (lustra -orum) = gropi cu noroiu, în cari se tologesc porcii sălbateci.

lustriniă-nii = sbs. fem. ghetă de lac, piele de lac.

lustru-uri = sbs. n. lustru, luciu.

lustrusiri (lustrusescu -sii) = vb. a lustrui, a luci, a polei.

lustrusit = adj. lustruit, lucit, poleit, cu lustru.

lut-uri = sbs. n. pământ gras, lut, argilă: *vas di lut* (vas de argilă).

luțăfir-ri = sbs. masc. luțăfir (stea); *luțăfiru deadi* (luțăfirul a răsărit).

luțiri (luțescu -ții) = vb. a luci, a străluci, a se face ziuă: *zinga nu luți* (încă nu s'a făcut ziuă).

luțit = adj. lucit, strălucit.

lutôs = adj. argilos: *loc lutôs* (pământ argilos).

- lăxu-i** = sbs. n. lux.
liar = adj. pestriț: *capră liară* (capră pestriță); sinon. *pestru*.
liau = indicativul prezent dela *lăuri*.
liépurî = vezi *lepuri*.
liin-uri = sbs. n. in: *cimeași di liin* (cămășe de in).
lipurăr-ri = sbs. masc. vulturul aurit, vulturul mieilor: *lipurorlu nă liă un nîel* (vulturul aurit ne-a răpit un miel).
liirtări (liertu -ai) = vb. a iertă: *nu mi liarta* (nu mă iartă); expres.: *l' liirtă Dumnișeălu* (l-a iertat Dumnezeu, a murit).
liirtăt = adj. iertat.
liirtioiuni-nî = sbs. fem. iertă-

ciune: *da tri liirtioiuni* (dă pentru iertare).

liigor = vezi *lișor*,

liiță-ți = sbs. fem. iță (licium), partea răsboifului pe unde se trec firele: *liiță di lîndă, bumbac* (iță făcută din lână, bumbac).

liiŧtă-ani = sbs. masc. om voinic, răsboinic, luptător: *hiu liiŧtă* (sunt un om voinic).

liiŧliac-ți = sbs. masc. vezi *li-curiciă*.

liiunăr-ri și liiundăr-ri = sbs. masc. leu; sinon. *aslan*.

liiôlă-ă = sbs. n. uleiu de măsline.

liôpur-ri = vezi *lepuri*.

M. m.

- m** = una din literele alfabetului.
ma = conj. dar, însă, dacă: *ma nu vrei tîni, eu va yin* (dacă nu vrei tu, eu voiu veni).
ma = adv. mai: *eă hiu ma mări di tîni* (eu sunt mai mare decât tine).
mă = prescurtat din *mă(mă)*: *mă-ta nu va* (mama ta nu vrea).
mac-ți = sbs. masc. mac, plantă din care se extrage opiul: *bea mac tra s'dornîi* (bea mac, ca să dormi).
măcă = conj. dacă, de, fiindcă: *măcă vrei, plîndsi* (dacă vrei plîngi).
măcar (utinam) = adv. macar, grație, dea Dumnezeu: *măcar, că viniși ghini* (grație, că ai venit bine).
macărîm = adv. și conj. cel puțin: *macărîm uscălti-mi* (cel puțin ascultă-mă).
macarônia-nî = sbs. fem. macaroane.
macearôc-ți = sbs. masc. cotoiu, pîsoiu.
machișuniș-uri = sbs. n. pătrun-

jel; *cărni cu machiduniș* (carne cu pătrunjel).

măchină-nî = sbs. fem. mașină, tren: *tricu măchina* (a trecut trenul).

măoru = adj. macru, slab: *cărni măcră* (carne slabă). Mai e și forma *amăgru*.

madănia-mi = sbs. fem. femeie îmbrăcată la noi europenește.

maγ-γî = sbs. masc. mag, fermecător, persoana care are puterea de a convinge pe altul.

măăxăr-ri = sbs. masc. prăvăliaș.

maγnet-ti = sbs. n. magnet; fig. atracțiune: *ca cîndu ari magnèt pri nis* (ca și când ar avea magnet asupra-i).

maγnetizmô-adzi = sbs. masc. magnetism; fig. atracțiune.

măla-găla = sbs. fem. ființă mitologică, despre care poporul crede că răpește copii în timpul nopții, când îi găsește singuri.

măle-ăă = sbs. fem. babă, femeie

bătrână, bunică : *măia mea iaste mădie* (bunica mea e femeie bătrână).

maimăr -ri = sbs. masc. șef de meșteri : *maimărlu ni crui căsa* (șeful de meșteri ne-a croit casa).

maimăr = adj. meșter, maestru, abil, îndemânat : *am un frăti maimăr* (am un frate meșter).

maimun -ni = sbs. masc. maimuță; fig. persoană scurtă, slabă și pocită : *ari un fiçor ca maimun* (are un copil ca maimuța). Mai sunt și formele : *maimună, maimină*.

maimunlichia -ohi = sbs. fem. maimuțarie, imitațiune ridicolă.

Măiu -ii = sbs. masc. Maiu (luna) : *ni vinti și Măiu* (ne-a venit și Maiu).

măl(ă) = adv. mult : *mălă ni deadi* (mult mi-a dat); *mal di lucr* (multe lucruri).

malaohia -ohi = sbs. fem. masturbatie, onanie.

mălamă -mi = sbs. fem. aur; fig. persoană blândă : *am un frăti mălamă* (am un frate blând).

mălașru -ri = sbs. fem. mărar (plantă).

mălină -ni = sbs. fem. stofă, materie de lână : *fustani di lână* (rochie de lână).

mălini -ni = sbs. masc. specie de mierlă.

măltu = adv. destul : *măltu ni deadiși* (destul mi-ai dat); sinon. *nimāl*.

măliu -lii = sbs. n. maiu (unealtă de bătut hainele, rufele la spălat).

mămă -mi = vezi *mămă, dădă*.

mămă -mi = sbs. fem. măduva socului; gușe (la paseri); *fuj cu mămă* (soc cu măduvă); *gisca ari mămă mblindă* (gâsca are gușă plină).

mămcă = sbs. fem. gușe (la paseri).

mână -ni = vezi *mână*.

-mână -i = sbs. fem. păclă, ceață

deasă : *ari mână tu cîmpu* (e păclă pe câmpie).

manăntea = adv. mai întâiu, înainte, pentru prima dată.

manapoi = adv. în urmă, în sfârșit : *manapoi nu uru* (în urmă n'a voit).

mândal -li = sbs. masc. incuie-toare, ivăr.

mandolină -ni = sbs. fem. mandolină (instrument).

mândră -dri = sbs. fem. coșar pentru vite, târlă, ocol și loc de pășune pe timpul iernii pentru îngrășarea vitelor, ținerea lor.

manelă -li = sbs. fem. lemn de care se atârna cântarul la cântărire.

mangusăr -ri = sbs. masc. om leneș, ursuz și netrebnic, măgădău.

maradôl -ii = sbs. masc. sticlete (pasere) : *acițai un maradôl* (am prins un sticlete).

mărăndu = vezi *mălașru*.

marăt = adj. sărman, biet : *marătlu-ni di mină* (sărmanul de mine).

mărcă -arti = sbs. fem. semnul ce se pune pe un obiect oarecare, marcă : *li bigai mărcă* (i-am pus marcă).

mări = adj. mare, înalt, ilustru, renumit; la pl. șefi, superiori, capi : *om mari* (om renumit); *s'ărădzi mări* (se poartă mândru); *mărli a hoăriliei nu vintiră* (șefii, capii satului n'au venit); *mări-gros* (tare și mare).

mări -ri = sbs. fem. mare : *măria-lăie* (Marea-Neagră); expres. : *mări-mi feciū* (am rădat multe).

mărmăr -ri = sbs. n. marmură : *albu ca mărmăr* (foarte alb); *arăș ca mărmăr* (rece ca o marmură). Mai e și forma *mărmură*.

marmără -ri = sbs. fem. oaie stearpă, oaie care n'a făcut de loc : *tăiai nă marmără* (am tăiat o oaie care n'a făcut).

mărsină -ni = sbs. fem. vezi *mir-sinecăță*.

mărsinu = adj. ori ce: gătit fără unt, ulei și undelemn; gătit de post: *piță, mărsină* (plăcintă fără unt, ulei și undelemn).

Mărți = sbs. fem. Mărți (ziua).

martină -ni = sbs. fem. pușcă (Martini).

mărtir -ri = sbs. masc. martir, martur: *mărtirli giurără* (marturii au jurat).

mărțu = sbs. n. marț (la joc); *feciă, un mărțu* (am făcut un marț).

marțu -uri = sbs. n. mărtișor: *bigăi mărțu* (am pus mărtișor).

Mărțu = sbs. masc. luna lui Martie.

mas -uri = sbs. n. loc unde dorm noatenii, oile vara în timpul nopții, mas, târlă.

mășă și mișă -adzi = sbs. masc. fem. clește dela sobă.

mășala = interj. exclamațiune de admirație; rezervativ împotriva deochiului, bravo, de minune: *mășala hii!* (bravo, ești bine!).

măseur = adj. masculin, bărbătesc: *cine măseur* (câne de partea bărbătească); *citușă măseură* (pisică de partea bărbătească, cotoiu); *șeapă măseură* (ceapă de partea bărbătească).

măseur -ri = sbs. masc. bărbat: *nu hii măseur* (nu ești bărbat).

mășî = adv. numai: *mășî tîni nu vrei* (numai tu nu vrei).

măsin (măsnu -ni) = sbs. masc. măslin: *măsin cu măsinî* (măslin cu măslin). Mai e și forma *măseu*.

măsină (măsnă -ni) = sbs. fem. măslină, alunele (mici semne pe obraz, pe corp): *ări ună măsnă tu făță* (are o aluneă pe obraz); *măsnî lăi* (măslin negre).

măsnă -ni = vezi *măsină*.

măști -ăști = sbs. fem. fisio-

mie, figură, față, chip: *țe măști urită* (ce fisionomie pocită).

măstur -ri = sbs. masc. meșter, zidar; fig. abil, priceput: *iăști măstur bun* (e meșter bun); *am un frăti măstur* (am un frate abil). Mai e și forma *măistur*.

măta = adv. iarăș, din nou: *măta vinișii* (iarăș ai venit).

maț -i = sbs. n. intestinul gros, maț: *nî umblui măflu* (mi-am umplut intestinul cel gros).

măți = sbs. pl. n. intestinele subțiri: *măți di niel* (intestine de miel).

mavruniăt = adj. cu ochii negri, oacheș: *ocliu mavruniăt* (ochiu negru).

me! = interj. mă: *me! țe făți* (mă! ce faci).

me și meă = conj. dar, însă: *me tîni nu ascultî* (dar tu nu ascultî).

meă = vezi: *me* (dar).

mea = pron. pos. mea: *căsa mea* (casa mea).

measă -ni = sbs. fem. masă, tablă: *băgă measa* (pune masa); *measa ali stă Măriă* (masa care se pune după nașterea copilului); *liaști di measă* (a. mănca).

meăștiri (mescu -miscu) = vb. a cinsti, a trata, a dărui: *meăști-mi ună arichiă* (tratează-mă cu o țuică); *miscu 'nveasta ună flurie* (am dărui nevetei un galben).

medalișeni -ni = sbs. fem. medalion.

măjdă -i = sbs. fem. țărniș, mal: *prî măjda arifuli* (pe țărnișul râului).

măliu -uri = sbs. n. meuș: *pîni di măliu* (pâne de meuș).

măliu -lii = sbs. masc. specie de ulm care crește pe câmp.

mendă -di = sbs. fem. izmă (plantă), mentă și băutură preparată cu această plantă: *dă-nî nă menda* (dă o mentă de băut).

mengă -ghi = sbs. fem. atenție,

băgare de seamă: *ai-ți mēnga* (fi atent).

mer-meări = sbs. n. măr (fruct): *dă-nă doăuă meări* (dă-midouă mere).

mer-méri = sbs. masc. măr (pom): *simināi un mer* (am sădit un măr).

mer-méari = sbs. n. buca obrazului: *mèrlu a fălilei* (buca obrazului).

mer-dit-loc = sbs. n. morcov, nap.

mérdu-dzi = sbs. masc. escremente, oăcat.

meriméti-ți = sbs. fem. reparație: *feciū ună nīcā merimēti* (am făcut o mică reparație).

mes-și = sbs. masc. lună, period (la femeie); *mes bun* (lună bună); *mullarea și-ări mēslu* (ii vine periodul).

mēsli-si = sbs. fem. mijloc: *stītū tu mēsi* (am stat la mijloc).

mēstrā-ri = sbs. fem. pantof: *mēstri di lustrinā* (pantofi de lac).

métal-li = sbs. n. metal.

métu-ri = sbs. n. metru (măsură); fig. cu măsură, cumpătat: *un mētru di vēstu* (un metru de postav); *beā cu mētru* (bea cumpătat); *du-ți cu mētru* (poartă-te cum se cade); *n'ări mētru la sburiri* (n'are măsură la vorbit).

mētsi = conj. deși, cu toate că: *mētsi, că nu va fūdēi* (cu toate că nu vei fugi).

mēturā-ri = sbs. fem. mătură: *arneā cu mētura* (mătură).

mituricā-ți = sbs. fem. măturică.

meū, mea = pron. pos. meu, mea. Mai e și forma *nēū*.

mi = pron. pers. mă, pe mine: *mi doări* (mă doare).

mīcāri-rī = sbs. fem. mâncare, bucate; sinon. *ghelā*.

mīcāri (mic -micāi) = vb. 1) a mânca: *mic pīni* (mănânc pâne);

2) a frecă, a roade: *mīcā cu arinā* (frecă cu pila); 3) a hăpăi: *mīc hap hup* (a hăpăi); 4) a consumă, a risipi: *ș'mīcā băna* (și-a consumat viața); 5) a se certă: *tōtna nā mīcām* (în totdeauna ne certăm); 6) a prăpădi, a ruina: *mi mīcā hidvra* (m'au ruinat frigurile); expres.: *nu ști țe mīcā aseārā* (care e prea uituc); *li mīcāi căplu* (l-am omorât); *aestā nu s'mīcā* (aceasta nu se suferă); *mīc afoārā* (a mânca în oraș); *li mic urēclīli* (a stărui mult pe lângă cineva). Mai sunt și formele *mīngāri* și *māri*.

mīcēșā-i = sbs. fem. fructul măceșului.

mīcēș-și = sbs. masc. măceș (pom).

mīchilipsiri (mīchilipsēscu-sii) = vb. a sângeră pe cineva prin bătaie sau tăiere, a răni cu cuțitul, sabia, a măcelări: *furlū mi mīchilipsirā* (hoții mi-au făcut răni).

mīchilipsit = adj. sângerat prin bătaie, tăiere; rănit cu cuțitul, măcelărit.

mīcōirā-adzi = sbs. masc. scripete de urcat greutăți, bobină, motor, carulă.

mīcōtoāri-rī = sbs. fem. zi de dulce (când nu postim); *mīni iāsti mīcōtoāri* (mâne e zi de dulce).

mīcōtār = adj. mîncăcios, lacom, avid.

mīcōturā-uri = sbs. fem. mîncărime, iritațiune; fig. ceartă: *avēm mārī mīcōturā* (avem mare ceartă între noi); sinon. *mīngitūrā*.

mīcōtucā-ți = sbs. fem. măciucă, bătă.

mīcōlidārā-ārī = sbs. fem. mămăligă subțire și care se mănâncă cu peomez.

mīcrosōp-ohi = sbs. masc. microscop.

mīdūū = sbs. fem. măduvă, creier,

miezul moale ce se găsește în interiorul unei plante și unui arbore; fig. minte: *n'ari miduă* (n'are minte); *li si virsă midua* (i s'au vărsat creierii). Mai sunt *miduă* și *minduă*.

midulăr-ri = sbs. n. vertebra gâtului, ceafă, cerbice, cap: *'si freă-dzi midulărtu* (și-a rupt capul, ceafa).

migliși-si = sbs. fem. consiliu comunal, județean: *so-adună miglișea* (s'a strâns consiliul județean).

miḡdal-li = sbs. masc. migdal (pom).

miḡdală-li = sbs. fem. migdală: *miḡdală amără* (migdală amară).

miḡdăni-ni = sbs. fem. loc deschis, iveală: *eși tu miḡdăni* (ieși la iveală).

miḡrgi-lădzi = sbs. masc. bucătar.

miḡriă-li = sbs. fem. mâncare, bucate; sinon. *ghelă*.

miḡripsiri (miḡripsescu-il) = vb. a găti bucate: *fe miḡripseshi* (ce gătești).

miḡripsit = adj. gătit (bucate).

miḡlstră-ri = sbs. fem. vrăjitoare, fermecătoare și pentru o femeie răutăcioasă și pocită: *miḡlstra nă feați amăyl* (fermecătoarea mi-a făcut vrăji).

miḡizător-ri = sbs. masc. persoana care ține un magazin, boltaș, lipscan.

miḡiziă-li = sbs. fem. magazin.

miḡulă-li = sbs. fem. măgură, movilă: *miḡulă cu chină* (movilă cu pini).

mihăni-ni = sbs. fem. sufloiu, foale: *sufă cu mihănia* (sufă cu foalele).

mihănă-li = sbs. fem. maiă, chiag: *mihănuă di puscă* (cuib de oțet).

milăni-ni = sbs. cerneală, negreală.

milėti-ți = sbs. fem. nație: *him*

di ună milėti (suntem de o nație).

millă-li = sbs. fem. leșin: *nă yini milă* (imi vine leșin).

millfrândza-dzi = sbs. fem. sculament, scursoare: *l'aciță millfrândza* (l-a apucat scursoarea).

millfrîndzôs = adj. cu sculament, cu scursoare.

millmusiri (millmusescu -sil) = vb. a polei cu aur, a auri: *millmusit nelu* (am aurit inelul).

millmusit = adj. poleit cu aur, aurit.

millună-ni = sbs. fem. milion: *ună miliună di liri* (un milion de lire).

milludă-li = sbs. fem. melodie.

millură-ri = sbs. fem. răpă, loc abrupt, fără iarbă și cu pământ roșu.

milliță-ți = sbs. fem. scutece (bucată de abă ori de pânză pentru înfășat pruncul).

millur (mlior)-ri = sbs. masc. noaten care merge în anul al doilea: *birbēc millur*.

millură (mlioără)-ri = sbs. fem. mioară: *oăie milliură* (oăie mioară).

mimă-li = sbs. fem. moașe: *avem bună mimă* (avem bună moașe).

min = adv. încă, par'că, numai: *min sburăști* (numai vorbește).

miună-ni = sbs. fem. mână: *nu nă da di mindă, nu nă yini di mindă* (nu-mi convine); *l'am tru mindă* (depinde de mine); *nă mină di oămeni* (puțini oameni); *l'acăță mina* (este abil, îndemânat); *cu mindi 'n sin* (om netrebnic); *cu mindă lüngă* (care e generos, darnic; tare și mare); *hiu cu mindă acițati* (sunt ocupat, am treabă); *pri sum mindă* (în secret, pe ascuns); *mindă teasă* (generos, darnic); *mindă aspărta*, (mână spartă, risipitor); *nă-am mina tu aestu lucru* (sunt amestecat); *bigăt mina pri nis* (am pus mână pe dânsul; l-am prins); *bigăt mina*

pri lucru (am început a lucra); *sta cu mîna dinînti* (a sta respectos, cu temere); *da pri sum mîndă* (a da pe ascuns, a mitui); *l'am mîna 'ndreaptă* (mi-e de mare ajutor); *sta cu mînti 'n gepi* (a fi netrebnic, neocupat); *antînia mîndă* (ce e mai bun, mai ales, din ori și ce).

mina all stă Marlă = sbs. fem. limbariță, iarba broaștii.

minăli -li = sbs. fem. sfeșnic de pus lumânări, sfeșnic împărătesc.

minăr -ri = sbs. masc. mielul care se ține acasă pentru îngrășare, miel care se învață să vie după om; fig. persoană care merge în totdeauna după alta: *frăte-nău iasti minăr -nă* (fratele meu vine în totdeauna după mine).

minări (min, minări) = vb. a (se) mișcă, a (se) cârmi, a (se) clătina: *frînzili s'mînă* (frunzele se clătina); *nu mi min de-a-oă* (nu mă cârmesc de aci).

minărea lăolui = sbs. fem. cutremur de pământ.

minăt = adj. mișcat, cârmit, clătinat.

mindân -ni = sbs. n. mintean de alăgea sau de altă materie.

mindér -ri = sbs. n. pat de scânduri, ce se face într'o cameră pentru șezut, mindir.

minděză -zi = sbs. fem. minte mare, înțelepciune, talent mare, geniu: *om cu minděză* (om cu multă minte).

mindl -dzi = sbs. fem. minte, inteligentă, atențiune: *mindl multirească* (minte ușoară); *om cu doăuă mindzi* (om fațarnic): *nu ƒai mindia aoați* (nu ești atent); *iu ƒalăgă mindia* (unde te gîndești); *nă își dit mîndi* (mi-a scăpat din vedere); *ș'lu mindia tu ciciodari* (a-și lua lumea în cap, a umbla fără rost); *nă am tru mîndi* (am de gînd, mă

gîndesc); *nă vă mindia* (sunt de părere); *nă fringu mindia* (mă gîndesc adânc, mă căsnesc foarte mult); *bagă tu mîndi* (bagă de samă, fii atent); *nă yini tu mîndi* (a reaminti); *nă yini mindia anvirligă* (tmi vin amețeli); *ș'chirdă mindia, li fudzi mîndea* (a Innebunit).

mindilă -lii = sbs. fem. batistă, basmă: *mindilă di nări* (ștergar, batistă); *mindilă di gūși, cap* (basmă de cap, de gât, broboadă); expres.: *hiu pri doăuă mindilă* (sunt dubiu).

mindimèn = adj. înțelept, mintos, cu minte: *om mindimèn* (om cu minte).

mindiminiliă -lii = sbs. fem. înțelepciune.

mindipsiri (mindipsescu -sii) = vb. a fermeca, a vrăji: *biteariu a fluieriltei nă mindipsi* (cîntarea din fluier ne-a fermecat.—Obed., pag 48).

mindipsit = adj. fermecat, vrăjit.

mindireăjă ji = sbs. fem. amestec, încurcătură, incurcălă, vălmășală: *avem mindireăjă* (avem încurcătură).

mindiri (mindescu -ii) = vb. a încurcă, a amestecă, a turbura, a încâlci; fig. a ațăța, a escita: *ti mindești tu tūti* (te amesteci, te încurci în toate); *ăpa s'minđi* (apa s'a turburat); *nu mi mindeă* (nu mă ațăța); *nă si mindeăști inima* (tmi vine să vărs).

mindit = adj. amestecat, incurcat, încâlciit, turburat, ațățat, escitat.

minditor = care se amestecă în toate; care se încurcă în toate; fig. ațățător, turburător.

minditură -uri = sbs. fem. încurcătură, amestecătură, vălmășală; fig. răscoală, revoluție, anarhie.

mindiz -ji = sbs. masc. inginer.

mindizlichia -chi = sbs. inginerie, profesiunea inginerului.

minduiri (minduescu -ii) = vb. a se gîndi, a chibzui, a reflectă: *măltu*

s' minduiăști (prea mult se gândește).

minduit = adj. gânditor, chibzător.

minduôs = adj. cu minte, înțelept; sinon. *mindimën*.

mindzălia -li = sbs. fem. surceă, uscături; fig. mărunțiș: *aprinde fôclu cu mindzăli* (aprinde focul cu surcele, uscături); *am un aslan mindzăli* (am un leu mărunțiș); sinon. *minușăli*.

mineăr -ri = sbs. n. amnar; expres.: *nu ti dău di mineăr* (nu-ți dau mare importanță).

mineări -ri = sbs. fem. osul care se pune la un cuțit, briceag și de care-l prindem, mâner, prăseă de cuțit.

minéu -ei = sbs. n. mineiu (carte bisericească).

mingâl -li = sbs. n. mangal: *băgă foc tu mingâl* (pune foc în mangal).

mingări = vezi *micări*.

mingăt = adj. vezi *micăt*.

mingătă = sbs. fem. mâncare, descresștere: *tu mingăta a lünillei* (în descresșterea lunii).

minghiné -edzi = sbs. masc. menghineă.

minghiuș -și = sbs. masc. cercel: *minghiuș de-asimi* (cercei de argint); sinon. *ocări*.

minghiuș = sbs. fem. mărgăritar, clopoțel, floarea Turcului.

mingilișă -și = sbs. fem. consiliu.

mingitură = vezi *micitură*.

mi(n)giun -ni = sbs. n. dulceață: *mingiun di gutânti* (dulceață de gutui).

mingiună -ni = sbs. fem. minciună: *mingiună cu coărni* (minciună foarte mare); *scoăti mingiună* (scornește minciuni); *mingiună cu coadă* (minciună foarte mare).

mingiunămi -ni = sbs. fem. multe minciuni.

mingiunări (mingiunédz -năi) =

a minți, a spune minciuni: *l' mingiunăi* (l-am mințit).

mingiunăt = adj. mințit.

mingiunôs = adj. care minte, mincinos.

mingiüşü -și = sbs. masc. păduche mic, păducel: *mblin di mingiüşi iăsti* (e plin de păduchi mici).

mingiüşari (mingiüşédz -șai) = vb. a prinde păduchi mici.

mingiüşat = adj. cu păduchi mici.

miui = adv. mâne: *mini va yin* (mâne voui veni).

mini -li = sbs. mânie, ură: *am mări mini* (am mare mânie).

minică -ți = sbs. fem. mâneacă, braț de fluviu, crac de râu: *tricuți prit minica a riului* (am trecut prin cracul râului).

minichetă -ți = sbs. fem. manșetă.

mininghită = sbs. fem. meningită (boală).

mință -li = sbs. fem. galben aurtiac.

mintiminilia = sbs. fem. înțelepciune, prudență: *s' dufi cu mări mintiminilia* (merge eu mare prudență).

minüoliu -lii = sbs. masc. vezi *aröbul*.

minüoliu -lii = sbs. n. mănunchiu, snop, buchet: *minücliu di lilici* (buket de flori); *minücliu di grin* (snop de grâu).

minüşă -și = sbs. fem. toartă, mâner; fig. defect, cusur: *ăflă minüşi la tuși* (găsește defecte la toți).

minüşă -și = sbs. fem. leagăn (cu acest înțeles numai la Moloviște).

minüt = adj. subțire, mărunț; fig. delicat: *ărburi minüt* (arbore subțire).

minütă -ți = sbs. fem. minută.

minușăli = sbs. fem. pl. mărunțișuri: *n'am minușăli* (n'am mărunțișuri).

minușămi -ni = sbs. fem. tot ce e subțire, mărunț.

minutar-rî=sbs. masc. acul de la ceasornic, care arată minutele, minutar.

minutări (minutêdz-tâl)=vb. a subția, a fugui; fig. a sărăci: *s'minută marătu, arău bineădză* (a sărăcit sărmanul, rău trăește).

minutăt=adj. subțiat, fuguiat; fig. sărăcit.

minuțiri=vezi *minutări*.

minuțit=vezi *minutăt*.

mir-uri=sbs. n. mir (uleiu sfințit).

miră-ri=sbs. fem. ursitoare (cari la trei zile după naștere decid de soarta noului născut).

mirăchiă-ohi=sbs. fem. dorință, zel, pasiune: *am mări mirăchiă* (am mare dorință).

mirăcuni=sbs. fem. piatră pentru ascuțirea briciului, arcer.

mirăzi-zi=sbs. fem. moștenire: *luai mirăzi* (luai moștenire).

mirăat-uri=sbs. n. iaurt: *mirăat di ôi* (iaurt de oi).

miroitiği-lădzi=sbs. masc. iaurgiu, care face sau vinde iaurt.

mîrdzeăuă-eali=sbs. fem. mărgea: *mîrdzeăuă di ocltu* (pupila ochiului); *mîrdzeăuă di la buric* (cicatrice rămasă după tăierea buricului, buric).

mîrdzilăt=adj. mărgelat: *capră mîrdzilătă*; *arichiă mîrdzilătă*.

mărdzină-nî=sbs. fem. margine, extremitate, sfârșit, țarm: *mărdzina arifului* (țărful râului); *mărdzina a loclu* (sfârșitul pământului); expres.: *tu mărdzini* (în sfârșit, în fine); *mărdzini di pini* (coltuc).

mărdzină-nî=sbs. fem. scândură ordinară, loabă.

mîrăzi-jî=sbs. fem. întristare, măhnire, boală cronică: *om cu mîrăzi*.

mîrdziniolia-lîi=sbs. fem. coltuc de pâne: *dă-nî ună mîrdzini-*

clă di pini (dă-mi un coltuc de pâne).

mire=sbs. masc. islaz, imaș.

mîreăță-ți=sbs. fem. mărie, mândrie, glorie: *mări mîreăță ari pri nîs* (mare mândrie are asupra-i).

mîrgeani-nî=sbs. fem. mărgea mare roșie, mărgean.

mîrghinos=adj. ca mărgeaua, de forma mărgelei.

mîrăritări-ri=sbs. fem. mărghăritar, perlă: *ghiurdăni di mîrăritări* (salbă cu perle).

mîrîiri (mîrîescu-il)=vb. a murdări, a măzgăli, a mototoli: *nu ti mîrîia* (nu te murdări); *s'mîrîi străni* (și-a mototolit haina).

mîrîit=adj. murdărit, măzgălit, mototolit.

mîrîulô-ri=sbs. n. bocet.

mîrîuluxiri (mîrîuluxescu-sil)=vb. a. (se) bocii: *l'mîrîuluxiriă multu* (l-au bocit mult). Mai e și forma *mîrluxiri*.

mîrio-ți=sbs. masc. merișor.

mîrloă-ți=sbs. fem. mare mică.

mîrijar=adj. care suferă de o boală cronică, bolnăvicios.

mîrijôs=adj. întristat, măhnit, bolnăvicios, cu boală cronică.

mîrîliă-lîi=sbs. fem. grandomanie, glorie, mândrie: *lă-ariseăști mîrîliă* (ți place gloria); sinon. *mîreăță*.

mîrimeti-ți=sbs. fem. reparație.

mîrimîțiri (mîrimîțescu-țil)=vb. a repara, a drege, a cârpi, a peteci: *va ũ mîrimîțescu* (o voui repara).

mîrimîțit=adj. reparat, dres, petecit, cârpit.

mîrindări (mîrindu-dal)=vb. a mânca la mîrîndi.

mîrîndăt=adj. care a mâncat la mîrîndi.

mîrîndi-dzi=sbs. fem. timpul

Intre 7 și 10 ceasuri turcești, mân-
carea care se face în acest timp.

miriri (mirëscu -ii) = vb. a (se)
face mare, a crește, a (se) mări, a
glorifica, a se mândri: *mîltu miri*
(prea mult a crescut); *s'mîrăști*
păra mîltu (se mândrește prea
mult); *mîră pri Dumnidzălu* (glo-
rifică pe Dumnezeu).

mirișor = adj. măricel: *iăsti ca*
mirișor (e cam măricel).

mirit = adj. mărit, crescut, glo-
rificat, care se mândrește, mândru.

mirit-ți = sbs. masc. bărbat (mar-
ritus). Numai în expresiunea această:
di dor tră mirit, ș'di băctum pîlit
(pentru dorul de bărbat, fie și de o
buturugă arsă).

mirit-uri = sbs. n. măritiș.

miritări (mirit -ai) = vb. a mă-
rită, a căsători: *nu s'mirtă sor-mea*
(nu s'a măritat sora mea).

miritătă = adj. măritată, căsă-
torită.

miruș-și = sbs. masc. vezi *miric*.

miriliri (mirleşcu -ii) = vb. a
mârli (timpul goanei la vite): *oili*
s'mirliră (oile s'au mârli).

mirilit(ă) = adj. mârliț, când se
împreună oile cu berbecii.

mirlitură-uri = sbs. fem. mir-
lire, timpul goanei la vite.

mirmindu = vezi *murmindu*.

mirmursiri (mirmursescu -sii) =
vb. reflex. a (se) împietri, a (se)
încremenii, a rămâneă smirna: *s'mir-*
mursi di frică (a încremenit de frică).

mirmursit = adj. împietrit, în-
cremenit.

mirșă-și = sbs. fem. cadavru, hoit;
diferența între *cufumă* și *mirșă* e,
că *mirșă* e un cadavru întreg, nea-
tins, pe când *cufuma* e un cadavru
fără mărunții și cap: *mirșă di om*
(cadavru de om).

mirșinari (mirșinédz -nai) = vb.
a mânca bucate gătite fără unt și

uleiu, a posti: *nu mirșinédz* (nu po-
stesc).

mirșinari (mirșinédz -nai) = vb.
a face să sbiere prin fluierare, a face
să behăească oile: *nu nî mirș-*
neadedă oili (nu-mi fă să behăească
oile).

mirșinat = adj. gătit fără unt și
undelemn, gătit de post.

mirșinat = adj. care a sbierat,
care a behăit prin fluierare.

mirșineăță-ți = sbs. fem. mân-
care de post, abstenență dela alimente.

mirșusiri (mirșusescu -sil) = vb.
a merge ca corbul la leșuri, la ca-
davre; a se îndulci la mortăciuni;
fig. a trăi pe contul altuia, a trăi
ca un parazit.

mirșusit = adj. îndulcit la cada-
vre, dedulcit la mortăciuni; fig. care
trăește ca un parazit.

mirtătă = vezi *miritătă*.

mirtitoări-ri = sbs. fem. fată
ajunsă a fi măritată, fată mare și
care nu se poate mărită.

mirtiriliă-ii } = sb. fem. măr-
mirtiriă-ii } turie, mărturisi-
re: *deădi bună mirtiriă* (a depus
bună mărturie).

mirtirsiri (mirtirsescu -sii) = vb.
a mărturisi, a spovedi, a confesă:
nu mirtirsi alishia (n'a mărturisit
adevărul).

mirtirsit = adj. mărturisit, spo-
vedit, confesat.

mirullă-ii = sbs. fem. marulă,
lăptucă: *mirulla tri silătă* (lăptucă
pentru sălată); *mirulla ucvească*
(marulă).

misăli-ii = sbs. fem. față de masă,
masă: *bagă misălia* (pune masa).

misăndră-ri = sbs. fem. dulap
mare în cameră, garderob.

misăt-ți = sbs. fem. masat (bu-
cată de oțel pentru ascuțitul cuți-
telor la măcelari), amnar.

miscă-ohi = sbs. fem. găscă.

miscoă -ădzi = sbs. masc. medic practicant, mai ales chirurg.

mișcări (mișcu-cal) = vb. a mușcă; fig. a se căi : *mi mișcăt tri afeali fe deișu* (m'am căit pentru cele ce am zis).

mișcat = adj. mușcat; fig. căit.

miscoiră -adzi = sbs. masc. om nerușinat, pervers, mascaragi.

miscoiriliă -lii = sbs. fem. măscărie, faptă rușinoasă, vorbe urite și rușinoase; sinon. *miscoirlichidă*.

miscoiripsiri (miscoiripsescu-sil) = vb. a măscări, a rușină, a insultă obraznic pe cineva, a ocări aspru, a dezonoră : *miscoiripsi undă muljari* (a dezonorat o femeie).

miscoiripsit = adj. măscărit, insultat, dezonorat.

miscoirlichidă = vezi *miscoirilla*.

mișoftură -uri = sbs. fem. mușcătură, imbucătură de pâine : *una mișoftură di pini* (o imbucătură de pâine).

mișofturări (mișofturêdz -ral) = a imbucă, a imbucături.

mișcu -chi = sbs. masc. găscan.

mișcuriri = vb. a se face de partea bărbătească : *feapili s'miscurird* (cepele s'au făcut de partea bărbătească).

mișcut = adj. cinstit, tratat.

mișeăuă -ei = sbs. fem. măseă : *mi dodri mișeăua* (mă doare măseaua).

mișeăuă -ei = sbs. fem. măselariță, nebunariță (plantă bună pentru durerea de dinți, măsele).

mișic -ți = sbs. masc. arșic; sinon. *vișclidă*.

mișini -ni = sbs. fem. piele de oaie tăbăcită, meșină.

mișiroă -ți = sbs. fem. vezi *miscoă*.

mișrou -ți = sbs. masc. vezi *misco*.

mișit -ți = sbs. masc. samsar, intermediar, mijlocitor : *mi arși mișillu* (m'a înșelat samsarul).

mișitlă -li = sbs. fem. samsarlăc, mijlocire : *nu plitiri mișitlă* (n'am plătit samsarlăc).

mișotă și mișotă = sbs. fem. ma-nușită (mână mică).

mișteări = vezi *meăștiri*.

misticări = vezi *amisticări*.

misticò -ădzi = sbs. masc. secret, taină.

mistică -hi = sbs. fem. mastic (fel de reșină) : *dulți di mistică* (dulceață de mastic).

mistică -hi = sbs. fem. rachiu aromatizat cu mastic, măstică : *dă-ni nă mistică* (dă-mi o măstică).

mistir-țu -ți = sbs. n. secret, taină, mister.

mistir-țipsiri (mistir-țipsescu-sil) = vb. a avea în secret, a tănuî.

mistir-țipsit = adj. tănuit.

mistria -li = sbs. fem. mistrie, (unealtă de zidar).

mistripă -ădzi = sbs. năstrapă, cană mică.

misturiă -li = vezi *misturlichidă*.

misturipsiri (misturipsescu-sil) = vb. a mesteșugi, a fasonă : *ă misturipsiri ghini* (am mesteșugit-o bine).

misturipsit = adj. mesteșugit, fasonat.

misturlichidă -chi = sbs. fem. mesteșug, artă, meserie, indeletnicire, măestrie, iscusință, uneltire : *ari mări misturlichidă* (are mare măestrie); *n'ari buna misturlichidă* (n'are bun mesteșug); *u feați cu misturlichidă* (a făcut-o cu iscusință); sinon. *misturidă*.

misur = sbs. n. porumb : *simină misur* (am semănat porumb).

misur(ă) -ri = sbs. fem. strachină : *umbli misura* (umple strachina).

misurări (misur-răi) = vb. a măsură, a numără, a socoti : *misură ghini* (numără bine); *lă-misuram om* (il socotiam om).

măsurat = adj. măsurat, socotit, numărât.

mișușolliă -lii = sbs. fem. pingea (jumătate talpă): *bigăi mișușollii* (am pus pingele).

mităniă -ni = sbs. fem. mătanie: *fă multi mităni* (fă multe mătănii).

mitinūsiri (mitinūsescu -sii) = vb. a se căi, a se pocăi: *mi mitinūsiri* (m'am căit); sinon. *tunūsiri*.

mitinūsit = adj. căit, pocăit.

mitirixi -xi = sbs. fem. meterez, întăritură, fort: *de-anvarliğa di hoără avem mitirixi* (Împrejurul satului avem fortificațiuni).

mitră -tri = sbs. fem. mitră (matrice): *mi doări mitră*.

mitrac și **mitirac** = sbs. n. vas de tenichea, de luat zărul din cazan, de băut apă.

mitrăță țî = sbs. fem. materie albă ce se formează în cap, mătreață. Mai e și forma *mitreăță*.

mitrică -ți = sbs. fem. oaie, capră care se mulge în genere la o strungă, iar când se mulge acasă sau se ține acasă numai pentru lapte se numește *muldzără*. Mai e și forma *mitrică* = mânzară.

mitricăar (mitricăar) -ri = sbs. masc. păstor de *mitriț*.

mitricăari (mitricăar) = vb. a da cuiva pâne sau alt ceva mestecat în gură: *mitricăari niicu* (am dat ceva mestecat din gură pruncului).

mitricăat = adj. vezi *mitricăari*.

mitropuli = sbs. fem. mitropolie (biserică) și palatul mitropolitului, episcopului, arhiereului.

mitrupulit = sbs. masc. mitropolit.

mitulin -lii = sbs. n. lovirea ce se face sfârlezei puse la jocul cu *simnicul* de către jucători, tot cu sfârlezele lor, învârtindu-se și fiind luate în mână.

mitur = adj. copt, matur: *gôrțu mitur* (pară coaptă).

miturăr -ri = sbs. masc. care face mături.

mitușă -și = sbs. fem. metodă.

mitulușă -li = sbs. fem. mitologie.

maxas = adv. dinadins, expres, tocmai: *maxas plindsi* (dinadins plânge).

mixali = sbs. fem. produsul oilor, consistând în lapte, tot ce se face din lapte (unt brânză, urdă, etc): *nu luăm multă mixali estan* (n'am luat mult lapte dela oi în acest an).

mize -edzi = sbs. masc. mezeă.

mizeauă -ei = sbs. fem. cosmetică cu care femeile își înnegresc sprâncenele.

mizgă -ghi = sbs. fem. mazăgă, noroiu, mocirlă: *mi umblă di mizgă* (m'am umplut de noroiu).

mizgăla -li = sbs. fem. ferestruie: *ngli di mizgala dit țilar* (închide ferestruia din pivniță).

miziă = vezi *mizeauă*.

mizii și **mizili** = adv. abia, cu greu: *mizii pot s'imnu* (abia pot umbla).

mizură -ri = sbs. fem. măsura ce ia pantoforul pentru ghete, croitorul pentru haine.

mlioră -ri = vezi *mitură*.

mnătă -ți = sbs. fem. mână plină, conținutul unei mâni: *ună mnătă di pruni* (o mână plină de prune).

moali = adj. moale: *pini moali*.

moară -ri = sbs. fem. moară de măcinat făină, cafea, piper: *moară di vimtu* (moară de vânt); *moară cu apă, foc* (moară cu apă, foc); *moară cu doi delți* (moară cu două pietre de măcinat); *moară di café* (morișcă, rășniță de cafea); expres.: *iasii moară aspartă* (e gură stricăță).

moari = sbs. fem. varză acră, mu-

rătură: *bigăi moări* (am pus varză la murat).

moărti = sbs. fem. moarte, prăpădenie, distrugere, ruinare, tăcere mare: *moărti iăstî tu embôriü* (e prăpădenie mare în comerț); *moărti iăstî afoărdă, Ńiva nu se-ăvdi* (e tăcere mare p'afară, nimic nu se aude).

moășă -șî = sbs. fem. bătrână, babă: *muri moășa* (a murit bătrâna).

môdă -di = sbs. fem. modă, obicei, deprindere: *pôrți după môdă* (te îmbraci după modă); *s'feăți môdă tóra* (s'a făcut acuma obicei).

moi = interj. mă: *moi! mușătd iu ti dăți* (mă, frumoasă, unde te duci).

mol -uri = sbs. n. stavilă de piatră la intrarea unui port, oheiu la port.

môlav -rî = adj. blând, blajin: *iăstî môlav* (e blând).

môlimă -mi = sbs. fem. molimă, contagiune.

môlță = vezi *multîță*.

mômilă -li = sbs. fem. mobilă: *ări buni mômili tu casă* (are bune mobile în casă).

môri = interj. mă, fă: *mori, nu âvdăi* (fă, nu auzi).

môrio (môrcu) = adj. purpuriu (roșu închis).

môroză -zi = sbs. fem. femeie întreținută, concubină, țitoare: *ări môroză* (are țitoare).

môrtu -ți = adj. mort, prăpădit, ruinaț: *hiu môrtu* (sunt prăpădit).

môrtu -ți = sbs. masc. om mort, răposat: *trec un môrtu*.

môrvu = adj. sărman, biet: *morva di nîsa* (sărmana de ea).

môson = sbs. masc. mosc (animal); de genul neutru: materie mirositoare.

môstră -ri = sbs. fem. mostră, exemplu și pentru o persoană po-

cită: *iăstî undă môstră tri nivideări* (e o persoană pocită de nevăzut).

muabăti -ți = sbs. fem. petrecere: *avem muabăti* (avem petrecere).

mucaști = sbs. fem. interesare: *mi feciü mucăști* (m'am interesat).

mucătitlehiă = sbs, fem. muca-litlăc.

muciiăli = adv. îmnuiat de tot, udat peste tot, prea nădușit: *mi feciü muciiăli* (m'am udat de tot); *muciiăli mi feciü* (am prea nădușit).

muciără -ri = sbs. fem. mucirlă, mlăștină, smârc: *căzui tu muciară* (am căzut în mlăștină).

muciiări (mucilăscu -lii) = vb. a se îmnuia de ploaie, apă, a se uda foarte mult, a se murdări cu apă spurcată, a se molipsi, a se spurca: *mi muciiări* (m'am udat, stropit); *s'muciiări acoala* (s'a murdărit coala).

muciiit = adj. udat, îmnuiat, murdărit, spurcat.

mucivă -ădzî = sbs. masc. carton, mucavă.

mucôari -ri = sbs. fem. materii mucoase cari se găesc în placentă înainte de fătare (la animale).

mufiuz = adj. mufluz, bancrot, falit: *om mufluz* (om falit).

mufuzipsiri (mufuzipsescu -sî) = vb. a mufluzi, a da faliment: *mufuzipsiri* (am dat faliment).

mufuzipseit = adj. mufluzit, care a dat faliment, falit.

mudîstră -ri = sbs. fem. modistă.

muhlă -li = sbs. fem. mucigaiu, mucezeală: *aciă muhlă pînea* (pânea a prins mucigaiu).

muhlădă -dzî = sbs. fem. moină, vreme dulce și plăcută, după frig, după vreme rea.

muhlăd = adj. muțed: *pîni muhlădă* (pâne muțedă).

muhlădzămi -ni = sbs. fem. mucezeală, mucigaiu.

muhlădziri (muhlădzăscu -dzî) =

vb. a mucezi, a putrezi, a sta mult într'un loc: *nî muhliđzi cheptul* (mi-a putrezit pieptul); *muhliđziđi acăđi* (ai stat prea mult aici).

muhliđzit = adj. mucezit, muced.

muhliă -lii = sbs. fem. muchia securii: *agudiă cu muhliă di țipôr* (lovește cu muchia securii).

muhmudê -dêđzi = sbs. masc. mahmudeă (veche monedă de aur ce o poartă femeile la gât).

muhmurlî = adj. mahmur, amețit de somn, de vin.

muhmurlîohiă -ohi = sbs. fem. mahmurlăc, amețeală de vin, somn.

muhmuză -ji = sbs. fem. pinten și degetul dindărăt dela piciorul co-coșului.

muhtâr -ri = sbs. masc. perceptor.

muhtîrliohiă -ohi = sbs. fem. percepție, strângere de impozite.

mujdê -dêđzi = sbs. masc. cadou, dar, consistând în bani: *aspusiși ca cându va fi da mujdê* (ai spus ca și când ți-ar da cadou).

mul -li = sbs. masc. catâr (partea bărbătească a catârului).

mula și **mulări** = sbs. fem. catâr (de partea femeiască).

mulăsou = adj. moale, blajin, blând: *ficîr mulăsou* (copil blând, blajin).

mulohiă -ohi = sbs. fem. proprietate: *om cu mulchiă* (om cu proprietate).

muldzăr(o)ă -ți = sbs. fem. vită ce se ține acasă pentru lapte, caprele ce le țin păstorii în turmele de noateni, berbeci pentru muls lapte: *am pătru muldzări acăsa* (am patru capre de muls acasă).

muldzeări și **muldziri** (mulgu, mulșu) = vb. a mulge: *muldzi căprii* (mulge caprele).

mulioă -ți = sbs. fem. catâr mic.

mulioiū -oi = sbs. masc. catâr mic (de partea bărbătească).

mulîi -đzi = sbs. fem. plumb, cartuș: *mi-agudîră cu mulîdea* (m'au lovit cu plumbul).

mulipstri (mulipsescu -sil) = vb. a se molipsi, a se spurcă, a se infecta: *mi mulipsî di nis* (m'am infectat de dânsul).

mulipsit = adj. molipsit, infectat, spurcat.

muliv -yi = sbs. masc. condeiu de plumb, creion.

muloahă -hi = sbs. fem. nalbă (plantă).

mulsu = adj. muls.

mulțari = vezi *mulțîri*.

mulțat = adj. vezi *mulțîțat*.

mulțedză -đzi = sbs. fem. vârsat, variolă: *lîndei di mulțedză* (bolnav de variolă).

mulțimi = sbs. fem. mulțime.

mulțidzôs = adj. cu vârsat, variolă, atins de vârsat.

mulțu = adj. mult: *mulță apă*.

mulțu = adv. prea, foarte: *mulțu ghini* (foarte bine).

mulușiă -ii = sbs. fem. creanță: *ded parădei cu muluși* (am dat bani cu creanțe).

mulîari -eri = sbs. fem. femeie și pentru o persoană timidă, fricoasă: *hi mulîari, nu hi bîrbăt* (ești timid, nu ești voinic).

mulîari (mollu -mullai) = vb. a muiă, a immuia; fig. a indulci: *mi mulîai di apă* (m'am muiat de apă); *iăsti cu ynăti, nu s'moăli* (e necăjit, nu se indulcește).

mulîat = adj. muiat, murat; fig. indulcit.

mulîrașou = adj. muierelnic, tânăr căruia îi place să petreacă cu femeile.

mulîresou = adj. muieresc, femeiesc: *străntă mulîrescu* (haină femeiască).

mulîroănii = sbs. fem. muieroaie.

mulită (molță) -ți = sbs. fem. molie.

mulițări (mulițedz-țai) = vb. a fi atins de molii, mâncat de molii: *strânșile s'mulițară* (hainele au fost mâncate de molii).

mulițat = adj. mâncat de molii.

mulițură -uri = sbs. fem. immu- iare și pentru o mâncare cu zeamă multă.

mumă -mi = sbs. fem. mamă, (la albine) regină sau matca albinelor: *muma alghinilor* (matca).

mumuliri (mumulëscu -lii) = vb. a mormăi, a bombăni, a boșcorodi, a murmură: *nu mumuliă acși* (nu mormăi așa).

munasipi = sbs. fem. cuviință, lucru convenabil.

mundă -di = sbs. fem. raza soa- relui: *va mi fac munda di soări, țe tuchiști gliiță* (me voiu face rază de soare, ce topește ghiața).

mundi -dzi = sbs. masc. munte și idea de înălțime: *frate ca mundi* (frate foarte înalt); *mundi cu foc* (vulcan).

mundiș = adj. muntos, dela munte: *cal mundiș* (cal dela munte).

mundò = adj. obscur, necurat, (la culoare) spălăcit: *buidăuă mundò* (culoare spălăcită).

mundriri (mundrëscu -il) = vb. a privi: vezi: *nutriri*.

mundrit = adj. vezi: *nutrit*.

munôă -dzi = sbs. fem. monetă, bani.

munôchir -ri = sbs. n. corn de rinocer, amuletă, sâmcă, haimaliu: *cu munôchir di gûși* (cu amuletă de gât).

munufiohiă -chi = sbs. fem. in- trigă.

munuh -hi = sbs. masc. berbece jugănit.

mur -uri = sbs. n. zid: *mur di chiătră* (zid de piatră).

mur = sbs. n. fel de bubă ce iese la cai.

mură -ri = sbs. fem. dudă, mură: *mură lăie* (dudă neagră).

murațeti -ți = sbs. fem. mește- șug, artificiu, artă: *îfisi lucru ari murațeti* (ori și ce lucru are (cere) artă).

murăr -ri = sbs. masc. care ține o moară, morar.

murdăr = adj. murdar, necurat, mânjit: *om murdar*.

murdirlohiă -chi = sbs. masc. murdalăc: *mări murdirlohiă*.

murdirliă -lii = sbs. fem. mur- dărie, necurătenie, necinste, soioșie.

murdiripsiri (murdiripsëscu -sil) = vb. a murdări, a mânji, a feșteli, a pângări.

murdiripsit = adj. murdărit, mânjit, pângărit, feștelit.

murdziri (murdzëscu -il) = vb. a amurgli, a se face seară, a se inse- ră: *nu murdzî nînga* (n'a amurgit încă).

murdziș -uri = sbs. n. amurg. murgit: *stîtui seăra pînă tu mur- dziș* (am stat seara până în amurg).

murdzit = adj. inserat, amurgit.

murdzită -ti = vezi *murdziș*.

mureăuă -ei = sbs. fem. dud (pom).

mürghiazmă = vezi *murdziș*.

mürgu = adj. murg, oacheș: *cini mürgu*.

muriri (mor, muri) = vb. a muri, a pieri, a se prăpădi, a omori: *mu- riri de-arîs* (m'am prăpădit de răs).

murit = adj. murit, omorît, pierit, prăpădit.

murmiă = sbs. fem. vezi *mur- miniă*.

murminiă -ni = sbs. fem. cele (12) zile ale lui August, pe cari păs- torii le observă și după acestea de- duc cum are să fie timpul pentru cele (12) luni, bun ori rău.

murmindzi = sbs. n. pl. cimitir, gropniță: *zin de la murmindzi* (vin dela cimitir); sinon. *chintirziu*.

murmindu-dzi = sbs. n. mormânt. Mai e și forma *mirmindu*.

muracătă-ți = sbs. fem. culoare brună.

murnescu = adj. brun, oacheș.

murniri (murnescu -ii) = vb. a deveni brun, oacheș.

murnit = adj. care e devenit brun, oacheș.

murnu = adj. brun, oacheș.

murtiă-ii = sbs. fem. {aren-
murtiohia -ohi = sbs. fem. } dă.

musafir-ri = sbs. fem. musafir, oaspe.

mușat (mștat și psat) = adj. frumos: *casă mușată* (casă frumoasă).

muscă-sti și **-sol** = sbs. fem. muscă (insectă): *muscă di cârni*.

muscămi = sbs. fem. mulțime de muște: *mulța muscămi*.

mușliôs = adj. acoperit cu muschiu: *fag mușlios* (fag acoperit cu muschiu).

mușliôs = adj. musculos, vânos: *hiu mușlios* (sunt musculos).

müşcliu -lii = sbs. n. muschiu de carne, muschiu de pe arbore: *mi dor müşclili* (mă dor muschii); *pri chiătră müşcliu* (muschiu pe piatră).

mușconiă -ni = sbs. masc. muscoiu (insectă).

müşour = adj. alb la urechi și la nas, cu pete albe la cap: *căpra müşcură* (capră albă la urechi și la nas).

mușeăsti = adv. băbește: *niș sbu-rești mușeăsti* (imi vorbește băbește).

mușesou = adv. băbesc: *fustăni mușească* (rochie băbească).

mușică-ți = sbs. fem. babă scurtă.

mușiri (mușescu -șil) = vb. a îmbătrâni (când e vorba de o femeie); *mușiriș tătă* (ai îmbătrânit mătușe).

mușită-ți = sbs. fem. muscă mică, musculiță.

mușită-țe = sbs. fem. prună ne-coaptă și stricată, prună viermănoasă.

mușiteată-ți = sbs. fem. frumusețe; la pl. lucruri frumoase, fructe: *ni-aduși mulli mușiteți* (mi-a adus multe lucruri frumoase, fructe).

mușitesou = adj. frumușel: *străniu mușitescu* (haină frumușică).

muștle = adj. frumușel: *fiôr muștic* (copil frumușel).

muștlois = adj. frumușel: *fiôr mușticis* (copil frumușel).

mușțiri (mușțăscu -țil) = vb. a împodobi, a înfrumuseța, a ornă: *mușțiri căsa* (am împodobit casa).

mușțit = adj. împodobit, înfrumusețat, ornat.

muștoă-ți = sbs. fem. mustață: *li-asuddă muștoă* (i-a mijit mustața).

muștoat = adj. mustăcios, cu mustăți mari.

muștiri -adzî = sbs. masc. mușteriu, client. (bărbat).

muștiroaniă -ni = sbs. fem. mușteriu, client (femeie).

muștôs = adj. mustos.

muștu = sbs. n. must (vin care n'a început să fiarbă), vin dulce.

muștusiri (muștusescu -sîl) = vb. a se face de must, a se mânji de must.

muștusit = adj. făcut de must, mânjit de must.

mușumă -adzî = sbs. masc. mușamă.

mușar -ri = sbs. masc. mareșal.

mut = adj. mut, tăcut, taciturn.

muță-ți = sbs. fem. bot, rât (la porc): *muță di porcu* (rât de porc).

mutăfi -hi = sbs. fem. covor ordinar, țol gros de păr de capră, arar.

muțami -ni = sbs. fem. muțenie mutism.

mutări (mut -tai) = vb. a mută, a ridică, a se scula: *mută-ti* (scoală-te).

muțări și muțiri (muțăscu -țil) = vb. a amuți, a tăcea, a nu mai scoate o vorbă: *muți năma sburăști* (a amuțit, nu mai vorbește).

mutat = adj. mutat, sculat, ridicat.

mutealu = vezi *mutuleangă*.

muți = sbs. fem. pl. muci.

muțit = adj. amuțit, tăcut.

mutră-ri = sbs. fem. *mutră*, figură, obraz: *n'ari mutră s'yind* (n'are obraz să vie); *aspun müttrili* (a se arată necăjit); *dipun müttrili* (a se supăra, a se necăji); *făși müttri* (face nazuri).

mutriri (mutrăscu -il) = vb. a privi, a se uita, a observa. a băga de seamă, a se căuta: *mutria gini* (privește bine); *mutreă-ti cu yiatrulu*

(caută-te la doctor); *lă mutreșcu cu âgrili* (mă uit sălbatec).

mutrit = adj. privit, căutat.

mutrită-ti = sbs. fem. privire, vedere, căutare, îngrijire.

mutrusiri (mutrusăscu -sil) = vb. a se uita supărat la cineva, a se uita sălbatec, a se supăra, a se necăji.

mutrusit = adj. supărat, necăjit.

mutuleangă-ani = sbs. masc. *mutălău*, șuiu, lălău, măgădău: *iăsti un mutuleangă* (e un mutălău).

müzgă-ghi = sbs. fem. vezi *mizgă*.

müzioa-ți = sbs. fem. muzică: *mi-arișeaști müzioa* (îmi place muzica).

muzioându-dzi = sbs. masc. muzicant.

müzmulă-li = sbs. fem. moșmoană, moșmoală (fructul).

muzmuliëu-ei = sbs. fem. moșmon (pom).

'M — 'm.

'mbădi = adv. pe pământ: *stăi 'mbădi* (stăi jos).

'mbiduoliări ('mbiduclêdz -ai) = vb. a prinde păduchi: *'mbiduclă di nilări* (a prins păduchi de neșpălare).

'mbiduoliăt = adj. care a prins păduchi.

'mbirări ('mbair -irai) = vb. a înșiră, a aranja: *'mbairă mirdzeâlile* (înșiră mărgelile).

'mbirăt = adj. înșirat, aranjat.

'mbiritură-uri = sbs. fem. înșirare, șir, șirag.

'mbipirări ('mbipirêdz -rai) = vb. a pune mult piper în bucate, mâncare.

'mbipirăt = adj. cu mult piper: *ghêlă 'mbipirătă* (mâncare cu mult piper).

'mbirbitări ('mbirbitêdz -tai) =

vb. a îmbărbăta, a încuraja: *multu si-'mbirbită* (prea mult s'a încurajat).

'mbirbităt = adj. îmbărbătat, încurajat.

'mbirșări ('mbirșêdz -șai) = vb. a se face obrazul buburuz, a se face creț (de frig), a se sbârli părul obrazului de frig.

'mbirșăt = adj. cu obrazul buburuz, cu părul obrazului sbârliț.

'mbistimën = adj. credincios, fidel: *om 'mbistimën* (om credincios).

'mbitări ('mbet, 'mbitâl) = vb. a se îmbăta: *mi 'mbităi aseară* (m'am îmbătat aseară).

'mbităt = adj. îmbătat, beat.

'mbititor = adj. bețiv, care se îmbăta.

'mbititueă-uri = sbs. fem. beție, îmbătare.

'**mbixiri** ('mbixescu -il) = vb. a face să intre, a înmâna, a introduce, a andosă.

'**mbixit** = adj. înmânat, andosat.

'**mbizulri** ('mbizuescu -il) = vb. a-și bate joc, a batjocori: *nî 'mbizuescu di tîni* (îmi bat joc de tine).

'**mbizuit** = adj. batjocorit, care își bate joc, batjocoritor.

'**mbizuitôr** = adj. batjocoritor.

'**mbizuitură-urî** = sbs. fem. batjocură.

'**mblițiri** ('mblițescu -il) = vb. a împleți, a înnotă, a pluti: '*mblițescu lîpudei* (împletesc ciorapi); *știu si 'mblițescu tu ariu* (știu să înnot în râu).

'**mblițit** = adj. împletit, înnotat, plutit.

'**mblițitură-urî** = sbs. fem. împletitură.

'**mboală-li** = adv. în poală: *lîa-l'mboală* (ia-l în poală).

'**mbògru** = adj. sârman, biet: '*mbògre nu stat tu ploaie* (sârmane, nu sta în ploaie).

'**mbolițari** ('mbolițêdz -țal) = vb. a (se) îmbrobodi, a (se) învăli, a-și acoperi corpul ca și femeile musulmane.

'**mbolițat** = adj. îmbrobodit, învălit.

'**mbrăță** = adv. în brațe: *mi lău 'mbrăță* (m'a luat în brațe).

'**mbrostișor** = adj. prostișor, naiv: *și iăsti 'mbrostișor* (e prostișor).

'**mbròstu** = adv. în picioare: *stăi 'mbròstu* (stăi în picioare).

'**mbròstu** = adj. just, drept naiv: *iăsti om 'mbròstu* (e om just).

'**mbrumări** ('mbrumêdz -mal) = vb. a se acoperi cu brumă, a se brumă.

'**mbrumări** = vezi *brumări*.

'**mbrumât** = adj. acoperit cu brumă, brumat.

'**mbrumât -ti** = sbs. n. împrumut: *luăi 'mbrumât* (m'am împrumutat).

'**mbrumutări** ('mbrumut(êdz) -al) = vb. a împrumută: *tôtuna lu 'mbrumut* (în totdeauna îl împrumut).

'**mbrumutât** = adj. împrumutat.

'**mbrustări** ('mbrustêdz -al) = vb. a se urcă, a se ridică sus, a se sui: *mi 'mbrustăi* (m'am ridicat).

'**mbrustât** = adj. urcat, ridicat sus, suit.

'**mbudzinări** ('mbudzinêdz -al) = vb. a-și umflă buzele de necaz, a se bosumflă.

'**mbudzinât** = adj. bosumflat, mâniat.

'**mbufnât** = adj. bosumflat: *si scul 'mbufnât* (s'a sculat bosumflat).

'**mbuținări** (mbuținêdz -al) = vb. a (se) împutîna, a se micșorâ: *nî 'mbuținâm acasă* (ne-am împutînat în casă).

'**mbuținât** = adj. împutînat, micșorat.

'**mpluări** = vb. a plouă, a se udă de ploaie.

'**mpluât** = adj. plouat, udat de ploaie.

N. n.

n = una din literele alfabetului.

na = adv. iacă, iată: *na l'îni* (iată-l vine); cu înțeles de: ia primește, poftim: *na pîni* (poftim pâne).

nă = num. (prescurtat din *ună*), una, o: *nă casă* (o casă).

năca = conj. nu cumva, care cumva: *nacă vrei s'îni* (nu cumva vrei să vii); sinon. *năpă*.

nafoară = adv. afoară: *mi duc nafoară*.

năftu -ți = sbs. masc. navigator,

matelot: *am un frăți năftu* (am un fratele matelot).

năi = art. improp. cel (în unire cu *ma*): *năi ma mărli* (cel mai mare).

nalbăn-ni = sbs. masc. potcovar, nalban.

năltu = adj. înalt: *casă năltă* (casă înaltă); *anăltu pri beări* (în timpul berii).

nănă-ni = sbs. fem. nană (plantă): *pită di nănă* (plăcintă cu nană).

năna-ni = sbs. fem. leagăn (unde se pune pruncul să doarmă); sinon. *sîrminîță*.

nănăpărti = adv. la o parte, într'o parte: *mi duc nănăpărti* (mă duc într'o parte undeva).

naandreapta = adv. la dreapta: *stai naandreapta* (stai la dreapta).

năni = interj. nani, dormi, adormi: *fă năni* (dormi); *fac năni* (dorm, adorm).

năpă și năpu și năpu = conj. nu cumva; vezi *năcă*.

năparti = adv. dincolo: *năparti de-ariu* (dincolo de râu).

năpu = vezi *năpă*.

napulioni-ni = sbs. fem. napoleon, monetă de aur de 20 franci.

nărchiă-ohi = sbs. fem. nart, ruptoare (preț fixat la vânzare): *bi-gără nărchi, curmără* (au pus nart).

narghilé-édzi = sbs. masc. nargheleă: *trag narghilé* (beau nargheleă).

nări-ări = sbs. fem. nară (cavitățile nasului); expres.: *umflu nărli* (a mă supăra); *apléc nărli* (a se umili); *ări bună nări* (are bun miros); *nă adusi suflittu la nări* (a mă necăji tare); *nu i trî năria ta* (nu e pentru tine); *trag nărli* (nu mă înjosesc); *nu nîi cădi năria* (nu mă înjosesc, umilesc); *spîndzur nărli* (a mă supăra); *l'am tu nări* (îi port necaz); *ări nări trăptă* (are fineță, gust); *nări trăptă* (nas drept).

nărtioă = vezi *artică*.

nas = sbs. n. vârful dela opincă.

nastinga = adv. la stânga: *luă citră nastinga* (a luat-o spre stânga).

năstur-rî = sbs. masc. nasture, buton: *năstur di asimi* (nasture de argint).

nat-uri = sbs. n. prunc, copil mic: *am un nat măși* (am numai un copil mic).

naț = vezi *nas* (vârful opincii).

năvlu-li = sbs. n. chiria unei corăbii de transport, navlu, chirie de pasagerii plătesc pe mare pentru corăbie, navă.

năzi = sbs. fem. pl. naz, caprițiu, răsfățare, răsgăială: *nî făți năzi* (îmi face nazuri); *om cu năzi* (om cu caprițiu).

ndră = prep. lângă, aproape: *ndră tîni* (lângă tine).

ne și ni = conj. nici: *ne iou, ne tîni* (nici eu, nici tu).

neacichisit = adj. neînțeles, nepriceput: *om neacichisit* (om nepri-ceput),

neacliimări = vb. nechemare, ne-invitate, nepoftire.

neacliimăt = adj. nechemat, ne-invitat, nepoftit: *vinîă neacliimăt* (am venit nepoftit).

neacumtinări = vb. a nu primi, a nu apropia.

neacumtinăt = adj. neprimit, ne-apropiat.

neacupiriri = vb. a nu acoperi, a nu învăli.

neacupirit = adj. care nu e acoperit, care nu e învălit.

neaduchiri = vb. a nu simți, a nu pricepe, a nu înțelege.

neaduchit = adj. nesimțitor, nepriceput, uituc: *om neaduchit* (om nesimțitor).

neafiriri = vb. a nu se feri, a nu-i păsă, a nu se păzi.

neafrit = adj. care nu se păzește, care nu se ferește.

neagirări = vb. a nu uita.

neagrăit = adj. care nu uită, neuitat.

neagiūmtu = adj. neajuns până la vârsta cerută, necrescut până unde trebuia, necopt: *mer neagiūmtu* (măr necopt).

neagiūdziri = vb. a nu ajunge, a nu fi copt.

nealxiri = vb. a nu schimba, a nu se primumi.

nealxit = adj. neschimbat, neprimumit: *hiu nealxit* (sunt neprimumit).

neapirari = vb. nepăzire, neveghere.

neapirat = adj. nepăzit, neveghet.

neapirit = adj. când nu s'a făcut ziua, când nu e zori de zi: *vinū tu neapirită*.

neapirniiri = vb. a nu începe.

neapirniit = adj. neinceput.

neapudūiri = vb. a nu se purtă bine.

neapudus = adj. care nuse poartă cum se cade.

nearădă -dzi = sbs. fem. neorânduială, dezordine, neordine: *ari mări nearădă* (are mare neorânduială).

nearări = vb. a nu ară, a nu cultivă.

nearăt = adj. necultivat, nelucrat.

nearivdări = vb. a nu răbdă, a nu suferi.

nearivdăt = adj. care nu suferă, care nu răbdă.

nearniri = vb. a nu mătură.

nearnit = adj. nemăturat: *casă nearnită* (casă nemăturată).

nearuș(i) nari = vb. nerușinare.

nearuș(i) năt = adj. nerușinat.

nearuș(i) nōs = adj. nerușinos, fără rușine, fără pudoare.

neascultări = vb. a nu ascultă.

neascultăt = adj. care nu e ascultat, nu e luat în samă: *om neascultăt* (om neluat în seamă).

neaspireări = vb. a nu se speria, a nu se teme, a nu se înspăimântă.

neaspireăt = adj. care n'a fost speriat, care nu se teme, neînspăimântat.

neaspirgloiūni -ni = sbs. fem. nesticare.

neastēs = adj. nestins: *foc neastēs* (foc nestins).

neastimtu = vezi *neastēs*.

neaștiptări = vb. a nu aștepta, a nu primi, a nu acceptă.

neaștiptăt = adj. neașteptat, neprevăzut, pe neașteptate.

neaștirnăt (ut) = adj. când nu e așternut, nu e așezat: *ficior neaștirnăt* (băiat neașezat).

neăună -uri = sbs. fem. zăpadă și idea de alb: *cădi neăună* (ninge): *cîmeași ca neăună* (cămășe albă ca zăpada).

neaūmtu = adj. când nu e șpotit).

neavdziri = vb. a nu auzi, a nu ascultă.

neavdzit = adj. neauzit, nepomenit.

neaveări -ri = sbs. fem. neavere, sărăcie: *ari mări neaveări* (are mare sărăcie).

neavūt = adj. care nu e bogat, sărac: *om neavūt* (om sărac).

neo -uri = sbs. n. in nec, in necăciune, inundare: *ascipăt di nec* (am scăpat de in necăciune).

neocă (moca) = conj. nici: *neocă iou nu l'vōiu* (nici eu nu-l vreau).

neocăliūrea = adv. nișăiri, nici aiurea.

nești = sbs. fem. neft (specie de bitumină).

negură -ri = sbs. fem. ceață: *negură iăști afoară* (e ceață afară).

nel -neali = sbs. n. inel: *nel di mălamă* (inel de aur).

neni = sbs. masc. tată (în limbajul copiilor mici): *vinți neni* (a venit tata).

nerou = adj. vitreg: *am tată nerou* (am tată vitreg); *mămă nearcă* (mămă vitregă).

nevôlii -lii = sbs. fem. nevoie, necesitate: *am mulți nevôli* (am multe nevoi).

nevralgiă -li = sbs. fem. nevralgie.

nevrioc -adzi = sbs. masc. care suferă de nervi.

ni (ne) = conj. nici: *ni iou nu fug* (nici eu nu plec); sinon. *niși*.

nibeări = vb. a nu bea.

nibigări = vb. a nu pune, a nu se culcă.

nibigăt = adj. nepus, neculcat: *hiu nibigăt nînga* (nu m'am culcat încă).

nibișări = vb. a nu sărută.

nibișat = adj. nesărutat.

nibiteări = vb. a nu bate, a nu lovi.

nibitisiri = vb. a nu isprăvi, a nu sfârși, a nu termina.

nibitisit = adj. neterminat, neisprăvit, nesfârșit.

nibitūt = adj. care n'a fost bătut, lovit.

nibiūt = adj. nebătut, care n'a bătut.

nibruiiri = vb. a nu privi, a nu îngriji, a nu căuta.

nibruiit = adj. care n'a fost privit; fig. necăutat, neîngrijit.

nibun = adj. care nu e bun, rău, nebun, prost: *cărni nibună* (carne care nu e bună); om *nibun* (om nebun, prost).

nioa (nînga) = adv. încă: *nica stâl* (încă stal).

nioări = vb. a (se) înneacă în râu, a inunda: *nî nică arîulu* (ne-a inundat râul).

nioat = adj. înnecat, inundat.

niohiptinări = vb. a nu (se) pieptăna.

niohiptinăt = adj. nepieptănat.

nioiftări = vb. a nu cere, a nu căuta, a nu cerceta.

nioiftăt = adj. necăutat, necercetat.

nioioări = vb. a nu călca.

nioioăt = adj. necălcat, pe unde n'a călcat picior de om: *piduri nioioătă* (pădure pe unde n'a trecut picior de om).

nioindări = vb. a nu cânta.

nioindăt = adj. necântat, care n'a cântat.

nioindătă = sb. fem. înainte de a cânta cocoșul.

nioirtiri = vb. a nu atinge.

nioirtit = adj. neatins, complet, întreg: *pîni nioirtită* (pâne neatinsă, întreagă).

nioiftură -uri = sbs. fem. înnece, înnececiune; sinon. *nece*.

nioiuplit = adj. necioplit, neinstruit, grosolan: *om nioiuplit* (om neinstruit).

niooptu = adj. necopt, care nu e matur.

niouchir -ri = sbs. masc. gospodar, stăpânul casei, proprietar.

niouchirătă -ti = sbs. fem. gospodărie, căsnicie: *ări bună niouchirătă* (are bună gospodărie).

niouchiripsiri (nicuchiripsescu -sîl) = vb. reflex. a (se) gospodări, a avea pe capul său casă, familie.

niouchiripsit = adj. gospodărit, cu casă, familie pe sama lui.

niouloări = vb. a nu se culcă, a nu dormi.

niouloăt = adj. neculcat, care n'a dormit.

niounuscūt = adj. necunoscut.

niourări = vb. a nu curge, a nu fi curat.

niourat = adj. necurat, murdar.

nicurmări = vb. a nu încetă, a lucra în continuu.

nicurmăt = adj. neîncetat, în continuu, în totdeauna, fără întrerupere, neobosit, infatigabil: *lucra de nicurmăt* (lucrează în continuu).

nidie -ii = sbs. fem. speranță: *om fără nidie* (om fără speranță).

nidiri (nidărescu -ii) = vb. a spera, a nădăjdui (Cosmescu).

nidiit = adj. care speră, care nădăjduiește.

nidialchiri = vb. a nu se deslipi, a nu se separa.

nidialchit = adj. nedeslipit.

nidialigări = vb. a nu deslega, a nu se descurca, a nu rezolvi.

nidialigat = adj. nedeslegat, nedescurcat, nerezolvit.

nidispărțiri = vb. nedespărțire, a nu se separa.

nidispărțit = adj. nedespărțit, neseplat.

nidreptăți -ăți = sbs. fem. nedreptate; sinon. *strimbități*.

nidreptu = adj. nedrept, injust.

nidismirdat = adj. care nu e desmierdat, răsgăiat.

nidurniri = vb. a nu dormi.

nidurniit = adj. care n'a dormit.

nidus = adj. care n'a mers, nu s'a dus.

niduchimăit = adj. neîncercat, neprobat.

nidă = sbs. fem. mijloc: *acolo ăscu și iouă nidă de el* (acolo sunt și eu în mijlocul lor. — Duma, Evanghelie, pag. 71).

nieti, -ți = sbs. fem. gând: *am nieti* (am de gând).

nifăptu = adj. nefăcut, neisprăvit, nearat.

nifățiri = vb. a nu se face, a nu isprăvi, a nu termina.

nifățu -ți = sbs. fem. nerăstăuică: *de casă*.

nifitiri (nifitescu -ii) = vb. a se sătura, a-și potoli foamea: *mi nifitiri* (m'am săturat). Mai e și forma *finitiri*.

nifitit = adj. săturat, îndestulat, sătul.

nifricări = vb. a nu frecă.

nifricat = adj. care nu e frecat; fig. neexperimentat.

nifțosu = adj. de navigator, de marinar, de matelot.

nifeama și **nifeamță** = adv. și adj. puțin, o leacă, nițică, pic: *biuă nifeamă* (am băut nițel); *nifeamă carni* (puțină carne).

nihit = adj. ursuz, afurisit, îndrăcit, răutăcios.

nihunpsiri = vb. a nu mistui, a nu digera.

nihunpsit = adj. nemistuit, nedigerat.

nimnări = vb. a nu umbla.

nimnat = adj. neumblat; fig. neexperimentat.

niindă (**niindă**) = adv. înainte, anul viitor, în viitor: *nu stăi niindă* (nu sta înainte); *va hime ghăni niindă* (vom fi bine în viitor, anul viitor).

nișit = adj. care n'a ieșit.

nilărd = vb. a nu la, a nu spăla.

nilat = adj. nespălat, care nu s'a lat.

nilsiri (nilsescu -siri) = vb. reflex. a se nimici, a se prăpădi, a se ruina: *mi nilsiri lucrulu* (m'a nimicit treaba).

nilsit = adj. nimicit, prăpădit, ruinat.

nilțari (nălțu -ari) = vb. a (se) înălța, a se sui, a se urca: *mi nilțari pri chin* (m'am urcat pe pân).

nilțat = adj. înălțat; suit, urcat, ridicat.

nilțămă -ni = sbs. fem. înălțime.

nilucărări -ri = vb. a nu lucra, a nu munci.

nilucrări -ri = sbs. fem. neactivitate, inerție.

nilucrat = adj. nelucrat, necultivat, nearat: *câmpu nilucrat* (câmpie necultivată).

nilucoru -ri = sbs. n: neactivitate, nelucrare, inerție.

niliirtăt = adj: neiertat.

nimal = adv. destul: *nimal mică* (destul am mâncat).

nimbădi = adv. care nu stă jos.

nimbirțiri = vb. a nu împărți, a nu (se) separă.

nimbirțit = adj. neîmpărțit, ne-separat.

niminări = vb: a nu se mișcă, a sta pe loc, a fi în neactivitate.

niminat = adj. nemișcat, care stă la un loc, neclintit, inert.

niminoări = vb. a nu mânca.

niminoat = adj. nemâncat, flămând.

niminduiri = vb. a nu se gândi, a nu chibzui, a nu reflecta.

niminduit = adj. negândit, ne-chibzuit, nesocotit.

nimirtări = vb. a nu se căsători, a nu se mărita.

nimirtătă = adj. nemăritată.

nimisurări = vb. a nu măsura, a nu socoti.

nimisurat = adj. nemăsurat, nesocotit.

nimtisiri (nimtisescu -sil) = vb. a fermecă, a vrăji.

nimtisit = adj. fermecat, vrăjit: *perlu acestu nimtisit* (părufăsta fermecat. — Obedenaru).

nimuzerismă -ati = sbs. fem.: grămezi de zăpadă strânsă de vânt, nămete, coșos de zăpadă.

nimutiriri = vb: a nu cânta, a nu privi, a nu observa, a nu în-grijii.

nimutrit = adj. neîngrijit, ne-cântat: *lindeti nimutrit*. (holnav neîngrijit).

nimuzi = sbs. fem. onoare, cinste: *om cu nimuzi* (om cu cinste).

nindi = vezi *nîndi*.

nindrèptu = adj. nepregătit, neîmbrăcat: *hiu nindrèptu* (sunt neîmbrăcat).

ninflorăt = adj. neînflorit: *herhit ninflorăt* (zarzăr neînflorit. — Mețova).

ninga = vezi *nica*.

ninsumnări = vb. a avea insomnie, a nu dormi; ca sbs. insomnie.

ninsumnăt = adj. neadormit.

ninsurări = vb. a nu se căsători.

ninsurat = adj. necăsătorit.

ninvisoiări = vb. a nu se îmbrăca.

ninvisout = adj. neîmbrăcat.

ninvițări = vb. a nu învăța.

ninvițat = adj. a nu fi învățat, neînvățat, neinstruit.

ninillos = adj. nemilos, fără milă: *inimă ninילוasă* (inimă nemiloasă).

ninilluit = adj. nemiluit, nemilitor.

nioară = adv. odată: *vină nioară*. (am venit odată).

nioăspi -iți = sbs. masc. inimic, dușman: *am mulți nioăspii* (am mulți inimici).

nior -ri = sbs. masc. nour, nor: *niori acoăpivă ferlu* (nerii învălue cerul).

nipăpsiri = vb. a nu pedepsi, a nu chinui, a nu turmentă.

nipiăpsit = adj. nepedepsit, nechinuit.

nipilixit = adj. tăiat în bucăți mărunte, hăcuit; fig. necioplit, nebun: *om nipilixit* (om necioplit).

nippsir = vb. a nu înecă.

nippsit = adj. neîncetat.

nipri, ursiri = vb. a nu consola, a nu mângăia.

nipri, ursit = adj. neconsolat, nemângăiat.

nipritirsit = adj. neobservat, ne-băgat în seamă.

nipirixit=adj. neatins.

nipirtleă -ți=sbs. fem. șarpe în genere la unii Macedo-Români, la alții viperă: *mi mișcăună nipirtică* (m'a mușcat un șarpe, o viperă); *nipirtică dit apă* (șarpe de apă).

nipirticări (nipirtichêdz -cal) = vb. a deveni rău, a se înrăutăți.

nipirticât=adj. înrăutățit, rău-tăcios, afurisit.

nipirticoușă -și = sbs. fem. șerpou.

nipitrâmdiri=vb. a nu pătrunde, a nu străbate, a nu găuri.

nipitrâmțu=adj. nepătruns, negăurit, nestrăbătut.

nipliguit = adj. nerănit: *ascipă nipliguit* (a scăpat nerănit).

nipoată -ti = sbs. fem. nepoată: *nu-ni poată nipoata* (e bolnavă nepoată-mea).

nipoi=adv. iarăș, din nou: *nipoi vinși* (iarăș ai venit). Mai e și forma *nipôl*.

nipôt -ți=sbs. fem. nepot: *cu nepotlu-ni mi ngiciăi* (cu nepotul meu m'am certat).

niproupsiri=vb. a nu se pri-copsi.

niproupsit = adj. nepricopsit, nelnvățat.

nipuți=expres. dați-vă îndărăt, retrageți-vă: *nipuți, nu yiniți* (dați-vă îndărăt, nu mai veniți).

nipullipsit=adj. nepoliticos, necivilizat.

niputeări=vb. a nu putea, a fi bolnav.

niputeări -ări=sbs. fem. nepu-tință, boală: *ări niputeări* (are boală).

niputut=adj. impotent, bolnav: *om niputut* (om bolnav).

nirângiă -gi=sbs. fem. naramză.

nirângiu -gi=sbs. masc. naramz (pom).

nirîiri (nirîescu -ii) = vb. reflex.

a se mâniă, a se irită, a se escită, a se supără: *mi nirîi âstîndeă* (m'am supărat azi).

nirîit=adj. mâniat, supărat, iritat, escitat.

nirîngou -ei=sbs. masc. copac a cărui frunză seamănă cu a frasinului.

nirôs=adj. năsos, nărtos.

nis=pron. dânsul: *nis nu poăti* (dânsul nu poate).

nisangi -iadzi=sbs. masc. țin-teș: *iăsti bun nișangi* (e bun ținteș).

nișani -ni=sbs. fem. țintă, semn, minune, decorație: *luăi nișani* (am luat decorație); *nișani di mușătă iăsti* (semn de frumoasă ce e).

nisburit = adj. de care n'a fost vorba, de care nu s'a vorbit.

niscoindu = num. puțin, la pl. câțiva, niscai-va: *dă-ni niscindă pini* (dă-mi puțină pâne); *vinîră niscindei oămeni* (au venit câțiva oameni).

nischirsiri și niscorsiri (nischirsescu -sii)=vb. a răscoli, a dere-tică, a pune lucrurile la locul lor: *nischirsii căsa* (am răscolit prin casă).

nischirsit = adj. răscolit, dere-ticat.

nișolări = vb. a nu ști; ca sbs. neștiință.

nișoiut = adj. care nu știe, ne-știutor, nelnvățat.

niscoos=adj. nescos.

nisiă -ii=sbs. fem. itsulă.

nisiđiri -ri = sbs. fem. amoniac.

nisiyur = adj. nesigur. îndoios, dubiu: *lucru nisiyur* (treabă nesigură).

nisiyurlohiă -ohi=sbs. fem. nesiguranță: *iăsti nisiyurlichă tu pi-duri* (e nesiguranță în pădure).

nișinipsiri (nișinipsescu -sii) = vb. a trage la țintă, a ținti, a ochi: *l'nișinipsii, ma nu lă-aguđii* (l-am ochit, dar n'am lovit).

nişinipsit = adj. ochit, ţintit.
niştrări = vb. a nu sără.
niştrăt (niştrăt) = adj. nesărat.
nişitul = adj. care nu e sătul.
nişiturări = vb. a nu se sătura, a nu se potoli.
nişiturăt = adj. nesăturat, insa-
 Ńiabil, nepotolit.
nişti = pron. nişte, ceva, niscai,
 oarecari: *nî vinîră nişti oămenî*
 (mi-au venit oarecari oameni); *va*
fi dau nişti (îţi voi da ceva).
nişă = sbs. fem. vezi *strîmnişă*.
nişi = conj. nici: *nişi eu nu vin*
 (nici eu nu vin); *nişi-un* (nici un);
nişi ună-oară (nici odată); *nişi vir-*
nă-oară (nici odată).
nişliări = vb. a nu tăia.
nişliăt = adj. netăiat.
nişneări = vb. a nu ţineă, a re-
 ţineă.
nişinūt = adj. neţinut.
nişrdziri = vb. a nu trage, a nu
 purtă.
nişrăptu = adj. nepurtat, neuzat:
străniū nişrăptu (haină neuzată).
nişreăţiri = vb. a nu trece, a nu
 întrece.
nişriout = adj. neîntrecut, care
 n'a trecut.
nişru = sbs. n. nitru (silitră).
nişumsu = adj. netuns.
nişur, işiri = vb. a nu ascuţi.
nişur, işit = adj. nedat la tocilă,
 neascuţit.
nişurnări = vb. a nu se întoarce.
nişurnăt = adj. care nu s'a în-
 tors, neînturnat: *la nişurnăfli* (la cei
 ce nu se mai întorc, la cei morţi);
du-ti la nişurnăfli.
nişudări = vb. a nu udă, a nu
 stropi.
nişudăt = adj. care n'a fost udat,
 stropit; fig.: *vin nişudăt* (vin cu-
 rat).
nişuidisiri = vb. a nu se potrivi,
 a nu se tocmi.

nişuidisit = adj. nepotrivit, netoc-
 mit.
nişumbleări = vb. a nu fi plin, a
 fi gol; fig. a nu pricepe.
nişumblūt = adj. care nu e plin,
 gol; fig. nepriceput.
nişundru = adv. Înăuntru, în in-
 terior: *hău nişundru*.
nişurări (nişuredz -ral) = vb. a no-
 ură, a innoră; fig. a se supără: *nişură*
afoară (afară s'a nourat); *nişură tăd-*
nîo (s'a supărat tatăl meu). Mai e
 şi forma *nurări*.
nişurat = adj. innorat, nourat; fig.
 necăjit, supărat.
nişuspişilia -lii = sbs. fem. ini-
 micie, duşmănie, vrăjmăşie: *am*
mări nişuspişilia pri nis (am mare
 duşmănie pe dănsul).
nişveastă şi **'nveastă -ti** = sbs.
 fem. nevastă, mireasă: *nî muri ni-*
veasta (mi-a murit nevasta).
nişvideări = vb. a nu vedea, a nu
 zări.
nişvidiri (nişvidescu -ii) = vb. a ne-
 vedi (a trece urzeala de ţăsut prin
 iţele întinse pe răsboiu şi apoi prin
 spată).
nişvidit = adj. nevedit.
nişvidzut = adj. nevăzut, nezărit.
nişviniări = vb. a nu veni.
nişviniit = adj. nevenit, nedospit
 (la pâne).
nişviştesou = adj. de mireasă, de
 nevastă.
nişvistălia -lii = sbs. fem. nevăs-
 tuică: *agudîi ună nişvistălii* (am u-
 cis o nevăstuică).
nişvitimari = vb. a nu omorî, a
 nu ucide.
nişvitimăt = adj. neucis, neomorît.
nişvreări -eri = sbs. fem. neiubire,
 ură, inimicie, duşmănie.
nişvruguirî = vb. a nu ară, a nu
 cultivă.
nişvruguit = adj. nearat, necul-
 tivat.

nivrăt = adj. neiu-bit, urit: *nivrăt di tuți* (neiu-bit de toți).

nizearcu = adj. cu nazuri, gustăreț, cu nărav: *cal nizearcu* (cal cu nărav).

nizistè = sbs. fem. amidon.

nizixit = adj. necântărit, neechi-librat.

no = adv. nu (cuvânt întrebun-țat mai mult la Fârsiroți): *àidi a-casă, no* (haide acasă, nu).

noadă -di = sbs. fem. instrumen-tul viril.

noapți -ți = sbs. fem. noapte, in-tuneric; expres.: *făși dzua noapți* (pentru o persoană care muncește mult); *si sculă cu noaptea 'n cap* (a se sculă de vreme).

noatin -ni = sbs. masc. noaten, cărlan: *tălti un noatin*.

noatină -ni = sbs. fem. partea fe-meiască a noatenui, cărlană.

noaună -uale = sbs. fem. noutate, veste, știre: *șe noaună avem* (ce no-utăți avem); *șe noaună aduși* (ce vești aduci).

noaună = num. nouă (9).

noaudzâți = num. nouăzeci (90).

noauspridzâți = num. nouăspre-zece (19). Mai e și *noauspră*.

noaupă -pi = sbs. fem. țesă, cio-plitoare.

nod -uri = sbs. n. nod: *ciodără cu nođ* (sfoară cu nod).

noi = pron. pers. noi: *noi him* (noi suntem).

nòimă -mi -imati = sbs. fem. noi-mă, pricepere, înțelegere, presimțire, semn: *om firă nòimă* (om fără pri-cepere); *nè yini nòimă* (imi vine presimțire).

nòiglo = adj. mijlociu, mediocru, mediu.

nòigloă = sbs. fem. mijloc: *nòl-gica de-amări* (în mijlocul mării).

nom -uri = sbs. n. lege: *nòmlu nă-alasă* (legea oprește).

noră -ri = sbs. fem. noră (soția fratelui): *nor-mea murî* (nora mea a murit).

nòstim = adj. nostim, plăcut, cu gust, grațios: *yie nòstim* (vin plăcut); *șeătă nòstimă* (copilă grațioasă).

nòstru = pron. pos. nostru.

not = sbs. n. vântul de sud (No-tus): *sufli nòtlu* (sufliă vântul de sud).

noș = adj. nou, de curând: *hia nòș vinîit* (sunt de curând venit).

noșapridzâți = num. (19).

nu (no) = adv. nu: *nu vòă*.

nuc -ți = sbs. masc. nuc (pom): *nuciu apostru nă-ări năți* (nucul nostru nu are nuci).

nucă -ți = sbs. fem. nucă (fructul).

nucă -ți = sbs. fem. neuca gâtului.

nucă = adv. necum, nu cumva: *nucă vrei, ma șe s'făți* (nu cumva vrei, dar ce să faci).

nudări (nudédz -dal) = vb. a înno-đă: *noadă ciodăra* (înnoadă sfoara).

nudat = adj. legat cu noduri, înno-dat.

nuditură -uri = sbs. fem. înno-đare, când se face nod: *s'feci nudi-tură* (s'a făcut nod).

nulă -li = sbs. fem. nulă, zero.

numă -mi = sbs. fem. nume, re-nume: *mări numă lău* (mare re-nume a luat).

numă = adv. numai: *numă li dă* (numai îi dă); *simon. măș*.

număliu -lii = sbs. n. vită (mai ales oi, capre): *am milti număli* (am multe vite).

număli -li = sbs. fem. local unde obișnuesc a dormi vitele, mas, po-pas.

număștiri (numițesca -ii) = vb. a numi, a-i pune numele; fig. a fer-meca, a vrăji: *numișca'li* (pune-i nu-mele); *l'numișli* (i-am fermecat).

numiștit = adj. numit; fig. fermecat, vrăjit.

numir -ri = sbs. n. număr.

numirări (numir +ra) = vb. a număra, a măsura, a socoti: *mi numir om* (mă socotesc om).

numărat = adj. numărat, măsurat, socotit.

număzi = sbs. fem. onoare, cinste, reputație: *om cu număzi* (om cu reputație).

numă -ni = sbs. masc. naș: *numă pitică* (nașul a botezat).

numilia -li = sbs. fem. nășie, cu-metrie.

nupu = conj. vezi: *năcă, năpă*.

nustimădă -ăzi = sbs. fem. plăcere, gust.

nustimăță -ți = sbs. fem. vezi *nustimădă*.

nuthios = adj. umez, jilav: *vinu nuthios* (vânt umez).

nutilă -li = sbs. fem. umiditate, igrasie: *iăsti nutilă afodă* (e igrasie afară).

nutimăr -ri = sbs. masc. păstor de noateni.

nutiri (nutescu -il) = vb. a deveni umez, a se jilăvi.

nutit = adj. umez, jilav.

Ni. ni.

niao -ți = prunc, copil mic: *ca năclu țe sūdzi* (ca copilul mic ce suge. — Obedenaru).

niări (niəri) = sbs. fem. miere și pentru o persoană afabilă și elocinte: *niări scoāti din gură-li* (vorbește dulce și bine).

nieală -li = sbs. fem. mieă, mieluşă, mieluşă.

niărdziri și **niėrdziri** (niėrgu, niėrsu) = vb. a merge, a se duce, a plecă: *nu niėrgu āstindzi* (nu merg azi).

nieăță -ți = sbs. fem. friguri tifoide: *mi-acitā nteăța* (m'au apucat frigurile tifoide).

nieătă -ti = sbs. fem. tinerețe, junețe.

nieauă -li = sbs. fem. vezi *nteală*.

niădză-dzuă = sbs. fem. miază-zi, sud: *fūdzū niădză-dzūă*.

niėdzū -uri = sbs. n. miez de pâne.

niel -li = sbs. masc. miel; fig. copil bând: *un hitū ca niel* (un copil blând ca un miel); *niel pri ūngli* (semn alb pe unghie, noiță).

Nierouri = sbs. fem. Miercuri, și ființa mitologică, ce o sărbătoreasc femeile pentru a fi păzite de furt, de hoție.

niere = vezi *niəri*.

niėrsu = adj. mers, dus.

ni = pron. pers. mi, îmi și cu înțeleș de meu, mea: *di părți-ni nu vōiū* (din partea mea nu vreau).

niădză-noăpti = sbs. fem. miază-noapte, nord: *vinū niădză-noăpti*.

niădză-prindzu = sbs. n. nă-miază, la prânz.

niăt = vezi *nat*.

niico = adj. mic în talie și în etate, scurt, inferior: *vidzū un om niico* (am văzut un om scurt).

niicoșor = adj. vezi *niicuz*.

niicoșurări (niicoșurēdz -rai) = vb. a micșorā, a scurtā: *ni si niicoșurā arūga* (mi s'a micșorat leafa). Mai e și forma *niicurarī*.

niicoșurat = adj. micșorat, scurtat.

niicout, **niicouzāncu**, **niicouz** = adj. micuț, mititel, mărunțel: *iāsti niicuz* (e mititel).

niicozōt = vezi *niicuz*.

niicozo = adj. mititel, mărunțel, micuț.

niila -li = sbs. fem. milă, milostenie, compătimire: *am niilā* (mi-e milă); *mi luā niila* (l-am compătimit).

niilio -ți = sbs. masc. mieluş.

nîlloără -ri = sbs. fem. mioară ;
sinon. *nîltoără*.

nîllos = adj. milos, compătîmîtor:
om nîllos (om compătîmîtor).

nîlluiri (nîlluescu -ii) = vb. a mi-
lui, a compătîmi, a cruță: *mîltu mi
nîlîui* (mult m'a compătîmit); *nî-
lîui-mi Dumnidzâle* (miluește-mă
Dumnezeule).

nîlluît = adj. miluit, compătîmit,
cruțat.

nîllûş -şî = sbs. masc. mieluş.

nîllia-lîi = num. mie: *ună nîllîi
di oâminî* (o mie de oameni).

nîolgioân = adj. mijlociu: *ficior
nîolgican* (copil mijlociu).

nîir = sbs. n. scurgere din nas,
când cineva are guturaiu.

nîlrări (nîlr -ral) = vb. reflex. a
se miră, a se uimi, a-şi petrece tim-

pul, a se amuză: *cu Ńe Ńi nîlrî* (cu
ce-Ńi petreci timpul); *mi nîlr, cum
di stai* (mă mir cum de stai).

nîlrăt = adj. mirat, uimit.

nîlrîtură -urî = sbs. joc de pe-
trecere, de amuzare.

nîlrî-lî = sbs. fem. mierloiu, mier-
lă: *am ună nîlrîlă*.

nîlscări (nîlscu -al) = vb. a mişcă.
(acest cuvânt există la Meşova).

nîlscăt = adj. mişcat.

nîlsîdă -dzî = sbs. fem. trăsuri-
le obrazului.

nîlŃ -Ńî = sbs. n. lâna mielului
tunsă, miŃ; expres.: *va Ńi luâm
nîlŃlu* (va da ortul popii).

nîlŃôs = adj. cu multă lâna căr-
lană, cu multe miŃe.

nîlŃîzîmă -mî = sbs. fem. miros.

nîlŃîzîtôr = adj. mirositor.

'N. 'n.

'nohîzmă -mî = sbs. fem. pizmă:
om cu 'nohîzmă (om cu pizmă).

'nohîzmîrî (Inchizmuescu -îl) =
vb. a pizmui, a invidia, a avea pizmă.

'nohîzmuit = adj. pizmuit, invi-
diat.

'nousurări ('necusurêdz -al) = vb.
a deveni cocoşat, a cocoşă: *si-'ncu-
sără* (s'a cocoşat).

'nousurat = adj. cocoşat, ghebos.

'ndezmă -mî = sbs. fem. când
cineva dă de beleă, când Ńi găseşte
beleaua.

'ndiofnîrî = vezi *'ndîhînîrî*.

'ndiofnît = vezi *'ndîhînît*.

'ndîh(Ń)nîrî ('ndîhnescu -îl) = vb. a
duhli (când începe să pută carnea,
etc.); *cârnea si-'ndîhnî* (carnea s'a
duhliut).

'ndîh(Ń)nît = adj. duhliut.

'ndînrări ('ndînrêdz -al) = vb. a
deveni tânăr, a întineri: *si 'ndînră*
(s'a făcut tânăr).

'ndînrăt = adj. întinerit.

'ndîrês -urî = sbs. n. interes.

'ndîrisări ('ndîrisêdz -sal) = vb. a
se interesa: *nu mi 'ndîrisêdz* (nu
mă interesez).

'ndîrisăt = adj. interesat.

'ndîsări ('ndes, 'ndîsâl) = vb. a
grămădi cu deasila, a vâri, a con-
densă, a îndesă: *'ndeăsă-li tûti tu
sac* (vără-le toate în sac); expres.: *Ńî
'ndîsâi mîltî* (I-am bătut mult).

'ndîsăt = adj. îndesat, condensat,
vârit, grămădit cu deasila, des.

'ndîsîrî ('ndîsêscu -sîl) = vb. a da
de beleă, a-şi găsi beleaua, a păŃi
ceva: *'ndîsîŃ cu nîs* (mi-am găsit be-
leaua cu dânsul).

'ndîsît = adj. care Ńi-a găsit be-
leaua, care a păŃit ceva.

'ndoăpir -rî = sbs. n. reazim,
sprijin: *n'am 'ndoăpir* (n'am spri-
jin).

'ndôi, 'ndouă = num. câţiva, câte-

va: *'ndòl oàminî vînîrã* (cãþiva oameni au venit).

'ndrëdziri și **'ndrëadziri** ('ndreg, 'ndrëþþu) = vb. a drege, a dirige, a se îndreptã, a se preparã, a dereticã, a aranjã, a se gãti, a se tocni, a intrã la cineva ca slugã, a întreci: *mi 'ndrëþþu* (m'am gãtit); *mi 'ndrëþþu cu nis* (m'am tocmi cu dãsul); *'ndrëþþu cãsa* (am aranjat casa, am dereticat prin casã); *mi 'ndrëþþu la dõmnu* (am intrat slugã); *lu 'ndrëþþu la ìnnãri* (l-am întrecut la umblet).

'ndreãpã = adv. pentru apã, a merge sã scoaþã apã: *mi duc 'ndreãpã* (mã duc pentru apã).

'ndreãptã = sbs. fem. mãna dreaptã, dreapta: *mi doãri 'ndreãpta*, (mã doare mãna dreaptã).

'ndreãþit = adj. trecãtoare: *'ndreãþita s'hibã hãvra* (trecãtoare sã fie frigurile).

'ndreg = adj. întreg, complet: *mer 'ndreg* (mãr întreg); *nu iãsti 'ndreg* (nu e tocmã); *nu e din 'ndreg* (nu e în fire-i).

'ndrëptu și **'ndrëpsu** = adj. gãtit, dres, preparat, întocmit, drept, just: *hiã 'ndrëptu* (sunt just).

'ndrëptu = prep. spre, drept, cãtre: *mi dũþu 'ndrëptu acãsã* (m'am dus drept spre casã).

'ndribãri ('ndreb -bal) = vb. a întrebã: *cari mi 'ndreãbã?* (cine mã întrebã?).

'ndribãt = adj. întrebãt.

'ndriptãciũ = adj. care se servã de mãna dreaptã, dreptaciu: *am un frãti 'ndriptãciũ* (am un frate dreptaciu).

'ndriptãti -þi = sbs. fem. dreptate: *ãri 'ndriptãti* (are dreptate).

'ndulþiri ('ndulþescu -ii) = vb. a îndulci, a potoli, a aplanã: *mi 'ndulþiã* *aoãþi* (m'am îndulcit aici); *nu*

putũ s'lu 'ndulþescu (n'am putut sã-l îndulcesc).

'ndumnãri ('ndumnëdz -nai) = vb. a petrece toamna, a sta toamna undeva: *'ndumnãm tu mũndi* (am petrecut toamna la munte).

'ndumnãt = adj. care a petrecut toamna, care a stat toamna undeva.

'ndunicãri (ndunicã) = vb. a se face noapte, a inserã, a întunecã: *nu ndunicã ninga* (nu s'a fãcut noapte încã).

'ndunicãt = adj. inserat, întunecat.

'ndunicãtã -ti = sbs. fem. întuneric, întunecime, pe inserate, în amurg: *vînũ tu 'ndunicãtã* (am venit pe inserate).

'ndunicõs = adj. întunecos, obscur: *õdã 'ndunicõasã* (camerã obscurã).

'ndupfimîni = adv. poimãno (dupã douã zile).

'ndupirãri = vezi *andrupiri*.

'ndupirãt = vezi *andrupit*.

'nduplicãri = vezi *anduplicãri*.

'ndurchipsiri ('ndurchipsescu -sii) = vb. a turci: *mulþi criþtini si 'ndurchipsirã* (mulþi creþtini s'au turcit).

'ndurochipsit = adj. tureit.

'ndurohisiri ('ndurchisescu -ii) = vb. vezi *struxiri*.

'ndurohisit = adj. vezi *struxit*.

'ndurtãri ('ndurtëdz -ai) = vb. a se turti, a se lãþi.

'ndurtãt = adj. turtit, lãþit.

'ndurhisiri ('ndurhisescu -ii) = vb. a da la tocilã; sinon. *struxiri*.

'ndurhisit = adj. dat la tocilã.

'ndurioari = vezi *'ndunicãri*.

'ndurinãri = vb. a cãdeã zãpadã, a ninge: *'ndurineãdzã nãfõdrã* (ninge afarã).

'ndurinãt = adj. nins.

'ndzãri -ri = sbs. fem. zori de zi,

zare: *vîntă tu 'ndzări* (am venit în zori de zi).

'ndzărnu = adj. negru; fig. nefericit, nenorocit; expres.: *'ndzărnu și corbu* (nenorocit de tot).

'ndzimări ('ndzimêdz -ma) = vb. a piști, a pioură, a asudă, a scoate zămă, lichid: *'ndzimeădă să apă dă aastă chiătră* (piștește apă din ceaastă piatră).

'ndzimăt = adj. care piștește, care pioură.

'ndziminări ('ndziminêdz -na) = vb. a naște gemeni (la copii), a deveni geamăn, a crește geminat sau câte două în loc de una (la fructe).

'ndziminăt = adj. geminat.

'ndzinuclări ('ndzinuclêdz -a) = vb. a cădea în genunchi, a ingenuchia.

'ndzinuclăt = adj. ingenuchist.

'ndzîpări ('ndzap -ipa) = vb. a înțepă, a îmboldi, a stimula, a împunge, a pișcă; fig. a intrigă, a ațăță, a excita, a irita: *mi 'ndzîpă cu acul* (m'a înțepat cu acul); *totna 'ndzîpă* (în todeauna intrighează).

'ndzîpăt = adj. înțepat, împins; fig. deștept: *iăstă multu 'ndzîpăt* (e prea deștept).

'ndzîpătură-uri = sbs. fem. înțepătură; fig. intrigă.

'ndzirolări ('ndzirolêdz -a) = vb. a înconjură, a impresură, a asedia: *Turții 'ndzirolărtă Lărsa* (Turcii au asediat Larisa).

'ndzirolăt = adj. impresurat, înconjurat, asediat.

'ndzirimi-ni = sbs. fem. zărire, zori de zi; sinon. *'ndzări*.

'ndziriri ('ndzirêscu -ii) = vb. a zări: *lu 'ndzirî, oă yini* (l-am zărit că vime).

'ndzirît = adj. zărit.

'ndzirneări ('ndzêrnu -nu) = vb. a cerne, a cercetă cu deamăruntul: *'ndzêrnă firina* (cerne făina): *lu*

'ndzirnăt ghini, nu putăt s'ăflu țivă (l-am cercetat bine, n'am putut să găsec nimic).

'ndzirnăt = adj. cernut, cercetat, examinat serios.

'nfrigurări = vb. a aveă frig, a simți frig: *'nfrigură pi cali* (am simțit frig pe drum).

'nfrigurat = adj. care a avut frig, oare a simțit frig.

'ngerări ('ngerchedz -a) = vb. a se acoperi cu velința (cerga): *mi'ngerca ghini* (m'am acoperit bine cu cerga).

'ngerăat = acoperit cu velință.

'ngărna = adj. nenorocit, sărman, nefericit: *'ngărnu și corbu* (de tot nenorocit).

'ngheădică -ți = sbs. fem. predică, poticnire, predică la trântă: *il bigăi 'ngheădică* (i-am pus predică la trântă).

'ngheădu-uri = sbs. n. câștig, noroc.

'nghidicări ('nghiădic -ca) = vb. a împiedică, a pune predică la trântă, a se poticni: *calu si'nghidică* (calul s'a poticnit).

'nghidicăt = adj. împiedicat, poticnit.

'nghiôs = adv. jos, în jos, spre jos: *mi duc 'nghiôs* (mă duc spre jos).

'nghirăisiri ('nghirăisêscu -sî) = vb. a câștiga, a dobândi.

'nghirăisăt = adj. câștigat, dobândit.

'nghisări ('nghisêdz -sa) = vb. a visa: *'nghisăi aseară* (am visat a seară).

'nghisăt = adj. visat.

'nghisiri ('nghisêscu -sî) = vb. a porni: *'nghisî s'fug* (am pornit să plec).

'nghisit = adj. pornit.

'nghismări ('nghismăêscu -ii) = vb. a pizmui: *tufi sațli 'nghismărită* (toți l-au pizmui).

'nghismuît = adj. pizmuit.

'ngiciári ('ngâciu, 'ngiciâi) = vb. a (se) certă, a cârți, a face impu-
tări: *mi 'ngâciu* (mă cert); *lu 'ngi-
ciâi* (l-am certat, i-am făcut impu-
tări).

'ngiciât = adj. certat, cârtit, im-
putat.

'ngioitură -uri = sbs. fem. ceartă,
ciorovăiață.

'ngilbigiári ('ngilbigêdz -al) =
vb. a prinde gălbează, a avea găl-
bează (boală provenind din pașterea
oilor pe la locuri băltoase).

'ngilbigiât = adj. cu gălbează,
gălbegios, gălbejit.

'ngilbinári ('ngilbenescu -ii) = vb.
a îngălbeni, a deveni galben, palid:
frîdzili 'ngilbinări (frunzele au
îngălbenit).

'ngilbinît = adj. îngălbenit, care
e palid.

'ngildurári ('ngildurêdz -al) =
vb. a se încălzi: *m'îngildurâi* (m'am
încălzit).

'ngildurât = adj. încălzit.

'ngildzári ('ngildzâscu -ii) = vb.
a încălzi, a înfierbântă: *soârli 'n-
gildzâsti* (soarele încălzește).

'ngildzît = adj. încălzit.

'ngilioári ('ngâlic -al) = vb. a în-
căleacă, a domina, a stăpâni: *li 'n-
gâlică pri tuŭi* (a dominat pe toți);
mi 'ngâlică bearea (m'a stăpânit bău-
tura).

'ngilioât = adj. încălecat, domi-
nat, stăpânit.

'ngilțári ('ngâlțu -al) = vb. a în-
călți, a potcovi: *'ngâlți-ti ghini* (în-
călți-te bine); *'ngâlți calu* (potco-
vește calul).

'ngilțât = adj. încălțat, potcovit.

'ngilurári ('ngilurêdz -al) = vb.
a se încălzi de căldura soarelui: *în-
gilurâi* (m'am încălzit).

'ngilurât = adj. încălzit (de căl-
dura soarelui).

'nginári ('nginêscu -ii) = vb. a
geme (mai ales când e bolnav), a
sufli cu greu, a găfâi: *ŭe 'nginêsti
acși* (de ce gemi așa).

'nginît = adj. care geme, care
găfâe.

'nginuțári (nginuțâscu -ii) = vb. a
deveni cărunț, a cărunți, a începe
părul să albească: *apîrnîi si 'ngi-
nuțâscu* (am început a cărunți).

'nginuțît = adj. cărunțiț.

'ngiornioári = vb. reflex. a se
întuneca: *ôclîli nîi si 'ngiornicârî*
(ochii mi s'au întunecat).

'ngiornioât = adj. întunecat.

'ngipeári ('ngap, 'ngîpui) = vb.
a încăpea, a cuprinde: *nu u 'ngîpi*
(nu o coprinde).

'ngipîtor = adj. încăpător.

'ngipîtură -uri = sbs. fem. încă-
pere.

'ngipât = adj. încăput, cuprins.

'ngircári ('ngârcu -ircâi) = vb. a
încărcă, a însăroina, a împovără, a
umplea: *mi 'ngircâi di mîzgă* (m'am
umplut de noroiu); *'ngircâi mîla*
(am încărcat cașarul); *lu 'ngircâi
pri nâs tri cêstu lucrû* (l-am însărci-
nat pe dânsul cu această trea-
bă).

'ngircâat = adj. încărcat, însărci-
nat, împovărat, plin, borțoasă (la
femei): *'ngircâat di inâti* (plin de
mânie); *muliári 'ngircâtă* (femeie
borțoasă).

'ngiroliiă -uri = sbs. n. la vârf,
la creștet: *mi-aliuâ 'ngircâiâ* (m'am
suit la creștet, pe vârf).

'ngiroitură -uri = sbs. fem. în-
cărcătură, împovărare, însăroinare.

'ngirdári ('ngirdêscu -ii) = vb. a
îngrădi, a închide cu gard, cu uluci,
a împrejmui: *'ngirdâi loc tri grî-
dină* (am închis loc pentru grădină).
Mai e și forma *'ngirdâri*.

'ngirdît = adj. îngrădit, imprej-
muit.

'ngirditură -uri = sbs. fem. împrejmuire, îngrădire.

'ngirfusiri ('ngirfusescu -sil) = vb. a bate în cuie, a pironi, a țintui: 'ngirfusia scândura (bate în cuie scândura); expres.: *mi 'ngirfusi cu grărlî* (m'a făcut să tac cu cuvintele); *mi 'ngirfusi arcoărea* (a răci tare).

'ngirfusit = adj. bătut în cuie, pironit, țintuit.

'ngirligari ('ngirlighêdz -al) = vb. a (se) încârligă, a se încăiera.

'ngirligat = adj. încârligat, încăierat.

'ngirlimari ('ngirlim -al) = vb. a se sui pe arbore povârnit, sau cu ajutorul membrelor, a se aburcă.

'ngirlimat = adj. suit, aburcat.

'ngirmari = sbs. masc. bani: *n'am 'ngirmari* (n'am bani).

'ngirniiri ('ngirniêscu -ii) = vb. a smorcăi, a scilfosi, a scânci, a gâlcevi, a se certă mereu, a mormăi, a mârăi (la câni): *mi 'ngirnești totna* (mă gâlcevește în totdeauna). Mai e și forma 'ngirniiri.

ngirniit = adj. smorcăit, gâlcevit, care se ceartă mereu, care mârăe.

'ngirsiliiari ('ngârșiliedz -lii) = vb. a (se) încârceia, a (se) încâlci, a încârlionți (părul), a încârligă: *nî si 'ngirșiliiă perlu* (mi s'a încârlionțit părul).

'ngirșiliat = adj. încârceiat, încâlcit, încârligat.

'ngirtă-mirtă = expres. garamara, ceartă continuă: *s'duc 'ngirta-mirtă* (se ceartă mereu).

'ngitân = vezi *angitân*.

'ngiugari = ('ngiug -gal) = vb. a pune la jug, a înjugă; fig. a cunună: 'ngiugă boiili (pune la jug boii); *lu 'ngiugăm și pri nis* (l-am cununat și pe dânsul).

'ngiugat = adj. înjugat; fig. cununat.

'ngiulnami -ni = sbs. fem. însă-nătoșire, restabilire, întremare.

'ngiulnari ('ngiulnêdz -al) = vb. a începe să prindă viață, a se însă-nătoși, a se fortifica, a se restabili, a se întrema, a se voinici: 'ngiulnă tōra (m'am voinicit acuma); *nu 'ngiulnă nînga* (nu s'a restabilit încă).

'ngiulnăt = adj. însă-nătoșit, fortificat, restabilit, întremat, voinicit.

'ngiumitioari (ngiumitichêdz -cal) = vb. a înjumătăți: *ă 'ngiumitioari pînea* (am înjumătățit pânea).

'ngiumitioat = adj. înjumătățit.

'nginușari ('nginusêdz -al) = vb. a (se) acoperi cu cenușe, a se încenușa, a se face de cenușe: *si 'nginușă pîta* (plăcinta s'a făcut de cenușe).

'nginuşat = adj. încenușat, făcut de cenușe.

'ngiupari ('ngiup -al) = vb. a se lua la bătaie, apucându-se de păr, a se încăiera, a se părui (a se lua de păr): *si 'ngiupără* (s'au luat de păr).

'ngiupăt = adj. luat la bătaie, certat, încăierat, păruiț.

'ngiurari ('ngiur -ral) = vb. a înjură, a insultă: *tōtna mi 'ngiură* (în totdeauna mă insultă).

'ngiurat = adj. înjurat, insultat.

'ngiuritură = sbs. fem. insultă, ofensă, injurie, înjurătură: *li trăpsu undă 'ngiuritură* (i-am tras o insultă).

'ngiliriri ('ngilirêscu -ii) = vb. a înnebuni, a deveni nebun: *mi 'ngiliri cu grairle* (m'a înnebunit cu vorbele).

'ngilirit = adj. care a devenit nebun, înnebunit.

'nglō = adv. dincolo: *yin din 'nglō* (vin de dincolo).

'ngliideari ('ngliid, 'ngliișu) = vb. a închide; expres.: 'nglii si oclli-ti (a murit).

'ngliigari ('ngliig -gal) = vb. a încheșă (laptele), a se solidifica, a se îngroșă (orice lichid): 'ngliigăi lăptili

(am încheșat laptele); *s'inglișă ză-harea* (s'a îngroșat zahărul).

'**nglișat** = adj. Încheșat, solidificat, îngroșat.

'**nglișari** ('nglișdz -ai) = vb. a încheide cu cheia, a pune lacăt, a încuia: *'nglișă căsa* (am încuiat casa).

'**nglișat** = adj. Închis cu cheia, încuiat.

'**nglișă-mi** = sbs. fem. glumă: *aspuni 'nglișă* (spune glume).

'**nglișări** = vb. a glumi.

'**nglișat** = adj. glumit.

'**nglișoluni** = sbs. fem. pl. închinăciuni, complimente: *dă-lî mulți 'nglișoluni* (dă-i multe complimente).

'**nglișari** ('ngliș -nai) = vb. a plecă pe jos, a se închină; fig. a se supune: *furlă si 'nglișări* (hoții s'au supus).

'**nglișat** = adj. plecat spre jos, închinat; fig. care s'a supus.

'**ngliș** = adj. Închis; fig. neexperimentat: *fișor 'ngliș* (copil neexperimentat).

'**nglișari** = vb. a înghiți; vezi *anglișari*.

'**nglișari** = vb. a înghetă; vezi *anglișari*.

'**nglișat** = adj. Înghetăt.

'**ngoă** și '**ngoleă** = adv. Incoace, dincoace: *șinu 'ngoă* (vino incoace).

'**ngot** = adv. în zadar, în van, în deșert: *șburăști din 'ngot* (vorbește în zadar).

'**ngrișă-ni** = sbs. fem. amorcăială, scilifoseală, scânșeală.

'**ngrișărcu** = adj. care se smorșește, care scânșește.

'**ngrișiri** = vezi *ngrișiri*.

'**ngrișari** (ngrec-cai) = vb. reflex. a îngreună, a îngreună, a avea greutate, a avea lene: *ni 'ngreacă s'imnu* (mi-e lene a umbla); *multu 'ngreacă acestă luyură* (prea mult e greu acest obiect).

'**ngrișat** = adj. îngreunat, îngreuniat, cu lene.

'**ngrișos** = adj. îngreunat, leneș.

'**ngrișari** ('ngriș -ai) = vb. a îngrășă, a face să fie fertil.

'**ngrișat** = adj. îngrășat

'**ngrișca** = adv. în cărcă: *lu luat 'ngrișca* (l-am luat în cărcă); sinon. *'ngrișca*.

'**ngrișari** ('ngriș -ai) = vb. a se cunună, încoronă: *nu mi 'ngrișă nînga* (nu m'am cununat încă); sinon. *îngurunari*.

'**ngrișat** = adj. cununat, încoronat.

'**ngrișari** ('ngriș -ai) = vb. a (se) adânci, a cufundă, a se acoperi, a îngropă, a înmormântă, a înhumă: *mi 'ngrișă di frîndei* (m'am acoperit cu frunze); *mörtulu lu 'ngrișă* (au înmormântat mortul).

'**ngrișat** = adj. acoperit, îngropat, înmormântat.

'**ngrișăciune-ni** = sbs. fem. îngropăciune, înmormântare.

'**ngrișări** ('ngrișădz -ai) = vb. a îngropă, a ascunde.

'**ngrișat** = adj. îngropat, ascuns.

'**ngrișari** ('ngriș -ai) = vb. a se face gros, a se îngrășă; fig. a deveni mândru, a se fuduli: *si 'ngrișă multu* (s'a îngrășat mult); *multu li 'ngrișă* (prea mult s'a fudulit).

'**ngrișat** = adj. îngroșat, îngrășat; fig. fudulit, mândru.

'**ngrișălui** = adv. cruciș.

'**ngrișari** = vb. a înghetă de frig: *'ngrișări acestă noapți* (am înghetăt în această noapte).

'**ngrișat** = adj. înghetăt de frig, mort de frig.

'**ngrișari** ('ngrișădz -ai) = vb. reflex. a se gârbovi, a se ghebul: *mi 'ngrișări* (m'am gârbovit).

'**ngrișat** = adj. gârbovit, ghebut.

'**ngucutări** ('ngucutédz -ai) = vb. a se rătoi, a se închiorchișă, a se mândri, a se îngâmfa: *mîltu si 'ngucută* (prea mult s'a închiorchișat, mândrit).

'**ngucutăt** = adj. rătoit, închiorchișat, îngâmfat.

'**ngulișări** ('ngulișédz -ai) = vb. a se înceștă gura.

'**ngulișăt** = adj. căruia i s'a înceștat gura.

'**ngurguliări** ('ngurgullédz -ai) = vb. a rotunji, a deveni rotund.

'**ngurguliăt** = adj. rotunjit.

'**ngurguliătôs** = adj. rotund.

'**ngurpiliări** ('ngurpillédz -ai) = vb. a cuprinde, a înconjură ceva cu vreun obiect: *stizma s'anillă și u 'ngurpiliă* (zidul se suiă și o cuprindeă. — Petrescu V., P. P).

'**ngurpiliăt** = adj. cuprins, înconjurat de ceva.

'**ngusă -si** = sbs. fem. năduf, înfocare, jale, tristețe, strămătorare, greață: *'ngusă nă yini* (năduf lmi vine); *nă yini 'ngusă mări* (lmi vine mare strămătorare).

'**ngusări** ('ngusedz -sal) = vb. a sufocă, a năbuși, a se sătură, a se îndestulă.

'**ngusăt** = adj. sufocat, năbușit, îndestulat, suficient, săturat.

'**nguserări** ('nguserédz -ai) = vb. a se încuscri, a se înrudi: *nî 'nguserăm cu nîs* (ne-am încuserit cu dânsul).

'**nguserăt** = adj. încuserit, înrudit:

'**ngustări** ('ngüstu -ai) = vb. a mânca dimineața, a dejună: *nu 'ngustăi nînga* (n'am dejunat încă).

'**ngustăt** = adj. dejunat.

'**ngüsta** = vezi *angüsta*.

'**nguvări** ('nguvédz -ai) = vb. a sta în gaură; a sta închis în cameră; a trăi retras.

'**nguvăt** = adj. în gaură, închis

în casă; fig. retras: *bînealdă 'nguvăt* (trăește retras, închis în casă).

'**nylä** = adv. în grabă: *fudei 'nylä* (fugi în grabă).

'**nylloiri** ('nyllicescu -ii) = vb. a străluci, a lustrui, a oglindi: *'nyllicăști di lărgu* (strălucește de departe); *mi 'nylicii tu yibcă din 'nyliciri* (m'am oglindit în oglindă).

'**nylloit** = adj. strălucit, lustruit, oglindit.

'**nyispinări** ('nyispinédz -ai) = vb. a deveni răutăcios, a se înrăutăți.

'**nyispinăt** = adj. înrăutățit, răutăcios: *iăsti mîltu 'nyispinăt* (e prea răutăcios).

'**nyripsiri** ('nyripsescu -sii) = vb. a scrie.

'**nyripsit** = adj. scris.

'**nhîzeari** ('nhig -'nhîpșu) = vb. a înge: *mi 'nhîpșu tu givă* (m'am înfipt în gaură).

'**nhîpșu** și '**nhîptu** = adj. înfipt.

'**nhîurări** ('nhîuredz -rai) = vb. a se înfloră, a se îngrozi: *mi 'nhîurăt tu vâli* (m'am înflorat în vale).

'**nhîurăt** = adj. înflorat, îngrozit.

'**nhîerpicări** ('nhîerpicédz -cai) = vb. a se înfuria, a se înrățăți: *cîndu l'videură si 'nhîerpică* (când l-au văzut, s'au înfuriat).

'**nhîerpicăt** = adj. înfuriat; înrățățit; simon. '*nyispinări*.

'**nhîsări** ('nhînedz -nai) = vb. a se însănoțoi: *si sculă și si 'nhîsă* (s'a sculat și s'a însănoțoit).

'**nhîsăt** = adj. însănoțoit.

'**nhîsîtușări** ('nhîsîtușescu -sii) = vb. a se însănoțoi.

'**nhîsîtușăt** = adj. însănoțoit.

'**nhîsărî** = vb. a inseră, a se face seară: *nu 'nhîsărî nînga* (nu s'a înserat încă).

'**nhîsărî** ('nhîsăr, 'nhîsărî) = vb. a săra; a cuminți, a fuscunț: '*nhîsărî* (am sărat carnea); '*nhîsărî* (e scump postavă); *ie*:

'*nsirăt pri nis* (l-am cumințit pe dânsul).

'*nsirăt* = adj. inserat.

'*nsirăt* = adj. sărat, cumințit.

'*nsumnări* ('nsumnedz -nai) = vb. a-i fi somn, a avea somn: *mi 'nsumnări curându* (am avut somn în-dată).

'*nsumnăt* = adj. căruia îi e somn, care are somn.

'*nsurări* ('nsor -urări) = vb. a se însură, a se căsători (vorbind de bărbat): *va mi 'nsor* (mă voi căsători).

'*nsurăt* = adj. căsătorit, însurat.

'*nsurnări* ('nsurnedz -nal) = vb. a expune la soare, a usca la soare, a sta la soare, a se încălzi la soare, a se sori: *mi 'nsurnări astîndză* (m'am încălzit azi la soare); *'nsurnări lîna* (am expus la soare lâna).

'*nsurnăt* = adj. expus la soare, încălzit la soare, care stă la soare, sorit.

'*nsus* = adv. sus, în sus: *mi dușă 'nsus* (m'am dus sus).

'*nșercări* ('nșercu -cal) = vb. a înșercă, a desvătă de țată: *lu 'nșercări fciórlu* (am înșercat copilul).

'*nșercăt* = adj. înșercat, desvătat de țată.

'*nveastă -ti* = sbs. fem. nevastă, mireasă; vezi *niveastă*.

'*nveastăiri* și *nvișteări* ('nvěseu -ul) = a îmbrăcă, a înfoli: *lu 'nvișteări ghîni* (l-am îmbrăcat bine).

'*nvesou -uri* = sbs. n. dîmie lătoasă pentru sarică.

'*nveț -uri* = sbs. n. învăț, obicei; deprindere: *ări 'nveț slab* (are rea deprindere).

'*nvioliări* ('nvieliédz -al) = vb. a învechi, a ieși din uz, a îmbătrâni: *mîltu 'nvioliări* (prea mult a îmbătrâni).

'*nvioliăt* = adj. învechit; ieșit din uz, îmbătrânit.

'*nvidăiri* ('nvidăeseu -ii) = vb. a

deveni văduv, a văduvi: '*nvidăiri di doăuă ori* (am văduvit de două ori).

'*nviduit* = adj. văduvit.

'*nviniițiri* ('nviniițăscu -ii) = vb. a (se) face vînat, a (se) învineți: *budzăli-lîi 'nviniițiră* (buzele i-au învinețit).

'*nviniițit* = adj. învinețit.

'*nvirări* ('nvirédz -ral) = vb. a petrece vara, a sta vara: '*nvirăm ghîni* (am petrecut bine vara).

'*nvirăt* = adj. care a petrecut vara, care a stat vara.

'*nvirdzami -ni* = sbs. fem. inverzire.

'*nvirdziri* ('nvirdzăscu -ii) = vb. a inverzi: *lòclu 'nvirdzî* (pământul a inverzit).

'*nvirdzît* = adj. inverzit.

'*nvirin -uri* = sbs. n. tristețe, posomorire: *mări 'nvirin ni yîni* (mare tristețe îmi vine).

'*nvirinări* (e 'nvirinédz -nal) = vb. a (se) întristă, a (se) posomorî: *mi 'nvirinări mîltu* (m'am întristat prea mult).

'*nvirinăt* = adj. întristat, posomorît.

'*nvirtiri* ('nvirtěscu -ii) = vb. a învărti, a înfășură; vezi *anvîrtiri*.

'*nvirtit* = adj. vezi *anvîrtit*.

'*nvirtitără -uri* = sbs. fem. învărtitură.

'*nvirtușări* ('nvirtușédz -al) = vb. a se învărtușă, a se întări; a se fortifica: *mîltu -si 'nvirtușă* (prea mult s'a întărit).

'*nvirtușăt* = adj. învărtușat, întărit, fortificat.

'*nvișoiări* și '*nviștiări* ('nvěscu -ul) = vb. a îmbrăcă, a înfoli: *nu mi 'nvișoiări nînga* (nu m'am îmbrăcat încă).

'*nvișcămînda -ti* = sbs. n. îmbrăcăminte: *n'am tri 'nvișcămînda* (n'am pentru îmbrăcăminte).

'*nvișcut* = adj. îmbrăcat, înfolit.

'**nvitări** ('nveț-al)=vb. a învăța, a se instrui, a se obișnui, a se acclimatiza : '*nvită multu* (s'a instruit mult) ; *mi 'nvițai aoați* (m'am obișnuit aici).

'**nvităt** = adj. învățat, instruit, cult, deprins, obișnuit.

'**nvitătura-uri** = sbs. fem. învățatură, instrucție, erudiție: *ari multă 'nvitătura* (ari multă instrucție).

O. o.

o = una din literele alfabetului.

o!=interj. o! : *o! țe căști* (o, ce cauți).

oacăru = adj. vită neagră la cap și albă la corp : *oaie oăcărui*.

oăoliiș = adj. oacheș, brun: *gionî oăoliiș* (tânăr oacheș).

oăie-oi = sbs. fem. oaie; fig. persoană blândă; expres.: *om di la oi* (om simplu).

oală-li = sbs. fem. oală, vas de pământ

oamnă-mi = sbs. fem. femeie bătrână care a împlinit un secol.

oără-ori = sbs. fem. oră, ceas: *doăue ori* (două ceasuri); expres.: *lu-acitără ori* (l-a prins nebunia); *iăsti cu oăra* (e cu ceasul, e foarte schimbăcios); *ori-ori* (câte odată).

oăra-ori = sbs. fem. ceas, ceasornic, orologiu: *oără din sin* (ceasornic); *oără aspindzurată* (ceasornic de părete); *nu iăsti oăra* (nu e timpul); *agiūmsi la oăra* (a ajuns la timp).

oărfîn = adj. orfan, orfelin, sărăcăcios, sărac : *hiu oărfîn* (sunt orfan); *oărfînlu prîndi s'lucreădză* (sărăcul trebuie să muncească).

oăspi-ți = sbs. masc. oaspe, mosafir, trecător: *hiu oăspi* (sunt oaspe).

oăspită și **uspitoăniă-ti** = mosafiră.

oăsti = sbs. fem. oaste, armată: *fudzi multă oăsti* (a fugit multă oaste).

obūra = interj. holeă: *obūra gionî* (holeă voinici).

ocă, ochi și (ueă) = vb. ocă (400 dramuri).

ocliu-lîi = sbs. n. ochiu, vedere, aparență : *ocliu a soărlîi* (ochiul soarelui, floare); *ocliu di tisăgă* (ochiu de desagi); *ocliu di moără* (moară cu o piatră); *ocliu di oi* (cele mai bune din oi); *n'ari ocliu tutiputa* (n'are bună vedere turma de oi, vite); *li scot oclii* (a înșelă); *li gioacă oclii* (a fi deștept); *nu l'ved cu ocliu bun* (a nu-l privi cu favoare); *nu ni lău ocliu* (nu l-am văzut, zărit); *ni aruc ocliu* (a-mi aruncă privirea); *nu ni agiūndzi ocliu* (nu-mi ajunge privirea); *dă-ni un ocliu* (dă-mi un sărut la ochi); *ocliu slab* (fascinator); *ni lău oclii* (a lua câmpii); *li-acăță ocliu* (e priceput); *li gioacă ocliu* (e deștept); *li dedă ocli* (a lumina pe cineva); *l'mutrescu cu pătru oclii* (a îngriji pe cineva foarte bine); *li lău ocliu la tūti* (se pricepe la toate); *'nglîsi oclii* (a murit); *om cu pătru ocli* (om foarte deștept); *ocli aplicăți (apuși)* (om smerit, ipocrit); *pătru li feăți oclii* (s'a arătat foarte deștept).

oda și **udă-di și udădzî** = sbs. n. masc. cameră, odaie : *oda afeă buna* (cameră de primire).

ofohiu-ohi = sbs. masc. șarpe gros și nu tocmai periculos.

oftică = sbs. fem. oftică, atac : *muri di oftică* (a murit de atac); *si-non. ohtigă*.

ofticos (ohticos) = adj. ofticos, atăcat.

ohtu-uri = sbs. n. ridicătură de

pământ, colină, deal mic: *ti vîdsûi di pri ôhtu* (te-am văzut de pe colină).

oi = interj. măi, mă: *oi! yinu* (mă, vino!).

oibobò și **oillè** = interj. vai, auleo: *oibobò și ollelè plîngu tailu-nî* (vai, auleo, plâng sârmanul de mine).

olâi = interj. mă: *olâi, yino* (mă, vino).

olele = interj. aoleo: *olele mi-agudîră* (aoleo m'au bătut).

olug = adj. olog (lipsit de picioare).

om-oâminî = sbs. masc. om: *om vècltu* (om cu apucături sălbatece, cu obiceiuri vechi, nu ale timpului); *om dit bûni* (om cu considerație, om cum se cade); *omlu a cîlîlei* (om just, drept).

oplă-li = sbs. fem. scoarță mică și proastă: *mi-acuprîi cu ûna oplă* (m'am acoperit cu o scoarță proastă).

optu = num. opt.

optusprîdzâfi și **optuspră** = num. optsprezece.

optusprîinghiți = num. douăzeci și opt (28).

orbu = adj. orb, lipsit de lumină: *armâșu orbu* (am rămas neinstruit, neînvățat).

ordzu-uri = sbs. n. orz și semănături de orz.

orè = interj. mă: *mi giurat, orè christine* (m'am jurat, mă creștinule).

orvan-ni = sbs. n. instrument de muzică.

ori = pl. mătăanii; sinon. *cumbulôyi*.

orixiă-xi = sbs. fem. poftă: *am orixi* (am poftă).

ornic-ți = sbs. n. ceasornic, orologiu, ceas: *ornic di malamă* (orologiu de aur).

orniu-nîi = sbs. masc. vultur: *tricu un ornîu* (a trecut un vultur); *hiî ornîu* (ești prea lacom).

orsî = poftim (strigăt de invitare, de provocare).

os, oâsi = sbs. n. os, os de încălțat, sămbure de prune, migdale, cireșe, etc.: *os di curdêlia* (os de încălțat); *oâsi di cireași* (sămbure de cireșe); expres.: *nî aroâsiră oâsîi* (m'au ruinat, m'au prăpădit).

orșodox = adj. ortodox.

ou, oauă = sbs. n. ou: *ou aròșu* (ou roșu); *oâule ocîi* (jumări); *oauă cu caș* (jumări cu brânză); *ședzi pri oauă* (stai, nu te amestecă); *câlca ca pri oauă* (care umblă încet și cu băgare de seamă).

ovescu = sbs. masc. vâsc (viscum), plantă parazită ce crește pe alt arbore).

P. p.

p = una din literele alfabetului.
pacfoni = sbs. fem. pacfon (aliaj din aramă, nichel și zinc): *lingură di pacfoni*.

pâdi = adv. jos pe pământ: *ședzi 'n pâdi* (stai jos pe pământ); *din pâdi pîndă 'n sus* (de pe pământ până la cer).

pâdi-dzi = sbs. fem. loc deschis, pajiste: *yin dit pâdi* (vin din pa-

jiste); expres.: *Vdedû di pâdi* (I-am denunțat, I-am descoperit secretele); *es tu pâdi* (a ieși la iveală); *scot tu pâdi* (a divulga, a destăinui); *luără padea* (s'au împrăștiat).

pâdină-ni = vezi *pâdi*.

pâfsi-uri = sbs. fem. încetare, vacanță: *avem pâfsi* (avem vacanță).

pâfti = sbs. dungă la ciorapi, vargă de altă culoare la ciorapi.

păie -li=sbs. fem. zestre, trusou, parte din carne: *ună păie di cărni* (o parte bună din vită); *li dedă a fatălei ună păie bună* (am dat copilei o zestre bună).

palândză -dzi = sbs. fem. balanță: *eiceă cu palandza* (cântărește cu balanța).

palăscă și plăscă -ți=sbs. fem. gibernă, cartușieră: *palăscă de-asi-mi* (gibernă de argint).

palăvră -ri = sbs. fem. palăvră, cuvinte seci, cuvinte pentru petrecere: *tălii mulli palăvri* (spune multe palăvre).

paldesu -ădzi = sbs. n. pardeșiu.

paliuoală -oi=sbs. fem. botoasă (oaie): *vindut paliuoi* (am vândut botoasele).

păliu -lii=sbs. n. paiu; fig. ușor: *tărlu mică pălii* (asinul mânăncă paie); *gru cu cit un pălii* (foarte ușor).

pălmă -nil=sbs. fem. palmă; expres.: *li criscut pri pălni* (l-am crescut pe palme, l-am crescut foarte bine); *l'fin pri pălni* (il îngrijesc foarte bine).

palto(n) -ădzi=sbs. masc. palton: *palto di catif* (palton de catifea).

pampori -ri = sbs. fem. vapor: *vinu cu pamporia* (am venit cu vaporul).

păna -ni=sbs. fem. măturoid, pămătuș, perdeă ce se așează la ochi: *adu pana di la cireap* (adu pămătușul dela cuptor); *ari până la ochi* (are perdeă la ochi).

panăda=sbs. fem. doctorie, balsam.

pandără=sbs. fem. vezi *banderă*.

pandispănia -ni=sbs. fem. pandișpan.

pandofi -li = sbs. fem. pantof: *cu pandofi tu cior* (cu pantofi în picioare).

panglică -ți=sbs. fem. cravată, legătură de gât.

păngu -dzi=sbs. masc. paiajen: *si umblu casa di pândzi* (s'a umplut casa de paiajeni).

pantaloni -ni=sbs. fem. pantalon, izmene: *pantaloni di sirmă* (izmene de mătase).

pap -pipinii=sbs. masc. moș; *papauș* (moș bătrân).

păpa=sbs. masc. papa (capul catolicilor).

păpa=sbs. fem. o piatră mare și netedă, cât capul unei vite, care e pusă vertical ca să fie lovită cu mingia la jocul cu *topa semnului*. (P. Papahagi).

papagal -li=sbs. masc. papagal; fig. pentru o persoană care face ceea ce îi spune altul, persoană care învață cuvânt cu cuvânt: *'nveață ca papuyal* (învață cuvânt cu cuvânt).

papazăo -ți = sbs. masc. coada dela sfârlează, cucuiul dela sfârlează: *sfurlă firă papazăo*; (sfârlează fără cucui).

papistăn -ni = sbs. masc. papistaș, catolic.

păpluma -mi=sbs. fem. plapomă, iorgan.

par -ri=sbs. masc. par; fig. om nepriceput, neghiob; *plintă pari* (pune pari).

pară=adv. prea: *para bun* (prea bun). (Mai mult vine în compunere cu verbe).

parabeări=vb. a bea prea mult: *parabiit* (am băut prea mult).

parabiteări = vb. a bate prea mult: *mi parabitut* (m'a prea bătut).

parabitut=adj. prea bătut.

parabiut=adj. care a băut mult, beat tun, beat mort.

parachihie = sbs. masc. scutar: *vinu parachihie lu oi* (a venit scutarul la oi).

paracideări=sbs. a rugă pe ci-

neva cu inzistență, a rugă foarte : *li paracideut s'mi liartă* (I-am rugat prea mult să mă ierte).

paracidzūt = adj. care se roagă cu inzistență, care se roagă foarte.

paracilloări = vb. a călca greșit, a vorbi greșit : *paracilcăr la aestu grăii* (am greșit la acest cuvânt).

paracilloat = adj. care calcă greșit, care vorbește greșit.

paracunoaștiri = vb. a cunoaște bine, perfect : *nu mi parocunuscū* (nu m'a cunoscut bine).

paraounusūt = adj. cunoscut bine, perfect.

paradări = vezi *paradideări*.

paradāt = adj. sforțat, năzuit, predat.

paradideări = vb. a se sforță, a se năzui din toate forțele, a se sili peste măsură : *nu ti paradă ahindu* (nu te năzui atâta).

parādī, mā -mi = sbs. fem. paradigmă, exemplu, model.

parādīs -uri = sbs. n. raiu, paradis, loc pitoresc, grădină încântătoare : *parādīs iāsti aodfi* (raiu, loc pitoresc e pe aici).

parafāiri = vb. a face prea mult, a ieși din cale afară, a depăși ori ce limită : *parafeciū lucrū āstīndēā* (am făcut prea multă treabă astăzi).

parafāptu = adj. făcut prea mult, făcut peste măsură, făcut afară din cale.

paragiūmtu = adj. prea ajuns, prea copt.

paragiūndzirī = vb. a prea a-junge, a se coace bine (vorbind de fructe) : *paragiūmsirā poāmīli* (s'au copt bine fructele).

parāraf -hī = sbs. masc. paragraf, pasagiu.

parahēārbiri = vb. a fierbe prea mult; fig. a se mâniă foarte mult : *parahērsu, ma nu li feciū živā* (m'am

prea mâniat, dar nu i-am făcut nimic).

parahērtu = adj. prea fiert.

paralāri = vb. a lăa prea bine, a spăla bine.

paralāt = adj. lat prea bine, spălat bine.

parālisāri = vb. a prea lăsa, a neglija.

parālisāt = adj. prea lăsat, neglijent.

paralūāri = vb. a lua prea mult, a se înșelā, a greși : *mi paralūāi* (am greșit).

paralūāt = adj. luat prea mult, greșit, înșelat.

paraluorāri = vb. a lucra prea mult, a lucra peste măsură mult.

paraluorāt = adj. lucrat mult, lucrat peste măsură.

paramānā -ni = sbs. fem. crescătoare, doică : *ficior dat la paramānā* (copil dat la doică).

paramioāri = vb. a mânca prea mult, a mânca peste măsură : *paramicār* (am mâncat prea mult).

paramioāt = adj. prea mâncat, mâncat peste măsură.

parāngā -dzi = sbs. fem. baracă, casă ordinară.

parāngagi -lādzi = sbs. masc. care ține o baracă, baracagiu.

parāngiroāri = vb. a prea încărcā, a încărcā peste măsură.

parāngiroāt = adj. încărcat peste măsură.

parānipōt -ți = sbs. masc. strănepot : *parānipōli a nōstri va hāvā ghini* (strănepoții noștri vor fi bine).

parānistrāri = vb. a săra prea mult, a săra peste măsură.

parānistrat = adj. prea sărat.

parānsiriri = vb. a sări peste măsură, a sări mult.

parānsirit = adj. prea sărit.

parānumā (parāsūmā) -ni =

sbs. fem. pronume, poreclă: *nî bi-gără paranîmă* (m'au poreclit).

parăpun -nî = sbs. n. parapon, plânset, jalbă.

pararuoări = vb. a aruncă prea mult, a aruncă peste măsură.

pararuoăt = adj. prea aruncat.

parasburiri = vb. a vorbi prea mult, a flecări: *parasburaști mîltu* (vorbește prea mult).

parasbirit = adj. care vorbește prea mult, flecar, de care s'a vorbit mult.

parasos = adj. scos prea mult.

parasoultări = vb. a ascultă prea mult, a se prea supune.

parasoultăt = adj. prea ascultat.

parasouteări = vb. a scoate prea mult, a scoate peste măsură.

parașideări = vb. a ședeă prea mult, a sta peste măsură.

parașidzūt = adj. prea șezut, stat peste măsură.

parastrimbări = vb. a strămbă prea mult.

parastrimbăt = adj. strămbat mult.

parastrimbu = adj. prea strămb, prea nedrept.

parătaxi -ăxi = sbs. fem. pompă, alaiu, paradă: *lu 'ngrupără cu parătaxi* (l-au immormântat cu pompă).

parătirsi = sbs. fem. observație, băgare de samă.

paraumbleări = vb. a umpleă prea mult; fig. a se convinge destul de bine.

paraumblūt = adj. umplut peste măsură; fig. convins destul de bine.

parăvara = adv. târziu de tot: *mi duș parăvara* (m'am dus într'un târziu).

paravigliări = vb. a veghia prea mult, a păzi peste măsură.

paravigliăt = adj. prea veghiat, păzit peste măsură.

paravreări -eri = sbs. fem. mare iubire, mare amor, dragoste nemărginită.

paravreări = vb. a iubi prea mult, a iubi peste măsură.

paravrăt = adj. prea iubit, dorit foarte mult.

parăzin -nî = adj. bizar, straniu.

parpălungu -dzi = sbs. masc. țaruș.

părți -ărți = sbs. fem. parte; fig. apărare: *liluăt părtea* (i-am luat apărarea); *liuă părți* (mă amestec).

pașaporti -ți = sbs. fem. pașaport.

pășoire = vezi *pîsteuri*.

pășpridzăți = num. paisprezece.

pășpriinghiți = num. douăzeci și patru.

Paști = sbs. pl. fem. Paști; expres.: *la Păștîli a căilor* (nici odată); *vin di Păști-Păști* (vin rare ori).

pat -urî = sbs. n. pat, salon mic: *casă cu pat* (casă cu salon); *iasti pri pat* (e bolnav).

pătă -ti = sbs. fem. găscă. Mai e și forma *pătcă -chi*.

patată -ți = sbs. fem. cartof: *cărni cu patăți* (carne cu cartofi).

patòelu -li = sbs. masc. rățoiu
patriărhu -hi = sbs. masc. patriarh.

patriôt -ți = adj. patriot, iubitori de patrie.

pătru = num. patru. Mai e și forma *pătur*.

patrudzăți = num. patruzece,

pătumă -mi = sbs. n. pardoseală, etaj: *casă cu două pătumi* (casă cu două etajuri); *pătuma a căsiliei* (pardoseala casei).

pășus = sbs. n. pasiune; vezi *mîrăsi*.

păun -nî = sbs. masc. păun: *păunlu ări coadă mușată* (păunul are coadă frumoasă).

peajă -ji = sbs. fem. peliță subțire, scoartă.

peană -ni = sbs. fem. pană, fulg, peniță: *peana mea nu scrii* (penița mea nu scrie); expres.: *și-ări peana* (a fi preocupat); *scoâsi peani* (a se ridică, a deveni voinic); *peânili di oclii* (geană, părul dela pleoapă).

peăpini -ni = sbs. fem. pepene galben; sinon. *piponțu*.

pe(ă)tic -ți = sbs. n. petec: *pețic pisti pețic* (haină sdrențuroasă).

peătică -ți = sbs. fem. bucată de pânză, basmă, batistă: *chirdui peatica* (am pierdut batista).

peonă -ni = sbs. fem. pistruie: *om cu peonă tu fâfă* (om cu pistrui pe obraz).

peonivôs = adj. cu pistrui pe obraz.

pele = sbs. fem. arvună; sinon. *cipără*.

peltē -edzi = abs. masc. pelteă, dulceață făcută din suc de gutuilor; apoi exprimă noțiunea de grosime.

peltēc = adj. peltic (care nu poate pronunța bine, care pronunța rău): *am un frăti peltēc* (am un frate peltic).

pembē = adj. trandafiriu.

pandicustăr -ri = sbs. n. penti-costar (carte bisericească).

pēndură = vezi *pēnură*.

pēnură -ri = sbs. fem. cuiu: *pēnura rifească* (cuiu foarte mare).

penurică -ți = sbs. fem. cuișor.

per -ri = sbs. masc. păr (pom).

per -peări = sbs. n. pară (fructul părului).

per -ri = sbs. masc. păr, filamente, ațșoare subțiri dela vegetale; expres.: *per nu nă fîni* (a fi tare fri-coe); *di per-per, pin tu per ă știu* (a ști ceva cu deamănuntul); *pînd tu per* (până la sfârșit, complet); *nă scoâsi pēri pri limbă* (a turmentă, a chinui); *nă si mūtă pērlu*

(a mă îngrozi); *ș'liă pērlu* (a fugi); *per nū-alăs* (nu las nimic).

péroă = adv. decât: *suntu ma mulți gôrți pērcă meri* (sunt mai mulți peri ca meri).

pērol = sbs. părul lung lăsat pe umeri, chică, țuluc: *cu percea chip-tinătă* (cu chica pieptănată); *pēcea a călui* (coama calului).

perdē -dzi = sbs. masc. perdeă, albeată la ochi: *n'ari perdē* (fără rușine).

pēryură -ri = sbs. fem. vezi *clivitireăud*.

peș -uri = sbs. n. peș (parte din haină).

pēscu (peăști) -ști = sbs. masc. pește; mai exprimă și idea de gros și gras: *cap pēscu iăști* (e gras și gros).

pēstru = adj. pestriț, bălțat: *căpră pēstră* (capră pestriță).

pēstravă -vi = sbs. fem. păstrav: *acițat ună pēstravă* (am prins un păstrav).

pētală -li = sbs. fem. potcoavă: *arcă pētali* (a murit).

pētur -ri = sbs. n. foaie de aluat, foaie subțire de aluat.

pēza -zi = sbs. fem. batjocură, bătaie de joc: *lă lûără pēză* (l-au luat în bătaie de joc).

phian -ni = sbs. n. pian (instrument muzical).

phiăt -ti = sbs. n. farfurie.

phiătac -ți = sbs. n. farfurioară.

pi = prep. pe, în, la, asupra, peste, despre: *hiu pi scâmmu* (sunt pe scaun); *hiu pi meăsd* (sunt la masă); *hiu pi amintări* (sunt în câștig).

planărya = adv. incet: *pianărya imnă* (incet umblă).

pică = sbs. fem. mânie, necaz, pică, pizmășie: *lă-am mări pică* (fi am mare necaz).

picări (pic -ai) = vb. a pică: *sula ata pică, amia nu pică* (din țeapa ta pică, din a mea nu pică).

picat = sbs. n. păcat: *picat' di la Dumnidzdu s'fi hibă* (păcat dela Dumnezeu să-ți fie).

piee -uri = sbs. fem. pizdă de fată virgină.

piee -eadzî = sbs. masc. paceă; exprimă și idea de strivit: *micat' piceadzî* (am mâncat paceă); *va fi fac caplu picè* (fi voi face capul paceă, și-l voiu strivi).

picivură -rî = sbs. fem. petec cu care se spală vasele, petec de bucătărie, paceaură, otreapă: *picivură di tufechia* (fultuială).

picouliu -lii = sbs. n. bani mulți strânși la un loc; sinon. *picunîu*.

picunîu (l. *pecunia*) = vezi *picultu*.

picourăr -rî = sbs. masc. păstor de oi, de capre, cioban.

picourăr = vezi *ciuculiân*.

picouresou = adj. păstoresc, ciobănesc: *cîne picourescu* (câne păstoresc).

pieurlichă -ohî = sbs. păstorie, ciobănie.

pieouroania = sbs. păstoriță și femeia păstorului: *iastî picouroaniă* (e păstoriță).

pidină -nî = sbs. fem. livade, pașiște.

pidurâmi -nî = sbs. fem. mulțime de păduri, pădure mare.

piduri -rî = sbs. fem. pădure: *piduri mari* (codru); *piduri greaule* (pădure deasă, tufiș); *piduri avigleată* (braniște); *om dit piduri* (om sălbatec); *scos dit piduri* (a fi sălbatec).

pidurică -fi = sbs. fem. pădurice, pădure mică.

piduriș = adj. de pădure, pădureț; fig. sălbatec: *om piduriș* (om sălbatec).

pidurlichă -ohî = sbs. fem. vezi *pidurâmi*.

pidziri (pidzescu -ii) = vb. (rar in-

trebuințat la noi) a păzi: *pidzia-fi dindzill* (păzește-ți dinții).

pidzôr -fi = sbs. masc. pedagog.

pidimò -adzi = sbs. masc. chin, suferință, caznă, tortură.

pidipsiri (pidipsescu -ii) = vb. a pedepsi, a se osteni, a se obosi, a se chinui: *mult mi pidipsi* (mult m'a chinuit).

pidipsit = adj. pedepsit, ostenit, obosit, chinuit.

pidupînac -fi = sbs. n. covățeă, căuș: *băgă măsni tu pidupînac* (pune măsline în căuș).

piyănă -nii = sbs. fem. poteră, ceată de oameni înarmați pentru urmărirea hoților și răufăcătorilor: *piyăna adusi un fur* (potera a adus un hoț).

piyur -rî = sbs. n. ploscă de plumb ori de cositor, în care se pune rachiu.

pihă -adzî = sbs. masc. preț: *carnea ari pihă* (carnea are preț).

pihlivân -nî = sbs. masc. pehlivan, gladiator, bun luptător, voinic: *iastî bun pihlivân* (e bun gladiator).

pihlivlichă -ohî = sbs. fem. pehlivănie, gladiatorie, voinicie.

pihnie -ii = sbs. fem. ieslă, grajd: *băgă calu tu pihnie* (pune calul în grajd); expres.: *iastî tri tu pihnie* (e dobitoc).

pihrivôs = adj. buhav (cu obrazul galben și umflat), umflat la obraji de beție.

pihrivusiri (pihrivusescu -sii) = a deveni galben și umflat la obraz de beție sau de boală.

pihrivusit = adj. umflat de boală, buhav de beție ori de boală.

pihtie -ii = sbs. fem. grije, supărare, chin: *am multii pihtii* (am multe supărări).

pihtusiri (pihtusescu -sii) = vb. a (se) supăra, a se îngriji, a (se) chinui.

pîhtusit = adj. supărat, îngrijit, chinuit.

pîmîni = adv. poimâne: *va mi duc pîmîni* (mă voi duce poimâne).

pîltîri (pîtescu -il) = vb. a tocmi cu plată, a se tocmi cu plată la cineva, a năimi: *mi pîltîri la Dîmnu* (m'am tocmit cu plată la stăpân); *nu mi pîltî ghîni* (nu m'a năimit bine).

pîltit = adj. angajat cu plată la cineva, tocmit cu plată, năimit.

pîjîlină -nîi = sbs. fem. peliță subțire, membrană subțire.

pîlăti -ăți = sbs. fem. palat, edificiu frumos: *ări casă ca pîlăti* (are o casă frumoasă).

pîlăoan -nî = sbs. masc. barză: *vînîră pîlăoanîi* (au venit berzele); sinon. *huléc, lălec*.

pîlăoar -ri = sbs. n. policar (degetul cel mai gros): *mi doări pîlăoaru* (mă doare policarul).

pîlăofriă -li = sbs. fem. rugăciune, rugăminte.

pîlăofrsîri (pîlăofrsescu -sîi) = vb. a (se) rugă: *mîltu l'pîlăofrsîri* (l-am rugat mult).

pîlăofrsit = adj. rugat.

pîlămîdă -đi = sbs. fem. palamidă (pește de mare).

pîlîri (pîlăescu -ii) = vb. a arde deasupra flacării părul dela vre-un obiect, a pârli, a îngălbeni: *pîlă lupăeli* (arde părul dela ciorapi); *pîli di frică* (a îngălbenit de spaimă); expres: *pîlă l'nîscîndi* (arde-l, lovește l cu câteva).

pîlîster = sbs. masc. porumb.

pîlit = adj. ars puțin pe de asupra, pălit, îngălbenit.

pîlîđiri -ri = sbs. fem. fereastră.

pîlîvrîgi = adj. palavragiu, care vorbește mult.

pîlîxîri (pîlîxescu -li) = vb. a tăia mărunț, a tăia în bucăți, a hăcui.

pîlîxit = adj. tăiat mărunț, tăiat în bucăți; fig. cioplit.

pîlîxitură = sbs. fem. tăiere mărunță, tăiere în bucăți.

pîlîoniă = sbs. n. pelia (plantă): *pîlîonlu iăsti amăr*.

pîlîoni di Muziohiă = sbs. masc. lemnul Domnului.

pîluș -uri = sbs. n. pluș (catifea cu păr lung), plisă.

pîliăfi -hi = sbs. fem. pilaf și mâncare cu orez.

pîliur -ri = sbs. masc. arbust cu spini, măracine: *loc cu pîliuri* (etim. l. *paliurus*).

pîliuriu -li = sbs. n. loc plin de măracini, spini.

pîmîntu = sbs. n. pământ (cu acest înțeles numai în proverbul: *amîiurcăđti a pîmîntu* (miroase a pământ)).

pînă = prep. până: *pîndă tîra fum dadîn* (până acuma am fost împreună).

pînăr -ri = sbs. brutar, care vinde pâne: *am un frati pînăr*.

pîndăr -ri = sbs. masc. păzitor de vii, pîndar: *frica viăglă ayîndîli, nu pîndarlu* (teama păzește viile, nu păzitorul).

pîndio -ți = sbs. n. burtă de animal tăiată, stomac la vită, culic: *pîndic hertu* (burtă fiartă).

pîndioă -ți = sbs. fem. pîntecă, burtă, stomac; fig. mîncare: *nî umblîi pîndica* (mi-am umplut stomacul); *lucrăm tră nî pîndică* (muncim pentru o mîncare numai); *cu pîndica* (la obiecte: concav); *cu pîndica afoară* (sdrențuros).

pîndioos = adj. burtos, cu burtă.

pîndioșă = sbs. fem. burtă mică.

pîndîni (că) = sbs. fem. pătlagină, iarba oii.

pîndză -uri = sbs. fem. pînză: *pîndză amiricîncă* (americă).

pîngăli -li = sbs. fem. masă pusă în biserică, unde stau epitropii.

pîngin = adj. păgân; fig. rău:

am un frăți pingin (am un frate rău).

pinginipsiri (pinginipsescu-sil) = vb. începând a se face rău, a deveni rău, a se spurcă.

pinginipsit=adj. care s'a făcut rău, care a devenit răutăcios.

pinginiri (pinginescu -il) = a se murdări cu ceva, a (se) pângări, a se spurcă, a se molipsi, a se contamina; fig. a deveni rău: *mi pinginii di tini* (m'am murdărit de tine); *s'pingini* (s'a molipsit).

pinginit = adj. murdărit, spurcat, molipsit, contaminat.

pinginități-tăți=sbs. fem. murdărie, excrement.

pini-ni = sbs. fem. pâne: *pînea a cucului* (laptele cucului); *pînea lăpurlui* (toporaș de munte); *pînea nipirticillei* (săgeata apei, despre care poporul crede că măn-când cineva, veninul șarpelui nu-i face rău); *pîni vniță* (pâne dospită); *am pîni, hiu tu pîni* (sunt în post); *pîni di 'mbirfiri* (pâne de pomană); *mică pîni xedana* (e în serviciu străin); *da pîni a furlor* (la femei: a fi necinstită).

piniyir-ri = sbs. n. băleiu: *mi duc la piniyir* (mă duc la băleiu).

piniisiri (piniisescu-sil) = vb. a șterge cuptorul cu pământul, a prinde perdeă la ochi, a împăiejen: *pîntiseă cireăplu* (mătură cuptorul cu pământul); *nî pîntisiră oclii* (mi s'au împăiejenit ochii).

piniisit = adj. șters cu pământul, împăiejenit.

pipără-ări = sbs. fem. păpară, (măncare din pâne, brânză și unt): *adrăm pipără* (am făcut păpara).

piper=sbs. n. piper; *piper aroș* (piperuș); *pipér lăiū* (piper negru).

piperoă-ți = sbs. fem. ardeiu: *piperea ardi* (ardeiul e iute); sinon. *pipirycauă*.

pipitula = vezi *pufcă*.

pipiriță-ți = sbs. fem. piperniță: *bagă piper tu pipiriță* (pune piper în piperniță).

pipirusiri (pipirusescu -il)=vb. a se pitula, a se piti: *aodăi pipirusi lăpurlu* (aici s'a pitulat iepurele); sinon. *sirusiri*.

pipirusit = adj. pitulat, pitit.

piponiū-ni = sbs. masc. pepene galben; sinon. *peăpini*.

pipisiri (pipsescu -il) = vb. a încetă, a tăcea.

pipisit=adj. încetat, care a tăcut.

pipugi-oădzi = sbs. masc. papugiu.

pipullū=adj. udat peste tot, im-muiat: *ud pipullu* (udat peste tot, prea mult).

pipușă-și = sbs. fem. păpușe de jucat; fig. persoana numai bine îm-brăcată.

pipuță-ți = sbs. fem. papuc: *pipuță cu gūși* (ghete).

pipuțar-ri=sbs. masc. papugiu.

piră-ri = sbs. fem. flacăra: *mi-arcăi tu pira a focului* (m'am aruncat în flacăra focului); sinon. *fleamă*.

piră-ădzi=sbs. masc. pară, ban: *om cu parădzi* (om cu parale).

pirazmō-ădzi = sbs. masc. is-pită, tentațiune, tentamen.

piroliri (pircescu -il)=vb. părcire (epoca goanei la capre), purcire, a încăleca țapul pe capră.

pirolit = adj. părcit, purcit.

pirolit-oi=sbs. masc. părciu (țap neîntors, necastrat).

pirdahia-hi = sbs. fem. perdaf, răsătură în răspar; expres.: *li trăpșu ună pirdahia* (i-am tras o bătaie).

pirdăio-ți = sbs. masc. fluture, (rotocol din ori ce metal): *cîmeășă cu pirdăiși* (cămașe cu fluturi).

pirdloă-ți = sbs. fem. vezi *piturnicliă*.

pireăoliă-ălie = sbs. fem. pe-

reche: *ună pîreacă di pipuță* (o pereche de ghete); *êli s'duc pîreacăli* (ei merg doi câte doi).

pîreăsini = sbs. fem. post. lăsat de sec: *în pîreăsini* (postesc); *pîreăsini mări* (postul Paștilor). Mai e și forma *prêsini*.

pîreări și **'mbări** (par, pîril) = vb. a părea: *nî si pări cî plîndei* (mi se pare că plîngi).

pîrîță = vezi *'mbîrîcea*.

pîrîu-uri = sbs. n. turn, deal răpos, colină dreaptă în sus.

pîrîurlă-li = sbs. fem. boltă de viță, viță pusă pe lați; sinon. *clivîtreacă*.

pîrînohisiri (pîrînohisescu -sil) = vb. a îndemna, a povățui, a sfătui, a consilia: *l'pîrînohînsî s'fugă* (l-am sfătuit să plece).

pîrînohisit = adj. îndemnat, povățuit, sfătuit, consiliat.

pîrîoul-li = sbs. n. pericol: *multi pîrîculi vidîut* (multe pericole am văzut).

pîrîdări = vb. a ciripi: *cu dor mări pîridă pîli* (cu mare foc ciripiau paserile).

pîridat = adj. ciripit.

pîrîdusiri (pîrîdusescu -sil) = vb. a predă lecții, a se predă: *pîrîdusească ghîni dâscalu* (profesorul predă bine); *furlu nu s'pîrîdusî* (hoțul nu s'a predat).

pîrîdusit = adj. predat (lecție), predat.

pîrîurle-li = sbs. fem. mângâiere, consolare: *n'am pîrîurîd* (n'am consolare).

pîrîursiri (pîrîursescu -sil) = vb. a consolă, a mângâia: *l'pîrîursî dîstîndă* (l-am consolat azi).

pîrîursit = adj. consolat, mângâiat.

pîrîmlă-li = sbs. fem. proverb.

pîrîmlî-și = sbs. n. basm. Mai sunt și formele *pîrîmlîș*, *pîrîmlîș*; ex-

pres.: *agîmsi pîrîmlîș* (a ajuns proverbial).

pîrîndi-și = sbs. masc. la sing. tată, la pl. tată și mamă (părinți); *nî murîră pîrîndîil* (mi-au murit părinții).

pîrîndesou = adj. părintesc: *dîmîndarea pîrîndescă* (poruncă părintească).

pîrîndu (pridie) = adv. în ajun, prețiuă: *pîrîndu crîciun* (în ajunul Crăciunului). Mai sunt și formele *apîrîndu* și *pîrîndu*.

pîrîpunîsiri (pîrîpunîsescu -sil) = vb. a (se) paraponisi, a se plînge.

pîrîpunîsit = adj. paraponisit.

pîrîstisiri (pîrîstisescu -sil) = vb. a prezentă, a reprezenta.

pîrîstisit = adj. (re)prezentat.

pîrîtîrsiri (pîrîtîrsescu -sil) = vb. a observă, a băgă de samă.

pîrîtîrsit = adj. observat, băgat de samă.

pîrîvulie-li = sbs. fem. parabolă.

pîrîxiri (pîrîxescu -il) = vb. a ispitî, a tentă: *mîltu mi pîrîxescî* (prea mult mă ispitește).

pîrîxit = adj. ispitit, tentat.

pîrîjală-li = sbs. fem. pârjol, loc expus la soare toată ziua, loc spre soare: *ayîndă tu pîrîjălă*.

pîrîjîliri (pîrîjîlescu -il) = vb. a pârjoli, a pârpalî, a prăji, a se dogori la foc, la soare: *pîrîjîdă pîni* (prăjește pâne).

pîrîjîlit = adj. pârjolit, pârpalît, prăjit, dogorit la soare, la foc.

pîrîjină-ni = sbs. fem. bătaie: *lî trâpsu pîrîjînd* (i-am tras bătaie).

pîrîjiri (pîrîjescu -il) = vb. a se rări lăna, părul de vite, a se părli de soare.

pîrîjit = adj. cu lână, părul rărit, părliț: *câpră pîrîjită* (capră părliț).

pîrîmlîchîliă-ohi = sbs. fem. parmaclăc: *grîdină cu pîrîmlîchîliă* (grădină cu parmaclăc).

pirmîş -şi = vezi *pirimîş*.
pirmună = vezi *plimûni*.
pirmis = vezi *pirimîş*.
pirmitar -ri = sbs. masc. vezi *primîtèftu*.
pirnări -ări = sbs. fem. specie de copac cu frunză dinţată şi spinoasă, ilice, ceroaică, pomişor ghimpos.
pirnîrîŭ -uri = sbs. n. mulţime de ilice, de pomişori ghimpoşi.
pirnisiri = vezi *apîryisiri*.
pirôs = adj. pârôs: *om pîros* (om pârôs).
pirpirună -uni = sbs. fem. paparoane (mac sălbatec), fluture: *acîŭi ună pirpirună* (am prins un fluture); *aruşeaşti lœclu di pirpirûni* (roşeşte locul de paparoane).
pirpirună = sbs. fem. paparudă, (ŭigancă care joacă pentru ca să plouă).
pirpôdă = vezi *lipûdă*.
pirpunisiri = vezi *piripunisîiri*.
pirtîdă -dzi = sbs. fem. partid: *avem pirtîdi tu hoară* (sunt partide în sat).
pirtie -ii = sbs. fem. zestre; sinon. *pâie*.
pirtiŭă -ŭi = sbs. fem. bandă de pânză brodată, ce o pun femeile la piept, peste cămaşe.
pirumăh -uri = sbs. n. piatră orizontală, care se pune la baza ogeacului spre marginea vetrei, sub care se pune cenuşa şi deasupra diferite lucruri.
pirumbă -bi = sbs. fem. porumbel.
piruş -si = sbs. masc. păr mic.
piruşănă -ni = sbs. fem. femeie cu perciuni frumoase; femeie înaltă, sveltă, mândră şi cu păr frumos.
pirustlă -ii = sbs. fem. pirostria.
pirvăză -ăzi = sbs. fem. pervaz.
pisă -si = sbs. fem. smoală; fig. întunerec, bezna: *pisă iăsti afoară* (întunerec e afară).

pişă -ădzi = sbs. masc. paşa, guvernatorul unui vilayet: *va yînt pişălu* (va veni paşa).
pişoar -ri = sbs. masc. pescar.
pişoatran = adj. foarte nenorocit, peste tot sârman: *pişoatrâne iû ti duŭi* (nenorocitul, unde mergi).
pişohêsi -si = sbs. fem. peşcheş, cadou, dar.
pişohiri -ri = sbs. fem. pânză de şters faţa, peschir, ştergar, eşarpă albă, ce o puneau femeile bătrâne la cap.
pişohisiri (pişchisescu -sii) = vb. a dăruî, a face cadou: *l'pişchisîi ună oâră* (i-am dăruit un ceasornic).
pişohisit = adj. dăruit.
pişollitŭă -ŭi = sbs. fem. cocci-nela, goangă roşie, buburuză, bou Domnului, vaca Domnului.
pişout = adj. păscut.
pişescou = adj. păşesc, de paşa: *cal pişescu; capă pişescă*.
pişilhoiă -ohi = sbs. fem. paşalâc, provincie guvernată de un paşă.
pişman = adj. care se căeşte.
pişminipsiri (pişminipsescu -ii) = vb. a se căi; sinon. *mitîntusîiri*.
pişminipsit = adj. care s'a căit.
pişpăoă -ŭi = sbs. fem. pleofcă, puşcoiu.
pişpălă -li = sbs. fem. pulbere de făină, poşpaiu, plăcintă de făină de porumb.
pişpăliu -lii = sbs. n. pusderie, zăpadă mărunţă: *da pişpălii afoară* (ninge mărunţ afară).
pişpilîri (pişpilăscu -ii) = vb. a presără: *pişpiliă pipêr tu ghêlă* (presără piper în mâncare).
pişpilît = adj. presărat.
pişpurâmi -ni = sbs. fem. şoptit, şoaptă.
pişpurârî (pişpurêdz -ral) = vb. a vorbi încet, a şopti: *lî pişpurâi tu ureăclie* (i-am şoptit la ureche).
pişpurât = adj. şoptit.

pistălie -li = sbs. fem. teacă de fasole; sinon. *lividă*.

pisti = sbs. fem. credință.

pisti (pristi) = prop. peste: *pisti casă* (peste. casă).

pisteări (păscu -cul) = vb. a paște; fig. a spionă pe cineva: *calu paști* (calul paște); *lă păscu di undă oară* (il spionez de un ceas).

pisteaua = vezi *buldumi*.

pistimăli -li = sbs. fem. pestiman.

pistipsiri (pistipsescu -il) = vb. a crede, a se increde: *ti pistipsescu* (te cred).

pistipsit = adj. crezut, increzut.

piștireaună -ei = sbs. fem. bolovan mare de piatră, peșteră, speluncă: *ievurlu di la piștireaună* (izvorul dela speluncă).

piștolă -li = sbs. fem. pistol, (armă): *cu piștola 'n brău* (cu pistolul la brău); sinon. *cumbură*.

piștrima -ădzi = sbs. fem. pas-tramă.

piștuloă -ți = sbs. fem. pistol mic.

pișuni -ni = sbs. fem. pășune, pășunat, nutreț: *n'ari pișuni loclu*.

pișuni = sbs. fem. materie cuprinsă în burta unei vite tăiate: *scoati pișunea dit pîndic*.

pisusiri (pisusescu -sil) = vb. a unge cu smoală, a smoli, a cătrăni, a năclui.

pisusit = adj. uns cu smoală, smolit, cătrănit, năcluit.

pit (prit) = prop. prin, printre, între: *prit călțuri* (prin drumuri).

pită -ti = sbs. fem. plăcintă: *pită di bubotă* (plăcintă de făină de porumb); *pită di veardză* (plăcintă cu spanac, urzici, etc.); *pită di caș* (brânzoaică); *pită di uscati* (plăcintă cu urzici uscate); *pită di peturi* (plăcintă infoiată).

pițhiu și pițhiu = sbs. n. gura mică a ulciorului, pe unde se bea apă.

pitiohiă -ohi = sbs. iepele dela răsboiu, tălpicele.

pitiohiă -ohi = vezi *naluni*.

pitidzari (pitëdz -al) = vb. a boteză: *li pitidzâr ficiòrlu* (i-am botezat copilul).

pitidzât = adj. botezat.

pitigiuni -ni = sbs. fem. botez: *nu fii 'la pitigiuni* (n'am fost la botez).

pitilăr -ri = sbs. masc. potcovar.

pitireaua -ei = sbs. fem. descăr-cătură de puști, salvă de puști.

pițiri (pat -ii) = vb. a păți, a suferi, a îndură: *mălti pițiri* (multe am suferit).

pitiriță = sbs. fem. cărcei de viță.

pițit = adj. pățit, care a suferit, a îndurat mult.

pitlieaună -ei = sbs. fem. mic tu-fiș de mărăcini, mic desiş.

pitligeană -ni = sbs. fem. pat-lageă vânăată: *cărni cu pitligeni* (carne cu patlagele vinete).

pitmeză -uri = sbs. fem. mustul de struguri fiert, pecmez.

pitreațiri (pitrec -uî) = vb. a trimite: *li pitricuî cărți* (i-am trimis scrisoare).

pitriouă = adj. trimis.

pitriță -și = sbs. fem. patrie, loc natal.

pitrihilia -lii = sbs. fem. patra-fir, epitrahil (veșmânt preoțesc).

pitrit = adj. curat (la îmbrăcăminte), mândru.

pitrundări (pitrundu -al) = vb. a pătrunde, a găuri, a străbate, a izbi, a răsbi: *mi pitrumsi arcoarea* (m'a răsbit frigul); *pitrumșu scîndura* (am găurit scândura); *pitrumși apa* (a străbătut apa).

pitrundat = adj. pătruns, găurit, străbătut, izbit.

pitruntu = adj. găurit, pătruns.

pitrup -ohi = sbs. masc. episcop, tutor, curator.

pitrapillia -lii = sbs. fem. epitropie, tutelă.

pităliu -lii = sbs. n. loc de spini, pe unde nu se poate răsbate, mărăciniș, desiș, hățiș, crivină: *mi-ascumșu tu pităliu* (m'am ascuns în mărăciniș).

pităliu -lii = sbs. n. loc îngrădit cu nuiele, cât încape o oaie și un miel, făcut ca oaia să adopteze un miel.

pitună -ni = sbs. fem. talpa piciorului: *mi doări pituna* (mă doare talpa piciorului).

pituroaniă -mil = sbs. fem. plăcintă înfoiată; sinon. *pită di pături*.

piturniolia -olii = sbs. fem. potârniche. Mai e și forma *piturielă*; sinon. *pirdică*.

pitusiri (pittusescu -sil) = vb. a pardosi, a podi: *pitusii udătu* (am pardosit camera).

pitusit = adj. pardosit, podit.

pivrlă -il = sbs. fem. frică, teamă, spaimă: *ni iăsti pivrii* (mi-e teamă).

pivoniū = sbs. fem. pârâu, râuleț, torent de ploaie; sinon. *trap, tripuliciū*.

pivul = adj. mic de tot: *iăsti pivul* (e mic de tot).

pizma -mi = sbs. fem. pizmă, mânie, ură: *li-am mări pizmă* (li am mare ură).

pizări -ri = sbs. fem. bazar, târg, piață: *mi duc în pizări* (mă duc în târg).

pizripsiri (pizripsescu -il) = vb. a tocmi, a năimi: *mi pizripsii* (m'am tocmi).

pizripait = adj. tocmi, năimit.

pizriolhia -ohi = sbs. fem. bazarlăc, târguială.

pizmusiri (pizmusescu -il) = vb. a enervă, a necăji, a se mâniă: *pizmusi multu* (s'a necăjit mult).

pizmusit = adj. necăjit, enervat, mâniat.

pizuirii (pizuescu -ii) = vb. a batjocori, a lua în bătaie de joc, a lua în răs: *ni pizuescu di tini* (mi bat joc de tine).

pizuit = adj. batjocorit, luat în răs.

pizuitor = adj. batjocoritor, care își bate joc.

pizăliu -lii = sbs. n. fel de troțuar ce se ridică la pereții caselor de țară, prispă.

pizură -uri = sbs. fem. pedestrime: *trică pizura* (a trecut pedestrimea).

placoută -ădzi = sbs. masc. pănecoadă.

plahărou = adj. bleg, cu urechi mari, late și lăsate în jos: *părcul iăsti plahărou* (porcul e bleg).

plăiū -uri = sbs. n. plaiu, lature de munte: *hoară tu plăiū* (sat pe laturea muntelui).

plan -uri = sbs. n. plan, înșelăciune: *feăți bun plan* (a făcut bun plan); *mi-adusiră cu plan* (m'au adus cu înșelăciune).

plângut -uti = sbs. n. plânset; vezi *plângu*.

plastroraf -hi = sbs. masc. plastograf.

plastrorafă -li = sbs. fem. plastografie.

plăta -ți = sbs. fem. plată: *mic cu plată* (mănânc cu plată).

plătan -ni = sbs. masc. platan (arbore). Mai e și forma *plitimă*.

pleagă = vezi *rand*.

pleamiță -ți = sbs. fem. pivniță: *casă cu pleamiță* (casă cu pivniță); sinon. *budrămi*.

pleasohili = sbs. fem. pl. bagaj, calabalăc, diferite lucruri ce se iau în călătorie.

plăzili = vezi *arînă*.

plie -uri = sbs. n. plie: *cărți tu plie* (carte în plie).

plioțusiri (plioțusescu -sil) = vb.

a turti: *li pliciusit nărea* (i-am turtit nasul); sinon. *plisari*.

plioisit = adj. turtit.

plioiutări (plioiutédz -ai) = vb. a turti.

plioiutat = adj. turtit.

plioiutos = adj. turtit: *cap plioiutos* (cap turtit).

plioiutură-uri = sbs. fem. turtire.

pliiit = vezi *plivrit*.

pliiuiri (pliiuèscu -il) = vb. a răni: *lă pliiuiră tu chëptu* (l-au rănit la piept).

pliiuit = adj. rănit.

plimtu = adj. plâns, tânguit, jelit.

plimuni-ni = sbs. fem. plămân, bojoci: *li si-aspărsi plimunea* (i s'au stricat plămâni).

plin = vezi *'mblin*.

plindzeări și **plindziri** (plingu -imșu) = vb. a plânge, a se tângui, a jeli: *plindzi-mi dăda* (plânge-mă mamă).

plingu-uti = sbs. n. plâns, plânset, jalbă, vaiet, gemet, lamentație: *tôtna cu plângu* (în totdeauna cu plânset).

plinguròs = adj. plângător, tânguitor, jelitor.

plinpisiri (plinpisèscu -il) = vb. a planisi, a seduce cu plan, a înșelă cu plan: *lă plinpisură* (l-au sedus).

plinpisit = adj. planisit, sedus, înșelat.

pliniri = vezi *plinpisiri*.

plinit = vezi *plinpisit*.

plintări (plintu -ai) = vb. a plantă, a sădi, a implântă: *plintăi mulți pòni* (am sădit mulți pomi); expres.: *li plintă* (a rămas, a îmbătrâni).

plintat = adj. plantat, sădit, implantat.

pliniar = adj. care plânge, plângător, plângăcios.

plirufarli-li = sbs. fem. informațiune, deslușire.

plirufursări (plirufursèscu -il) = vb. a (se) informă, a desluși.

plirufursit = adj. informat, deslușit.

plisări (plisedz -ai) = vb. a turti, a lăți prin apăsare; sinon. *plioisiri*.

plisat = adj. turtit.

plisoinămi-ni = sbs. fem. plesnătură, plesnet.

plisoiniri (plisoinèscu -il) = vb. a plesni, a pescăi, a pocni, a crăpă, a părăi, a sfărăi: *plisoini di ynăti* (a plesnit de necaz); *plisoinăști fleaca* (flacăra părăe).

plisoinit = adj. plesnit, pescăit, pocnit, crăpat, părăit, sfărăit.

pliseu = vezi *pixări*.

plisouta-ute = sbs. fem. palmă: *li trăpsu ună pliscută* (i-am tras o palmă)

plitinămi = sbs. fem. mulțime de platani: *mulți plitanii*.

plitinieă-ei = sbs. masc. platan mic. Mai e și forma *plittinic*.

plitari-ri = sbs. fem. spată, spețele, umărul; expres.: *aspuni-ni plitârli* (pleacă, fugi); *plitari di puli* (aripa paserii); *n'am plitari* (n'am protecție).

plitiri (plitèscu -il) = vb. a plăti, a răsplăti, a recompensă: *nu pot s'fi plitèscu bunăteafa* (nu pot să-ți răsplătesc binefacerea). Mai e și forma *'mbittiri*.

plitiròs = adj. spătos, cu spete largi: *om plitiròs* (om spătos).

pltit = adj. plătit, răsplătit, recompensat.

pltită = sbs. fem. specie de grâu.

pliumbă-bi = sbs. fem. cartuș, glonț: *mi-agudiră cu pliumba* (m'au lovit cu glonțul).

plivriciiri (plivricèscu -il) = vb. a se îmbolnăvi de pleurezie.

plivriciit = adj. bolnav de pleurezie.

plivrit-uri = sbs. n. pleurezie (inflamațiunea pleurei).

plivritusiri = vezi *plivriciri*.

plivritusit = vezi *plivricit*.

ploaci-oci = sbs. fem. ardesie, lespede, piatră pentru scris: *acupirita cu ploaci* (Invălită cu ardesii).

ploaie-oi = sbs. fem. ploaie: *ploaie minută* (ploaie mărunță); *ploaie cu fusti* (ploaie cu bulbuci).

plôscă = sbs. fem. ploască.

plucusiri (plucusescu -il) = vb. vezi: *apitrusiri*, *aplucusiri*. Mai e și forma *pulcusiri*.

plucusit = adj. vezi *apitrusit*, *aplucusit*.

plug-uri = sbs. n. plug.

pluină-ni = sbs. fem. timp ploios: *pluină fu aestu mes* (această lună fu timp ploios).

plulôs și pluirôs = ploios, cu ploaie.

plup-ohi = sbs. masc. plop: *scindură di plup* (de plop).

plească-uri = sbs. fem. tot ce se iea cu sila dela cineva, pradă luată dela vrăjmaș, plească, borfășie: *feățim mări plească* (am făcut mare plească).

pleascăgi-oadzi = sbs. masc. prădalnic, borfaș.

poahă-hi = sbs. fem. plasă, rețea pentru prins pești.

poală-oli = sbs. fem. poală, șort și partea inferioară a hainei: *nî murdîrî pöllî di fustani* (mi-am murdărit partea inferioară a rochiei).

poarcă-ți = sbs. fem. scroafă.

poartă-ți = sbs. fem. poartă, ușe: *poarta iăsti disclîsă* (poarta e deschisă).

pociu-poaci = sbs. n. ulcior: *pociu cu apă arăți* (ulcior cu apă rece).

podidiri = vb. a-i veni să plângă, a-i veni să răză.

polită-ți = sbs. fem. poliță, cec.

pom-nii = sbs. masc. arbore fruc-

tifer: *am mulți pônî tu grîdină* (am mulți arbori fructiferi în grădină).

pom-mi = sbs. n. fruct: *podmile s'coapsiră* (fructele s'au copt).

pônoci-uri = sbs. fem. ponciu.

pôndu = adj. singurel, singuratec, pustiu, deșert, gol: *armășu pôndu* (am rămas singurel); *casă pônă* (casă goală, deșertă); expres.: *iu tru pôndu ti duți* (unde dracul te duci).

popopo = interj. vai! vai!

pôpură-și = sbs. fem. pufulăț, puflău (specie de mănătarci).

por-uri = sbs. n. vad (locul unei ape, pe unde se poate trece cu picioarele): *porlu treățî* (se trece prin vad); *aestu ariu n'ari por* (acest râu n'are vad).

porcu-ți = sbs. masc. porc, rămător: *porcu niciucutiț* (vier); *pörcu äyru* (mistreț); *pörcu areati* (vier).

pörtu-uri = sbs. n. purtare, costum, conduită: *n'ari bun pörtu* (n'are bună conduită); *alixi pörtul* (a schimbat costumul).

pornio-iți = sbs. n. bucată de piele ce se pune la opincile stricate.

pöșă-și = sbs. fem. batistă de buzunar: *chirdui pöșa* (am pierdut batista de buzunar).

poșta-ți = sbs. fem. poșta: *lăut carti cu pöșta* (am luat scrisoare cu poșta).

potâni = sbs. fem. grindă mare.

pră-prădzi = vb. pară.

practiohiă-li = sbs. fem. practică: *yiättru firă practichiă* (medic fără practică).

prag-uri = sbs. n. prag: *călcăt pri prag* (am călcat pe pragul ușii).

praș-și = sbs. masc. praz: *cârni cu prași* (carne cu praz).

prăschă-ohi = sbs. fem. caesie.

prăvda-dzi = sbs. fem. animal, dobitoc: *hiț prăvdă* (ești dobitoc).

preadrări (preadar-dral) = vb. a face din nou, a reface.

preadrăt = adj. făcut din nou, refăcut, prefăcut.

preadunări (preadun-nal) = vb. a aduce lângă, a pune lângă, a primi; fig. a se mărgini (la vorbe): *lă-apreadună la mîni* (l-am luat, primit la mine); *apreadună-te, nu ți aspârdeai gura* (mărginește-te, nu-ți strică gura).

preadunăt = adj. adunat lângă, pus lângă, primit, mărginit.

preașalea = adv. încet.

preștu-ți = sbs. masc. preot; expres.: *va ti fac preștu* (te voui bate); *va ți cîntă preștu după urecții* (vei muri).

preștu-ți = sbs. masc. floare de culoare galbenă spălăcită.

preștu-ți = sbs. masc. învâlișul inimii, pericard.

preză = sbs. fem. cât ieai cu cele trei degete din tabac, cât se ieia într'o singură dată, priză.

pri = prep. pe, pre: *pri casă* (pe casă).

prialeadziri = vb. a alege prea mult.

prialăptu = adj. prea ales.

priavut = adj. prea avut, foarte bogat: *hiu priavut*.

prioa = adv. decăt, ca: *ma ghini ună dzuă cucot prică un an gilină* (mai bine o zi cocoș, decăt un an găină).

priocal-li = sbs. n. pânză de olandă fină.

prioi-i = sbs. fem. fiară sălbatecă: *nu ari prioi tu aastă piduri* (nu sunt fiare sălbatece în această pădure).

prioideri = vezi *paracideari*.

prioidzūt = vezi *paracdzūt*.

priolxon (piroizon) = sbs. n. cinștoarea dela izmene.

prioaștiri (prieoc, prieopșu) = vb. a coace prea mult, a răscoace: *li prieoapșit ouăli* (ai răscopt ouăle).

prieopt = adj. prea copt, răscopt.

prieoonaștiri = vb. a cunoaște de mai înainte; *l'prieoonuscūt* (l-am cunoscut de mai înainte).

prieonusout = adj. cunoscut de mai înainte.

priedari = vb. a (se) predă, a trădă, a redă: *lū prieded iu eră ascūmtu* (l-am trădat, unde eră ascuns).

priedat = adj. predat, trădat.

priefătiri = vb. a face din nou, a reface, a se preface: *s'priefăți ci nu poăți* (s'a prefăcut că e bolnav).

priefăptu = adj. făcut din nou, refăcut, prefăcut.

priștami = sbs. fem. mulțime de preoți, preoțime: *multă priștami tu aastă hoără* (multă preoțime în acest sat).

prișteasa-ai = sbs. fem. preuteasă.

priștesou = adj. preoțesc.

priștiali-li = sbs. fem. preoție, popie, sacerdoție.

prighios și prighios = adv. pe jos: *ne-anvirtiră di prighios* (ne-au înconjurat de pe jos).

prijudicari = vb. a judecă din nou.

prijudicāt = adj. judecat din nou.

prijudicată-ți = sbs. fem. judecată din nou.

prijiurari (prijiur-ai) = vb. a se rugă cu inzistență, a (se) conjură: *ti prijiur pri fumealti-ți* (te conjur pe familia ta).

prijiurat = adj. conjurat, rugat cu inzistență.

prihearbiri = vb. a fierbe din nou, a prea fierbe.

prihertu = adj. prea fiert, fiert din nou.

priiargu = adj. pe larg, de departe: *du-ti di priiargu* (du-te de departe).

prima = adv. de minune, foarte bine: *nî dușim prima* (mergem de minune).

primansûs=adv. de prisos, superfluu, excedent: *di primansûs nî deadi* (mi-a dat de prisos).

primioări=vb. a mânca de mai înainte, a mânca prea mult.

primioat = adj. mâncat de mai înainte, prea mâncat.

primiteftu -ți=sbs. masc. negustor, comerciant: *mări primiteftu* (mare negustor). Mai e și *pirmitar*.

primittii -ii (pirmittii)=sbs. fem. marfă: *mültă primittii adusi* (a adus multă marfă).

primittiohiă=sbs. fem. neguțatorie, afacere comercială.

primnări (primnu -al)=vb. a se plimbă: *mi primnu tu gîrdină* (mă plimb în grădină).

primnăt=adj. plimbat.

prindi = vb. unipers. se cuvine, se cade. trebuie, stă bine: *prindi s'tăfî* (trebuie să taci); *nî prindi cîpela* (îmi stă bine pălăria).

prîndiri (prindu, primșu)=vb. a apuca, a prinde: *luna se-apreasi*.

prînzari (prînz -il) = vb. a prânzi: *prînzei ghini* (am prânzit bine). Mai e și forma *prînzări*.

prînzit=adj. prânzit.

prînzuri=sbs. n. prânz; expres.: *deua prînzului* (nămiază-mare).

prîngă = sbs. fem. cursă, prîsoare, capcană: *aslânlu cidzû tu prîngă* (leul a căzut în cursă).

prîpuneări (prîpun, prîpuș)=vb. reflex. a presupune, a-și închipui: *mülti nî prîpuș* (multe mi-am propus).

prîpuș=adj. închipuit, presupus.

prîsini -ni=sbs. n. prisnel.

prîstanêu=vezi *primansûs*.

prîstii=prep. peste: *prîsti metru* (peste măsură).

prît (pit)=prep. prin: *prît mînți* (prin mînți).

prîstură -uri=sbs. fem. stomac,

burtă de vită; fig. om de nimica, nătărău.

prîstuirî (prîstuescu -il) = vb a împrăști, a răspândi: *s'prîstuiră căprili* (s'au împrăștiat caprele).

prîstuit = adj. împrăștiat, răspândit.

prîsupră = adv. pe deasupra, pe sus: *γinu prîsupră* (vino pe sus).

prîvatôs = adv. tare (la voce): *grîa prîvatôs* (strigă tare).

prîvidioă -ți = sbs. fem. animal mic.

prîvedeări (prîved -vidzûl)=vb. a avea aparență bună, a se îmbrăca de ochii lumii.

prîvidzut=adj. cu aparență bună, cu exterior bun.

prîxiri (prîxescu -il)=vb. a educa bine, a crește bine: *l'prîxescu ghini* (îl educ bine).

prîxîit = adj. bine crescut, bine educat.

prîospit = adj. proaspăt: *cârni prîospită*.

prîoști -oști=sbs. fem. praștie, frondă: *arucă chidtră cu prîoștia* (aruncă piatra cu praștia).

prîo -uri=sbs. n. progres.

prîoramă -mi = sbs. fem. program.

prîolog=adj. ou fără găoace, ou ouat înainte de timp: *ou prîolog*.

prîonomitū -ii=sbs. n. privilegiu acordat bisericii.

prîoniū=sbs. n. puroiu, coptură; expres.: *scot pînea cu prîni* (îmi câștig pânea cu mare greutate).

prîpogândă -dzi=sbs. fem. propagandă.

prîpocut -uti=sbs. n. stropitură: *mi umblû di prîpocuti* (m'am umplut de stropituri).

prîot=num. primul, cel dintâiu: *hiû prîot* (sunt primul).

prîotestu -ti=sbs. n. protest: *va fac prîotestu* (voiu protestă).

pròva -vi=sbs. fem. probă, încercare.

prucuchiă -ii=sbs. fem. pricopseală: *om fără prucuchiă* (om fără pricopseală).

prucușiță=sbs. fem. coriu, ileri, vărsat roșu și mărunț la copii: *fi-ciorlu scoâsi prucușița* (copilul a scos coriu).

prucupsiri (prucupsescu -ii) = vb. a (se) pricopsi, a educa bine, a instrui.

prucupsit = adj. pricopsit, bine educat, instruit.

prudări (prudău, prudedu) = vb. a trăda.

prudăt=adj. trădat.

prudipsiri (prudipsescu -ii)=vb. a progresă, a înainta.

prudipsit = adj. progresat, înaintat.

prudusiri=vezi *prudări*.

prudusit=adj. vezi *prudăt*.

prufit -ți=sbs. masc. profet.

prufitipsiri (prufitipsescu -ii) = vb. a profetiza, a profeti.

prufitipsit=adj. profetizat, profetit.

pruhav=vezi *bruhav*.

prumuveără -eri=sbs. fem. primăvară; expres.: *li bâti prumuveără* (li merge strună).

prumuvirăscu=adj. primăvara-tec: *caș prumuvirăscu*.

prun -ni=sbs. masc. prun, corcoduș.

prună -ni=sbs. fem. prună, corcodușe: *arichiă di pruni* (țuică); *prună di Bosna* (prună vânăță).

prunâmi=sbs. fem. mulțime de prune, prunet.

prunio -ți=sbs. masc. prun mic.

pruniâr=adj. cu puroiu, puroios: *om pruniâr*.

pruniâri (pruniâdz -ai) = vb. a prinde puroiu: *pruniâ girmîflu* (buba a prins puroiu).

pruniât=adj. cu puroiu, care a prins puroiu.

pruniôs=adj. cu puroiu, puroios.
prusouchiri (prusuchescu -ii) = vb. a stropi (cu apă luată în gură), a improșcă: *nu mi prusuchiă* (nu mă improșcă). Mai e și forma *pruscutiri*.

prusouchit=adj. stropit cu apă din gură, improșcat.

prusoutiri=vezi *pruscuchiri*.

pruştină -ni=drojdie, tescovină; sinon. *șipuri*.

prutimisiri (prutimisescu -sii)= vb. a preferă.

prutimisit=adj. preferat.

prutusinghil -li=sbs. masc. protosinghel.

pruxiniliă -li=sbs. fem. pețitorie: *fecău ni pruxinilla* (am făcut o pețitorie).

pruxinit=sbs. masc. pețitor.

pruxinsiri (pruxinsescu -ii)=vb. a peți, a da în căsătorie: *mulți feți ni pruxinsescu* (multe fete îmi dau în căsătorie).

pruxinsit=adj. pețit, dat în căsătorie.

psăltu -ți = sbs. masc. cântăreț.

psâr = adj. cenușiu, sur, brumăriu, cărunț: *cal psar* (cal brumăriu).

psiflă -ii = sbs. fem. bruceag.

psilsiri (psilsescu -ii)=vb. a cânta (în biserică); a psalmodia.

psilsit = adj. cântat, psalmodiat.

psiltiohiă = sbs. fem. psalmodie.

psiltiri -ri = sbs. fem. psaltire (colecțiune de psalmi).

psiltisiri = vezi *psilsiri*.

psinăo = adj. slăbuț, delicat: *un bîrbăt psinac* (un bărbat slăbuț).

psinări și psiniri (psinêdz -ai) =vb. a (se) imputină, a reduce: *s'psinîră oili* (s'au imputinat oile).

psof -uri = sbs. n. omor, moarte (la animale).

psusiri (psusescu -sii) = vb. a

muri (vorbind de animale), a cieni;
psusi câlu (a murit calul).

psusit = adj. mort, cicient.

psușimi-ni = sbs. fem. stârv, hoit,
mortăciune.

puolo-iti = sbs. n. ulcioraș.

puoată-ți = sbs. fem. streășină,
adăpost.

pufcă-ohi = sbs. fem. floricele
de porumb; sinon. *pipidulă*.

pufeagi-lădși = sbs. masc. care
vinde floricele de porumb.

pungulo = sbs. n. masă care se
pune a treia zi după nașterea prun-
cului.

puh-uri = sbs. n. fulgi, praf de
cărbuni și rămășiță din ori ce obiect
friabil: *puh di peani* (fulgi de pene);
puh di cărbuni (praf de cărbuni).

pulă-li = sbs. (instrumentul băr-
bătesc).

pulbiri-ri = sbs. fem. pulbere,
praf, colb: *mi 'mbluț di pulbiri*
(m'am umplut de praf).

pulbrâmi = sbs. fem. prăfărie.

pulicelă-li = sbs. n. policandru.

puliță-țari = sbs. fem. poliță, e-
tajeră.

puliță-ani = sbs. masc. polițaiu.

pulțica-ți = sbs. fem. politică,
politeță.

pulțiohiă-li = sbs. fem. poli-
teță.

pulțipsiri (pulțipsescu-ii) = vb.
a civiliza.

pulțipsit = adj. civilizat.

pulmu-nii = sbs. n. două mâni,
cât pot cuprinde ambele mâni: *un
pulmu di meări*.

pulpă-pi = sbs. fem. pulpă: *pulpă
groasă*.

puliă-iii = sbs. fem. constelațiu-
nea cloșca cu puii, pleiadele.

puliă-iii = sbs. fem. timbru poș-
tal, timbru: *cărtea n'ari pulii* (scri-
soarea n'are timbru).

pulian-ni = sbs. n. reteveiu: *a
puliăna* (joc copilăresc).

puliță-ți = sbs. fem. găină tânără,
puicană. Mai e și forma: *pliiță*.

puliu-li = sbs. masc. puiu de gă-
ină și de ori ce pasere; pasere: *aci-
fai un puliū* (am prins o pasere).

puliū = sbs. n. articulațiunea fluie-
rului, copită.

puliū di noaptea = sbs. masc.
liliac: *videū! un puliū di noaptea*
(am văzut un liliac).

pulpiriu = sbs. n. pulpă mare,
pulpe multe.

pumean-ni = sbs. n. pomenire,
pomană: *dau pumean tri suflit* (dau
pomană pentru suflit).

pumoară-ori = sbs. fem. zăpă-
ceală.

pundi-dzi = sbs. fem. punte: *pundi
mări* (pod); *pundi di her, di chiatră*
(pod de fier, de piatră); expres.: *fă-
ti pundi* (fă-te luntre și punte). Mai
e și forma *punghiă*.

pundiă-ii = sbs. fem. pustietate,
deșert, singurătate: *tu pundiă s'ti
ved* (în pustietate să te vad).

pundiri = vezi *pundixiri*.

pundixiri (pundixescu-ii) = vb. a
rămâneă singur, a (se) duce la draci,
a exila: *l'pundixii di-ava* (l-am exil-
at de aici).

pundixit = adj. rămas singur,
trimis la draci, exilat.

pundziri = vezi *amurfiț*.

pungă-dzi = sbs. fem. pungă:
chirdiū punga (am pierdut pungă).

pungar-ri = sbs. n. teșilă, pun-
gă de piele, în care ciobanii pun
amnarul, lasca și cremenea.

puplu-li = sbs. n. norod, po-
por, mulțime de oameni; *măltu pu-
plu vini* (mulțime de oameni au
venit).

pupu = sbs. masc. (copil) micuț,
drăgălaș, împodobit ca o păpușă.

pupuză-zi = sbs. fem. pupăză

pupusa s'fi bătă la cap (pupăza să-ți cânte la cap).

pupuză = sbs. fem. titerez dela moară; *ca pupusa li-si dăți gura* (li merge gura ca titerezul).

puravă -rî = sbs. fem. locuință făcută în treacăt, cort ce-l fac Românii pe drum, când se urcă și când se scoboară dela munte, șatră.

purcar -rî = sbs. masc. păzitor de porci, porcar.

purcarîo-lădși = sbs. masc. coteț de porci; fig. casă proastă, loc murdar.

purlo -ți = sbs. masc. purece: *mi chipinară puriți* (m'au pișcat purecii).

purioami -ni = sbs. fem. mulțime de pureci; *multă puricami tu ațstu loc* (prea mulți pureci în acest loc).

purî -li = sbs. fem. piatră poroasă: *mur di purî* (zid cu piatră poroasă).

purindări (purindu -ai) = vb. reflex. a infruptă, a mânca de dulce în zilele oprite de religie, a face safteă: *mi purindăr* (am mâncat de dulce în zilele oprite de religie); *mi purindăr di ciredăși* (am făcut safteă de cireșe).

purindăt = adj. infruptat, care a făcut safteă, care a mâncat de dulce în zilele oprite.

purindu -dzi = sbs. masc. care mănâncă de dulce în zilele oprite; fig. Turc: *iăsti purindu* (e Turc).

purnilă -lii = sbs. fem. voluptate, plăcere simțială.

purnu = adj. voluptos: *om purnu* (om voluptos).

purnu -niî = vezi *prun*.

purtări (pörtu -ai) = vb. a purta, a se purta bine, a căra, a aduce: *pörtu apă* (car apă); *mi pörtu ghini* (mă port bine).

purtăt = adj. purtat, cărat, adus, care se poartă bine.

purtario și prutărcu = adj.

prim născut: *ficiôr prutărcu* (copil întâiu născut); și pentru o femeie și vită care naște prima dată.

purtiluș -și = sbs. masc. purcel.

purțină -ni = sbs. fem. carne de porc sărată, porcină.

purțiță -ți = sbs. fem. porțiță.

purtoaliă -li = sbs. fem. portocală.

purumbu -ghi = sbs. masc. porumb. (pasere): *acțai un purumbu* (am prins un porumb).

püşoa = sbs. fem. (l. posca) oțet: *püşcă bună* (oțel bun); *șin püşcă* (vin acru).

puscăr -rî = sbs. n. vas de pus oțet; fig. pentru capul omului: *nu li tăli puscarlu* (nu-l taie capul).

puscătără -uri = sbs. fem. acreală; sinon. *anacriciă*.

püşoliă -lii = sbs. fem. ciumă: *pusolia s'te adună* (ciuma să te iea).

püşoliari (pușclédz-ai) = vb. a fi atins de ciumă, a avea ciumă, a fi bolnav de ciumă.

pusoliat = adj. atins de ciumă, ciumat.

pusoliôs = adj. atins de ciumă, cu ciumă; fig. răutăcios: *șată puscliôsă* (fată răutăcioasă).

puscui (puscuescu -li) = vb. a se face ca oțetul, a se înăcri, a se oțeti: *s'puscui șinlu* (s'a oțetit vinul).

puscuit = adj. înăcrit, oțetit.

puslă -li = sbs. fem. strâmtoare: *tu pusia ațelor birșiri* (în strâmtoarea acelor stânci).

pușpurari (pușpuredz -ai) = vb. a șopti: *li aodzil iu s'pușpură* (i-am auzit șoptind); sinon. *ciurari*.

pușpurăt = adj. șoptit.

pusputiri (pusputescu -il) = vb. a băjbăi, a dibul, a răscoli, a cerceta: *s'duși pusputindalut* (merge pe dibuite).

pusputit = adj. băjbăit, răscolit dibuit, cercetat.

puștagi-lădži = sbs. masc. postar.
püştean și pustu = sbs. berbant, desfrănat.

pustu = adj. pustiu, singur, singurel: *om pustu* (om singurel).

puș-uri = sbs. n. puș: *puș cu apă*.

putănă-ni = sbs. fem. curvă, femeie stricată, târfă, fleoară.

putanar-lô-lădži = sbs. masc. casă de prostituție, casă de curve.

putinեսou = adj. curvesc.

putnlıohiă-ohi = adj. curvă-sărie.

p(ute)ări (pot-ui) = vb. a putea, a fi sănătos, a fi capabil, a fi tare: *pot tōra* (sunt sănătos acuma).

puteări-eri = sbs. fem. putere, forță, sănătate: *am mări puteări* (am mare putere).

puțin (psin) = adj. nișel, puțin,

puținel: *pușin ni deădi* (pușin mi-a dat).

puțrid = adj. putred.

putridzini-ni = sbs. fem. putregaiu, lemn putred, făină de lemn putred: *bigăi ună putridzini 'n foc* (am pus un putregaiu în foc).

putridziri (putridzăscu -li) = vb. a putrezi; fig. a sta prea mult la un loc: *putridziri aodăfi* (am stat prea mult aici).

putridzit = adj. putrezit, care stă mult la un loc.

puturi = sbs. pl. poturi.

putut = adj. puternic, viguros, sănătos: *kiu putut* (sunt puternic).

puvoni = sbs. n. puhoiu, torent.

puximădi-dzi = sbs. fem. pezmet, poznag.

puzumi-ni = fem. pocitură, bahanie.

R. r.

r = una din literele alfabetului.
rană-ni = sbs. fem. rană: *ni adrăi rănă* (mi-am făcut rană).

rasă-ni = sbs. fem. rassă (haină preoțească).

rană-răli = sbs. fem. linie albă ce se vede deasupra capului, când părul e despărțit.

rēbil = adj. rebel, care nu se supune: *arbinēslii suntu rēbili* (Arnăuții sunt rebeli).

rebillipsiri (rebillipsescu -si) = vb. a deveni rebel, a se răscula, a nu se supune: *rebillipsiri ficiōrlıi* (copii nu se mai supun).

rebillipsit = adj. care a devenit rebel, care nu se supune.

rebillusiri = vezi *rebillipsiri*.

rebillusit = adj. *rebillipsit*.

rēhav = adj. rar, rărit: *iərbă rēhavă* (iarbă care a crescut rar).

rēndă-di = sbs. fem. răzătoare:

arădi gutunıa cu rēnda (rade gutuia cu răzătoarea).

rēpă-pi = sbs. fem. vezi *aripani*.

rigē-eădži = sbs. rugămintă: *mulți rigēădži li fēcii* (multe rugămintă i-am făcut).

riglă-li = sbs. fem. riglă, linie.

riȝa-anı = sbs. masc. riga (carte cu figură la joc).

riȝan-ni = sbs. n. măghiran, sovirf (plantă).

rimă = sbs. fem. insectă.

rinoae-ai = sbs. fem. dungă ce lasă o picătură de apă pe zid.

rindeauă-ei = sbs. fem. rândea, răzătoare.

riurari = vb. a cădea rouă, a fi rourat: *s'riurără iērgħli* (s'au rourat ierburile).

riurat = adj. rourat.

rizē-edži = sbs. masc. țâțână,

balamă: *scóte uşa dit rizè* (scoate uşa din ţăţână).

ròcut = vezi *aròcut*.

ròfchia -ohi = sbs. fem. trăsnet: *ròfchia rusună* (trăsnetul răsună).

rogoş-uri = sbs. rogoz, papură.

ròput = vezi *aròput*.

ròşouvă -vi = sbs. fem. roscovă; sinon. *curnuşcali*.

rubiè-edzi = sbs. masc. galben de aur ce se atârnă de gât.

rùblă -li = sbs. fem. rublă (monetă de argint rusească).

rudzină -ni = vezi *arudzină*.

rug -dzi = sbs. masc. rug: *s'avině lièpurli tru rug* (să vânezi iepurele în rug.—Maxim).

ruiri = vb. a roi, a se adună în roiuri ca albinele; fig. a se răvârşă: *ş'ca àlghina s'ruească* (şi ca albina so roeşti).

ruit = adj. roit, adunat în roiuri; fig. răvârsat.

rumbetă -ţi = sbs. fem. vezi *trumbetă*.

rupiţiri (rupiţescu -ii) = vezi *arupişcu*.

rupiţit = adj. vezi *arupiţit*.

rusficheană -oi = sbs. fem. salvie, jaleş, (plantă aromatică).

rusfeti -ţi = sbs. fem. mită: *Uea rusfeti* (iea mită).

rusfeto iădzi = sbs. masc. care iea mită.

S. s.

s = una din literele alfabetului.

s' = conj. să: *va s'mi duc* (o să mă duc).

ş' = conj. şi: *ş'ioă nu voiă* (şi eu nu vreau).

sa = pron. pos. sa: *mă-sa* (mamă-sa).

sac -ţi = sbs. masc. sac, haină căptuşită ce o pun femeile: *bagă-ţi saclu* (pune-ţi haina).

sadèie = adj. simplu, fără ornament, numai, curat: *café sadèie* (cafea curată).

safiri -ri = sbs. fem. piatră preţioasă, safir.

şaidzăţi = num. şaizeci (60).

saln -ni = sbs. masc. şoim, uliu; sinon. *şirac*.

şal -li = sbs. n. şal.

sală -li = sbs. fem. salon: *casă cu sală* (casă cu salon).

salaméndră -ri = sbs. salamandă, salamădră (amfibiu care trăieşte în locuri umede şi iese după ploaie. Poporul crede că cade din cer, când plouă).

şalle = sbs. fem. şalele (lumbii): *mi dor şalile*.

şaliră -ri = sbs. fem. saramură.

sălţă -ţi = sbs. fem. salţă (sos): *sălţă di dumătă* (sos de patlagele roşii).

sălţi -sălţi = sbs. fem. salcie (arbore): *sălţi cu almăchli 'nghiòs* (salcie pletoasă).

şamisdöllii = num. amândoi, ambii, şi unul şi altul: *şamisdöllii vinniră* (amândoi au venit).

şamistrèlli = num. câteş trei: *şamistrèlli fudziră* (câteş trei au fugit).

samsaciz = sbs. fem. sacăz, colofoniu; sinon. *ciamciaciză*.

san = adj. sănătos: *hiu san* (sunt sănătos).

săpă -ohi = sbs. fem. săpă, săpălog: *am nă săpă şi-un tipor, va li vîndu s'mi 'nsor* (am o săpă şi o secure, le voi vinde ca să mă însor).

şăpcă -ohi = sbs. fem. şăpcă (un fel de căciulă).

săpit -ţi = sbs. masc. şarpe.

şăpti = num. şapte; expres.:

li si duți citi șapți (i-e frică nevoie mare, se teme foarte mult).

șaptidzâți = num. șaptezeci.

saptispridzâți = num. șapte-sprezece (17).

șară-ri = sbs. fem. ferestru și locul unde se scot scânduri: *tâli scindura cu șara* (taie scândura cu ferestru).

sarđelâ-li = sbs. fem. sardeă: *cutii cu sarđeli*.

șargav = vezi *băgav*.

sări = sbs. fem. sare: *sări albă* (sare extrasă din pământ); *sări lăii* (sare extrasă din apă de mare); *sari amără* (sulfat de magnezie).

sarioă-ți = sbs. fem. sarică (mantă lătoasă).

șarlatân-ni = sbs. masc. șarlatan.

sărmădeăuă = sbs. fem. lemn din care se face culoare galbenă, lemn galben: *s'fac nă cioară sărmădeăuă* (să fac o sfoară de culoarea galbenă).

șarpi, șerohi = sbs. masc. șarpe; fig. om răutăcios; sinon. *nipirtică*.

sărțină-ni = sbs. fem. sarcină de lemne, crosnă: *una sărțină di leămni* (o crosnă de lemne).

sărțină și sălțină = adj. borțoasă, însărcinată: *mulțari sărțină*.

șasi = num. șase (6).

șaspridzâți și șaspri = num. șaisprezece (16).

șasprișinghiți = num. douăzeci și șase (26).

sateni = sbs. fem. satin (atlas fără lustru): *fustâni di sateni*.

satrazâm-ni = sbs. masc. mare vizir.

șauă-șali = sbs. fem. șea: *cal cu șaua*.

săvan-ni = sbs. n. giulgiu, lințoliu: *s'ti vidu cu săvanlu* (să te văd cu giulgiul).

săzmă-mi = sbs. fem. scoarță de ână de capră, țol de păr de capră.

sbor-oări = sbs. n. cuvânt, vorbă, proverb: *cum deși sborlu* (cum zice proverbul); *nu își di sbor* (și-a ținut cuvântul); *nî cideu sborlu 'm-bădi* (n-am fost ascultat).

sburări (sboair-al) = vb. a sbură, a fugi repede.

sburât = adj. care sboară.

sburîarou = adj. vorbăreț: *iastî multu sburîarou* (e prea vorbăreț).

sburiri (sburăscu-ii) = vb. a cuvântă, a vorbi bine ori rău de cineva: *sburaști prit nări* (a fonfăi, a fonfăi); *sburaști dulfi* (vorbește afabil).

sburit = adj. vorbit, cuvântat.

soafă-fi = sbs. fem. scafă, pahar de băut, păhărel de rachiu: *dă-nî nă scăfă di-arichidă* (dă-mi un păhărel de rachiu).

soaliu-lii = sbs. fem. scaiu: *scăliu pri strântă* (scaiu pe haină).

soamătă-ti = bulele cari ies din săpun, când se spală ceva.

soamnu-nii = sbs. n. scaun, scăr-mănătoare (unealtă cu care femeile scarmână lâna).

soamnu-ni = sbs. n. coșciug, sicriu: *mini sor mi-așteaptă scămnul, tini sor te-așteaptă soăcra* (pe mine sor m'așteaptă sicriul, pe tine sor te așteaptă soacra).

soara-ări = sbs. fem. scară: grătar, treaptă, prăjitoare, schelă: *anăltă scără* (scară înaltă); *căsdă ningă scără* (casă lângă schelă); *fridei cărneă pri scără* (frige carnea pe grătar).

soaroleo = vezi *carcalēc*.

șoarpă-pi = sbs. fem. bărdaie, talaj: *aprinđi foclu cu șcărpi* (a-prinde focul cu talaj).

soarpixia-nii = sbs. fem. scarpă (ghete femeiești).

soartu-uri = sbs. n. rămășiță, talon (le prefă).

soatie = vezi *scăliu*.

sohépă-pi = sbs. fem. prapor,

(rețea care învăluește intestinele).

sohet—adj. simplu, curat; sinon. *sadëie*.

schio-uri = sbs. n. spic: *schic di grin* (spic de grâu).

schioră-uri = vezi *schic*.

schifter = vezi *xifter*.

sohifură = sbs. fem. sulfur; sinon. *teafi*.

sohimurări = vezi *șclimurări*.

sohin-ni = sbs. masc. spin; fig. intrigă: *om țe băgă schinî* (om ce face intrigi); *schinlu alghinillei* (acul albinei); *schinlu a țartlû* (scaiu dracului).

sohinâmi—sbs. fem. spinet (multime de spini); *afat yumârlu tu schinâmi* (am găsit magarul în spinet).

sohinări (schin-ai) = vb. a înțepă cu spini, a inspină; fig. a irită, a ațâța, a șicană: *nu lu schină, că ti 'ngaci* (nu-l ațâța că te certî); *schină foclu* (a sgândări focul).

sohinări-ări—sbs. fem. spinare; expres.: *li trădzi schinârea* (dispune de mijloace); *li-arucă pri schinări-ni* (le aruncă asupra-mi); sinon. *schinirât*.

sohinat = adj. înțepat cu spini, inspinat; fig. iritat, ațâțat, șicanat.

sohinoiureață-ți = sbs. fem. avarie, șgârcenie (Boiagi).

sohinirât-i = sbs. n. șira spinării, spinare: *mi doări schinirâllu* (mă doare șira spinării).

sohinitor—adj. întărâtător, intrigant: *iăsti schinitor* (e intrigant).

sohinitură-uri = sbs. fem. întărătare, ațâțare, intrigare.

sohiponil-ni—sbs. masc. vultur (pasere rapace).

sohivală-li—sbs. fem. rămășiță din ori și ce obiect granulos, ciurătură, codină dela grâu, goz.

sohizări-ări = sbs. fem. aschie, țandără, lemn despicat.

soideări (scad, scidzûl) = vb. a

scadea, a se slăbi, a se micșora, a sărăci, a se înjosi: *scidzu apa arîulu* (s'a micșorat apa râului); *nî scidzû lingoărea* (mis'a slăbit boala); *scidzû, nu hiû avut* (am sărăcit, nu sunt bogat); *nu mi scad pri mine* (nu mă înjosesc pe mine).

soidzût—adj. scăzut, slăbit, micșorat, sărăcit, înjosit.

soidări (scaldu, scaldai) = vb. a (se) scălda, a (se) îmbăia, a spăla bine: *mi scildâr tu-ariu* (m'am scădat în râu); *û scildai ghini lina* (am spălat foarte bine lâna).

soildât = adj. scădat, îmbăiat, spălat bine.

soilsiri (scilsescu -ii) = vb. a sculpta, a scotoci, a scociori, a scormoni, a scurmă (la paseri), a școrni: *scil-seăști gilina* (găina scurmă); *scil-seăști templul* (sculptează templul); *mûtti nî scilsi* (prea multe mi-a scornit).

soilsit = adj. sculptat, scotocit, scociorit, scormonit, scurmat (la paseri), scornit.

soilțari = vb. vezi *scințisiri*: *s'u veada ș'să scilțevdză*.

soilțat = adj. vezi *scințisit*.

soimanghiă-ghi = sbs. fem. pală de bumbac bine dărăcită.

soindeliu-lii = sbs. n. scânteie, urmă de foc: *nu afat niți un scindellu di foc* (n'am găsit nici o urmă de foc).

soindiliă-lii = sbs. fem. prințatoare, cursă: *mûtti scindilli bigâl* (multe curse am pus).

soindiliari (scindilledz -ai) = vb. a scânteia, a scoate scânteie: *foclu scindilladză* (focul scânteiază).

soindiliat = adj. scânteiat.

soindilios—adj. scânteios: *steauă scindilioasă* (stea scânteioasă).

soindura-ri—sbs. fem. scândură, pardoseală: *durniți pri scinduri* (am dormit pe pardoseală); expres.: *li li-*

psedăști nă scîndura (II lipsește o doagă); *s'fedăști scîndură* (s'a făcut prea tare).

scîndurăt = adj. tare ca scîndura, lemnit.

scîniisiri (scîniisescu -ii) = vb. a necăji, a supăra, a escita: *lă scîniisescu multu* (II necăjesc prea mult).

scîniisit = adj. necăjit, supărat, escitat.

scîpări = vezi *ascîpări*.

scîrohinări și scîrohirări (scîrochin -al) = vb. a scărpină: *fe ti scîrochinî* (de ce te scarpini).

scîrohinăt = adj. scărpinat.

scîrohiri (scîrohescu -ii) = vb. a termina, a isprăvi, mai cu seamă de țesut: *scîrchîi pînză* (am terminat de țesut pînză); *lu scîrchîi di la lucru* (I-am congediat).

scîrohit = adj. terminat, isprăvit de țesut.

scîrohitură -uri = sbs. fem. isprăvire, terminare de țesut.

scîrolo -uri = sbs. n. sgârciu (cartilaj): *scîrcicu di la urecîli* (cartilajul dela ureche). Mai e și forma *scîrciu*.

scîroloări (scîrcic -al) = vb. a scrășni: *acolo va hibă plînzirea și scîrcicarea dînzilor* (acolo va fi plîngerea și scrășnirea dinților).

scîroloăt = adj. scrășnit.

scîri = vezi *știări*.

scîrminări (scîrmin -al) = vb. a scărmană, a dărăci: *scîrmină lîna* (dărăcește lâna).

scîrminat = adj. scărmanat, dărăcit.

scîrminitură -uri = sbs. fem. scărmanare, dărăcire.

școlut = adj. știut.

solăia = sbs. fem. cu sclavul (joc copilăresc).

solav -rî = sbs. masc. rob, captiv, sclav.

solvîlia -lii = sbs. fem. robie,

captivitate: *patru ani solvîlia* (patru ani robie).

solvuiri (solvuescu -ii) = vb. a aduce în robie, a robi, a captivă: *solvuiră furlî un om* (au robit hoții un om).

solvuit = adj. dus în robie, robit, captivat.

soluțuri (soluțescu -ii) = vb.; vezi *cluțuri*.

soluțuit = vezi *cluțuit*.

solîndza -dzi = sbs. fem. țurcă: *cu solîndza* (de-a țurca); sinon. *ciulegă, ciulecă*.

șolîlfur = sbs. n. sulfur.

șolîlfură = adj. sulfuros: *apă solîlfură* (apă sulfuroasă).

șolîmurări (șolîmurêdz -al) = vb. a scrivi, a smorcăi, a scânci, a se face că plînge cu suspine: *el șolîmureodă* (el se face că plînge cu suspine).

șolîmurăt = adj. care se prefăce că plînge cu suspine, smorcăit.

șolîmuros = adj. scâncitor, care se prefăce că plînge cu suspine.

șolînoiămi -ni = sbs. fem. avăritie, sgârcenie: *ări mări șolînoiămi* (are mare sgârcenie).

șolînoiă = adj. avar, sgârcit: *om șolînoiă* (om avar).

șolînoiului (șolînoiuescu -ii) = vb. reflex. a deveni avar, a se sgârци: *multu șolînoiui* (mult s'a sgârcit).

șolînoiuit = adj. sgârcit, avar.

șoliop = adj. schiop; fig. imperfect.

șoliop = sbs. n. boală la oi, care le face a schiopătă.

șoliopioări (șoliopîic -ai) = vb. a schiopătă: *calu șoliopîică* (calul schiopătă).

șoliopioăt = adj. schiopătat.

șoăndu -uri = sbs. n. scont, scăzământ: *ă lădă cu șoăndu* (am luat-o cu scăzământ).

șoop -oăpi = sbs. n. băț, baston: *mîcăt șoop* (am mîncat bătaie).

șorao-ohi = sbs. masc. scorpion: (insectă veninoasă din clasa arahni-delor); *mi mișcă șcrăclu* (m'a mușcat scorpionul).

șoret = adj. sec: *cap șcret* (cap sec).

șorieări (scriu -ieâi) = vb. a scrie: *șcris multu*.

șoritoări-ori = sbs. fem. scri-soare: *șcrii nî scriitoări* (scrie o scri-soare); sinon. *cârti*.

șoritură-uri = sbs. fem. scris, scrisoare.

șoripări (șcripuescu -il) = vb. a scoate scântei cu amnarul din cremene, a scăpără; sinon. *ascipirari*.

șoripuit = adj. scăpărat.

șoritări (șcrituescu -ii) = vb. a pustii, a dezolă, a rămânea singur: *nîi si șcritui casa* (mi s'a pustii casa).

șorituit = adj. pustii, dezolat, devastat.

șorum-uri = sbs. n. scrum: *șcrum s'feți* (s'a făcut scrum).

șorumări (șcrumêdz -ai) = vb. a afumă, a se face scrum, a se afumă bucatele, a se arde bucatele, când se fierb.

șorumât = adj. făcut scrum, afumat bucatele.

șorupsiri (șcrupescu -ii) = vb. a imprăștiă, a risipi, a răsfiră: *tûți șcrupsiră* (toți s'au imprăștiat).

șorupsit = adj. imprăștiat, risipit, răsfirat.

șoulări (școl -ai) = vb. a se sculă, a (se) ridică, a mută: *tûți si șculără* (toți s'au ridicat); expres.: *șculă cap* (a se revoltă); *li si șculă mindea* (a innebunit).

șoulât = adj. sculat, ridicat, mutat; fig. revoltat: *cap sculat* (cap ridicat).

șouliă-li = sbs. fem. școală: *mi duc la șculiă*.

șoulusiri (șculusescu -sii) = vb. a

termină, a isprăvi, a sfârși, a da drumul elevilor dela școală.

șoulusit = adj. terminat, isprăvit, sfârșit, dat drumul.

șoumbe(ă)ti-eți = sbs. fem. scumpete: *iăsti șcumbăti di pini* (este scumpete de pâne).

șoumbu = adj. scump, iubit, costisitor, unic: *un șcumbu iăsti* (e unic), *șcumba mea!* (iubita mea); *iăsti șcumbă luguria* (e costisitoare materia).

șounghiri (șcunghescu -ii) = vb. a scumpi; fig. a veni și a se duce rar: *multu si șcunghi cărneă* (prea mult s'a scumpit carnea); *multu ii șcunghiși* (prea mult te-ai făcut rar).

șounghit = adj. scumpit.

șoundipsiri (șcundipsescu -ii) = vb. a se poticni, a împiedică: *calu si șcundipseăști* (calul se poticnește); *mi șcundipsi di lucrî* (m'am împiedicat de afaceri).

șoundipsit = adj. poticnit, împiedicat, reținut, oprit (de afaceri).

șoupăt = adj. scopit (mai ales la țapi), jugănit: *ludă curni di șcupat* (am luat carne de țap scopit); sinon. *ciucuti*.

șoupò-ădzî = sbs. masc. scop, în:eație, opiniune, părere, gând: *n'ari bun șcupò* (n'are bun gând); *ca fe șcupò ai* (cam ce intenție ai).

șourdâmi-ni = sbs. fem. mujdeiu, scordoleă: *micăi șourdâmi* (am mâncat scordoleă).

șourta = vezi *șcurtița*.

șourtabeo { adj. scurt de tot,
șourtao { durduliu, scund: *om șcurtabeo* (om scund).

șourtâmi = sbs. fem. scurtime.

șourtări (șcurtêdz -ai) = vb. a scurtă, a micșoră: *si șcurtă multu* (s'a scurtat mult); sinon. *șcurticări*.

șourtât = adj. scurtat, micșorat.

șourtioări = vezi *șcurtări*.

șourtița (sourta) -ți = sbs. fem.

când se trăgeau la sorți, se luă cel mai scurt, sorți.

șurtu—adj. scurt, mic de talie: *om șurtu*.

scoateari (scot, scoș)—vb. a scoate: *lu scoș dit casă* (l-am scos din casă); *scot mindea* (a înnebuni); *scot tu pâli* (a scoate la iveală); *scot suflittu* (a chinui foarte mult); *scot ahoryia* (a separa, a izola): *mi scoati afoară* (a avea diaree); *li scot oclitti* (a abuză); *scot din cap*, *scot dit mindi* (a inventă, a născoci, a produce); *scot ciortu*, *mina* (a scrânti un picior, o mână); *nu scot țiva di lucru* (nu câștig nimica).

scutio -iți—sbs. n. scutec (materie de lână, prost țesută).

soutiți—sbs, fem. Intunec: *hiă tu scutiți*.

souturări (scutur -ai)—vb. a scutură, a clătina (arbore), a curăți de pulbere (haină): *scutură merlu* (clătina mărul); expres.: *li scutură* (a murit).

souturat—adj. scuturat, clătinat, curățit de pulbere.

sdruminări (sdroămin -ai) = vb. a sdrumică, a strivi, a sdrobi, a mărunți pământul, a stoarce: *mi sdrumină* (m'a strivit); *ă sdruminăi sfungărea* (am stors buretele); *sdroămină lăclu* (mărunțește pământul).

sdruminat = adj. sdrumicat, strivit, sdrobit, mărunțit pământul, stors.

sdru(n)cinări (sdruncin -ai)—vb. a sdruncina, a sdruhăi, a readuce în pulbere, a strivi: *ă sdruncinaî cu chiătra* (am strivit-o cu piatra).

sdrucinat—adj. sdruncinat, sdruhăit, readus în praf, strivit.

sdumban = adj. sdravăn.

sdupiniri (sdupinecu -ii) = vb. a trânti pe jos, a doborî jos: *lă sdupinîi dighiôs* (l-am trântit jos).

sdupinit = adj. trântit jos, doborît.

s'easti -oă = conj. de e, dacă, de o fi: *s'easti că vrei* (dacă vrei).

se(a)ti -ți = sbs. fem. sete: *am seati* (mi-e sete); *lă-m seati* (li am necaz); *nă scoș seatea* (mi-am scos necazul).

seățiră -ri = sbs. fem. secere: *nu talți seățira* (nu taie secerea).

șebole = sbs. fem. micșuneă, mixandră.

sec = adj. uscat, gol, numai: *armazi sec gol* (a rămas gol uscat); *un sec gol* (numai un singur); *ărburi sec* (arbore uscat).

selin -ni = sbs. n. țelină (plantă).

semnu -eămni = sbs. n. semn; fig. minune, ceva neobișnuit, extraordinar: *semnu se-aspăsi tu hoară* (s'a întâmplat ceva extraordinar, de mirat în sat); *semnu di calli* (șapte cai); *niși semnu di pilăti nu-s vedeă* (nici urmă de palat nu se vedeă); *semnu di mustață* (minune de mustață); *lăă semnu* (a ochi).

sênghi = sbs. fem. când arșicul stă armaș în jocul cu arșici cu semnul.

Septemvriă = sbs. masc. Septembrie.

șertu (șertio) = adj. vezi *șertic*.

șertic = adj. iute nervos, tare: *iăsti șertic* (e nervos); *tutunea iăsti șertică* (tutunul e tare)..

seu -uri = sbs. n. seu: *seulu a gillinillei* (iarbă care se dă găinii ca să ouă).

șfină -ni = sbs. fem. pană de despicat lemne: *disică lemnul cu șfina* (despică lemnul cu pana).

șfinduchia -ohi = sbs. fem. ladă, cufăr, geamantan și cavitătea toracică: *indră mulidea tu șfinduchiă a omului* (a intrat glonțul în cavitătea toracică a omului).

șfinduchiță -ți = sbs. fem. lădiță.

sfinusiri (sfinusescu -sil) = vb. a adopta, a ajusta, a potrivi, a astupa potrivit.

sfinusit = adj. adoptat, ajustat, potrivit, astupat bine.

sfiriloitŭ -oi = sbs. n. lemn cu care se bate laptele în putina de unt, bătător.

sfirnuțel -eali = sbs. n. furuncul, buboiu: *scoșŭ un sfirnuțel* (am scos un furuncul).

sflocădini -ni = sbs. masc. sfredel (unealtă de găurit).

sfridinări (sfreadin -nai) = vb. a simți dureri ascuțite.

sfridinăt = adj. care simte dureri ascuțite.

sfriudzol -li = sbs. masc. uliue, erete: *sfriudzolu vru s'acașă bilbi-liu* (uliul a voit să prinză privighetoarea).

sfuldzirări = vezi *sfulgurări*.

sfuldzirăt = vezi *sfulgurăt*.

sfulgu -uri = sbs. n. fulger, trăsnet: *cădeu sfulgu* (a căzut trăsnet).

sfulgurari = vb. a fi lovit de trăsnet, a trăsni: *sŭ sfulgură casa* (a căzut trăsnet pe casă).

sfulgurăt = adj. trăsnet, lovit de trăsnet.

sfungări -ări = sbs. fem. burete și burete de șters.

sfungiriri (sfungirăscu -sil) = vb. a șterge cu buretele, cu ștergarul, a curăți.

sfungirăt = adj. șters cu buretele, cu ștergarul, curățit.

sfungu -uri = sbs. n. petec cu care se șterg vasele, ștergătoare.

sfuri -oa = conj. dacă; sinon. *furi-că*.

sfurlă -li = sbs. fem. sfârlează.

sfurnosohil -ili = sbs. n. sfoară cu care se învârtește sfârleaza.

sgaibă = sbs. fem. cuțitoaie.

sgaibă -bi = sbs. fem. sgaibă :

girnuțlu aciță sgaibă (buba a prins sgaibă).

sghic -uri = sbs. n. strigăt tare, țipăt, chiot, vaiet, bocet: *țe iăsti ae-stu sghic* (ce e acest vaiet).

sghiout -uti = vezi *sghic*.

sghiliri (sghilescu -il) = vb. a chioti, a țipă: *nu sghileă* (nu țipă).

sghilit = adj. chiotit, țipat.

sgiriri (sgirlescu -il) = vb. a sgâi (ochii), a holbă: *sgirlea ghini očlivi*, (sgâia bine ochii).

sgirlit = sgâit, holbat.

sglioată -ti = sbs. fem. pas: *doă-ud sglioăti* (doi pași).

sgoabă -bi = sbs. fem. plană, cuțitoaie.

sgolub = adj. gol, căruia nu i-a rămas nimic, prăpădit de tot.

sgimări (sgrim -ai) = vb. a sgăriă, a scărpină ceva cu unghia, a scrijeli: *nu ti sgrimă* (nu te scărpină).

sgimăt = adj. sgăriat, scărpinat, scrijelit.

sgrimitură -uri = sbs. fem. sgăriitură, scrijelătură.

sgrumări (sgrum -ai) = vb. a gătui, a sugrumă, a se înneacă, a strangulă: *dă-ni apă, că mi sgrum* (dă-mi apă, că mă înneacă); expres.: *mi sgrum tu lucru* (a lucră foarte mult).

sgrumăt = adj. gătuit, sugrumat, înneecat, strangulat.

sgrumitură -uri = sbs. fem. sugrumare, înneacă, strangulare.

sgulughiri (sgulugescu -il) = vb. a rămâneă gol, a nu-i rămâneă nimic, a se prăpădi, a se ruina.

sgulughit = adj. rămas gol, fără nimica.

sgurghisiri (sgurghisescu -sil) = vb. a (se) rugini, a prinde rugină: *sgurghisi hêrlu* (fierul a prins rugină).

sgurghisit=adj. ruginit, cu rugină: *om sgurghisit* (om nepoliticos, neinstruit).

sguriă-li = sbs. fem. rugină, sguură.

shizmă-ati = sbs. fem. schismă.

și, ș'=conj. și: *you și tîni* (eu și tu).

'și = pron. își: *'și vîni tu mindi* (și-a venit în fire).

șlao-ți = sbs. n. materie groasă de lână pentru haine, pănură serjă, șalac.

siăra-ări = sbs. fem. seară: *astă siără* (astăseară); *aeri-siără* (ieri seară).

sibēpi-ohi=sbs. fem. cauză, pretext, motiv: *sibēpi s'feāți nis* (el a fost cauza).

șlōă-ādzī = sbs. masc. glumă, șagă: *āri mūlți șicādzī* (are multe glume).

siōarā-āri = sbs. fem. secară: *pîni di siōarā*.

siōari (sec, sicāl) = vb. a-i fi frig, a se uscă, a secă: *sicāt* (mi-a fost frig): *s'și seacā mindā* (să ți se u-suce mîna); expres.: *seacā pri iu treați* (jefuește pe unde trece).

siōāt = adj. căruia i-e frig.

siōāt = adj. căruia îi lipsește un membru, defectuos, ciolac: *iāsti si-cāt di mindā* (îi lipsește o mîna).

șicigī = adj. glumeț, șagalnic: *om șicigī* (om glumeț).

siōlldisiri (siōlldisescu-ii) = vb. a neliniști, a sînchisi; *nu ti siōlldisiri* (nu te neliniști); sinon. *siclișiri*.

siōlldisit — adj. neliniștit, sînchisit.

siōtīpsiri (siōtīpsescu-ii) = vb. a-și pierde un membru, a se strică ceva dela un obiect, a fi defectuos, a face defectuos; *l'siōtīpsiri strānīlu* (am stricat haina).

siōtīpsit = adj. defectuos, stricat (la obiecte).

siōtliohiā-ohi = sbs. fem. defect, imperfecție fizică.

șideări (șed, șidzū) = vb. a ședeă, a locui, a sta: *șed acāsā* (stau acasă); *șed Bitūli* (locuiesc la Bitolia).

șidefi-hi = sbs. fem. șidef: *cumbulōyā di șidefi* (mătânii de șidef).

șidzūt = adj. șezut, locuit, stat, nelucrat, neactiv: *om șidzūt* (om neactiv).

șidzūt = sbs. n. șezut (partea dindărăt a corpului).

sihiani-ni = sbs. fem. saftian: *pipūță di sihiani* (ghete de saftian).

siftē-ōdzi = sbs. masc. safteă, a face început la vinzare, etc.: *feciū siftē* (am făcut safteă).

siftēr = vezi *xiftēr*.

sigimi-ni = sbs. fem. sfoară de cânepă.

signi = sbs. n. prapuri, crucile dela biserică: *ipirā cu signi* (preștii au ieșit cu crucile).

șitāt-ți = sbs. fem. săgeată: *aftār unā sāyitā di vēctul chirō* (am găsit o săgeată din antichitate).

sișur = adj. sigur, credincios: *om sișur*.

sișuripsiri (sișuripsescu-ii) = vb. a asigura, a încredința: *casā ū sișuripsiri* (am asigurat casa).

sișuripsit = adj. asigurat, încredințat.

sișurliohiā-ohi = sbs. fem. siguranță, asigurare, încredințare.

sihāni-ni = sbs. fem. farfurie de aramă, sahan, castron.

sihāti-ți = sbs. fem. ceas, ceasarnic, orologiu; sinon.: *ōarā*.

sihōyār-rī = sbs. masc. colăceri, antimergători mirelui, cari cu câteva ceasuri înainte merg la mireasă și vestesc de sosirea mirelui și li se dă câte o batistă fecăruia.

sihriohiā-ohi = sbs. fem. veste îmbucurătoare, veste de naștere: *li*

lăut sibirîchiă (i-am spus veste im-
bucurătoare).

slin = adj. lână albă având câte
un păr negru, alb amestecat cu câte
un păr negru: *lână slină* (lână
albă cu câte un păr negru).

slită -ti = sbs. fem. specie de
șarpe care sare.

silă = sbs. fem. silă, forță: *cu
silă* (cu forță); *foclu ari silă* (focul
are forță).

slătă -ți = sbs. fem. salată.

slăvă -yi = sbs. fem. silabă.

silavisiri (silavisescu -il) = vb.
a silabisi: *aciță s' silavisească* (a in-
ceput a silabisi).

silavisit = adj. silabisit.

silcim -ni = sbs. masc. salcâm
(arbore).

silcepoi -ladzi = sbs. masc. care
vinde salep, salepgiu.

silcep(i) -uri = sbs. n. salep.

s(i)lghiri (silghescu -il) = vb.
a slobozi, a asmuți (câinii): *silghii
cînili* (am asmuțit cănele). Mai e
și forma *sirghiri*.

silghit = adj. slobozit, asmuțit.

siltări (saltu -siltai) = vb. a săltă:
nă saltă inima (imi saltă inima).

siltat = adj. săltat, care săltă.

siltinată -ți = sbs. fem. saltanat,
pompă, alaiu: *ăre mări siltinată* (are
mare saltanat).

șilitură -uri = sbs. fem. curmă-
tură (vale unde un deal își curmă
muchia și peste care acea muchie
iarăș urmează).

șilia -lii = sbs. fem. fulguleț, un
ce foarte mic din ori și ce obiect,
cât e negru sub unghie: *șili-pălii*
(nimicuri, fleacuri).

șilvări = sbs. fem. șalvari, pan-
taloni largi.

șilvirușă = sbs. fem. șalvari mici.

șimăr ri = sbs. n. samar: *cal cu
șimăr*; *șimăr di broască* (carapace,
țeasta osoasă a broaștei); și *ărup-*

siră șimările (s'au bătut). Mai e și
forma *șumăr*.

Șimbită -ti = sbs. fem. Sămbătă
(ziua).

șimciol -lădzî = sbs. masc. șimigiu.

șimilimă -mi = sbs. fem. lână din
care nu s'a scos *șuma*, lână lungă
și aspră; lână împreună cu *șuma*.
Când i s'a scos *șuma* se numește
cana.

șiminări (seamin -ai) = vb. a se-
măna, a sădi, a vaccina: *șiminăi
grin* (am semănat grâu); *șiminăi
șciorul* (am vaccinat copilul).

șiminat = adj. semănat, sădit,
vaccinat.

șiminitură -uri = sbs. fem. se-
mănătură: *șimniturile s'duc ghini*.

șimînța -ți = sbs. fem. semânță,
neam: *șimînța acița* (semânța s'a
prins); *iăsti di bună șimînță* (e de
bun neam).

șimiră -ădzî = sbs. masc. care
face samare, samargiu.

șimirusiri (șimirusescu -i) = vb.
a pune samarul.

șimirusit = adj. cu samarul pus.

șimisiri = b. a-și aduce aminte,
a-și reaminti.

șimisit = adj. adus aminte, rea-
mintit.

șimită -ți = sbs. fem. șimit, pâne
dulce.

șimită = sbs. masc. gălăgie, găl-
ceavă, șgomot mare, ciorovăială.

șimnări (șemnu -ai) = vb. a sem-
na, a însemna, a marca, a semnală,
a vaccina: *l'șimnăi s'lu cunosc*
(l-am marcat, ca să-l cunosc); *mi
șimnăi* (m'am vaccinat); sinon. *si-
minări*.

șimnat = adj. semnat, însemnat,
marcat, semnalat, vaccinat.

șimnitôr -oări = cbs. n. tipar de
lemn, cu care se calcă pe prescură.

șimsâr -ri = sbs. masc. samsar,
mijlocitor: *om șimsar* (mijlocitor).

șimșir -ri=sbs. n. cimșir, merisor: *curună di șimșir* (coroană de merisor).

șimsîrescu=adj. samsaresc.

șimștrîlohiă -ohî=sbs. fem. sam-sarlâc.

șimșîri (șimtêscu -li)=vb. a simți, a înțelege: *l'șimșîl, cîndu vînti* (l-am simțit când a venit).

șimșît=adj. simțit, înțeles.

șin -uri=sb. n. sân, piept femeiesc, țată, mamelă: *dă-l șinlu 'a năllui* (dă-i țată pruncului); *lîa l'n șin* (ia-l la sân).

șinapi -ohi = sbs. fem. muștar: *șinapia ardi* (muștarul arde).

șinapizmò -ădzi=sbs. masc. șinapism.

șindâni -ni = sbs. fem. sfeșnic: *aprindeșindanea* (aprinde sfeșnicul).

șindăxa -xi=sbs. fem. sintaxă, compoziție.

Șinohetru=Sf. Petru.

șindîlia -lii=sbs. fem. vânt strașnic, vijelie.

șinduohisîri=vb. a pune în ladă: *șinduchisîa strânlîi* (pune în ladă hainele).

șinduohisît = adj. pus în ladă.

șindzi -urî=sbs. n. sânge: *him di un șindzi* (suntem rudă); *iăsti di șindzi visilchescu* (e de viță regească); *iăsti șindzili a meu* (e fiul meu); *șindzile a kristolui* (impărtașanie, vin); *va nî lîaș șindzili* (mă voi răsbună); *lî arîți șindzili* (a îmbătrânit).

șindzinâri (șindzinedz -al)=vb. a sângeră: *nî șindzinâi nărea* (mi-am sângerat nasul).

șindzinăt=adj. sângerat.

șinêti -ți=sbs. fem. circumciziune.

șinêti -ți=sbs. fem. creanță, poliță.

șingeàohiă -ohî=sbs. fem. district.

șingur=adj. singur, unic: *șicîdr*

șingur (flu unic); *ieș șingur-nî* (numai eu însumi); *el șingur-si* (numai el însuș).

șingurâmi = sbs. fem. singurătate: *șingurdămea mi-ariseăști* (singurătatea îmi place).

șingureăță și șinguritătî=sbs. fem. singurătate: *mări șingureățî iăsti tu piduri* (e mare singurătate în pădure).

șinguruș și șingurși = adj. singur singurel, el singur, numai el, numai el însuș: *șingurși vînti* (numai el însuș a venit).

șinlă -lî=sbs. fem. sinie de aramă, tavă lungă și lată pentru plăcintă.

șinic -ți = sbs. n. obroc: *un șinic di griu* (un obroc de grâu); sinon: *cullă*.

șinlicăt = adj. negru peste tot, foarte negru: *strânlî șinlicăt* (haină neagră).

șinlîdisi = sbs. fem. conștiință: *om cu șinlîdisi* (om cu conștiință).

șinitătî -ți = sbs. fem. sănătate: *ai șinitătî* (ești sănătos); *șî-alas șinitătî* (rămâi sănătos); *cu șinitătî* (să-ți fie de bine).

șinitôs = adj. sănătos, tare, puternic: *hiș șinitôs* (sunt tare, puternic); *mi-adrăt șinitôs* (m'am în-sănătoșit).

șinîtor (șirîtor)=sbs. n. traistă, ghiozdan: *ca nuca în șirîtor* (ca nuca în ghiozdan).

Șinmêdru = Sf. Dumitru.

șintu=adj. sfânt, bun, blând: *om șintu* (om bun, blând); *s-ta Miria* (Sf. Maria); *Șinohetru* (Sfântul Petru). Mai e și forma *șintu*.

șinud -ci = sbs. n. sinod.

șinur -ri = sbs. n. hotar, graniță, frontariu.

șinuripsîri (șinuripsescu -li)=vb. a hotărnicî, a delimita, a avea de hotar.

șinuripsît = adj. hotărnicit, de limitat.

siniâo-uri = sbs. n. chiciură (pătură de ghiață ce acopere arborii în timpul iernii în localitățile friguroase).

sipări (sap-ai) = vb. a săpă, a gravă; fig. a cercetă: *sipări tu lemnu țiva* (am săpat, gravat ceva în lemn).

sipăt = adj. săpat, gravat, cercetat.

sipătură-uri = sbs. fem. săpătură, gravură, sculptură.

siptimină (stîmină) -ni = sbs. fem. săptămână: *siptimîna mari* (săptămâna patimilor); *siptimîna albă* (săptămâna lăsatului de carne, săptămâna brânzei).

sipunăr -ri = sbs. masc. săpun-giu, care face săpun, care vinde săpun.

sipungî-lădzi = sbs. masc. vezi *sipunăr*.

sipuni -ni = sbs. fem. săpun: *cîlupi di sipuni* (bucată de săpun).

sipunsiri (sipunsescu -ii) = vb. a săpuni, a unge cu săpun: *sipunsiri bârba* (am săpunit barba).

sipunsit = adj. săpunit, uns cu săpun.

sirăchiă-ohi = sbs. fem. grije: *om cu sirăchiă* (om cu grije).

siráf-hî = sbs. masc. zaraf, bancher; fig. econom, sgârcit: *iăsti multu siráf* (e prea econom).

sirâi -ăi = sbs. fem. palat, tribunal, edificiu frumos: *casă ca sirâi* (casă ca un palat); *mi duș la sirâi* (m'am dus la tribunal).

sireăuă-ei = sbs. fem. serie, orânduială, început, domeniu: *n'ări bîniă sireăuă* (n'are bună orânduială); *ca luplu tu sireăuă-lî* (ca lupul în domeniul său).

sirbescu = adj. nervos (om), vioiu, sprinten, ager (animal): *cal sirbescu* (cal ager); *om sirbescu* (om nervos).

șirbêt = sbs. n. șerbet (fel de limonadă), zahăr topit.

șirbîșliohiă-ohi = sbs. fem. ner-zovitate, vicioiuțe, agerime.

șirbitoări-ori = sbs. fem. sărbătoare: *șirbitoări greăua și lișoară* (sărbătoare mare și mică).

șirêt = adj. șiret, viclean: *om și-rêt* (om viclean).

șiretliohiă-ohi = sbs. fem. vicleanie, șiretenie, șiretlic.

șirghiri = vezi *șilghiri*.

șirghit = vezi *șilghit*.

șirgurice = sbs. fem. fel de ste-luță pe care zânele o poartă în păr și în care constă, în mare parte, pu-terea lor.

siri = sbs. fem. contemplațiune.

sirigê-eădzi = sbs. masc. pu-trezirea oaselor, cărnii, carie.

sirin = adj. senin: *țerlu iăsti sirin* (cerul e senin).

sirinia-ni = sbs. fem. locul unde se dă oilor să lingă sare.

sirit = adj. sărit (întrebuințat numai în jocuri copilărești): *a ci-cioări siriti* (a sări peste picioare).

siritôr = vezi *sinitôr*.

siritôr-ri = sbs. masc. vas de lemn pentru pus sare, solniță.

siritură-uri = sbs. fem. mâncare cu multă sare, sărătură.

sirma-mi = sbs. fem. fărâ-mătură de pâne, fărâ-mă: *s'șitură cu șirmi* (s'a săturat cu fărâmi).

sirmă-ădzi = sbs. masc. sarmă: *sirmădzi di cărni* (sarmale cu carne).

sirmă-uri = sbs. fem. sarmă, fir din ori și ce metal: *sirmă de-asîmi* (sarmă de argint).

sirma-ati = sbs. fem. mătase: *cîmeașă di sirmă* (cămășe de mătase); sinon. *burungică*.

sirmaie-ădzi = sbs. masc. ca-pital: *n'am mări sirmaie* (n'am mare capital).

șirmări (șirmu-ai) = vb. a face

fărămături, a fărămă, a fărămiți; fig. a se răspândi, a se împrăștiă (la vite); *oili sirmără* (oile s'au împrăștiat); *nu sirmă pînea* (nu fărămiți pânea).

sirmat = adj. făcut fărămături, fărămițit; fig. răspândit.

sirmă -li = sbs. fem. fel de influență, vezi *rêmă*.

sirminiță -ți = sbs. fem. leagăn; fig. prunc, copil mic; *plîndeî sirminița* (plînge pruncul); *nu fă ca sirminiță* (nu fă ca un copil mic); *stăi tu sirminiță* (stăi în leagăn).

sirpit = adj. sprinten, svelt, ager; fig. deștept: *capră sirpită* (capră sprintenă); *fiçîr sirpit* (copil deștept).

sirpûnia -nii = sbs. fem. săpunel, iarbă mirositoare.

sirtâr -ri = sbs. n. sertar; *measă cu sirtâr* (masă cu sertar).

sirtu -uri = sbs. n. strangu, drug de fier sau de lemn, cu care se încheie ușa, poarta, zăvor.

sirviliu -li = sbs. masc. chiparos: *trup ca di sirviliu* (corp ca de chiparos).

sistasî = sbs. fem. recomandăție.

sistima -ati = sbs. fem. deprindere, obicei, sistemă.

sistisîri (sistisescu -î) = vb. a recomanda: *nu mi sistisî ghini* (nu m'a recomandat bine).

șiștisîri (șiștisescu -î) = vb. a (se) zăpăci, a-și pierde cumpătul: *mi șiștisî* (m'am zăpăcit).

sistisît = adj. recomandat.

șiștisît = adj. zăpăcit.

sistrisîri = vezi *xistrisîri*.

sistrisît = adj. *xistrisît*.

sită -ti = sbs. fem. sită: *sită di cașe* (sită subțire); expres.: *bigără sită* (au început să cerceteze serios).

șiță -ți = sbs. fem. țepele pinului, bradului: *schină șițli di chin* (înțepă țepele de pin).

sitînă -adzi = sbs. masc. satana, diabol, om deștept: *sitînă s'fești* (s'a îndrăcit).

sitir -ri = sbs. masc. centaur: *înclică pri sitir* (a încălecat pe centaur).

sitirări (seățir -al) = vb. a seceră: *mini va sitirăm* (măne vom seceră).

sitirări -ari = sbs. fem. seceriș.

sitirat = adj. secerat.

sitiritor -ori = sbs. masc. secerător.

sitiri -ri = sbs. fem. satâr, cuțit mare de tocat.

situl = adj. sătul, săturat: *hiu situl di pîni* (sunt săturat de pâne).

situlăță -ți = sbs. fem. săturare, îndestulare.

siturări (sătur -al) = vb. a sătura, a potoli, a îndestulă: *mi situ-rai di tuti* (m'am săturat de toate). Mai e și forma; *suturări*.

siturat = adj. săturat, potolit.

sitixiri = vezi *xitixiri*.

sitixit = vezi *xitixit*.

șturări (ștur -al) = vb. vezi *șurări*.

șturat = adj. vezi *șurat*.

siv = adj. cenușiu, brumăriu: *cal siv* (cal cenușiu).

sivdă(ie) -ăi = sbs. fem. dorință, amor, iubire, dragoste: *li-am mări sivdăii* (a o iubi foarte mult).

sivdîlă = adj. iubit, plăcut.

siviniusîri (siviniusescu -î) = vb. a pune lîntoliu, a acoperi cu giulgiu: *l'siviniusîm* (l-am acoperit cu lîntoliu).

siviniusît = adj. acoperit cu giulgiu.

sivură -ri (l. saboura) = sbs. ceea ce rămâne din ceea ce s'a vîndut, lest, sabură.

slab = adj. slab, rău: *cârni slabă*; *ti bati, iăsti om slab* (te bate, e om rău).

slăbălia = sbs. slăbiciune: *ări mări slăbălia* (are mare slăbiciune).

slăbînță -ți = sbs. fem. slăbiciune, răutate, rele: *fești mulți slăbînți* (a făcut multe rele).

slăbînță -ți = sbs. fem. partea dela coaste și până la șold, partea abdomenului la stînga și la dreapta buricului, lumbi.

slăbușeu = adj. puțin slab, slăbănog, slăbușor. slăbuț: *iăsti slăbușeu* (e slăbuț).

slăghiri (slăgescu -il) = vb. a slăbi, a deveni rău, a se înrăutăți: *multu mi slăghiri* (mult am slăbit).

slăghit = adj. slăbit: *cal slăghit di lucr* (cal slăbit de muncă).

slăghit = sbs. n. boală la vite, care le slăbește mult, fel de atac la vite.

sloată -ți = sbs. fem. sloată, lapoviță: *dă sloată* (cade sloată).

slut = adj. urît, diform, pocit: *ficiôr slut* (copil pocit).

slutichiă -ohi = sbs. fem. sluje-nie.

soacră -ri = sbs. fem. soacră: *soacră-mea muri* (soacra mea a murit).

soări = sbs. masc. soare: *soării deădi* (soarele a răsărit); *s'dusi soării* (soarele a apus); *soări cu dinzi* (soare friguros); *soării a morșilor* (apusul soarelui); *mușat ca soări* (foarte frumos); *ălb* ca soări (foarte alb).

șoăric -ți = sbs. masc. șoarece: *citūșa aciță un șoăric* (pisica a prins un șoarece).

șoărti -ți = sbs. fem. cămașe în care e învelit pruncul înainte de naștere, placentă; fig. naștere: *di șoărti pină la moărti* (dela naștere până la moarte).

șoată -ți = sbs. fem. tovarășe, soție, asociată: *mi duș cu șoată* (m'am dus cu tovarășe).

sobă -bi = sbs. fem. sobă; *sobă di her* (sobă de fier); *sobă s'fești tu udă* (mare căldură e în odaie).

sobagi -iădxi = sbs. masc. sobar (care face sau vinde sobe).

soche = sbs. canaua dela butoiu.

socru -ri = sbs. masc. socru: *socru avût* (socru bogat).

sodă -ți = sbs. fem. sodă (sare) și apă gazoasă.

sôfra (sufră) -ri = sbs. masc. masă: *băgă sôfra* (pune masa).

șogănă = sbs. fem. cârpă.

sôle -uri = sbs. fem. soiu, neam, rasă, familie, rudenie, specie, fel, calitate: *cal di soie* (cal de rasă); *ficiôr di sôie* (copil de neam, copil de familie); *hiū sôie cu nis* (sunt rudă cu dânsul); *am mulți sôieri di lîlici* (am multe feluri de flori).

sôir -ri = sbs. n. un cerc mare la jocul cu sfârleaza, în mijlocul căruia se pune o sfârlează ca să o lovească; sinon. *tricol, țelclău*.

șombur -ri = sbs. n. pietricea; sinon. *chitrișeăuă*.

sômnu -uri = sbs. n. somn: *am sômnu grêu* (dorm greu); *nî iăsti sômnu* (mi-e somn); *sômnu lișôr* (somm ușor).

sôni = sbs. fem. fine, sfârșit: *tu sôni* (în fine, în urmă, în sfârșit).

șoniu -ni = sbs. masc. măgar, asin: *iăsti sônău* (e măgar).

șopot -uti = sbs. n. șipot, cișmea: *șopotlu nu-ădăți apă* (șipotul nu curge); sinon. *fundînă*.

sora, surori = sbs. fem. soră: *am doauă surori* (am două surori).

soț -ți = sbs. masc. soț, bărbat, asociat, tovarăș, o pereche: *n'am soț* (n'am tovarăș); *nu nî făți sôflu* (nu-mi face bărbatul); *nu și-ări soț* (nu-și are pereche).

spăngu -uri = sbs. n. sfoară de cânepă.

spâr-an-ni = adj. scutec pentru copii mici.

spăstră-ri = sbs. fem. curățenie: *ări mari apăstră* (are mare curățenie).

spătă-ti = sbs. fem. spată (unealtă de țesut).

spătă = sbs. fem. cu înțeles de spete numai în jocuri copilărești: *cu lăsa-spăta*. (P. Papahagi).

spătal = adj. risipitor, cheltuitor: *om apătal* (om risipitor).

spădi-adzi = sbs. masc. treflă (la joc).

spazmò-adzi = sbs. masc. spasm: *ări spazmădzî*.

spes = adj. strâmt (mai ales vorbind de spațiurile dela sită și dela spată: *spată speasă* (spată strâmtă)).

spidă-zi = sbs. fem. vârtej de vânt, vântoaică, volbură, sulită: *spidă iăsti afoară* (e vântoaică); *mi ndeipă cu spida* (m'a înțepat cu sulita).

spilări (spel, spilăi) = vb, a spăla, a curăți; fig. a se scăpa de cineva, de ceva: *mi lăi și mi spilăi* (m'am lat și m'am spălat); *mi spilăi di hiavră* (m'am scăpat de friguri); *mi spilăi di bõrgi* (m'am scăpat de datorii).

spilăt = adj. spălat; fig. scăpat, mântuit.

spilitură-uri = sbs. fem. spălătură, mâncare proastă, spălătura: *mcăr ună spilitură* (am mâncat o spălătură, mâncare proastă).

spiu = adj. fără mustăți, imberb: *om spiu* (om fără mustăți).

spinào-ăți = sbs. masc. spanac (plantă): *pită di spinăți* (plăcintă cu spanac).

spindzurări (spindzur-al) = vb. a spânzura, a atârna: *spindzură tufechia* (atârna pușca).

spindzurăt = adj. spânzurat, atârnat.

spindioări = vezi *dispindicări*.

spingiu = sbs. masc. iarbă pentru durerea de dinți, spânz.

spion-ni = sbs. masc. spion; *iăsti spion*.

spirlundziri (spirlundzescu-il) = vb. a face lunguieț, a face lunguleț, a deveni spițelat.

spirlundzit = adj. făcut lunguieț, spițelat.

spirlungu = adj. lunguleț, lunguieț, spițelat: *om spirlungu* (om spițelat).

spirtără-ări = sbs. fem. chibritelniță: *adu spirtara*.

spirtină-ni = sbs. fem. odgon, cablu: *cirăvi ligătă cu spirtină* (cabrasie legată cu odgon, cablu).

spirtu-ti-uri = sbs. n. chibrit, cutie cu chibrituri, chibritelniță: *acumbiră un spirtu cu spirti* (am cumpărat o chibritelniță cu chibrituri).

spirtu-uri = sbs. n. alcool: *spirtu di arichiă* (alcool pentru rachiu).

spirtu = adj. deștept, vioiu: *fi-ciõrlu iăsti spirtu* (băiatul e deștept).

spirtu di tufechiă = sbs. n. capsulă (pentru pușcă): *tufechiă cu spirtu* (pușcă cu capsulă).

spirtuiri (spirtuiescu-il) = vb. a aprinde chibritul: *spirtuia chibritlu și-aprindi lămba* (aprinde chibritul și aprinde lampa); expres.: *spirtuia-li* (șterge-o, ia-o la fugă).

spirtuit = adj. aprins (chibritul); fig. dus, fugit.

spistriri (spistrèsescu-il) = vb. a curăți de murdărie, a fi curat; fig. a ascunde: *spistrea pipûțili* (curăță ghetele); *spistria-te s'nu ti veaddă* (ascunde-te, să nu te vază).

spistrit = adj. curățit, curat; fig. ascuns.

spital-li = sbs. n. spital: *spital tri lindziți* (spital pentru bolnavi).

spitar-ri = sbs. masc. care face spete pentru rășboiu.

spîțar -rî=sbs. masc. spîțer, farmacist: *am un frăți spîțar* (am un frate spîțer).

spitiliusiri (spitiliusescu -il) = vb. a risipi, a ruina, a prăpădi: *mî spitiliusi* (m'a ruinat, m'a prăpădit); *și spitiliusi aveărea* (și-a prăpădit, risipit averea).

spitiliusit=adj. risipit, ruinat, prăpădit.

spitîriă -ii=sbs. fem. farmacie, spîțerie.

spitîrliohiă -ohî=sbs. fem. me-seria spîțerului, farmacistului.

spitrundări=vezi *pitrundări*.

spitrundăt=vezi *pitrundat*.

spionlichîă -ohî=sbs. fem. spionaj: *feăți spionlichîă* (a făcut spionaj).

spîă=sbs. fem. fulg de zăpadă, scânteie de foc: *cad spiă di neăuă* (cad fulgi de zăpadă); *spiă di foc* (scânteii de foc).

splină -ni = sbs. fem. splină și boală de splină: *ări splină* (e bolnav de splină).

sprigiurări=vezi *prigiurări*.

sprigiurăt=vezi *prigiurat*.

sprimnări (sprimnu -ai)=vb. a aveă diaree, a aveă urdinare.

sprimnăt=adj. care are diaree.

sprilimtu=adj. când curge apa printre doage.

sprilindziri=vb. a curge printre doage, a piști, a se prelinge: *șinlu sprilindzi* (vinul curge printre doage).

sprună -ni=sbs. fem. spuză (cenușe fierbinte): *mî arșu di sprună* (m'am ars de spuză).

sprunămi sbs. fem. multă spuză.

sprunări (sprunędz -nai)=vb. a acoperi cu spuză, a se face de cenușe fierbinte: *sprună tūrta* (turta s'a făcut de cenușe, fierbinte).

sprunăt=adj. acoperit cu spuză: *pini sprunătă* (pâne acoperită cu spuză).

spulbirări (spulbir -ai) = vb. a curăți de praf, a spulberă: *spulbiră strănîlu* (curăță de praf haina).

spulbirăt=adj. spulberat, curățit de praf: *loc spulbirat* (pământ spulberat).

spumă -mi = sbs. fem. spumă: *spumă di lăpti*.

spumări (spumędz -ai) = vb. a spumegă, a face spumă: *lăptili si spumă* (laptele s'a spumegat).

spumat=adj. spumegat, cu spumă.

spumitură -uri=adj. spumă.

spuneări (spun, spușu) = vb. a spune, a arătă, a expune: *aspu niinti* (a declară).

spură=vezi *sprună*.

spuză -zi=sbs. fem. rămășiță de cărbuni, praf de cărbuni și din ori și ce obiect friabil, pulbere: *spuză di cîrbunîi* (praf de cărbuni).

stăfilit=sbs. n. omușor, epiglotă.

stămă -ni=sbs. fem. liniște: *mări stămă iasti afoară* (mare liniște e afară).

stămbă -ghi=sbs. fem. tipar, tipografie: *cărti di la stămbă* (carte dela tipografie).

stămbă -uri=sbs. fem. stămbă (materie de bumbac): *fustăni di-stămbă* (rochie de stămbă).

stămna -ni=sbs. fem. ulcior mare, cană.

stăni -ăni=sbs. fem. stână, strungă: *mî duc la stăni*.

statéra -ri=sbs. fem. stindard, steag: *cu statéra nî te-aștiptam* (cu steagul mi te așteptam).

stațiōni -ni=sbs. fem. stațiune, gară, (neologism).

stări (staū, stitū) = vb. a sta, a rămăneă: *stăi aclo* (stai acolo); *stăi Bituli* (locuesca Bitolia); *vîntul stitū* (vântul a încetat); *stăi ghini* (poartă-te bine); *stitū oăra* (a se opri).

șteale -ei=sbs. fem. ștevie, știr: *pită di ștēi* (plăcintă cu știr).

steaună, steali = sbs. fem. stea: *steaună cu coadă* (comet); expres.: *se-acîță di steali* (a negă, a tăgă-dui).

stêpsu-uri = sbs. n. greșală, eroare: *am stêpsu* (am greșit).

stêrnă-ni = sbs. fem. cisternă: *stêrnă cu apă*.

stêrpu = adj. sterp, improductiv: *loc stêrpu* (sol improductiv); *oăie stearpă* (oăie care nu fată).

sti = prep. pe; vezi *stri*.

stio = adv. puțin: *nișica stic di oără* (Intr'o secundă).

știari (știu, știui) = vb. a ști, a cunoaște: *l'știu ghini* (l cunosc bine).

stifă = vezi *stihio*: *si stifă s'feai drăclu*.

stifalêtă-ti = sbs. fem. botine, tuzluci (fel de ghete).

stifidă-dzi = sbs. fem. stafidă, boabe de struguri uscați și notiunea de uscat: *oădli s'feafiră stifidzi* (strugurii s'au uscat).

stifidusiri (stifidusescu -sil) = vb. a se stafidă, a se uscă (strugurii).

stifidusit = adj. stafidat, uscat.

stifusiri (stifusescu -sil) = vb. a pieri, a dispărea: *si stifusi di dinîntea a mea* (a dispărut din fața mea).

stifusit = adj. pierit, dispărut.

stih-uri = sbs. n. vers, stih.

stihio-adzi = sbs. masc. stafie: *casă cu stihio* (casă cu stafie).

stihiusiri (stihiusescu -sil) = vb. a pune în temelia unei case un coș tăiat, ori vită, ori urmă de om, care după (40) de zile se transformă în stafie, a se transforma în stafie.

stihiusit = adj. transformat în stafie.

Stimăria = Sf. Maria.

stimbusiri (stimbusescu -il) = v. a tipări.

stimbusit = adj. tipărit.

stingaciū = adj. stângaci (care

se servește de mâna stângă); vezi *astingu*.

stipsi-uri = sbs. fem. alumen (piatră acră): *vipsi cu stipsi* (am boit cu piatră acră).

stipsiri (stipsescu -il) = vb. a greși, a face eroare: *stipsi l'artă-mi* (am greșit, iartă-mă).

stipsit = adj. greșit.

stipsuneri = sbs. fem. pl. ceea-ce rămâne din unele fructe și anume din prune, mere pădurețe, etc., după ce li s'a stors sucul și sunt bune pentru văpsit; borhot de prune sau de mere pădurețe, în care se pun obiecte de lână pentru a se boi pe urmă.

stipsusiri (stipsusescu -il) = vb. a trata cu piatră acră obiecte de lână, a le boi; a pune în borhot obiecte de lână pentru a le văpsi.

stipsusit = adj. tratat cu piatră acră, pus în borhot de mere pădurețe, în prune, etc.

știrnu-uri = sbs. n. știr, sălbatec.

știrnutari (știrnutedz -al) = vb. a strănută: *nu știrnutedză pri measă* (nu strănută la masă).

știrnutat = adj. strănutat.

știrgoania-nil = sbs. fem. vezi *știrgoania*.

stirpâr-ri = sbs. masc. păstor de oi sterpe: *stirpârli li păști ghini*.

stirpuri (stirpuescu -il) = vb. a deveni sterp, a deveni improductiv: *oăia stirpuri* (oăia a devenit stearpă); *lôclu stirpuri* (pământul a devenit improductiv).

stirpuit = adj. care a devenit sterp, improductiv.

stirpuriū = sbs. n. turmă de oi sterpe.

știut = adj. știut, cunoscut, învățat, înțelept: *om știut* (om învățat); *iasti multu știut* (e prea înțelept).

stiteari = vezi *stări*.

stitut = adj. stătit, rămas, stă-

tător: *apă stătută* (apă stătătoare).

stivă - uri = sbs. fem. stivă, grămadă, mulțime, teanc: *stivă di leământni* (grămadă de lemne).

Stiviniirea = Sf. Vineri.

stizmă - mi = sbs. fem. zid: *cidzu stizma* (a căzut zidul); sinon. *mur*.

stizmusiri (stizmusescu -ii) = vb. a înconjură (cu ziduri): *u stizmusiră cu chetri* (au înconjurat-o cu pietre).

stizmusit = adj. înconjurat cu zid.

stoc și stog - uri = sbs. n. stog, grămadă, mulțime: *stog di meări* (mulțime de mere); *li bîgâi stoguri-stoguri* (le-am pus grămadă).

stofă - i = sbs. fem. stofă, materie.

stoli = sbs. fem. ornament, podoaă.

șombură - ri = vezi *töpă*:

streaă - hi = sbs. fem. streașină: *stăi tu streaă a căsiliet* (stai sub streașina casei).

stres = adj. strâns; fig. avar, sgârcit: *liaă streaă* (o iau la sănătoasa).

stri (sti) = prep. pe, între, deasupra: *stri casă* (deasupra casei).

strilaș - si = sbs. moș, strămoș: *strilașlii noștri bînă tu ciliivi* (strămoșii noștri trăiau în colibi).

stribiteari (stribat -ui) = vb. a străbate, a pătrunde, a răsbate, a trece prin: *apa stribitū prit mur* (apa a pătruns prin zid); *mi stribitū arcoarea* (m'a răsbat frigul).

stribiteari - eri = sbs. fem. diaree.

strichiri (strichescu -ii) = vb. a avortă (la animale), a naște înainte de timp, a nu mai curge (apa), a stoarce: *iăpa strichi* (iapa a avortat); *ariulu strichi* (răul nu mai curge).

strichit = adj. avortat (la animale); născut înainte de timp, care nu mai curge.

strichitură - uri = sbs. fem. rămașiță din băutură, apă; stărpitură;

lepădătură, avort, copil stărpitură, animal stărpitură (venit înainte de timp și care nu ajunge mărimea lui naturală).

stricitoări - ori = sbs. fem. strecurătoare, ori ce lucru diși până sau din alt ceva cu care se strecoară, sedilă, săculeț de făcut brânză; expres.: *nu li fiți stricitoarea* (e foarte timid).

stricourari (stricor -al) = vb. a strecură, a stoarce, a scoate sucul sau mustul din ceva: *stricoură laptili* (strecoară laptele); *stricourăi sfungărea* (am stors buretele).

stricourat = adj. strecurat, stors, scos sucul.

strigari (strig -al) = vb. a strigă, a chemă: *nu strigă* (nu strigă); *l'strigăi acasă* (l-am chemat acasă).

strigat = adj. strigat, chemat.

strigieată - ti = adj. brânză dulce încă nescursă de zăr; lapte închegat, boțul din lapte închegat, străghiată.

ștrigoaniă - ni = sbs. fem. rădăcina unei plante, care ne face să strănutăm, ștrigoaie, străgoaie (veratrum).

strimbări (strimbu -al) = vb. a strămbă, a face gesturi, a cârmi, a se abate, a devia; fig. a fi de altă părere, a se opune: *strimbăi călea* (a devia, a se abate); *el totdeauna se opune* (el în totdeauna se opune).

strimbăt = adj. strămbat, care face gesturi, abătut, deviat, fiind de părere contrarie.

strimbitati - ați = sbs. fem. nedreptate: *nu voiți strimbitatea* (nu vreau nedreptatea).

strimbitură - uri = sbs. fem. strămbătură, grimasă.

strimbu = adj. strămb, sucit; fig. nedrept: *lemnu strimbu* (lemn strămb); *căli strimbă* (drum sucit); *om strimbu* (om nedrept).

strimbu - uri = sbs. n. boală la

oi provenind din mîncarea ierbii veninoase.

strîmtări (strîmtédz-al) = vb. a strîmtă, a îngustă: *strîmteádză strânilu*.

strîmtat = adj. strîmtat, îngustat.

strîmtu = adj. strîmt, îngust, strâns, strîmtorat.

strîmtură-uri = sbs. fem. strîmtoare, îngustime: *tricul prit ună strîmtură* (am trecut printr'o strîmtoare).

strîmuxiri (strîmuxèsu -il) = vb. a înghesui, a îmbulzi: *nu mi strîmuxiă* (nu mă înghesui).

strîmuxit = adj. înghesuit, îmbulzit.

strîndziri (stringu, strîmşu) = vb. a strînge; fig. a deveni sgîrcit, a se sgîrci: *multu si streăsi, nişi pini nu mică* (prea mult s'a sgîrcit, nici pâne nu mîncă); *ă luai la streăsă* (am luat-o la fugă); expres.: *hiū stres* (sunt strîmtorat).

strînglia -lii = sbs. fem. trîgătoare: *ciōrişi cu strîngli* (cioareci cu trîgători).

strîngulsiri (strîngulsèsu -sil) = vb. a scrinti: *nî-si strîngulsi mîna* (mi s'a scrintit mîna).

strîngulsit = adj. scrintit.

strînot = vezi *strînuş*.

strînuş -uş = sbs. n. haină mică.

strîniiriă = sbs. n. mulţime de haine: *ţe-i aestu strîniiriă* (ce e această mulţime de haine).

strîniilă = sbs. n. mulţime de haine; sinon. *strîniiriă*.

strîocliu = adj. şpanhiu, şaşiu, încrucişat: *om strîocliu* (om şaşiu).

strîpăp, strîpipini = sbs. masc. strămoş, străbun: *strîpipinlii anoştri bîndră ghini* (strămoşii noştri au trăit bine).

strîpirinţili = sbs. masc. pl. strămoşii.

strîxiri şi **stîrxiri** (strîxèsu -il) = vb. a primi, a consimţi, a conveni, a răbdă: *nu strîxèsu s'mi duc* (nu primesc să mă duc); *mulţi li strîxii* (prea multe i-am răbdat).

strîxit = adj. primit, consimţit, convenit, răbdat.

strof = sbs. n. durere de inimă, colică (mai cu seamă la cai).

strop -chi = sbs. masc. prăjină.

strufohisiri = adj. a avea durere de inimă, a avea colică, a fi bolnav, a se bolnăvi.

strufohisit = adj. bolnăvit, care suferă de durere de inimă.

struguiri (struguescu -il) = vb. a struji, a da la strug: *struguia scîndura* (strujeşte scîndura).

struguit = adj. strujit, dat la strug.

struxiri (struxèsu -il) = vb. a ascuţi, a da la tocilă: *struxiă cistura* (ascuţeşte briceagul).

struxit = adj. ascuţit, dat la tocilă.

stufutòs = adj. tufos, indesat: *ărburi stufutòs* (arbore tufos).

stuhinăt = adj. nenorocit, sărman, biet: *stuhinăt di auş* (sărmanul de bătrîn).

stulcinări (stulcin-al) = vb. a strivi, a sdrobi; vezi *sdrucinări*.

stulcinăt = adj. strivit, sdrobit.

stulsiri (stulsèsu -il) = vb. a ornă, a împodobi: *si stulsi ghini* (s'a ornat bine).

stulsit = adj. ornăt, împodobit.

stumăh -ăhi = sbs. masc. stomac; expres.: *nu mi-ari tu stumăh* (nu mă poate suferi).

stumbu -uri = sbs. n. pisălog: *stumbu di lèmnu* (pisălog de lemn).

stumbusiri (stumbusèsu -il) = vb. a pisă bine cu pisălogul, a pisăgi: *stumbusia zăharea* (pisează zahărul).

stumbusit = adj. pisat bine cu pisălogul, pisăgit.

stupitoări-ori—vezi *astupitoări*.
stur -i -uri—sbs. n. stâlp, direc: *easti sturlu a căsillei* (e stâlpul casei).

sturnări-ări—sbs. fem. cremene, silix: *sturnări albă* (cremene albă).

sturnuròs—adj. silicos, cu cremene: *loc sturnuròs* (teren silicios).

su—pron. pos. său: *tată -su* (tatăl său).

şubiè -edzi = sbs. masc. bănuială: *am şubiè* (am bănuială).

subiill—adj. bănuitor: *om subiill* (om bănuitor).

subţirac—adj. puțin subţire, subţirel, subţiratec: *ficiòr subţirac* (copil subţirel).

subţiri—adj. subţire: *lemn subţiri* (lemn subţire).

şucă = vezi *tôpă* (Ohrida).

sucăchia -ohi = sb. fem. drum pavat, stradă; expres.: *s'ti ved tu sucăchi* (să te văd pe drumuri); *alăgă sucăchi* (umbilă haimană); *om lit sucăchi* (om de pe drumuri).

sucrestu -ti = sbs. n. sechestru: *nî feăţiră sucrestu căsa* (cui au sechestrat casa).

sucriimi -ni = sbs. fem. soacrul și soacra împreună: *nî muri sucriimea* (mi-a murit soacrul și soacra).

sudit = adj. sudit, supus străin, scutit de bir: *eu hiu sudit* (sunt scutit de toate).

sudoări -ori = sbs. fem. sudoare, năduşală.

suèliu -iàlii = sbs. n. lână tunsă dela coadă, codină: *suèliu laiü* (codină neagră).

sufin—adj. uscat, vânturat: *strânlu sufin* (haină uscată).

sufiari (sufiu -ai) = vb. a suflă, a respira; fig. a fi bogat, a avea parale: *şe sufi acşi* (ce respiri aşă); *li sufi, hî ghini* (ai parale, eşti bine); *sufiă lâmba* (stinge lampa); *li suflăi ună* (i-am tras o palmă).

sufiät = adj. suflat, respirat.

sufiit = adj. suflat, inimă, viață, ființă, persoană: *om firă sufliit* (om fără inimă); *multi sufliiti chirură* (mulți oameni au pierit); *nî mutrescu sufliitu* (imi caut de viață); *hin patru sufliiti* (suntem patru persoane); expres.: *ti liäu pri sufliitu ameu* (te iau pe răspunderea mea); *nî ngircăi sufliitu* (am păcăuit); *ficiòr tri sufliit* (fiu adoptiv).

sufiä -adzi = sbs. masc. sofră, masă: *băgă sufiälu* (pune masa).

sufiä -i = sbs. fem. Indoitură, sbârcitură, cută, increțitură, faldur: *strânlu cu sufri* (haină cu indoituri, cute); *faţă sufri, sufri* (obraz cu sbârcituri).

sufriñeäuă (sufriñeänă)—sbs. fem. sprânceană: *sufriñeäuă läie* (sprânceană neagră).

sufrişiri (sufrişescu -ii) = vb. a îndoi, a cută, a se sbârci, a se increți; fig. a fură, a sustrage: *mi sufrişiri* (m'am sbârцит); *nî sufrişiri un cal* (mi-au furat un cal).

sufrişit—adj. Indoit, cutat, sbârцит; fig. furat, sustras.

sug = vb. a suga, a bea, a da țâță: *multu yin supşu* (prea mult vin am băut); *nu ded s'sugă a ficiòrlui* (n'am dat țâță copilului).

sugar -ri = sbs. masc. sugaciu, miel sugător: *fripşu un sugar* (am pus la frigare un sugaciu).

sugirio -ţi și sugirus -şi = adj. sugaciu mic.

sugliit -uri = sbs. n. sughiț: *am un mări sugliit* (am un mare sughiț).

sugliitari (sugliit -ai) = vb. a sughița: *sugliită tötina* (sughite în totdeauna).

sugliităt = adj. sughițat.

sugiuc -ţi = sbs. n. sugiuc.

suhădzi = sbs. pl. trânji, emo-roide: *am suhădzi* (am trânji).

sulliari (suillëdz -ai) = vb. a tunde oile numai împrejurul cozii; *mîne va suiliâm* (mâne vom tunde).

sulliat = adj. tuns împrejurul cozii (oile).

sulliat = sbs. n. tunderea oilor împrejurul cozii.

sullitcu = adj. de neam, de rassă; *cîni suilitcu* (câne de neam).

șuirări (șuir -ai) = vb. a fluiera, a șuieră, a-i face somn prin fluierare: *șuiră-lî s'yînă* (fă-i semn prin fluierare să vie); expres.: *șe lî șuiră* (ce i-a trăsnet prin cap). Mai e și forma *șiuurari*.

șuirat = adj. șuierat, fluierat.

sul -uri = sbs. n. sul: *sul di tu-fechia* (vârguță cu care se încarcă pușca); *sul di pîspacă* (pistonul dela pleoftă).

sulă -li = sbs. fem. sulă, țepă, țepușe, frigare: *sulă di her* (frigare); *sulă di lëmnu* (țepă, țepușe); *va l'bag tu sulă* (îl voui pune în frigare); expres.: *băgă suli* (face intrigi).

sulfat -ti = sbs. n. chinină: *lăăt sulfat* (am luat chinină); *gura nî iastă sulfat* (gura mi-e amară).

sulfină -ni și **sulhină -ni** = sbs. fem. floare albă care se pune la găleată.

sulină -ni = sbs. fem. specie de crustacei.

șulinăr -ri = sbs. n. vezi *șurcă*.

sulpiă -li = sbs. fem. unealtă de trestie făcută pentru prinderea peștilor, ostrețe, băltog.

sultuc -ți = sbs. n. surtuc (haină).

sum și **sun** = prep. sub: *sum measă* (sub masă).

sună -mi = sbs. fem. caier de lână lungă și aspră.

sună -mi = sbs. fem. sumă, total: *sună mări di parădzî* (sumă mare de bani).

sumireăuă -ei = sbs. fem. sume-

denie, extras, totalul unei adunări: *fă li sumireăuă* (fă suma, adună-le).

șumbă -bi = sbs. fem. vezi *giumbă*.

sumburi -ri = sbs. n. sâmbure: *ca di nucă sumburi*.

șumoă -ți = sbs. fem. stratul de frunze uscate ce cade pe suprafața pământului în pădure, foiș.

sumnămi -ni = sbs. fem. multă lână lungă și aspră; vezi *multă sumă*.

sumsoară -ri = sbs. fem. subțioară: *nî cîdzû di sumsoară* (mi-a căzut de sub subțioară). Mai e și forma *sunsoară*.

sumulăiū = adj. negricios, brun: *feată sumulaie* (copilă negricioasă).

sumuliri (sumulfescu -li) = vb. a deveni negricios, a se innegri, a părli (soarele): *ni sumulî soârli* (m'a părliit soarele).

sumulit = adj. care a devenit negricios, innegrit, părliit.

sumulit = adj. tare negru, care a devenit foarte negricios.

sumună -ni = sbs. fem. o pâne: *mîcăt ună sumună* (am mâncat o pâne).

șumuroniū -ni = sbs. masc. sobol, cârțiță: *acițai un șumuroniū* (am prins un sobol).

sundūchiă -ohi = vezi *sfindūchiă*.

sungalus = sbs. masc. când se pune arșicul pe coarnele dinainte.

supă -pi = sbs. fem. supă: *supă di cărni*.

supăni -ni = sbs. fem. buzunar în interiorul hainei.

supheră -ri = sbs. fem. farfurie pentru supă, castron.

șupirări (șupiredz -ai) = vb. a-și bate joc, a batjocori: *tôtna 'șî șupireădză* (întotdeauna își bate joc).

șupirat = adj. batjocorit, luat în răs.

șupleacă -ți = sbs. fem. palmă: *lî trăpșu ună șupleacă* (î-am tras o palmă).

supsîri (supsêscu -îi) = vb. vezi *psusîri*.

suptu = adj. supt, slăbit, uscățiv : *om suptu* (om uscățiv).

supturări (supturêdz -al) = vb. a șopti : *li șupturâi, ma nu avdzî* (i-am șoptit, dar n'a auzit).

supturât = adj. șoptit.

șupur = sbs. n. batjocură : *iâsti șupurlu a lûmiliei* (e batjocura lumii).

surătă -ți = sbs. fem. surată, prietenă : *am multî surâti* (am multe prietene).

șuroă -ți = sbs. fem. țeavă, tub dela șipot, sghiab, șipot de lemn sau de piatră, prin care se scurge apa dintr'un apeduct sau izvor : *bea dit șurcă* (bea din tubul șipotului); sinon. *șulinar*.

surdîsîri (surdîsêscu -sîi) = ab. a aveâ diaree, a da curs, a desface : *surdîsî multă primîtiî* (am desfăcut multă marfă); *mi surdîsî multu* (am avut mare diaree).

surdîsîri -irî = sbs. fem. diaree.

surdîsit = adj. desfăcut, cu diaree.

sûrdu = adj. care nu aude, surd : *om sûrdu*.

șurduîri (șurduêscu -îi) = vb. a deveni surd, a asurzi; expres. : *li șurdûi ună* (i-am tras una).

șurduît = adj. asurzit, care a devenit surd.

surdzîri (surdzâscu -îi) = vb. a asurzi : *mi surdzî cu grâirîi* (m'a asurzit cu cuvintele).

surdzît = adj. asurzit.

surêti -ți = sbs. fem. față, mutră, copie.

surghîri (sorbu, surghîi) = vb. a sorbi : *ă surghîi di-ună ôară* (am sorbit îndată).

surghît = adj. sorbit.

surîiuni = sbs. masc. exiliu, expulzare.

surîiunipsîri (surîiunipsêscu -îi) = vb. a exilă, a expulză, a expatriă.

surîiunipsît = adj. exilat, expulzat, expatriat.

surioă -ți = sbs. fem. sorioară.

șuricâmi -ni = sbs. fem. mulțime de șoareci : *multă șuricami aôâti* (mulțime de șoareci aici).

șuricoânia = sas. fem. femela șoarecelui.

șuricoâniă = sbs. fem. otravă pentru șoareci.

șuricoș = sbs. masc. șoricel.

suriă -li = vezi *suro* : *suriă di boiî* (mulțime de vite).

surin -urî = sbs. masc. loc sau coasta unui deal expusă la soare, loc pe care îl bate soarele : *casa tu surin* (casă ce o vede soarele); sinon. *surnel*.

suro -âdzi = sbs. fem. grămadă, cârd, pâlce, stol, mulțime.

surpâri (sûrpu -al) = vb. a surpă, a dobori, a răsturnă, a distruge : *surpâi casa* (am distrus casa); *surpâră amirâlu* (au răsturnat pe împărat); *mi surpâ nghîos* (m'a doborit jos).

surpât = adj. surpat, doborit, răsturnat, distrus.

șurpicâri = vb. a fi mușcat de șarpe; fig. a deveni răutăcios, a se înrăutăți.

șurpicât = adj. mușcat de șarpe : *mulă șurpicată* (catâr mușcat de șarpe).

surpîtură -urî = sbs. fem. surpătură, doborire.

sûrpu -urî = sbs. n. râpă : *tu sîrpurile a mîntilui* (în râpele muntelui).

sursîri = vezi *xursîri*.

șurșur -ri = sbs. n. murmur, zuzit, susur, șopot : *findîna cu alîei șurșur*.

șurșurări (șurșurêdz -al) = vb. a murmură apa unui râu, a zuzui, a

șopotii: *apa șurșureadă* (apa șopotește).

șurșurat = adj. murmurat (apa), zuzuit, șopotit.

surșel -eali = sbs. n. surceă (lemn subțire): *acumpîrăt surșeali* (am cumpărat surcele).

surșilus -și = sbs. n. surceă mică.

șurub -urii = sbs. n. șurub.

sus ('nsus) = adv. sus, presus: *du-te sus* (urcă-te sus).

susămi -ni = sbs. fem. susan (plantă uleioasă): *undulemnu di susămi* (undelemn de susan).

șusoă -ohi = sbs. fem. umflătură provenită din lovire, tumoare.

susohir -ri = sbs. n. suspin: *si sculă cu mări șusohir* (s'a sculat cu mare suspin).

susohirări și **susochinări** (susohir-al) = vb a suspină: *susohir trî tîni* (suspîn pentru tine).

susohirăt = adj. suspinat.

susohirôs = adj. cu suspine, suspinos: *cu veari susohirôsă* (cu iubire plină de suspine).

șușurări = vezi *șurșurări*.

șușurăt = vezi *șurșurăt*.

șnt = adj. ciut, fără coarne: expres.: *căpră șntă* (capră fără coarne).

sută -ti = num. sută: *ună sûtă di calî* (o sută de cai).

șută -ti = sbs. fem. umflătură la

gât, umflătură la corp provenită din lovire cu ceva; sinon. *șuscă*.

sutăoă -ți = sbs. fem. o sută de dramuri.

șușălă -li = sbs. fem. bățul cu care plăcintarii fac foile de aluat, vergea de plăcintar.

șușată -ăți = sbs. fem. tovărășie, asociațiune, societate: *n'am șușată* (n'am tovărășie).

sutirăua -ei = sbs. fem. sutime: *adună sutirăuele* (adună sutimile).

șuștri (șuș-il) = vb. a răsuci, a suci, a întărcă copilul, a se schimbă, a jugăni: *s'șușă multu cnrîndu* (se schimbă prea repede); *șușă-ți caplu* (întoarce-ți capul); *șușii călu* (am jugănit calul).

șușit = adj. sucit, răsucit, întors, schimbat, jugănit.

șușitură -urii = sbs. fem. întorsătură, jugăneală.

suturări = vezi *siturări*.

șușut = vezi *șușit*.

suvari -ădzi = sbs. masc. cavalier, călăreț.

suviniri -ri = sbs. fem. suvenir, cadou.

șuviiri (suvișcu -ii) = vb. a se clătina pe picioare, a șovăi.

șuviit = adj. șovăit, șovăitor.

șvălindă -dzi = sbs. fem. suveică, suvelniță; sinon. *șuvalniță*.

T. t.

t = una din literele alfabetului.

ta = pron. pos. ta: *casa ta*.

ta = conj. ca să: *s'vru ta s'easă* (a voit ca să iasă).

ță = conj. de, dacă: *ță mi scol, ti 'ndreg* (de mă voiu sculă, te aranjez).

tabacariô -iădzi = sbs. masc. tăbăcărie: *vin di la tabacariô* (vin dela tăbăcărie).

tăbyiă -ii = sbs. fem. redută: *așcherea era ascumta tu tăbyiă* (armata eră ascunsă în redute).

tabiëti -ți = sbs. fem. tabiët, obiceiu: *ări slăbă tabiëti* (are rău obiceiu).

tabietli = adj. cu obiceiu, cu tabiët, cu nărav.

tablă -li = sbs. fem. tablă și tablă de joc (tric-trac).

tădi = pron. neh. cutare, cineva:
tădi oară (în cutare ceasă).

tăyi = vezi *faie*.

tă;ma-ati = sbs. fem. tagmă.

tăha = adv. oarecum: *tăha vrei?* (oarecum vrei).

tahină (tahná) = sbs. fem. dimineafa: *mi sculăt tahină*.

țale-ăli = sbs. fem. țeavă, mosor.

țal = particulă care se pune înaintea sbs. fem. cu înțeles de doamnă: *țal Ghiorgi* (doamna Gheorghiu); *țal Mîtri* (doamna Dimitriu).

tălar-ri = sbs. n. puțină, toci-toare, teasc.

țalpă-ohi = sbs. fem. urdori, sgăbărdă, puschini: *cu țalchi la ochii* (cu urdori la ochi).

taliatină-ni = sbs. fem. teletin, iuft: *țiruhî di tallatină* (opinci de teletin).

tamam = adv. tocmai: *tamam ci hîi aofî* (tocmai că ești aci).

tamin = sbs. n. etamină (materie).

țap-ohi = sbs. masc. țap: *țap yiciu* (țap clopotar).

țaparoó = sbs. n. țiperig (amoniac).

țapurnă-ni sbs. fem. fructul porumbarului.

tar-rî = sbs. masc. măgar, asin.

țară = sbs. fem. asină, măgăriță.

țără-uri = sbs. fem. țară, pământ, humă: *țără albă, aroșe* (humă albă, argilă); expres.: *nu u va țara noastră* (nu se obișnuște în țara noastră); *li-arcaî țara la cap* (l-am îngropat).

țaratóri = sbs. fem. salată cu castraveți, usturoiu și oțet.

țarou-uri = sbs. fem. țarc; fig. fătătură, producțiunea oilor (foetus): *chirul țarcul di edzî* (am pierdut toți iezi).

țarifă-hî = sbs. fem. taxă de intrare și indicațiune de preț.

tartabio-ți = sbs. masc. păduche

de lemn, ploșniță: *casă mplină di tartabiți* (casă plină cu păduchi de lemn).

tartacută-ti = sbs. fem. diaree, cufoare: *mi-acîță tartacuta* (m'a prins diareea).

tăși = vezi *trășî*.

tăstru-ri = sbs. n. traistă; *tăstru di lîndă, di cîprîndă* (traistă de lână, de păr de capră).

tătă, tîtîniî = sbs. masc. tată: *n'am tătă* (n'am tată).

tatulăt = sbs. masc. farmec: *canda biu tatulăt* (ca și când ar fi băut ceva care fermeacă).

tauna = adv. numai decăt, îndată: *vîntu tauna* (am venit îndată).

tăvă(tivă)-adzi = sbs. masc. tavă: *tăvă di her, di lut* (tavă de fier, de lut).

tavernă-ni = sbs. fem, cărciumă ordinară.

tăxi-luri = sbs. fem. clasă, datină, obicei: *intrăi tu tăxi* (am intrat în clasă); *cum li-era tăvea di tîdna* (cum li eră datina. Ob.).

taxidăr și taxildăr-ri = sbs. masc. perceptor, străngător de impozite.

țe = pron. relat. ce; *țe vrei* (ce voești).

tea = conj. ca să, pentrucă; *vruî tea s fug* (am voit să plec).

teafi (tefi)-uri = sbs. fem. sulf: *țeară di teafi* (luminare din sulf).

țeafi = sbs. fem. frig tare, ger mare; vezi *cingrimî*.

țeapă-pi = sbs. fem. ceapă; *pită di țeapi* (plăcintă cu ceapă).

țeară-ori = sbs. fem. ceară, faclă, luminare; *țeară albă, aroșe* (albă, roșie); *apreșu nă țeară* (am aprins o faclă); expres.: *li astesu țeara* (a omori); *mi feciu țeară* (am îngălbenit).

țeațiri = sbs. fem. năut: *țeațiri friptă* (năut fript) — (etimologie l. *cicer*).

țecă = conj. deși: *țecă nu ascultți ioă ti voiă* (deși n'ascultți, eu te vreau).

teonefex = adj. care suferă de astm, tignafez; *cal tecnefex* (cal cu tignafez).

tèhni-uri = sbs. fem. meserie, meșteșug: *om cu tèhni* (om cu meșteșug).

țeltut = adj. cel tot, unic, singur; *am țeltut cîne* (am numai, singur acel căne).

tèmbă-li = sbs. fem. prăjină, beldie; fig. om lung, înalt: *hîi tèmblă* (ești înalt).

tèmbu = sb, n. tâmplă bisericii); *tèmbu mușăt scilsit* (tâmplă frumos sculptată).

tëndă-di = sbs. fem. scoartă mare de lână de capră pentru șatră, șatră, cort: *tenda-nî cidzû* (șatra noastră a căzut).

tèngală-li = sbs. lastică, fel de arc din gumă cu care aruncă pietricele.

tènghiă-uri = sbs. fem. tenchiu, ^{1/4} parte dintr'un dram: *nă tenghiă di sulfăt* (un tenchiu de chinină).

țenuscări = pron. nehot. ori și care, cine știe care: *țenuscări s'fugă* (ori și care să fugă).

țer-uri = sbs. n. cer, palatul gurii: *țerlu gîi* (cerul s'a înșeninat); *mi doări țerlu a gîriliet* (mă doare palatul gurii).

țer-ri = sbs. masc. specie de stejar, cer.

țerbu-ghi = sbs. masc. cerb: *agudî un țerbu* (am ucis un cerb).

țeroliu-lîi = sbs. n. cerc, țâst, turtelniță.

țeritör = sbs. masc. cerșetor.

țermandel-li = sbs. masc. lemn galben (gr. χρυσόξυλον).

țestucăre = pron. nehot. ori și care, ori și cine.

tetrădiu-uri = sbs. n. caiet.

ti = vezi *tri*.

ti = pron. pers. te: *va ti bat* (te voiu bate).

ți = pron. relat. ce, care: *ți vrei* (ce vrei).

ți = conj. de ce, pentru ce: *ți hîi ahîndu 'nvirnăt* (de ce ești așa de trist).

țîarbă = vezi *țirboaniă*.

tibăo-ți = sbs. masc. tăbăcar.

tibăo-ți = sbs. n. tabac: *dă-nî un tibăc*.

tibfoheră-eri = sbs. fem. tabacheră.

tibișiri-iri = sbs. fem. tibișir, cretă: *scrie cu tibișirea* (scrie cu cretă).

tibûri-uri = sbs. fem. batalion compus din (800) soldați.

țioara = conj. chiar de, deși, cu toate că, măcar că: *țioara nu vrei, ioă mi duc* (deși nu vrei, eu mă duc).

tiche-eădzi = sbs. masc. moschee turcească.

ticîmi-nî = sbs. fem. tacâm.

ticînsiri (ticînsescu -ii) = vb. a se supăra pe cineva, a se certă cu cineva: *mi ticînsiă cu nîs* (m'am certat cu dânsul).

ticînsit = adj. supărat, certat.

ticîuni-nî = sbs. masc. tăciune.

ticîuni = sbs. n. tăciune la grâu, pulberea neagră ce se așează pe grâu, mălură.

ționă-ni = sbs. fem. mirosul de pîrpălit, de ars; scrum (la mîncare).

ționiri (ticînescu -ii) = vb. a-i veni în gând, a-i trăsni în gând: *nu nî ticîni* (nu mi-a venit în gând).

țicnit = adj. căruia i-a venit în gând, i-a trecut prin gând.

ționusiri (ticînusescu -ii) = vb. a

afumă, a face serum, a pârpalî (mân-carea).

țlonusit = adj. afumat, pârpalit.

tif-uri = sbs. n. tifos (boală).

țifnă-ni = sbs. fem. cobe la găini, țâfnă: *gîlîna ari țifnă* (găina are țâfnă).

țifnusiri (țifnusescu -il) = vb. a avea cobe, țâfnă.

țifnusit = adj. cu țâfnă.

tiftèri-ri = sbs. fem. defter.

țiftică-ți = sbs. fem. velință mică.

țîrâni-nî = sbs. fem. tigaie.

țîrâni-nî = sbs. fem. gogoasă (prăjitură rotundă și umflată din făină cu unt sau ulei).

țîrără-ârî = sbs. fem. țigară: *țîrără di tutûmi*.

țîrârêt-ți = sbs. masc. țigaretă: *țîrârêt di chihlibâri*.

țîrârêharta-tî = sbs. fem. foiță de țigară: *dă-nî nî țîrârêhartă* (dă-mi o foiță).

țîrînieăuă-oi = sbs. fem. carne de porc prăjită: *țîrînieăuă cu prășî* (carne de porc prăjită și cu praz).

țîrîniisiri (țîrînlisescu -il) = vb. prăji: *țîrînlisea gîlîna* (prăjește găina). Mai e și forma *țîrînsiri*.

țîrîniisît = adj. prăjit.

țîrîridă-dzi = sbs. fem. bucățele ce rămân din carnea de porc, când i se scoate untura, jumări de o-sânză).

țîrîripsiri (țîrîripsescu -il) = vb. a pârpalî, a rumeni prin prăjire: *țîrîripseă ghelă* (rumenește mâncare prin prăjire).

țîrîripsît = adj. pârpalit, rumenit prin prăjire.

țîrîrsiri = vezi *țîrîripsiri*.

țîrîrsît = vezi *țîrîripsît*.

țîruru-ri = sbs. masc. tigră; fig. om crud: *s'poartă ca țîruru* (se poartă crud).

țihlă-uri = sbs. fem. noroc, ur-

sită, soarte: *am țihî* (am noroc).

țihlăiū = adj. nenorocit, nefericit, ursuz: *om țihlăiū iăsti* (e om ursuz, nenorocit).

țihî(u)siri (tihisescu -ii) = vb. a se întâmplă, a nemeri: *s'tihisî acsî* (s'a nemerit așa).

țihî(u)sit = adj. întâmplat, nemerit.

țihnît = adj. meșteșugar, meseriaș: *om țihnît* (meșteșugar).

țihța-î = sbs. fem. oftică, ftizie: *ari țihță* (are oftică).

țihțos = adj. ofticos, atăcat.

țihțusiri (tihtusescu -sil) = vb. a se oftica: *s'tihțusi* (s'a ofticat).

țihțusît = adj. ofticat.

țîini-nî = sbs. fem. tain, porțiune: *țîini di pîni* (porțiune de pâne).

țîl-uri = sbs. n. robinet, cană: *bûti cu țîl* (butoiu cu cană).

țîlâr-ri = sbs. n. celar, pivniță: *căsă cu țîlâr* (casă cu pivniță).

țîlêraf-f = sbs. n. telegraf, depeșe: *nî vinți țîlêraf* (mi-a venit depeșe).

țîlêrafoi-lădzî = sbs. masc. telegrafist.

țîlîrân-nî = sbs. n. mantă de lână ce o poartă țărani din Turcia.

țîlîrîrsiri (tilîrîrsescu -il) = vb. a telegrafia, a depeșa: *îl țîlîrîrsîi* (i-am depeșat).

țîlîrîrsît = adj. telegrafiat, depeșat.

țîlîiri (tilîescu -il) = vb. a strică, a mototoli, a murdări: *s'tîlîi strănîlu* (s'a stricat haina).

țîlîit = adj. stricat, mototolit, murdărit.

țîlîimi-uri = sbs. fem. exercițiu militar: *aschêrea țâți țîlîimi* (armata face exercițiu).

țîlîric-oi = sbs. n. putineiu.

țîlîistră = vezi *pîșpacă*.

țîlpôs = adj. urduros, puchinos.

țilpusiri (țilpusescu-sii) = vb. a curge urdori, puchini dela ochi.

țilpusit = adj. urduros, puchinos, sgâbârdos.

țiliân-ni = sbs. masc. telal.

țiliari (tâlu, țilâl) = vb. a tăia : *li tăli caplu, mindea* (se pricepe) ; *li tăli âpa* (nu i-a făcut pe plac) ; *li tăli ciôrlu* (fuge, umblă repede).

țiliat = adj. tăiat.

țilitôs = adj. care taie : *cap țilitôs* (priceput).

țilios = adj. care taie.

țilitură-uri = sbs. fem. tăietură, partea cuțitului care taie.

țiliu = sbs. n. floarea arborelui teiu.

țimări-ări = sbs. fem. dres, (la cai) țesălat.

țimbări-ări = sbs. fem. ghebă, țol de păr de capră.

țimbêl = adj. leneș, neactiv : *om țimbêl* (om leneș).

țimbilichia = sbs. fem. tembelic, lenevie.

țimbină-ni = sbs. fem. tobă mare.

țimbinâr-ri = sbs. masc. care bate toba.

țimbiră-ădzi = sbs. masc. tambur.

țipanglă = sbs. fem. armă turcească ieșită din uz.

țimburiu = adj. timpuriu, de mai înainte : *nîel țimburiu* (miel fâtat înainte de timp).

țimplili = sbs. pl. fem. tâemplele : *mî dor țimplili*.

țimsu = adj. întins, tins, lungit.

țină-ni = sbs. fem. cină, mânca-re de seară : *țe țină avem* (ce mânca-re de seară avem).

ținări (țin-al) = vb. a cină : *nu ținăi nînga*.

ținat = adj. cinat.

țindilînă-ni = sbs. fem. sulfină, sulcină, (floare de culoare galbenă

ce o pun femeile în haine, pentru a le prezervă în contra moliei).

țindzacă-ți = sbs. fem. cinzeacă (de dramuri) : *ună țindzacă de-ari-chiă* (cinzeacă de rachiu).

țindzăți = num. cinzeci (50).

țindzeări (țingu, țimșu) = vb. a încinge, a cinge, a înconjură, a împresură : *țindzi-ti* (cinge-te) ; *țurli țimsiră hoără* (hoții au înconjurat satul) ; *țingu coârda* (a deveni haiduc, a se revoltă).

țindzi = num. cinci.

țindzifă-fl = sbs. fem. sâmbure de roșcovă.

țindzifă-fl = sbs. fem. fructul jujubului, jujubă.

țindzifă-oi = sbs. masc. jujub (copăcel spinos, care crește prin sudul Europei).

țindzir-ri = sbs. masc. greiere.

țineări (țin, tinul) = vb. a țineă, a rezistă : *țin minde* (țiu minte, memorizez) ; *nu ni țini* (mi-e teamă) ; *țin chêptu* (a rezistă).

tingiri (tingirê) = sbs. fem. masc. tingire (vas).

țingu-uri = sbs. n. zinc.

țini = pron. pers. tine, te, tu : *țini nu vrei* (tu nu vrei) ; *pri țini nu te-aflăi* (pe tine nu te-am găsit).

țini = pron. relat. cine, care.

ținichê-cădzi = sbs. masc. tinichea : *ținichê di pruscuchiri* (udă-toare, stropitoare).

ținichigi-lădzi = sbs. tinichigiu.

ținir = adj. tânăr, june, proaspăt : *om ținir* (tânăr june) ; *caș ținir* (brânză proaspătă).

ținirami = sbs. fem. tineret.

ținireăță-eti = sbs. fem. vârsta cea tânără, tinerețe, junețe.

ținirășcă = sbs. fem. femeie tânără : *ș'armăsi veduvă multu ținirășcă* (a rămas văduvă prea tânără (femeie)).

țințar-ri = sbs. masc. vezi *giun-giunar*.

țintină -ni = sbs. fem. mică crăpătură printre crăpăturile ușii.

ținut = adj. ținut, oprit; fig. sgârcit: *iăsti multu ținut* (e prea sgârcit).

tip -uri = sbs. n. tipar: *cărți di tip* (carte dela tipar).

tipă -pi = sbs. fem. batistă subțire ce o pun femeile la cap, basmă subțire de cap.

tipiă -li = sbs. fem. hârtie prin care se recunoaște posesiunea unei proprietăți.

tipică -ți = sbs. fem. cepșoară.

tipic -ădzi = sbs. masc. tipic (carte bisericască).

tipirită -ți = sbs. fem. coada de topor, de secore, toporiște.

tipor -oari = sbs. n. topor, secore: *tălie tiporlu* (taie secorea).

tipsiă -li = sbs. fem. tipsie.

tiptili = adv. travestit: *vinli tiptili* (a venit travestit).

tipu, răf -hi = sbs. masc. tipograf.

tipu, rafilia -lii = sbs. fem. tipografie.

tipuni -ni = sbs. fem. dulamă de lână.

tipură -ri = sbs. fem. rachiu din drojdie, drojdie, tescovină, comină.

tipureăuă -ei = sbs. fem. lovitură cu secorea: *li trăpșu undă tipureăuă* (l-am lovit cu secorea).

tipuri = sbs. fem. pl. drojdie, rămașiță din struguri, după ce se scoate vinul.

tipurio = sbs. n. toporaș.

tipurișă = adj. rachiu scos din comină: *arichiă tipurișă*.

tipurnișu -oi = sbs. masc. porumbel, porumbar.

tipusiri (tipusescu -ii) = vb. a tipări, a întipări în minte: *tipusiri nă cărți* (am tipărit o carte); *ă tipusiri tu mindi* (am întipărit-o în minte).

tipusit = adj. tipărit, întipărit.

țir -uri = sbs. n. ciur; fig. găurele:

nă feați trîplu țir (mi-a făcut corpul găurele).

țir -ri = sbs. masc. țâr (pește).

țirăfi -hi = sbs. fem. taraf, partid: *mări țirăfi ari* (are mare partid).

țirimă -ădzi = sbs. masc. icre amestecate.

tiran -ni = sbs. masc. tiran, om crud: *om tiran* (tiran).

tiraniu -nii = sbs. n. chin mare, suferință: *mi hrinescu cu tiraniu* (mă nutresc cu chin).

țirăță -ți = sbs. fem. balcon: *casă cu țirăță*.

țirăpin -ni = sbs. masc. care cere pâne, cerșetor.

țirboaniă -nii = sbs. fem. cerboaică, ciută.

țirboplu -li = sbs. masc. cerb mic.

tîrdziu = adj. târziu (întrebuințat la oi și la țarini); *agru tîrdziu* (țarină semănată târziu); *oaiie tîrdzie* (oaiie care a fătat târziu).

țireari (țer -țiru) = vb. a cere, a cerși: *om țe țeari* (care cerșește).

țir, foleă -ți = sbs. fem. vezi *trîyicică*.

tîrhuni = sbs. fem. lichidul care iese din susanul măcinat, înainte de a se extrage undelemnul.

tîrniă -li = sbs. fem. tiranie, suferință mare, chin, turment.

tîrinsiri (tîrinsescu -ii) = vb. a tiraniza, a turmentă, a chinui pe cineva, a asupri: *multu mi tîrinsescuți* (mult mă asuprește); *tîrinsescu* (il chinuesc).

tîrinsit = adj. tiranizat, turmentat, chinuit, asuprit.

tîriști (turuști) = sbs. fem. locul unde odată a fost stână, livade: *s'du-siră oili tu tîriști*.

tîrouliri = vb. a se sbate, a se tăvăli, a se svârcoli.

țirimonia -nii = sbs. fem. ceremonie, compliment: *nă fățiră multii*

șirimônî (mi-au făcut multe complimente).

tîrlîohiă -ohi = sbs. fem. târlîci (pantofi de postav, dimie): *tîrlîchî di adîmtu* (târlîci de dimie).

tîroănia -nil = vezi *târă, yumără*.

tîrôs = adj. slăbuț, debil.

tîrță -tî = sbs. fem. târățe.

tîrtipei = adj. tertipgiu, cu tertipuri.

tîrtipi -lohi = sbs. fem. tertip, meșteșug, artă.

tîrtîrao = sbs. n. loc slab, pământ neproductiv, care nu e fertil.

tîrtîriri (tîrtîrescu -ii) = vb. sgomotul ce-l scoate carnea ori peștele, când se prăjește.

tîrtîrit = adj. dela *șîrtîriri*.

tîrtîrôs = adj. sdrențuros, îmbrăcat în sdrențe.

tîrûfiă -li = sbs. fem. perciune.

tîruhă(r) -rî = sbs. masc. opincar: *am un frati șîruhâr* (am un frate opincar).

tîrûhiă -hî = sbs. fem. opincă; expres.: *lî dedû tîrûhli* (l-am gonit).

tisăgă -dzi = sbs. fem. desagă; expres.: *cu tisăga di gușă* (cerșetor).

tischirê -êdzi = sbs. masc. tescherea, bilet.

tîșeări (șas, țîsul) = vb. a țese; fig. a merge și a se întoarce: *multu țasi pri aoați* (prea mult merge și se întoarce pe aici).

țîștîră -urî = sbs. fem. țesătură.

tîșlîmi = sbs. fem. adjudicațiune.

țîșpră = vezi *țîșprîdzăți*.

țîșprîdzăți = num. cînsprezece.

țîșut = adj. țesut.

țîță = sbs. fem. țăță, mamelă, uger, lapte: *da țîță a fîciorlî* (dă lapte copilului); *țîta di tufêchiă* (oțelul dela pușcă, unde se pune capsula).

țîtăti -ți = sbs. fem. cetate, oraș întărit (fortificat): *țîtăti veăclîa*.

țîțê = conj. pentru ce, de ce: *țîțê nu vrei* (de ce nu vrei).

țîțlări (tac, țicui) = vb. a tăcea: *tați nu sbură* (taci nu vorbi).

țîțroăniă -nîi = sbs. fem. pânză albă, ce o pun femeile fărșiroate la cap.

țîțôs = adj. țățos, cu țățe mari, cu mamele mari.

țîțlu -urî = sbs. n. țîțlu.

țîțuiri (țîțuescu -ii) = vb. a da să sugă pruncului.

țîțuit = adj. care a dat să sugă pruncului.

țîțun -nîi = sbs. masc. țăun.

țîțurări (țîțur -ai) = vb. a ciripi, a vâjii: *pułli țîțură* (paserile cîripesco); *țîțură vîntul* (vâjii vîntul).

țîțurat = adj. ciripit, vâjiiit.

țîvă = pron. nehot. ceva, (cu negațiunea) nimic: *dă-nî țîva* (dă-mi ceva); *nu țî daŭ țîva* (nu-ți dau nimic); expres.: *om di țîva* (om de nimica).

țîvă = conj. cumva, de, dacă; *țîvă di vrei* (dacă vrei).

țîvăni -nîi = sbs. fem. tavan: *cășă cu țîvăni*.

țîvăliă -li = sbs. fem. cuiu de lemn, băț.

țîvălusîri (țîvălusescu -ii) = vb. a adaptă, a ajustă, a potrivi, a astupa.

țîvăniusîri (țîvăniusescu -ii) = vb. a face tavanul, a tăvăni.

țîvăniusîit = adj. tăvănit.

țîxîoi -dzi = sbs. fem. excursiune, călătorie.

țîxîdîpsăescu = vb. a face excursiune, a călători.

țîxîdîpsîit = adj. călătorit.

țîxîri (țîxescu -ii) = vb. a promite, a făgădui, a insultă, a injură: *lî țîxî multi* (i-am promis multe); *mi țîxi* (m'a insultat).

țîxîit = adj. promis, făgăduit, insultat, injurat.

toăoă -ți = sbs. fem. toacă: *deădi toăca* (a sunat toaca).

toamnă -uri = sbs. fem. toamnă: *toamna vinii* (toamna a sosit).

toc -uri = sbs. n. dobândă, camătă, procent, uzură, interes; *ded parădži cu toc* (am dat bani cu dobândă).

toca = sbs. fem. ciocnirea paharelor: *feățim toca* (am ciocnit paharele).

tom -uri = sbs. n. tom, volum.

tombu -uri = sbs. n. ori ce brău sau batistă bine răsucită, care se întrebuintează spre a lovi în unele jocuri: *cu tombul* (joc. copil); expres.: *ari tombul tu mână* (are puterea în mână); sinon. *bîrnu*.

ton -uri = sbs. n. ton, accent.

topă -chi = sbs. fem. minge și ori și ce obiect sferic; sinon. *todă*, *șombură*, *șucă*.

topă -uri = sbs. fem. tun; expres. *arcă topa* (a murit).

topă -ohi = sbs. fem. hartan de pâne, darab de pâne, halcă de pâne.

topcă = vezi: *töpfă*.

tôpit = vezi: *puliân*.

tôpur -uri = sbs. n. tropât; vezi *arôput*.

tôra = adv. acuma; *va yin tôra* (vou veni acuma).

tôrtu -uri = sbs. n. tort: *tôrtu aroș*.

tot = vezi *tut*.

tôtuna (tôtna) = adv. în totdeauna: *tôtna s'lucredži* (în totdeauna să lucrezi).

trăocă -ți = bs. fem. clopot mare care se atarnă mai mult la iepe, talangă; expres.: *s'feăți trăc'a* (sa îmbătut tun).

trădziri (trag, trapșu) = vb. a trage: *trădži calu* (trage calul); 2) a lovi: *li trăpșu ună* (l-am lovit); 3) a conține: *cit treădži amărea* (cât conține marea); 4) a fumă: *trag fi-gără* (fumez țigară); 5) a descărca (pușca): *trăpșu tuféchiă* (am descărcat pușca); 6) a suferi: *trăpșu*

mălti (am suferit multe); 7) a suflă: *trădži vîmtu* (suflă vânt); 8) a se retrage: *ăpa s'trăpsi* (apa s'a retras); *aschêrea s'trăpsi* (armata s'a retras); 9) a se întinde: *fînîa s'trădži* (frânghia se întinde); 10) a cântări: *trădži tu ziyă* (cântărește); expres.: *nî trădži inîma* (îmi place); *nu trag mîndă* (nu mă las); *trădži călea* (continuă drumul); *s'trădži di soie* (e de familie).

traf -uri = sbs. n. răzor: *trăfurî di ayinîă* (răzoare de vie).

trăgă = sbs. fem. linie trasă, tră-sătură, urmă: *chirôlu ună tragă a-lasă* (timpul lasă urmă).

trămă -ni = sbs. fem. tramă, bă-tătura răsboiului de țesut.

trămbă -ghi = sbs. fem. trampă, schimb comercial: *feciă trămbă calu* (am schimbat calul).

trandăfilă -li = sbs. fem. trandafir, roză: *trandăfilă albă*; *dulfi di trandăfili* (dulceață).

trandăfilie -liei (trandăfil și **trandăfilieăuă**) = sbs. masc. arbustul care produce roze.

trap -uri = sbs. masc. râuleț, pârâiaș: *dispusi trăplu* (râulețul s'a răvărsat).

trăptu = adj. tras, purtat: *strânțu trăptu* (haină purtată).

treacă -eti = sbs. fem. trecere, n'am bună treacă (n'am bună trecere).

treățiri (trec, tricul) = vb. a trece: *tricul pi la tîni* (am trecut pe la tine); 2) a străbate: *ăpa treăți prit mîndilă* (apa străbate prin batistă); 3) a se vindecă: *rana nî tricul* (rana mi s'a vindecat); 4) a suferi: *mălti tricul* (am suferit multe); *nî trec foamea* (îmi astâmpăr foamea); *trec ghîni* (trăesc bine).

trei = num. trei (3).

tresprîdzăți = num. treisprezece.

tren -uri = sbs. n. tren: *trènu vinii* (trenul a sosit).

tri = prep. pentru: *mor tri tini* (mor pentru tine).

triadzăți = num. treizeci (30).

trio = sbs. masc. tricou: *străniu di tricò* (haină din materia tricou).

trioùt = adj. trecut, străbătut; fig. bătrân, înaintat în etate: *iăsti om tricùt* (e om înaintat în etate).

trifoliu = sbs. n. trifoiu.

tri,foioă -ți = sbs. fem. tolbă de piele.

trihină -ădzi = sbs. masc. trahană: *cărni cu trihînă*.

trirări (trir -al) = vb. a treiera: *mîni va triurăm* (mâne vom treiera).

trirăt = adj. treierat.

trimburări (treâmbur -burai) = vb. a tremura: *treâmbur ca viârğa* (tremur ca nuliaua); sinon. *cutrimburări*.

trimburăt = adj. tremurat.

trimindină -ni = sbs. fem. terebentină.

trimură -uri = sbs. fem. tremuriciu: *mi acîță trimura*.

triphină -ădzi = sbs. masc. monetărie.

tripulioiù -uri = sbs. n. răuleț mic, pârâiaș de tot mic. Mai e și forma *trîpuliță*.

tri-sa = conj. ca să: *voiù tri-s'in* (vreau ca să viu).

triscă = sbs. fem. trestie (Gopeși): *s'mîna ca trisca* (se mișcă ca trestia).

triși = adv. tocmai, exact, preciz: *triși tora* (tocmai până acuma).

trișe (tișe) = conj. pentru ce, de ce, din ce cauză: *trișe fudzîși* (pentru ce ai fugit).

troără = adv. îndată, la moment, numai decât: *mi duc troără* (mă duc îndată).

trop -uri = sbs. n. mod, chip, măsură, mijloc, manieră, purtare: *n'ari tropuri* (n'are purtare, manieră);

nu ni-am troplu tri 'nvițări (n'am mijloace pentru studiu); *mîcă cu trop* (mănâncă cu măsură).

tru = prep. în: *indră tru căsă* (intră în casă).

trubări (trub -al) = vb. a turbă, a înnebuni: *trubă di inăti* (a turbat de necaz).

trubăt = adj. turbat și pentru o pasere de munte, care toată ziua ciripește și dă din coadă, de unde și numele: *acițai un pùllu trubăt*.

truhò -ădzi = sbs. masc. tocilă. **trumbetă -ți** (rumbetă) = sbs. fem. trompetă, trâmbiță.

(t)rumbioi -lădzi = sbs. masc. trâmbișă.

trunduir (trunduescu -iù) = vb. a sgudui, a (se) clătina: *s'trunduì lòclu* (s'a sguduit pământul).

trunduit = adj. sguduit, clătinat.

trup -uri = sbs. n. trup, corp, trunchiu, parte din haină: *truplu mi doări* (corpul mă doare); *trup di fag* (trunchiu de fag); *trup di cămeășă* (parte din cămașă); expres.: *ti mîcă trùplu* (care se expune a fi bătut).

trupòs = adj. corpulent, trupeș: *iăsti trupòs* (e corpulent).

trușină -ni = sbs. fem. frânghie de păr de capră, târșină, sfoară groasă de legat opincile.

tu = interj. vai: *tu! ce am pîșitlă* (vai, ce am pășit).

tucă = sbs. fem. dus, mers: *tri tucă det ahîndu* (pentru dus am dat atâta).

tuoări (toc, tucai) = vb. a tocă: *nu tucă preftul* (n'a tocat încă popa); fig. a se pricepe.

tuoat = adj. tocat.

tuchiări (tuchiri) (tuchescu -iù) = vb. a topi, a (se) consumă, a (se) prăpădi, a strivi: *mi tuchîi di cîldură* (m'am topit de căldură); *mi tuchîi di cripări* (m'am consumat

de griji); *lă-tuchîi di bîteari* (l-am strivit în bătaie).

tuchit = adj. topit, consumat, prăpădit, strivit.

tuchisiri (tuchisescu -sil) = vb. a da cu dobândă, a pune la dobândă.

tuchisit = adj. dat cu dobândă.

tufă -fi = sbs. fem. smoc, moț, tufă: *tufă de pèri* (smoc de păr).

tufani = sbs. fem. furtună, vijelie: *mi-acîță ună tufani* (m'a-pucat o vijelie).

tufechia -ohi = sbs. fem. pușcă.

tufocci -iâdzi = sbs. fem. fabricant și reparator de puști, tufecciu.

tufocsiri (tufocsescu -il) = vb. a descărca pușca asupra cuiva, fără a-l atinge, a detuna.

tufosit = dela *tufocsiri*.

tuiăgă -edzi = sbs. fem. toiag, baston: *om cu tuiăgă* (om cu baston).

tul = adj. zăpăcit, zăpăuc: *s'minduiă ca un tul* (se gândiă ca un zăpăuc).

tuliri (tulăscu -ii) = vb. a strivi în bătaie; fig. a se zăpăci, a înnebuni.

tulit = adj. strivit; fig. înnebunit, zăpăcit.

tulumba -bi -ghi = sbs. fem. puț, tulumbă (pompa de incendiu): *tulumbă cu apă* (puț cu apă); *asteș fôclu cu tulumba* (am stins focul cu pompa de incendiu).

tulumbagi -iâdzi = sbs. masc. pompier.

tumăciū = sbs. n. mâncare făcută din foi de aluat.

tumba -bi = sbs. fem. dare peste cap, colină mică, ridicătură de pământ, colnic: *ti vidzui di pri tumbă* (te-am văzut de pe colină).

tumnirăscu = adj. tomnatec, de toamnă: *caș tumnirăscu* (brânză de toamnă).

tumniriū = adj. tomnatec.

tumsu și tumtu = adj. tuns: *oăie tumsă* (oăie tunsă).

tunăreș = adj. tomnatec, de toamnă: *caș tunăreș* (brânză de toamnă).

tundeări și tündiri (tundu, tumșu) = vb. a tunde, a tăia părul: *tumșu ôili* (am tuns oile); *mi tumșu* (mi-am tăiat părul).

tundeări -eri = sbs. fem. tunsoare.

tunglă -uri = sbs. fem. bronz, acioaie; expres. *cap di tungi* (cap care nu pricepe, cap gros).

țungrusulă -li = sbs. fem. găurar, potricală, sulă.

tuniisiri (tunlisescu -sil) = vb. a se căi, a se pocăi, a-i părea rău; *mi tunisiri* (m'am căit).

tuniisit = adj. căit, pocăit.

țup = sbs. masc. nat, prunc.

țupată -ți = sbs. fem. secure mare, baltă.

tupci = sbs. masc. tunar, topciu.

tuptangi -iâdzi = sbs. masc. toptangiu, angrosist.

tuptani = sbs. fem. toptan, cu ridicata: *vîndu cu tuptani* (vând cu ridicata).

tupăo -iți = sbs. n. tocul ghetei.

tupuzi = sbs. fem. buzdugan, băzdoagă, măciucă.

turbări = vezi *trubări*.

turbăt = adj. vezi *trubat*.

turburi = adj. turbure: *apă turburi* (apă turbure).

turfandă = sbs. fem. trufandă, pârga roadelor.

turlia -ii = sbs. fem. fel. specie: *multi turlii di lilici* (multe feluri de flori).

turlu = adj. nebun, prost.

turmă -mi = sbs. fem, turmă, mulțime, cârd: *turmă di oi*, *turmă di puli* (cârd de paseri).

turnă -ni = sbs. fem. știucă.

turnări (tórnu -ai) = vb. a întoarce, a turnă, a converti: *mi tórnu*

(mă întorc); *turnăi yin* (am turnat vin); *mi turnăi tîrcu* (m'am convertit Ture).

turnăt = adj, turnat, întors, convertit.

turnătă -ti = sbs. fem. întoarcere, întors: *va yin tu turnătă* (voiu veni la întoarcere).

tîrnava = sbs. fem. joc copilăresc cu arșici.

turnipsiri (turnipsescu -il) = vb. a fasonă.

turnipsit = adj. fasonat.

turnitură -uri = sbs. fem. întorsătură; fig. convertire.

tîrta -ti = sbs. fem. turtă de pâne, de zahăr și un fel de anghinare sălbatecă; expres.: *tîrtă s'feâfi* (a se umili).

turțlări (tîrcu, tîrșu) = vb. a toarce: *tîrcu cu fîrca*.

turtoari -ori = sbs. fem. toartă, verigă de metal.

turtură -uri = sbs. fem. turtureă; fig. persoană vorbăreată, cicală.

țurțuriri (țurțurescu -il) = vb. a

turnă picătură cu picătură, a picură.

țurțurit = adj. picurat.

tîsi = sbs. fem. tuse: *tîse arăuă* (tuse măgărească).

tușlări (tuședz -ai) = vb. a tuși: *multu tușiadză* (mult tușește),

tut (tot) = pron. nehot. tot, mereu: *tîfi fudziră* (toți au fugit); *tut ieă tut ieă* (mereu eu).

tutoali -lii = sbs. fem. cleiu.

tutiputa -ti = sbs. fem. toate vitele de pășune ale unui om, marfă din ori și ce materie: *om cu multă tutipută* (om cu multe vite); *îmburlu aduse multă tutipută* (negustorul a adus multă marfă).

tutumi și **tutuni -ni** = tutun de fumat, planta care-l produce: *tutumi disclîsă* (tutun de contrabandă).

tutunglî-lădzî = sbs. fem. care vinde tutun, tutungiu.

țuțur = sbs. n. sfîrc.

tăvlă -li = sbs. fem. cărămidă.

tăvlăr -ri = sbs. masc. cărămidar.

Ө. 3.

ѳar = sbs. n. curaj, îndrăzneală.

ѳeâmă = adv. puțin, nișel.

ѳeâmin = adj. feminin, de femeie, femeiesc: *gîllînă ѳeâmină*.

ѳeatrin -ni = sbs. masc. actor.

ѳeatru -ri = sbs. n. teatru; fig. batjocură, de răs: *s'feâfi ѳeatru* (s'a făcut de răs).

ѳemă -ati = sbs. fem. temă.

ѳeolôγ -ri = sbs. masc. teolog.

ѳeolôγiă -li = sbs. fem. teologie.

ѳeoriă -li = sbs. fem. teorie.

ѳermometru -ri = sbs. n. termometru.

ѳimiliusiri (ѳimillusescu -sil) = vb. a întemeia, a bază, a fondă: *u ѳimiliusî ghîni* (am întemeiat-o bine).

ѳimiliusit = adj. întemeiat, bazat, fondat.

ѳimniamă -mi = sbs. fem. tămâie.

ѳimniatô -ădzî = sbs. masc. tămâitoare, cadelniță, cățue.

ѳimniîțiri (ѳimniîțescu -il) = vb. a afumă cu tămâie, a cadelniță, a tămâia.

ѳimniîțit = adj. tămâiat, afumat, cadelnițat.

ѳisavrô -adzî = sbs. masc. tezaur.

ѳron -uri = sbs. n. tron.

ѳimeliu -lii = sbs. n. temelie, temelie, bază, fundament: *casă cu ѳimeliu* (casă cu temelie); *om cu ѳimeali* (om cu bază).

U. u.

u = una din literele alfabetului.
u = pron. pers. o: *u voiî* (o vreau).
uări (ou, uâl) = vb. a ouă: *gîlîina uă* (găina a ouat).
uat = adj. uat, care uoă.
ubdzăți = num. optzeci.
ubôr-uri = sbs. n. curte: *casă cu ubôr* (casă cu curte); sinon. *avlie, hâiati*.
uoă și **ôcă-adzi** = sbs. masc. ocă.
uocarcu = adj. de o ocă, care iea o ocă, care cântărește o ocă: *pescu uocarcu* (pește de o ocă).
uchian-ni = sbs. n. ocean.
uonă = sbs. masc. cană, substanță cu care femeile își vopsesc părul.
udă-adzi = vezi *odă*.
udări (ud, udâl) = vb. a udă, a stropi: *udă lilicile* (stropiște florile); expres.: *nu ni udăi gura* (n'am băut nimic).
udat = adj. udat, stropit, muiat.
udzarcă = adj. cu uger mare.
udzirari = vb. a crește ugerul la vite.
udzirat = adj. cu ugerul mare.
udziri-ri = sbs. fem. uger, țafă de vită: *udziri di căpră*.
uglac-ți = sbs. n. coș, cămin: *se-apreăsi ugeaclu* (s'a aprins coșul).
uheauă-eali = sbs. fem. viperă, năpărcă: *vidzûl ună uheauă* (am văzut o viperă).
uhelia-lil = sbs. fem. țipar.
uhinat = adj. răutăcios, arțăgos: *feată uhinată* (fată răutăcioasă).
uhtari (uhtêdz, uhtâl) = vb. a oftă, a suspină, a geme: *nu uhteădză* (nu oftă).
uhtat = adj. oftat, suspinat.
uiar-ri = sbs. masc. păstor de oi, oier, proprietar de oi.
uidisiri (uidisescu-sil) = vb. a

(se) potrivi, a (se) acomoda, a (se) adaptă: *nu mi uidisescu cu tîni* (nu mă potrivesc cu tine).

uidisit = adj. potrivit, acomodat, adaptat.

uin = adj. lapte de oaie; prin extensiune lapte dela ori și ce vită și chiar dela femeie, numai să fie bun și nutritor: *lăpti uin* (lapte bun și nutritor).

uină-ni = sbs. fem. mulțime de oi: *multă uină*.

uirescu = adj. care paște împreună cu oile, de oi: *șumâr uirescu* (măgar care paște cu oile); *căpra uirească* (capră care paște între oi).

uiță-ți = sbs. fem. oiță.

ul = pron. pers. il; *ul voiu* (il vreau).

ulăr-ri = sbs. masc. care face oale, olar.

ulică-ți = sbs. fem. ulică, cratiță.

ulmă-mi = sbs. fem. urmă: *ia ună ulmă di țiarbă* (iacă o urmă de ciută).

ulmicari (ulmic-aî) = vb. a adulmecă, a mirosi urma fiarelor.

ulmicat = adj. adulmecat.

ulmu-nil = sbs. masc. ulm (arbore).

uludziri (uludzescu-ii) = vb a ologi, a se face olog: *uludzî di lingoari* (a ologit de boală).

uludzit = adj. ologit.

umblisiri (umblisescu-ii) = vb. a modela.

umblisit = adj. modelat.

umbră = vezi *aumbră*.

umbrată = vezi *aumbrată*.

umbrelă-li = sbs. fem. umbrelă: *umbrelă di soari, di ploaie*.

umdzești = adv. se cuvine, se cade, trebuie: *umdzești s'tați* (se cade să taci).

umdziri (umdzescu -ii) = vb. a se cuveni, a se cădea, a trebui, a părea, a gândi, a socoti: *umdzescu s'fug* (socotesc să fug).

umdzit = adj. care se cuvine, se cade, trebuincios, socotit.

umdzită -ti = adj. cuviință: *cum iăsti umdzită* (cum e de cuviință).

umflări (umflu -al) = vb. a umflă; fig. a se îngâmfă, a se mândri: *măltu si-umflă* (mult se mândrește).

umflat = adj. umflat; fig. îngâmfat, mândru.

umflătură -uri = sbs. fem. umflătură.

umineăști = adv. omeneste: *sbură umineăști* (vorbește omeneste).

uminități -ăți = sbs. fem. umanitate: *ari uminități pri nis* (e uman).

umtós = adj. unsuros, gras.

umtu -uri = sbs. n. unt: *umtu di oi* (unt de oi).

umtu (umsu) = vezi *aumtu*.

un = num. un, singur, unic: *un hiü, n'am älți frăți* (sunt unic, n'am älți frați).

ună = num. una, aceeaș; expres: *va yin, pină s'dziți ună* (voiu veni îndată, numai decât); *nu stăr pri ună* (vorbești în doi peri); *ună hiți voi* (sunteți la fel); *di-una-oară* (îndată); *ună-oara* (odată, odinioară).

ună = adv. îndată ce: *ună îndrari tu grădină, aciță ploaie* (îndată ce am intrat în grădină, a început ploaia); *ună s'duți* (mereu).

ună și ună = adv. îndată, într'o clipă, dintr'odată: *ună-și-ună vî-nü* (îndată am venit).

ună-ună = adv. totdeauna, în continuu, mereu.

undă-di = sbs. fem. undă, val: *di vîmtu s'mută undi* (de vânt se ridică valuri).

undări = vb. a ondula (apa), a se ridică în valuri.

undat = adj. ondulat, cu valuri.

undulëmnu -ni = sbs. n. undelmn (care iese din susan); expres.: *iăsti undulëmnu pri apă* (e om just).

undziri (undzescu -ii) = vb. a semăna, a se potrivi, a se cuveni; sinon.: *umdziri*.

undzit = adj. asemănat, potrivit.

ungliă -lii = sbs. fem. unghie, ghiară, copită: *ungliă di om* (unghie); *ungliă di cal* (copită); *ungliă di cituși* (ghiară de pisică).

ungliică = sbs. fem. unghișoară.

unispridzăți = num. unsprezece. Mai e și forma *unspră, unisprăți*.

uniilă -dzi = sbs. fem.omidă: *prunlu si umblü di uniildzi* (prunul s'a umplut de omizi); sinon. *gișniță*.

uniisiri (uniisescu -ii) = vb. a se uimi, a se mira.

uniisit = adj. uimit.

upirimi = sbs. fem. opăreală.

upiriri (upirëscu -ii) = vb. a opări, a se arde cu apă, a se fierbântă: *mi upirü di cafë* (m'am ars cu cafea).

upirit = adj. opărit, fript, înfierbântat.

upiritură -uri = sbs. fem. opăreală.

urări (or, ural) = vb. a ură, a feliicită: *li urai tri nümă* (l-am feliicitat pentru ziua onomastică).

urat = adj. urat, feliicitat.

urbări -ări și urbeață -ți = sbs. fem. orbie, orbire.

urdinări (urdin -nal) = vb. a ordina, a merge prea des, a frecventă: *măltu urdinü la cafinë* (prea mult mergi la cafea).

urdinat = adj. ordinar, frecventat.

urdzică -ți = sbs. fem. urzică.

urdzicami -ni = sbs. fem. mulțime de urzici, loc plin cu urzici.

urdzicari (urdzic -ai) = vb. a urzică: *mi urdzicâi* (m'am urzicat).

urdzicât = adj. urzicat.

urdzicoania -ni = sbs. fem. plăcintă cu urzici.

urdziri (urdzâscu -il) = vb. a întinde firele, a urzi.

urđzit = adj. întins firile, urzit.

urdzitură -uri = sbs. fem. urzeală (bătătura pânzei); *urdzitură pîndzîllei* (urzeala pânzei).

urđă -đi = sbs. fem. specie de brânză.

urđia -ii = sbs. fem. hordă: *urđii jini* (hordă vine).

ureaclia -lii = sbs. fem. ureche, auz: *am ureaclă bună* (am bun auz); *ureaclia pêscului* (branchii, organele respiratoare); expres.: *nî bag ureaclă* (a ascultă); *fudul di ureclii* (a fi surd); *nu avdi di ureclii* (nu vrea să știe); *nu nî-si bati ureaclia* (nu mă speriu); *nu âri ureaclia aoați* (e dus cu gândul în altă parte); *nî mică ureclili* (numi dă pace); *disfac ureclili* (a băgă de seamă, a fi atent).

urfaniă -ni = sbs. fem. sărăcie: *mâri urfâniă avem* (suntem prea săraci).

urfinami -ni și **urfinilia -li** = sbs. fem. sărăcie.

urfinipsiri (urfinipsescu -ii) = vb. a deveni orfan, a săraci: *mi urfinipsii* (am săracit).

urfinipsit = adj. care a devenit orfan, săracit.

urghiri (urghescu -ii) = vb. a orbi *urghi măia mea* (a orbit bunica mea).

urghit = adj. orbit.

urđia -ii = sbs. fem. urgie.

urđă -ii = sbs. fem. măsură de lungime (cât e cuprins între ambele brațe întinse).

urđisiri (urđisescu -ii) = vb. a urgisi, a urî tare.

urđisit = adj. urgisit, urî tare.

uricliari (uricliedz -ai) = vb. a-î crește urechile, a avea urechi mari; fig. a se măgări: *si uricliă* (s'a măgărit).

uricliat = adj. cu urechi lungi; fig. măgărit.

uricliușă -si = sbs. fem. ureche mică.

urit = adj. urît, uricios, hidos, slab, rău, slut: *multu urit iâsti* (e prea hidos).

uriteață -ți = sbs. fem. uriciune, slujenie, răutate: *feățîșt mari uriteață* (ai făcut mare răutate). Mai e și forma *uruteață*.

uritâscu = adj. urîțel, urît, pocit.

urixiri (urixescu -ii) = vb. a avea poftă, a fi cu poftă.

urixit = adj. cu poftă.

urix -uri = sbs. n. orez.

urmă = vezi *îlmă*.

urminilia -lii = sbs. fem. sfat, consiliu.

urminipsiri (urminipsescu -ii) = a sfătui, a consilia.

urminipsit = adj. sfătuit, consiliat.

urniri (urniescu -ii) = vb. a se repezi întocmai ca corbii la cadavre, a năvăli, a năpusti: *si-urniriă la auiă* (s'au repezit la struguri).

urnit = adj. repezit, năvălit, năpustit.

ursă -si = sbs. fem. urs: *gioacă ursa di bilă* (joacă ursul de beleă).

ursar -ri = sbs. masc. ursar.

ursiri (ursescu -ii) = vb. a rosti ursita, a ursi, a destina, a pofti, a ordona, a fi stăpân: *s'ursști acasă* (să poftești acasă); *mi ursii tri om mâri* (m'am destinat pentru om mare); *hillu l'am, l'ursescu* (mie fiu, sunt stăpân pe dânsul); *ursea, fudzim* (poftim să plecăm).

ursit = adj. ursit, destinat, poftit, stăpănit.

ursită -ti = sbs. fem. destin, soarte.

ûrsu -şi = sbs. masc. urs.

ursüz = adj. ursuz, țăfnos, rău: *om ursüz* (om țăfnos).

urtac -ţi = sbs. masc. soț, tovarăș, asociat.

urțiri = vezi *uruțiri*.

urțit = vezi *uruțit*.

urteată (urteată) -ţi = sbs. fem. slutenie, răutate, urciune.

uruțiri (uruțescu -ii) = vb. a deveni urit, a urți, a sluți, a se poci: *mîltu uruțîșă* (mult te-ai poci).

uruțit = adj. urțit, sluțit, poci.

uşă -si = sbs. fem. uşă.

uscări (uscă, uscări) = vb. a uscă: *lôclu si uscă*.

uscât = adj. uscat, uscăcios.

uscăciuni -ni = sbs. fem. uscăciune, secetă.

uscătură -uri = sbs. fem. uscătură; fig. persoană înaltă și slabă, om uscățiv.

uscio -uri = sbs. n. usuc (substanță unsuroasă ce se află în lâna oii netunsă).

uscio -ţi = sbs. n. uscior.

uscio = sbs. n. floare de soc (sam-bucus edulus).

usiolu = sbs. n. umflătură la genunchii cailor, provenind din mare povară.

uscioos = adj. cu usuc (lână unsuroasă).

usindză -dzi = sbs. fem. slănină, osânză (grăsimea porcului).

uspêt -uri = sbs. n. ziafet, petrecere cu oaspeți, banchet: *mî dûşu uspêt* (m'am dus la ziafet).

uspitiă -lii = sbs. fem. amicitie, prietenie, prietescug: *mări uspițilla avem* (avem mare amicitie).

uspitoănia -ni = sbs. fem. prietenă, amică.

usturări (ustur -al) = vb. a ustura: *âlilu ustură*.

usturat = adj. usturat.

usuli = sbs. fem. mod, măsură.

ûtri -ri = sbs. n. burduf, tulum: *ûtri di yin* (burduf cu vin).

utență = sbs. fem. durere de cap, amețeala ce vine la lăuză.

ûvriă -ri = sbs. fem. bată (fășie mărginașe de postav); bandă mică și îngustă, ce se coase pe alocurea la o haină.

uz = sb. n. canalul prin care se scurge apa din bucătărie.

V. v.

v = una din literele alfabetului.

vacă, văți = sbs. fem. vacă; fig. femeie grasă, molatecă și imbecilă.

vacareasă -ri = sbs. fem. femeie groasă și leneșe: *ai nă mîltări vacareasă* (ai o femeie leneșe și groasă).

vadē -edzi = sbs. masc. termin: *mări vadē ni-deădit* (mare termin mi-ați dat).

vagaböndu = sbs. masc. vagabond, derbedeu, haimană.

văhi = adv. poate, posibil: *văhi va yinä* (poate să vie).

văhti = sbs. timpul potrivit, convenabil, toiu; *iasti tu văhti -li* (e în toiu său).

văi = interj. vai! *vai di mîni*.

văiă -ăi = sbs. fem. dafin, care se împarte în Dumineca Floriilor.

văiu = sbs. n. Dumineca Floriilor; *vîntu tri văiu* (am venit în Dumineca Floriilor).

văli -liuri = sbs. fem. vale cu apă și fără apă; expres.: *lucă vâlea* (a merge spre rău); *ațel din văli* (dracul).

văli-ădzi = sbs. masc. guvernator.

valiță-ți = sbs. fem. valisă, geantă.

văltu-uri = sbs. n. loc băltoș, mlăștinos, smârc, stufărie, papuriște, lac înconjurat cu stuf, bahnă: *văltu cu pești* (bahnă cu pește); *tricut pri la văltu* (am trecut pe la stufărie).

vămpir-ri = sbs. masc. vampir, strigoiu, stafie; fig. om foarte rău; *vămpir ti feașișt* (strigoiu te-ai făcut).

văntu-uri = sbs. n. avânt, urcare de preț; *grinlu luă văntu* (s'a urcat prețul grăului); *luă mări văntu* (a luat mare avânt)

vărcă-ărți = sbs. fem. barcă, luntre.

vărcagi-iădzi = sbs. masc. luntraș.

vărcò-ădzi = sbs. masc. loc mlăștinos, băltoș.

vărliga = vezi: *anvirliga*.

vărvar = adj. barbar, sălbatec: *om vărvar* (om sălbatec).

vas-si = sbs. n. vas de apă, de vin; *vas di dulfî* (chisea).

vătă țî = sbs. fem. vată (bumbac fenicat).

vătra-ri = sbs. fem. vatra; *băgă foc tu vătră* (pune foc în vatră).

vœcliu = adj. vechiu, bătrân; *măltu vœcliu hîi* (ești prea bătrân).

vœdov-ri = sbs. masc. vădov; *iăsti vœdov*.

vœdovă și vœdua = sbs. fem. vădovă; *iăsti vœduă*.

venetic = adj. venețian; *flurică venetică* (galben venețian).

ver-ri = sbs. masc. văr: *nî iăsti ver* (mi-e văr); sinon. *cusurin*.

vœrdzu-uri = sbs. n. varză; *cârni cu vœrdzu* (carne cu varză).

verûn = vezi; *virnu*.

vœștu-uri = sbs. n. postav; *străni di vœștu* (haine de postav).

vœti = sbs. fem. putere, forță, corpul întreg, persoana întreagă a unui om: *n'am vœti* (n'am putere); *vœtea pi zvercă țî-ai lûată* (persoana ta țî-ai luat-o în spinare); *nu și vînți pri vœti* (nu și-a venit în fire).

vi = vă, pe voi; *va vi bat* (vă voui bate).

viă-ii = sbs. fem. râuleț, pârâiaș, canal; *cădzûi tu vii* (am căzut în râuleț).

viără-vœri = sbs. fem. vară și idea de căldură: *iăsti viără astîndzi* (e cald azi).

viărdi și vœrdi = adj. verde: *iărbă viărdi* (iarbă verde).

viărdză-dzi = sbs. fem. plante leguminoase, cari sunt bune pentru plăcintă, mai cu seamă urzici uscate: *pită di viărdză* (plăcintă cu urzici uscate).

viărgă-dzi = sbs. fem. vergea, nuia: *agudea-l'cu viărga* (lovește-l cu nuiaua); *viărgă di her* (bară).

viăștid = adj. veșted, galben trecut, bătând în verde: *'nevastă viăștidă* (nevastă cu obraji galbeni-verzi).

vio = sbs. masc. mazărice (plantă).

vicâr-ri = sbs. masc. vâcar, păstor de vaci, de boi, boar.

vicirîu = sbs. mulțime de vaci: *multu vicirîu* (mulțime de vaci).

vicfescu = adj. bisericesc, ce aparține bisericii.

vichică-ți = sbs. fem. vacă mică, junică, vacușoară.

vichilimeă-ei = sbs. fem. procură, garanție.

vichiliu-li = sbs. masc. locțiitor, reprezentant, procurist.

vicireăță-eți = sbs. fem. staul de boi și vaci; coșar de boi, vâcărie: *mi duc la vicireăță* (mă duc la vâcărie).

vichliimi-nî = sbs. fem. vechime.

vichliitură-uri = sbs. fem. vechi-

tură: *poartă viciitură* (poartă vechituri).

vicuă -hi = sbs. fundațiune religioasă, biserică, moschee.

videală -ăli = sbs. fem. vedere, văz, lampă: *aprîndi videala* (a prinde lampa); *n'am videala bună* (văz).

videări și vidəri (ved, vîdzui) = vb. văd, cercetez, observ, examinez, vizitez: *mi duc s'lu ved* (mă duc să-l văd); *vedzi ghîni* (observă bine); *yiătrulu mi vîdzù ghîni* (medicul m'a cercetat bine).

vidră -ri = sbs. fem. vidră (animal).

viduiri (viduescu -il) = vb. a rămâneă văduv, a văduvi: *viduî marata* (a rămas văduvă sărmana).

viduit = adj. rămas văduv, văduvit.

viduscă -chi = sbs. fem. văduvioară.

vidzüt = adj. văzut, cercetat, observat, examinat, vizitat.

vidzută -ti = adj. vederea, văzul: *n'ari bună vidzută* (n'are bună vedere).

vlă -dzi = sbs. fem. șurub.

viđuiri (viđuescu -il) = vb. a pune șurubul, a șurupi.

viđuit = adj. pus șurubul, șurubit.

vigliă -li = sbs. fem. deschizătură în zid pentru a trage în dușman, gaură mică făcută la un meterez, ca să vegheze și la casă tot cu acest scop; barbacană, ferestruie la pivniță.

vigliări (vegllu -al) = vb. a veghia, a păzi, a se feri, a păstră, a sta la pândă: *vigliai tütă noaptea* (am stat la pândă toată noaptea); *mi vigliăi multu* (m'am păzit mult).

vigliat = adj. veghiat, păzit, ferit, păstrat, pândit.

vigliitor -ri = sbs. masc. veghiator, păzitor.

vijlă -uri = sbs. n. întrebuințat numai în expresiune: *lta di vijlă* (pricepe, înțelege); *nu lăd di vijlă* (n'a prins de veste); *n'ari di vijlă* (n'are habar).

vilaeti -eți = sbs. fem. provincie.

vilări -ări = sbs. fem. trambă de postav, de dimie.

vilendză -dzi = sbs. fem. scoarță de lână, velință.

vilică -ți = sbs. fem. vâlcea, vâlciică.

vilindzică -ți = sbs. fem. scoarță mică.

vilmă -ădzi = sbs. masc. stăvar, herghelii: *cu vilmălu* (joc copil).

viltos = adj. bălțos, mocirlos, smărcos, nămolos.

viltur = vezi *völbü*.

viliură -uri = sbs. fem. vâlcea, vale mică: *viliură aurlă di apă*.

vimtos = adj. vântos, cu vânt: *casă vimtoasă* (casă cu vânt).

vimtu -uri = sbs. n. vânt: *vimtu căldu* (vântul de sud, austrul); *vimtu arăți* (vânt rece, acvilonul, vântul de Nord); *vimtu adună*, *vimtu avină* (pierdevară); *li lăd caplu, mindea vimtu* (a se îmfmură, a avea gărgăuni în cap); *sburăști pri vimtu* (vorbește înzadar); *sburăști cum suflă vimtu* (vorbește cum li convine); *fudzi vimtu* (fuge repede); *dă li vimtu* (dă-i libertatea); *lăat di vimtu* (a fi sărit din minți).

vimtu avină = sbs. masc. surda urmărește, pierdevară.

vină -ni = sbs. fem. vână, nerv.: *vină di om*, *vină di arburi* (dungă în lemn); *vină di mademi* (vână de mineral).

vinat = adv. în deșert, în zadar: *tăta cilitisirea li fu vinat* (toată stăruința i-a fost în deșert).

vindăchiă -chi = sbs. fem. vezi *mildar*.

vindeări și vindiri (vindu, vin-

dul) = vb. a vinde: *vîndu scîmbu* (vînd scump).

vîndicări (vîndic -a) = vb. a vindeca: *rana s'vîndică* (rana s'a vindecat).

vîndicăt = adj. vindecat.

vîndurări (vîndurêdz -a) = vb. a vîntură.

vîndurat = adj. vînturat.

vîndût = adj. vîndut.

vîndüză -zi = sbs. fem. vas de sticlă ce se pune pe pielea unui bolnav, ca să tragă uneori din lăuntru afară, venduza: *vîndüză uscătă* (care produce o roșată asupra pielii).

vîngheliu -lii = sbs. n. evanghelie.

vîngîniri (vîngînescu -ii) = vb. a zîngăni: *sfîrla vîngînești* (sfârleaza zîngănește).

vîngînit = adj. zîngănit.

vînități -ți = sbs. fem. vanitate, deșert: *chirăți în vînități* (pierdute în vanitate.—Obed.)

Vîniri = sbs. fem. Vineri (ziua). Mai e și forma *Vînîiri*.

vînit și vîniit = adj. vînat: *pîndză vînită* (pînză vînată).

vîniari (vîniu, ȳin) = vb. a veni, a sosi.

vîniită -ți = sbs. venire.

vîniiteată -eți = sbs. fem. vinețea, vînațea.

vîniuțiri (vîniuțescu -ii) = vb. a se învineți, a colora în vînat, a deveni vînat: *străniile vîniuțiră* (hainele au devenit vinete).

vîniuțit = adj. învinețit, colorat în vînat, care a devenit vînat.

vînturări (vînturêdz -a) = vb. a vîntură, a se usca la suflarea vîntului.

vînturat = adj. uscat la vînt, vînturat.

vîpsiri (vîpsêscu -ii) = vb. a vâpsi, a boi, a colora: *vîpsîi lîna* (am vâpsit lîna).

vîpsit = adj. vâpsit, boit, colorat.

vîpsitură -uri = sbs. fam. vâpșea, boire, colorare.

vîr = pron. neh. nimeni: *vîr nu s'duși* (nimeni nu merge).

vîrâni = sbs. fem. vîran, loc deschis.

vîrcîrsiri (vîrcîrsêscu -ii) = vb. a imbarcă (a pune marfă ori altceva în luntre, corabie, vapor).

vîrcîrsît = adj. imbarcat.

vîrcusiri (vîrcusêscu -ii) = vb. a se acoperi cerul cu nori, a se năruî.

vîrcusit = adj. acoperit cu nori, năruit.

virdeată -eți = sbs. fem. verdeată, verziș: *ședzi tu virdeată* (șezi pe verziș).

vîrdzări = sbs. fem. plăcintă cu verdețuri.

vîrdeauă -eai = sbs. fem. vergea, nuiă mică ce se pune la răsoaiu, ca să oprească sulul de a se mișca.

vîrelă -lii = sbs. fem. boloboc: *vîrelă di apă* (fedeleș). Mai e și forma *vurêlă*.

vîrescu = adj. de vară, vîrteț: *străniă vîrescu* (haină de vară).

vîrȳinădă = sbs. fem. virgină, fecioară.

vîrȳiră -ri = sbs. fem. virgină: *armăsi vîrȳiră* (a rămas virgină).

vîrȳiri (vîrȳêscu -ii) = vb. a certă, a goni (la animale, vite): *vîrȳîi* (l-am certat); *vîrȳiă călu* (goniă calul).

vîrȳit = adj. certat, gonit.

vîrîn -uri = sbs. n. chin, durere, venin: *am mări vîrîn* (am mare durere).

virisê -êdzi = sbs. masc. veresie, pe credit: *mîc virisê* (mînînc pe credit).

vîrliri (vîrlêscu -ii) = vb. a căpia, a înnebuni: *vîrliră patru oi* (au căpiat patru oi).

vîrligos = adj. vezi *avîrligôs*.

virilit = adj. căpiat, înnebunit.

viru-lil = adj. capiu, nebu :
birbèc viru (berbece capiu).

virnă = pron. nehot. vreun (cu negațiune: nici un): *virna nu va* (nici una nu vrea); *virnă-oără* (nici odată).

virnu = pron. nehot. vreun (cu negațiune: nici un).

virò-âdzi = sbs. masc. locul unui rău, unde apa e adâncă, bolboacă.

virșari (vèrsu -al) = vb. a vârsă: *viarsă apă* (varsă apă); a turnă în tipar: *virșă un nel de asimi* (am turnat în tipar un inel de argint); a împrăștiă: *prunili s'virșără* (prunele s'au împrăștiat); a apucă spre: *oili virșără citri tu chinet* (oile au apucat spre pinet).

virșat = adj. vârsat, turnat în tipar, împrăștiat, apucat.

virșitură-uri = sbs. fem. vârsă-tură.

virștă-ti = sbs. fem. vârstă, epocă, etate: *virșta a fitârillei* (epoca fă-tăturii); *him di ună virștă* (avem aceeaș etate).

virtòs = adj. vârtos, tare, forte: *virtòs bun* (tare bun); *virtòs ghini* (tare bine); *chiătră virtoasă* (piatră vârtoasă).

virtuti = sbs. fem. virtute (în sens de tărie numai): *ari multă virtuti* (are multă putere); *cu virtuti* (cu putere, cu tărie).

viruchiă-chi = sbs. fem. caisă.

viruchiū-chi = sbs. masc. cais.

virucnieănă-ei = sbs. fem. pier-sică.

virucnieu-ei = sbs. masc. pier-sic.

virvèr-uri = sbs. n. durere acută: *mări virvèr aduchil* (am simțit du-rere acută).

virviridzari (virvirèdz -al) = vb. a simți durere pătrunzătoare, a lovi, a izbi cu ceva, care să producă o durere acută.

virviridzat = adj. care simte du-rere pătrunzătoare.

virvirilia-lil = sbs. fem. bar-barie.

virvirită-ti = sbs. fem. veveriță.

virvură-ri = sbs. fem. sfârâi-toare, jucărie ce face șgomot învâr-tindu-se.

vișan-ni = sbs. masc. vișan (pom): *vișanlu iăsti ngircat* (vișanul e plin cu fructe).

vișană-ni = sbs. fem. vișană (fructul): *dulfi di vișani*.

vișect-ti = adj. bisect: *an vi-sectu* (an bisect).

vișclă-âdzi = sbs. masc. arșic, glesnă: *indrăi tu apă pin la vi-sclă* (am intrat în apă până la glesnă).

vișlilă-li = sbs. fem. veselie, bu-curie: *vișlilă iăsti afoară* (bucurie e afară).

vișlilă-li = sbs. fem. regat, îm-părăție.

vișlilă-liâdzi = sbs. masc. rege, împărat.

vișlilăo-ti = sbs. n. busuioc (plantă mirositoare).

vișinată-ti = sbs. fem. sirop de vișine.

viștijiri (viștijèscu -il) = vb. a se veșteji, a se uscă (la Mețova).

viștijit = adj. veștejit, uscat.

viță-ti = sbs. fem. vergeă, nuiă mică și subțire.

vițeală-li = sbs. fem. doniță: *și firă apă tu vițeală* (și fără apă în doniță).

vițearcu = adj. vițios, cu vițiu, nărăvit: *mulă vițearcă* (catâr nără-vit).

vitilăh-hi = sbs. masc. burduf, tulum; sinon.: *utri*.

vitimari (vătım -al) = vb. a vâ-tămă, a face rău, a păgubi, a îm-pușcă, a ucide: *pita ni vitimă* (plă-cinta ne-a făcut rău); *vitimă un puliu* (am ucis o pasere); *s'vitimă*

mulțarea (a avortat femeia); *mûltu mi vitimâi* (prea mult m'am obosit).

vitimat = adj. vătămat, păgubit, impușcat, ucis, ostenit, obosit, avortat.

vitimitură-uri = sbs. fem. lovitură, avort: *fești vitimitură* (a avortat).

vițin-nii = sbs. masc. vecin: *vițin bun* (vecin bun).

vițina-ni = sbs. fem. vecină.

vițină-ni = sbs. fem. vaccină: *vițină nu iăsti bună*.

viținami-ni și **viținătăți-ți** = sbs, fem. vecinătate.

viținări = vezi *viținipsiri*.

viținăt = vezi *viținipsit*.

viținipsiri viținipsescu -ii) = vb. a vaccina; sinon.: *siminări*.

viținipsit = adj. vaccinat.

vitrioa-ți = sbs. fem. vatră mică.

vitulia-lii = sbs. fem. iadă care merge în doi ani,

vituli-lii = sbs. masc. ied care merge în doi ani.

vituliar-ri = sbs. masc. păstor de vituli.

vivlușichia-chi = sbs. fem. bibliotecă.

vizicitoări-ori = sbs. fem. vizicitoare.

vizir-ri = sbs. masc. vizir, mare demnitar la Turci.

viziri (vizescu -il) = vb. a văjii, a vui, a sfârâi; *vîntul vizeăști* (vântul văjie).

vizit = a lă. văjiit, vuit, care sfârâe.

vizită-ti = sbs. fem. vizită.

vizură-uri = sbs. fem. văjiitură, vuiet.

vlizimi = sbs. fem. umiditate, umezeală, (la pâne, când nu e bine coaptă).

vlipsiri (vlipsescu -il) = vb. a (se) strică, a se ataca: *mi vlipsi di lingoări* (m'am atacat de boală).

vlipsit = adj. stricat, atacat.

vlipsitură-uri = sbs. fem. ștricăciune, atac.

vlistar-ri = sbs. n. lăstar, odraslă: *vița ări vlistar* (vița are lăstar).

vliturusiri (vliturusescu -ii) = vb. a vlăstări, a tăia lăstarul dela viță, a curăți viea de frunze și de vițe de prisos.

vliturusit = adj. vlăstărit, curățit viea de frunze și de vițe de prisos.

vlușisiri (vlușisescu -ii) = vb. a binecuvânta.

vlușisit = adj. binecuvântat.

voăhă-vohi = sbs. fem. duhoare, putoare (miros greu); *voăhă hi* (ești putoare).

voămită-ti = sbs. fem. vărsat, vomitare.

voi = pron. pers. voi.

völburi-uri = sbs. n, două furci implantate în pământ, pentru a strânge urzeala pe sul.

völtă-ti = sbs. fem. mișcare în cerc; *feciă undă völtă* (am făcut o mișcare în cerc).

vömbir-ri = sbs. masc. ființă supranaturală de o fire rea. Se crede că copiii cari mor nebotezați devin *vömbiri*. Când li e foame se duc de sug pe mamele cari alăptează copii. De aci la copii, cărora li e foame și cer pâne spre seară, le zic *vömbiri*; fig. copil ursuz.

vömbirlichia-chi = sbs. fem. arțag.

vörax = sbs. n. vorace.

vöstru-a = pron. poses. vostru.

vrăpöiu-lani = sbs. masc. vrăbie.

vrăjă-ji = sbs. fem. gătej, vreasc, lemne uscate, tot ce e uscat din plante.

vrăeri-eri = sbs. fem. iubire, dorință, amor, voie, poftă; *mör di vrăeri* (mor de iubire); *cu vrăerea amea* (cu voia mea).

vrăeri (voiu, vrui) = vb. a voi, a

dori, a iubi; ca unipersonal trebuie: *ti voiu pri țini* (te iubesc pe tine); *voiu pini* (vreau pâne); *vrea s'ȳini* (trebuia să vii).

vreavă-uri = sbs. fem. sgomot, turburare; *mări vreavă iasti* (e mare sgomot).

vrhniisiri = vb. a răguși; vezi *avrhniisiri*.

vrhniisit = adj. răgușit.

vrõmi-ni = sbs. fem. ováz; *tãrlu micã vrõmi* (mãgarul mánãncã ováz).

vrõndu-uri = sbs. n. sgomot mare, bubuiturã.

vrut = adj. iubit, dorit, scump, voit, cerut: *om vrut* (om iubit).

vrutã-ti = sbs. fem. amantã, iubitã, drãguțã; *mi-alisã vrutã* (m'a pãrãsit amanta).

vuclã-eli = sbs. fem. piele de vițel argãsitã.

vuj-ji = sbs. masc. soc: *pispãcã di vuj* (pleofcã de soc).

vulã-ii = sbs. fem. pecete; fig. bani: *bãgã vulã* (pune pecetea); *n'am vulã* (n'am bani).

vuloagã-dzi = sbs. fem. pajiște în mijlocul pãdurii, poianã, luminiș: *õili suntu tu vuloagã* (oile sunt în poianã).

vulpi-chi = sbs. fem. vulpe; fig. persoanã vicleanã; *țe vulpi hii* (ce viclean ești).

vulpilia-lij = sbs. fem. vicleșug, vulpenie; *mi-arisi cu vulpilia* (m'a înșelat cu vicleșug).

vultuc-uți = sbs. n. nãmol, smãrc, loc mlãștinos, mocirlã.

vultusiri (vultusescu -ii) = vb. a (se) înglodã, a se innãmoli, a se

adãnci în mocirlã, a se afundã în noroiu; fig. a greși, a intrã în beleã: *vultusii la aestu grãiu* (am greșit la acest cuvãnt).

vultusit = adj. înglodat, innãmolit, afundat în noroiu; fig. greșit.

vulusiri (vulusescu -il) = vb. a pecetlui; *vulusii cartea* (am pecetluit scrisoorea).

vulusit = adj. pecetluit.

vuliãr-ri = sbs. masc. șovar, papurã.

vumeari (vom, vumul) = vb. a vãrsã, a vomitã, a borl, a izvorl (la apã); *ni țini s'vom* (mi vine sã vãrs); *di iu s'voãmi fundina* (de unde izvorestẽ fãntãna).

vumut = adj. vãrsat, vomitat, izvorit.

vumuturã-uri = sbs. fem. vãrsaturã, vomitare.

vungu-udzi = sbs. masc. vierme care se gãsește în pielea caprelor: *chiãlea acițã vunguri* (pielea a prins viermi).

vuroclac-ați = sbs. masc. strigoiu: *s'ți fați vuroclac* (sã te faci strigoiu). Mai e și forma *vurculac*.

vuriri = vezi *viryiri*.

vurțã-ți = sbs. fem. perie, pene, pensulã: *vurțã porcului* (pãrul de pe spinarea porcului).

vurțiri = vb. când e timpul goanei la scroafe.

vurțit = vezi *vurțiri*.

vurțusiri (vurțusescu -il) = vb. a peria: *vurțusia strãniili* (perie hainele).

vurțusit = adj. periat.

X. x.

x = una din literele alfabetului.

xeanã-ni = sbs. fem. strãinãtate: *mi duc tu xeãni* (mã duc în strãinãtate).

xen = adj. strãin: *iasti xen*.

xenulucrãri (xenulucrãdz -al) = vb. a lucrã lucru strãin.

xenulucrat = adj. care lucrează lucru străin.

xenusburiri (xenusburăscu -ii) = vb. a aiuri, a vorbi alandala: *lëndzittu xenusburăști* (bolnavul aiurează).

xenusburit = adj. aiurit, care vorbește alandala.

xeri = sbs. fem. secetă.

xetasi-ni și setasi = sbs. fem. examen, cercetare: *feățim xetasi* (am făcut examen).

xichi-iuri = sbs. fem. când e mai puțin decât trebuia, lipsă, omitere, defectuoșitate.

xifari-ari = sbs. fem. felie de pâne.

xișisă-si = sbs. fem. traducere, interpretare.

xișisiri (xișisescu -ii) = vb. a traduce, a interpreta.

xișisit = adj. tradus, interpretat.

xifușisiri = vb. a scoate coaja, a desghiocă.

xifușisit = adj. seos coaja, cu coaja scoasă, desghiocat.

ximulușisiri (ximulușisescu -ii) = vb. a (se) spovedi, a-și mărturisi păcatele.

ximulușisit = adj. spovedit, care și-a mărturisit păcatele.

xinătăti = sbs. fem. străinătate: *va ni ti duți tu xinătate* (te vei duce în străinătate).

xinită -il = sbs. fem. străinătate.

xinitipsiri (xinitipsescu -sil) = vb. a se instrăina, a-și petrece timpul în străinătate: *xinitipsiri tătă-ni bāna* (am petrecut toată viața-mi în străinătate).

xinitipsit = adj. instrăinat.

xinistripsiri (xinistripsescu -ii) = vb. a înnebuni, a ieși din sărită.

xinistripsit = adj. înnebunit, ieșit din sărită.

xinumsiri (xinumsescu -sil) = vb. a instrăina, a goni, a exilă, a stărpi (șoarecii), a depărta: *lă-xinumsiri* (l-am instrăinat).

xinumsit = adj. depărtat, instrăinat, stărpit, gonit, exilat.

xipirsiri = vb. a frecă porumbul, a desghiocă.

xipundisiri = vb. a (se) depărta, a (se) instrăina, a expatria, a exilă.

xipundisit = adj. depărtat, instrăinat, expatriat, exilat.

xispirisit = adj. frecat porumbul, desghiocat.

xispumari (xispumędz -ai) = vb. a scoate spuma, a luă spuma.

xispumat = adj. căruia i s'a scos spuma, i s'a luat spuma, cu spuma scoasă.

xistră-ri = sbs. fem. răzătoare, gripcă.

xistriă-il = sbs. fem. țesală; sinon. *sistră*.

xistrisiri (sistrisiri) = vb. a țesală.

xistrisit = adj. țesalat.

xitixiri și sitixiri (xitisescu -ii) = vb. a examina, a cerceta: *l'xitixiri ghini* (l-am examinat bine).

xitixit (sitixit) = adj. examinat, cercetat.

xizumsiri (xizumsescu -ii) = vb. a (-și) pierde din putere (lichid spiritos); a-și pierde valoarea, a secă, a se slei.

xizumsit = adj. pierdut din putere, din valoare, sleit, secat.

xombliu-lil = sbs. n. model: *u feciă firă xombliu* (am făcut-o fără model).

xurafi și surafi-hi = sbs. fem. briciu.

Z. z.

z = una din literele alfabetului.

zàcati = sbs. fem. pl. lucruri cari zac, lucruri așezate pe jos într'o casă, obiecte din casă.

zafiràchi-ochi = sbs. fem. fel de materie.

zafiri = sbs. fem. fel de materie.

zàhari = sbs. fem. zahăr și pentru noțiunea de dulce.

zahnèti-ți = sbs. zahmet, oste-neală, oboseală: *feciù mări zahnèti* (am făcut mare osteneală).

zairè-edzi = sbs. masc. merinde, proviziune; munițiune: *avèm zairè* (avem proviziuni).

zancraoûtă-ti = sbs. fem. vioară proastă, diblă, lăută.

zàri-àri = sbs. fem. zar, noroc: *n'am zàri* (n'am noroc).

zarzavùl = sbs. masc. diabol, drac; copil sglobiu.

zarzavùli-liàni = sbs. masc. demon, diabol.

zàvã-vi = sbs. fem. chitoare de metal, copcă de metal; sinon. *clișuță*.

zburdlipsiri (zburdlipsescu -il) = vb. a sburdă, a sburdâlnici.

zburdlipsit = adj. sburdâlnicit, sburdât.

zdròb(lu) = adj. drăgălaș: *sdròb(lu) plîndzi și sghileàști* (drăgălașul plânge și țipă).

zèrvã-vi = sbs. fem. mâna stângă: *trădzi cu zerva* (trage cu mâna stângă).

zèrvu = adj. stângaciu: *iàsti zèrvu* (e stângaciu).

zèsi = sbs. fem. dorință, zel; *am mari zèsi* (am mare dorință).

zèvchiã-chi = sbs. fem. petrecere.

zgarleaiù = sbs. masc. persoană cu ochii holbați, sgâiți.

zgur = adj. creț: *pèrlu zgur* (cu părul creț).

ziãfeti = sbs. fem. petrecere, distracțiune, amuzare.

zibit-ți = sbs. mas. administrator.

zibùn = adj. bolnăvicios: *hiã zibùn* (sunt bolnăvicios).

ziòitură-uri = sbs. fem. tot ce zace, lucruri cari zac, obiecte din casă; sinon. *zàcati*.

ziduh-uri = sbs. n. zăduf, căldură năbușitoare: *iàsti ziduh* (este zăduf).

zigidiri = vb. a opri, a împiedică.

zigidit = adj. oprit, împiedicat.

zigirdioiù-uri = sbs. n. zăr amestecat cu lapte, măzărlică, poleiu, grindină mărunță: *cidzù zigirdiciu*.

ziã-și = sbs. fem. cântar mic, cumpănă.

ziyâr-ri = sbs. masc. căne de vânat: *ziyâr di lepuri* (ogar, copoiu); *ziyâr di puli* (prepelicar).

ziyisiri (ziòisiri) = vb. a cântări, a cumpăni.

ziyisit = adj. cântărit, cumpănit.

ziyã-ri = sbs. fem. rug (mărăcine).

zihiratã-ți = sbs. fem. zaharicale, cofeturi.

zihirtãri-àri = sbs. fem. zaharicale.

zihrusiri (zihrusescu -il) = vb. a zaharisi, a pune zahăr în ceva.

zihrusit = adj. zaharisit.

zifcu = adj. indispus, bolnăvicios.

ziliã-li = sbs. fem. fel de velință.

ziliã = vezi *ziliu*.

zilipsiri (zilipsescu -il) = vb. a fi gelos, a invidia.

zilipsit = adj. invidiat.

ziliù-uri = sbs. n. gelozie, invidie.

zimăni-ni = sbs. fem. timp, vreme: *ni zimăni* (odată).

zimbilă = sbs. fem. zambilă (floare).

zimbili-li = sbs. fem. zimbil, coș de papură.

zimbună-ni = sbs. fem. bâzaitoare făcută din scoarță de salcie, din coto-rul grâului, orzului.

zin-ni = sbs. masc. zân (Obed.).

zină = sbs. fem. zână: *un pîrmiș cu zine* (un basm cu zâne).

zinăți-ți = sbs. fem. meșteșug, meserie, artă: *om cu zinăți* (om cu meșteșug).

zinfoci = sbs. meșteșugar, mese-riaș.

zinghiă-ii = sbs. fem. scară de șea; expres.: *sta pri zinghiă* (egata)

zinginăr-ri = sbs. masc. găinușe; sinon. *gingiuinăr*.

zinginări (zinginăscu -ii) = vb. a sbârâni (la insecte), a zuzăi, a bâzâi, a zângăni (arma): *zingineăști deoana di zinginări* (sbârâne, bâzâe dealul de găinuși).

zinginăt = adj. sbârânit, zuzăit, bâzăit, zângănit.

zinöz-uri = sbs. n. lemnul care susține sulul la răboiu.

zipiliri (ziplăscu -ii) = vb. a'lovi, a bate de obicei cu nuiele: *mi zipili* (m'a lovit cu nuiaua).

zipilit = adj. lovit, bătut cu nuiaua.

ziptisiri = vb. a opri, a împiedică.

ziptisit = adj. oprit, împiedicat.

zirocă-dzi = sbs. fem. căprioară.

ziroingă-eadzî = sbs. fem. că-prior: *agudî un ziroingă* (am ucis un căprior).

zirocă-li = sbs. fem. glugă: *tim-bări cu zirocă* (ghebă cu glugă).

zirzirchiă-ohi = sbs. fem. mă-turică, albăstriță (plantă).

zirzivăți-ți = sbs. fem. zarzavat.

zirzivoi-ladzî = sbs. masc. zar-zavagiu, care vinde zarzavat.

ziv; lă-ii = sbs. fem. vezi *zivuliă*.

zivon-uri = sbs. n. zovon, hobot, vâl de mireasă: *nevastă cu zivon* (mireasă cu hobot).

zivuliă-ii = sbs. fem. înșelăciune la joc, minciuni la joc, șoaldă: *nu fă zivuliă* (nu fă minciuni [la joc]).

zivunsiri (zivunsescu -ii) = vb. a acoperi cu vâlul, a învălui, a în-zăvoni.

zivunsit = adj. înzăvunit, învă-luit, acoperit cu vâl.

zizanigi-ladzî = adj. masc. in-trigant.

zizanți-li = sbs. n. intrigă: *bagă zizanți* (face intrigi).

zlăpi-ohi = sbs. fem. fiară săl-batecă: *videți ună zlăpi* (am văzut o fiară sălbatecă).

zloata și zloata-ii = sbs. fem. ^{3/4} din piastru, zlot.

zmălă-li = sbs. fem. fel de teslă rotundă.

zmelciu-oi = sbs. masc. melc, cubelc: *zmelciu cu simăr* (melc cu ghioace); *zmelciu gulișan* (melc fără ghioace).

zmău-oi = sbs. masc. smeu de hârtie.

zmilără-ri = sbs. fem. daltă.

zminutări (zminut -ai) = vb. a reduce în praf, a amărunți, a sfă-râmă, a fărâma pământul: *zminută loclu* (fărâma pământul).

zminutat = adj. amărunțit, sfă-rămat, fărâmat.

zmuldzări și zmuldziri (zmulgu, zmulșu) = vb. a smulge, a smăci, a jumuli (găina), a plivi (iarba): *zmulșu gîlîna* (am jumulit găina); *zmulgu iarbă* (plivesc).

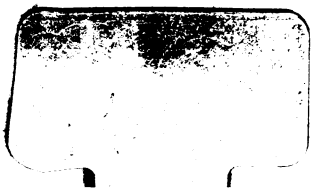
zmăltu și zmulșu = adj. smuls, smăcit, jumulit, plivit.

zmuticări (zmoatic -ai) = vb. a sdrumică.

zmuticăt = adj. sdrumicat.

znili = sbs. fem. pierzare, pagubă.
zoc-uri = sbs. n. găuri făcute cu sulul de fier al sfârlezei în altă sfârlează.
zof-uri = sbs. n. ploaie torențială, ploaie repede, răpăială: *dă zof*.
zorbă-ădzi = zurbagiu (care face sau iea cu forța).
zôrba = adv. cu forța, cu sila: *vinți cu zôrba* (a venit cu forța).
zôrca = adv. cu forța: *ù lăă zôrca* (a luat-o cu forța).
zôri = sbs. fem. dificultate, anevoință: *cu mări zôri* (cu mare dificultate).
zot = adj. voinic; *hiț zot* (ești voinic).
zu; râf -hi = sbs. masc. zugrav.
zu; râna -ni = sbs. fem. pieptene rar; sinon. *discicitor*.
zu; rîfîri (zugrîfîsescu -ii) = vb. a zugrăvi.
zu; rîfîrit = adj. zugrăvit.
zulumgi = adj. jefuitor.
zulumi -ni = sbs. fem. jaf, pradă, stricăciune.
zumbarechiă -chi = sbs. fem. zămberec, resort dela ceasornic.
zună -ni = sbs. fem. cingătoare.
zundâni = sbs. fem. închisoare, pușcărie.
zuniță = sbs. fem. cingătoare mică.
zurbilochiă -chi = sbs. fem. zurbalac, cu forța.

zurleată -eti = sbs. fem. nebulie.
zurlu = adj. nebun; *om. zurlu*.
zurlusiri (zurlusescu -ii) = vb. a innebuni, a (se) negliobi.
zurlusit = adj. innebunit, negliobit.
zurnă -ădzi = sbs. masc. râtul porcului, flașnetă, piscoiu, oboe; *gincăi cu zurnălu* (am jucat cu flașneta); *zurnă di porc* (rât de porc).
zurnagi = sbs. masc. flașnetar.
zurusiri (zurusescu -ii) = vb. a se pitulă, a se piti; sinon. *pîpirusiri*.
zurusit = adj. pitulat, pitit.
zuzul -li = sbs. masc. viețuitoare, vietate.
zvălîndză -dzi = suveică, suvelniță.
zvercă -ti = sbs. fem. ceafă; expres.: *ș'luă zverca* (s'a dus, s'a prăpădit).
zvinturări (zvinturêdz -ai) = vb. a svântă, a uscă la vânt.
zvinturat = adj. svântat, uscat la vânt.
zviroireăuă -ei = sbs. fem. palmă la ceafă, lovire la ceafă.
zvôliu -vălii = sbs. n. bulgăre de pământ, lostăpău.
zvôrizmă -mi = sbs. fem. forță.
zvumeări (zvom -ui) = vb. a izvori.
zvumut = adj. izvorit.

6215.24.4
Dictionar macedo-roman,
Widener Library 003064182

3 2044 086 588 605